almanahul vînătorului și pescarului sportiv

'86

VÎNĂTORUL
ȘI PESCARUL
SPORTIV

ALMANAH

1986

VÎNĂTORUL ȘI PESCARUL SPORTIV

MUZEUL TREISEI SEVER. BOCU
JIBBOLIA
Nr. .....

ALMANAH '86

A·G·V·P·S· ROMANIA

LA MULȚI ANI !

POPORUL făuritorul propriei sale istorii

Încheiem anul 1985 — anul împlinirii a două decenii de la istoricul Congres al IX-al al Partidului Comunist Român și ultimul al celui de-al VII-lea Plan cincinal — cu un bilanț bogat și însuflețitor privind lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale a societății, dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare, creșterea nivelului de trai material și spiritual al poporului, făurirea socialismului multilateral dezvoltat pe pămîntul României.

Congresul al IX-lea al PCR, care a ales în funcția de supremă răspundere în partid pe marele patriot revoluționar Nicolae Ceaușescu, a constituit un moment cardinal pentru destinele socialismului în țara noastră; pe baza unei analize dialectice riguros științifice a realităților românești de atunci, secretarul general al partidului a elaborat, în virtutea unei viziuni de largă cuprindere istorică, o concepție nouă, superioară, modernă și de înaltă eficiență cu privire la strategia, căile și metodele de făurire a noii orînduiri sociale.

Aplicarea în practică a acestei concepții a descătușat uriașe energii creatoare și a propulsat țara pe traiectoria celor mai grandioase înfăptuiri din întreaga sa activitate de conducere a procesului revoluționar, strategia inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, întemeiată pe o viguroasă manifestare a spiritului creator, potrivnică oricăror dogme și șabloane, a dat curs liber orientării spre aspectele calitative ale dezvoltării, spre laturile intensive ale creșterii economice, spre aplicarea largă a științei celei mai înaintate în procesul de producție spre creșterea eficienței în toate sectoarele, pregătind astfel trecerea la o nouă etapă pe calea către formele superioare ale orînduirii socialiste, etapă amplu definită în Programul partidului.

În lumina acestui Program, pe întreg cuprinsul țării s-a desfășurat și se desfășoară o clocotitoare activitate, concretizată într-o uriașă operă constructivă ale cărei magistrale sînt marcate de dezvoltarea fără precedent a industriei, de un amplu proces de modernizare a agriculturii, de afirmarea puternică a științei și tehnologiei de vîrf, de înflorirea permanentă a învățămîntului, culturii și artei, de realizarea unei noi calități a muncii și

→

a vieții în patria noastră; este suficient să menționăm în acest sens faptul că, în comparație cu anul 1944, producția industrială românească este de 100 de ori mai mare, producția agricolă de peste 7 ori, iar venitul național de 32 de ori și să amintim cîteva din marile ctitorii ale Epocii Ceaușescu: Canalul Dunăre-Marea Neagră, Metroul bucureștean, Transfăgărășanul și chipul nou, modern, caracterizat prin frumusețe, prin confort și civilizație edilitară, al tuturor așezărilor urbane ale țării.

Procesul de prefacere radicală a întregii noastre societăți, progresul ei neîntrerupt pe toate planurile, perspectivele minunate ce i se deschid în continuare, au fost și sînt posibile pentru că, în centrul strategiei revoluționare inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, s-a aflat ideea că socialismul și democrația sînt de nedespărțit, principiul potrivit căruia noua orînduire socială se făurește cu poporul și pentru popor; în lumina acestui crez politic, tovarășul Nicolae Ceaușescu a militat cu hotărîre pentru a crea cadrul politico-organizatoric care să permită accesul liber la decizia economică și social-politică al producătorilor, proprietarilor și beneficiarilor avuției naționale, înălțînd pas cu pas atotcuprinzătorul edificiu al democrației noastre muncitorești revoluționare.

În cadrul sistemului nostru politic, infinit superior oricăror forme ale democrației burgheze, partidul nostru — centrul vital, inima fierbinte și conștiința de sine a întregii societăți românești — promovează o largă și permanentă consultare cu oamenii muncii, dezvoltă continuu formele de conlucrare cu masele populare, își îmbogățește tot mai organic existența cu existența întregului popor; acest mod de lucru permite partidului să stabilească în fiecare etapă obiectivele dezvoltării în deplină concordanță cu nevoile și posibilitățile țării, cu aspirațiile tuturor celor ce muncesc, aceste obiective împletindu-se astfel cu idealul de viață al întregului popor.

Congresul al XIII-lea al PCR, înscriindu-se în aria acelorași orientări programatice inițiate de Forum-ul național al comuniștilor români de acum două decenii, a adoptat Directivele cu privire la dezvoltarea țării în cincinalul 1986-1990 și, în perspectivă, pînă în anul 2000, fundamentate teoretic de tovarășul Nicolae Ceaușescu în magistralul Raport pe care l-a prezentat; obiectivul fundamental stabilit de Congres pentru perioada următoare constă în dezvoltarea puternică a forțelor de producție, trecerea hotărîtă de la faza extensivă la faza intensivă a dezvoltării industriei, creșterea productivității muncii pe baza automatizării, cibernetizării și robotizării producției, înfăptuirea unei agriculturi intensive, de mare productivitate, organizată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei agricole, dezvoltarea în continuare a sferei serviciilor pentru populație, progresul multilateral al tuturor localităților țării, creșterea continuă a nivelului de bunăstare — toate acestea prefigurînd atingerea de către România a unui stadiu nou în devenirea sa istorică, stadiul de țară dezvoltată, cu un înalt grad de civilizație și cultură.

Pășim în noul an, primul din cel de-al VIII-lea Plan cincinal, cu un rodnic bilanț al înfăptuirilor obținute prin traducerea în viață a unor orientări de durată, inaugurate, urmate consecvent și îmbogățite permanent prin forța gîndirii creatoare a celui mai mare om de stat care s-a născut prin vremi din sînul neamului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu; geniul său, chintesență a geniului creator străbun, potențat de lumina gîndirii comuniste și călăuzit de cea mai fierbinte dragoste de țară, pune în fața noastră un program politic, economic și social, a cărui transpunere în viață presupune o însuflețită activitate de

transformare revoluționară a naturii, a societății și a omului, care va deschide larg poporului român calea către orizonturile societății comuniste, visul de aur al omenirii.

Pentru realizarea acestui țel înalt și cutezător, în conformitate cu voința și hotărîrea întregii noastre națiuni de a-și apăra munca pașnică, cuceririle revoluționare, dreptul sacru de a-și făuri liber viitorul luminos la care aspiră, Președintele României, partidul și statul nostru au desfășurat și desfășoară o politică externă activă, complexă și multilaterală în favoarea dezarmării și păcii; aceasta este, în condițiile internaționale grave de azi, problema fundamentală a epocii în care trăim: să oprim cursa înarmărilor, în primul rînd a celor nucleare, să determinăm renunțarea la orice încercări de militarizare a cosmosului, să asigurăm reinstaurarea încrederii între state și promovarea unei politici noi, pătrunsă de maximă răspundere față de soarta valorilor create de civilizația și cultura universală, față de dreptul fundamental al oamenilor de pretutindeni, dreptul la viață.

Cu încredere în viitor, cu optimism revoluționar, tovarășul Niclolae Ceaușescu ne învață că forțele progresiste, masele populare, popoarele, acționînd unite, pot să schimbe cursul periculos al evenimentelor, pot să asigure triumful păcii în lume; cauza conlucrării pașnice între națiuni este parte inseparabilă a concepției de viață a poporului român, a societății pe care o făurim — și nu putem crede altfel.

Republicii îi cînt

... Iar mă cufund în cîntec pentru țară
Și inima vibrează cu flacără de dor,
De parc-o fermecată și tînără vioară
Primește-n dar sărutul arcușului ușor.

De patrie răsună lumina-n suple coarde,
Republicii-i cuvîntă de ziua ei adînc
Și zarea unui mîine mai plin de roade arde
Cu steaua frumuseții a mugur la oblînc.

Partidu-i pune-n leagăn dulci simburi de comoară
Ca frunțile s-o plouă în brazda ei de-ntreceri.
Republică, noi vîrste de aur să-ți răsară,
Și-n toate doar grîul din vis sublim să-l seceri.

Ion SOCOL

'86 Ianuarie

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

VÎNĂTOARE: mistreți, iepuri, viezuri, jderi, vidre, fazani, turturele, porumbei sălbatici, cocoșari, sturzi, grauri, guguștiuci, cocori, rațe, gîște sălbatice și alte păsări de baltă, sitari, duble, becaține; toți dăunătorii cu păr și pene, în afara celor ocrotiți de lege. Cu autorizație individuală: rîși.

PESCUIT: în apele înghețate se poate pescui cu succes la copcă — la biban, știucă, caras și șalău; în apele neînghețate — la babușcă, clean, mreană, obleț, roșioară și uneori crap. În apele de munte pescuitul este oprit la toate speciile de pești.

'86 Februarie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

VÎNĂTOARE: mistreți (pînă la 15.II), viezuri, jderi, vidre, fazani, porumbei sălbatici, turturele, cocoșari, sturzi, grauri, guguștiuci, cocori, rațe, gîște sălbatice și alte păsări de baltă, sitari, duble, becaține; toți dăunătorii cu păr și pene, în afara celor ocrotiți de lege. Cu autorizație individuală: rîși.

PESCUIT: în această lună, apele se dezgheață uneori și atunci se poate pescui la clean, scobar, mreană, iar în bălți la știucă. Dacă gheața nu s-a topit încă, se poate pescui la copcă. În apele de munte, pescuitul este oprit la toate speciile de pești.

'86 Martie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

VÎNĂTOARE: viezuri, jderi, vidre, turturele, porumbei sălbatici, cocoşari, sturzi, grauri, guguştiuci, cocori, sitari, duble, becaţine, raţe, gîşte sălbatice şi alte păsări de baltă (pînă la 15.III); toţi dăunătorii cu păr şi pene, în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: rîşi, urşi (de la 15.III).

PESCUIT: rezultate bune se obţin la răpitori (avat, şalău, ştiucă şi biban); peştii paşnici încep să „muşte" pe măsura încălzirii apelor. În apele de munte, pescuitul este oprit la toate speciile de peşti.

'86 Aprilie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

VÎNĂTOARE: viezuri, cocori, sitari, duble, becaţine; toţi dăunătorii cu păr şi pene în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: urşi, rîşi, cocoşi de munte.

PESCUIT: datorită creşterii temperaturii apei, e posibil ca în a doua jumătate a lunii să înceapă prohibiţia la toate speciile de peşti din apele de şes: în restul lunii, cele mai bune rezultate se obţin la răpitori (ştiucă, biban, şalău, avat). În apele de munte pescuitul continuă să fie oprit la toate speciile de peşti.

'86 Mai

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

VÎNĂTOARE: pot fi vînaţi dăunătorii cu păr şi cu pene, în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: urşi şi cocoşi de munte (pînă lîi 15.V), căpriori (de la 15.V)

PĘSCUIT: de obicei, în această lună în apele de şes pescuitul este oprit la toate speciile de peşti (este epoca de depunere a icrelor). În apele de munte începe pescuitul la păstrăv indigen şi fîntînel. Continuă opreliştea pentru păstrăvul curcubeu şi lipan.

'86 Iunie

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

VÎNĂTOARE: pot fi vînaţi dăunătorii cu păr şi pene, în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: căpriori.

PESCUIT: în a doua jumătate a lunii s-a sfîrşit perioada de prohibiţie şi pescuitul este permis la toate speciile de peşti. În apele de munte pescuitul este permis la toate speciile de salmonide; pentru lostriţă — autorizaţie specială.

'86 Iulie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

VÎNĂTOARE: pot fi vînaţi dăunătorii cu păr şi pene, în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: căpriori.

PESCUIT: toate speciile de peşti din apele de şes şi din apele de munte. Începînd cu luna aceasta dă bune rezultate pescuitul în Dunăre. Cu cît este mai cald, cu atît peştele trebuie căutat în ape mai adînci. În general, se obţin rezultate la pescuit numai în primele şi ultimele două ore ale zilei.

'86 August

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

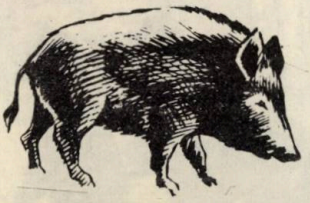

VÎNĂTOARE: mistreţi, turturele, porumbei sălbatici, cocoşari, prepeliţe, cocori, raţe, gîşte sălbatice şi alte păsări de baltă (de la 15.VIII) toţi dăunătorii cu păr şi pene în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală căprior!

PESCUIT: toate speciile de peşti din apele de şes şi din cele de munte; pescuitul în Dunăre dă cele mai bune rezultate în această lună.

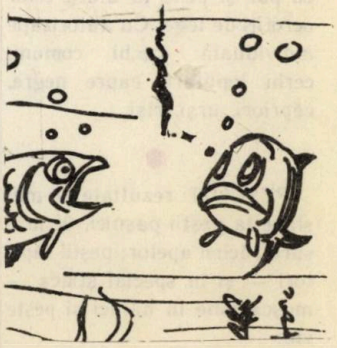

'86 Septembrie

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

VÎNĂTOARE: mistreți, viezuri, prepelițe, turturele, porumbei sălbatici, cocoșari,

cocori, rațe, gîște sălbatice și alte păsări de baltă, sitari, duble, becaține; ierunci (de la 15.IX); toți dăunătorii cu păr și pene, în afara celor ocrotiți de lege. Cu autorizație individuală: cerbi comuni, cerbi lopătari, căpriori, urși, rîși, capre negre (de la 15.IX).

PESCUIT: se obțin bune rezultate la toate speciile de pești din apele de șes. În apele de munte, de la 15 septembrie, este oprit pescuitul la păstrăv fîntînel și indigen.

'86 Octombrie

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

cu păr și pene în afara celor ocrotiți de lege. Cu autorizație individuală: cerbi comuni, cerbi lopătari, capre negre, căpriori, urși, rîși.

PESCUIT: rezultate tot mai slabe la peștii pașnici, 0e măsura răcirii apelor; peștii răpitori — și în special știuca — mușcă bine la năluci și pește viu.

VÎNĂTOARE: mistreți, viezuri, jderi, vidre, fazani și potîrnichi (de la 15.X), ierunci, prepelițe, turturele, porumbei sălbatici, cocoșari, cocori, rațe, gîște sălbatice și alte păsări de baltă, sitari, duble, becaține; toți dăunătorii

'86 Noiembrie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

VÎNĂTOARE: mistreți, iepuri, viezuri, jderi, vidre, ierunci, fazani, potîrnichi, prepeliţe, turturele, porumbei sălbatici, cocoşari, cocori, raţe, gîşte sălbatice şi alte păsări de baltă, sitari, duble, becaţine; toţi dăunătorii cu păr şi pene în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: cerbi comuni, cerbi lopătari, capre negre, urşi, rîşi.

PESCUIT: rezultate tot mai slabe la peştii paşnici; se obţin unele rezultate la peştii răpitori (ştiucă, biban şi avat).

'86 Decembrie

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

VÎNĂTOARE: mistreți, iepuri, viezuri, jderi, vidre, fazani, potîrnichi, turturele porumbei sălbatici, cocoşari, cocori, raţe, gîşte sălbatice şi alte păsări de baltă, sitari, duble, becaţine, ierunci (pînă la 15.XII); toţi dăunătorii cu păr şi pene, în afara celor ocrotiţi de lege. Cu autorizaţie individuală: capre negre, urşi, rîşi.

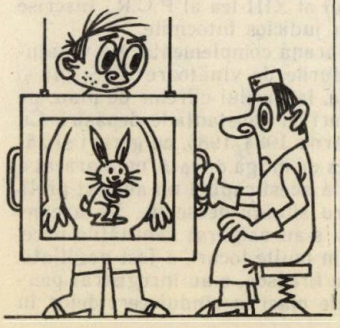

PESCUIT: dacă apele au îngheţat, pescuitul la copcă dă bune rezultate mai ales cînd se foloseşte ca momeală peştişorul viu; în apa limpede, pot fi obţinute rezultate la răpitoţ.

LA HOTARUL DINTRE DOUĂ CINCINALE

Acum, cînd ţara se îmbracă în straie de sărbătoare, la hotar de cincinale, la ora tradiţionalelor urări de Anul Nou, noi, vînătorii şi pescarii sportivi ai ţării, reuniţi în marea familie de iubitori şi ocrotitori ai naturii, ne facem datoria de onoare, alături de întregul popor, să privim împlinirile cu forţa încrederii revoluţionare într-o perspectivă fermă, calitativ superioară, prin poarta ce se deschide odată cu noul cincinal vieţii noastre materiale şi spirituale.

Strategia revoluţionară inaugurată şi promovată în luminoasa Epocă Ceauşescu marchează eforturile tuturor celor ce slujesc cu credinţă şi probitate profesională domeniul silvo-cinegetic şi este fidel exprimată în programul de conservare şi dezvoltare a fondului forestier pînă în anul 2010 şi în prevederile cincinalului 1986-1990. Fără îndoială că transformarea în fapte a acestui însufleţitor program cere, în continuare, eforturi susţinute, o mobilizare exemplară a tuturor forţelor de care dispunem, spirit de abnegaţie şi dăruire. După cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu la forumul comuniştilor, „pornind pe noul drum, să fim conştienţi că nimic nu se poate realiza fără muncă, fără eforturi, fără consum de energie şi inteligenţă creatoare".

La hotarul celor două cincinale, anii 1985 şi 1986 stau faţă în faţă cu putere de simbol — unul reprezintă *bilanţul,* altul *perspectiva,* numitorul comun al celor două coordonate fiind constituit de dragostea şi pasiunea pentru domeniul pe care îl slujim, de unitatea de voinţă şi acţiune pentru a asigura continuitatea şi progresul pe linia vechilor şi frumoaselor tradiţii în practicarea vînătorii şi pescuitul sportiv la cotele exigenţelor actuale.

Organele de conducere centrală, Ministerul Silviculturii şi Asociaţia Generală a Vînătorilor şi Pescarilor Sportivi — au desfăşurat o activitate complexă de îndrumare şi control, subordonată scopului central — îndeplinirea şi depăşirea tuturor sarcinilor ce se desprind din Directivele Congresului al XIII-lea al P.C.R., înscrise în cifre de plan judicios întocmite.

S-a asigurat hrana complementară a vînatului atît pe fondurile de vînătoare GVS, cît şi pe cele arendate, la nivelul cifrelor de plan, pe multe din fonduri cu substanţiale depăşiri. Cu toate acestea, iarna 1984/1985, cu geruri şi zăpadă persistentă de lungă durată, ne-a arătat că cifrele de plan la acest capitol nu au fost preliminate şi pentru situaţii deosebite. De asemenea, chiar dacă s-au asigurat cantităţile necesare, calitatea în multe locuri, a fost neglijată.

Drept urmare firească, s-au înregistrat pierderi nepermis de mari în rîndul cervidelor în

general și al căprioarului în special, precum și la iepuri, mistreți, fazani. Pierderi însemnate s-au înregistrat și la vînatul de baltă care a plătit tribut foarte greu vicisitudinilor vremii.

Se impune ca viitorul cincinal să ne găsească pregătiți și pentru situații extreme, să căutăm cele mai moderne soluții de îmbunătățire a structurii calității hranei suplimentare pe care o oferim vînatului, atît prin cultivarea ogoarelor de hrană cu plante leguminoase, cereale și rădăcinoase, cît și prin respectarea întocmai a tuturor normelor de recoltare, conservare și depozitare a furajelor pentru perioada de iarnă. O grijă deosebită trebuie acordată amplasării depozitelor de hrană, hrănitorilor și întreținerii drumurilor de acces la acestea, precum și controlul permanent pentru a evita înstrăinarea furajelor atît de necesare în perioada cea mai grea a anului.

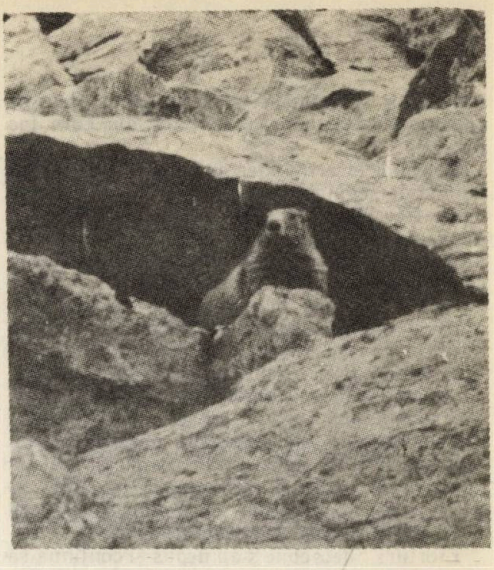

Ani de ani s-au efectuat colonizări și populări pentru îmbunătățirea efectivelor de vînat și pește pe multe fonduri. Au fost create fonduri speciale de vînătoare, pe specii, în zonele cele mai apte de a suporta densități mari, rezultatele fiind din cele mai bune. Exemplul fondurilor de cerb din raza Ocolului silvic Vidraru și a fondurilor de mistreț din județele Dîmbovița, Călărași, Galați, Iași, Brașov, Mureș, Bihor trebuie urmat de cît mai multe unități. Crearea fondului de vînătoare pentru cerb Seaca — județul Olt, îmbunătățirea efectivelor de căprior de pe fondurile de vînătoare Drăgănești-Prahova, Albele-Giurgiu, Bucșani-Dîmbovița, Dărăști-Călărași, Snagov, Sectorul Agricol Ilfov, constituie cele mai noi realizări, dătătoare de speranțe și îmbold pentru acțiuni sporite de acest gen.

Reintroducerea marmotei în Carpații Românești, în Munții Retezat, Făgăraș și Rodna este un exemplu de îmbunătățire completă a structurii faunei cinegetice a țării, în toate cele trei zone, prețiosul rozător găsind condiții optime de trai și realizînd sporuri de efectiv spectaculoase. În perspectiva viitorului cincinal, colonizarea caprei ibex este înscrisă pe linia urgențelor, precum și zimbrul, elanul, fazanul regal, ursul brun de Alaska etc.

Dacă realizarea planului departamental la combaterea dăunătorilor vînatului — cu păr și pene — ne mulțumește, nu putem trece cu vederea că mai sînt încă destul de multe fonduri de vînătoare pe care se înregistrează pierderi nepermis de mari, cauzate de răpitoare. Existența cîinilor hoinari devine o realitate deosebit de păgubitoare. Trebuie acționat cît mai energic pentru ținerea sub control a efectivelor de dăunători ai vînatului. O altă „specie" de dăunător — braconierul — pare să-și fi sporit efectivele. Acțiunile ferme, comune, ale celor ce gospodăresc fondurile de vînătoare, ale organelor de miliție și procuratură trebuiesc intensificate pentru a lichida această tagmă parazitară.

Avem încă multe de făcut pentru educarea membrilor vînători în spiritul cunoașterii biologiei speciilor de interes cinegetic, al respectării legislației de vînătoare, al participării conștiente la toate acțiunile de bună gospodărire a

fondurilor, de realizare a sarcinilor de plan, de sporire a veniturilor asociaţiilor din care fac parte.

Referitor la activitatea de pescuit sportiv sînt demne de semnalat eforturile pe care le depun asociaţiile pentru a spori patrimoniul piscicol, depăşind cu mult sarcinile de plan la populările de pescuit, pentru satisfacerea nobilii pasiuni a celor peste 200.000 pescari sportivi ai ţării. Continuă însă să se constate — pe cele mai multe din fondurile bune de pescuit — prezenţa omului certat cu legea, a braconierului cu sau fără undiţă, bine „dotat" cu setci, vîrşe, cîrlige, care pescuieşte la orice oră din zi şi din noapte, din primăvară pînă în iarnă, nerespectînd dimensiuni minime, epoci de prohibiţie. Nutrim speranţa că, în cincinalul următor, pescarii cu adevărat sportivi să se bucure din plin de satisfacerea pasiunii lor pe fonduri de pescuit neprădate în mod ilegal de braconieri.

Eforturi deosebite s-au depus şi continuă să se depună pentru popularea cu păstrăv a apelor cristaline de munte, spre bucuria celor ce mînuiesc cu dibăcie muştele artificiale sau linguriţele rotative.

În domeniul competiţiilor de tir vînătoresc în poligon, s-a asigurat participarea echipelor noastre la concursurile tradiţionale ce se ţin anual între ţările socialiste sub genericul „Cupa prietenia", prilej de întîlniri, schimburi de păreri şi acumulări de experienţă. Chiar dacă rezultatele nu sînt dintre cele mai bune, de-a lungul anilor au apărut şi performanţe care constituie subiect de mîndrie. Pe viitor, prin îmbunătăţirea procesului instructiv-educativ, prin aplicarea celor mai moderne mijloace de antrenament, prin îmbunătăţirea calităţii echipamentului putem spera în rezultate constant superioare.

Chinologia de vînătoare, pînă nu de mult adevărată cenuşăreasă a sectorului, începe să facă paşi mari spre ieşirea din impas. Din ce în ce mai mulţi vînători practică vînătorea cu cîinele, credincios şi pasionat vînător şi el. În-

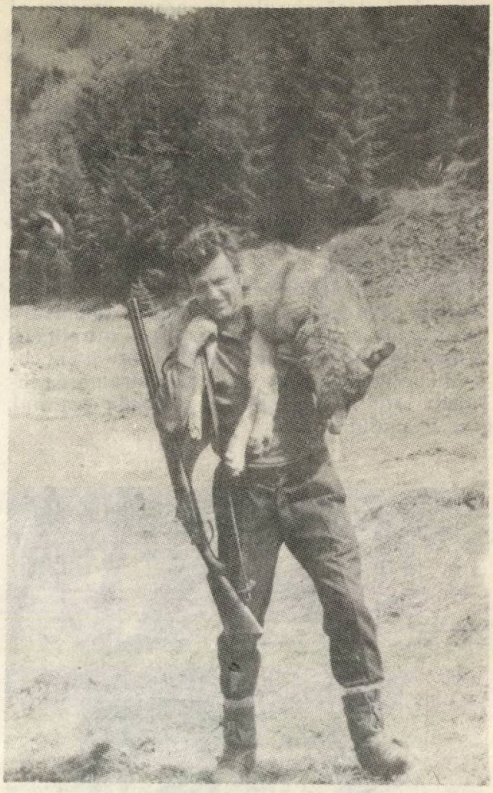

cep să apară cîini de cea mai bună calitate, cu origine foarte bună, cu calităţi vînătoreşti incontestabile. Eforturile depuse de Ministerul Silviculturii pentru a crea Canisa Gilău şi a o menţine la nivelul pretenţiilor actuale, cu reproducători din import de foarte ridicată valoare,

fotografii: Paul Decei, Peter Weber, Horia Arghir, Mircea Şerban

cu o producţie anuală de căţei de bună marcă, se cer continuate şi încununate de succes.

Reprezentanţii ţării noastre în organismele internaţionale, au desfăşurat o permanentă activitate, participînd la adunările generale, făcînd cunoscută valoarea trofeelor cinegetice româneşti, preocupările ţării noastre în acest domeniu. Expoziţia internaţională de vînătoare de la Brno (iulie 1985) a evidenţiat calitatea trofeelor obţinute de la vînatul ce creşte în Carpaţi, prin trei noi recorduri mondiale: blană de urs, craniu de urs şi blană de lup. Ne manifestăm credinţa că acest spaţiu mioritic, înzestrat cu resurse biogene nebănuite şi hărnicit de slujitorii pădurii nu şi-a spus încă ultimul cuvînt în acest domeniu; noi şi noi trofee de valoare excepţională, capete de serie mondială, vor veni să completeze cununa de lauri a cinegeticii româneşti întru lauda acestui darnic şi străbunesc pămînt, întru bucuria vînătorilor destoinici, gata să sporim şi pe această cale faima neamului românesc ce urcă spre culmile însorite ale celei mai drepte şi mai nobile societăţi umane — Comunismul.

În numele conducerii superioare a vînătorii şi pescuitului românesc, adresez tuturor membrilor AGVPS, precum şi cititorilor Almanahului urările de noroc şi sănătate, de împlinire a tuturor dorinţelor, alături de tradiţionalul *„La mulţi ani!"*

ing. Aurelian NEACŞU
inspector de stat şef adjunct
prim-vicepreşedinte al A.G.V.P.S.

PE CÎND PESCUIAM în largul Insulei Andros

Vîntul ne ia în primire de la ieşirea din portul Rafina: marea de un albastru neverosimil, atît de profund încît ochii mi se umezesc de o secretă cutremurare estetică, e epuizată de „berbeci"; trecem, vag clătinaţi, pe lîngă insule sacre: urmele organelor însîngerate ale lui Uranus, azvîrlite în mare cu *mîna stîngă* (mîna cu care, de atunci, ne ferim să strîngem mîna prietenului, să ridicăm pocalul cu băutură...) de Cronos, cel mai mic dintre fii săi, Titanii, răsculaţi împotrivă-i şi care l-a evinat în somn cu o seceră de cremene; insule cu vegetaţia arsă de seceta cumplită a acestei veri, cu aşezări lucind în lumina neasemuită, clară, transparentă, pura lumină a Helladei, cu cîte-o bisericuţă orbitor de albă, profilîndu-se pe cer la capătul unui promontoriu. Călătorii mănîncă, beau, pronunţă cu nonşalanţa obişnuinţei cu ecouri prelungi în conştiinţa civilizaţiei: Minos, Delos, Creta...

Dimos, prietenul meu de peste treizeci de ani, cu care pescuiam baboi la Mogoşoaia în timpul exilului său în România, ţara pe care o consideră a doua sa patrie, mă asigură, vrînd să se asigure pe sine, că „vîntul va cădea, vom pescui, vom pescui! VOM PESCUI! de cinci ani te aşteaptă lanseta asta, ţi-am ales-o cu mîna mea!"... Coborîm la Batzi, pe Insula Andros; seara, gustînd un „uzaki" cu nelipsita „mezea", constatăm că ne-a dispărut geanta în care aveam ochelarii şi paşapoartele, obiecte — pare-se — indispensabile, dar nu-mi pasă! Totul se va repara: simpaticul şef al postului de poliţie... (da, cu toată uimirea pe care o poate produce această asociaţie de cuvinte, un poliţist poate fi simpatic: e de ajuns să-şi dea osteneala să fie politicos) ne-a asigurat într-o engleză aproximativă, dar inteligibilă că paşapoartele „vor apărea. Apar întodeauna şi pe urmă, *I'M here*... dar ce-mi pasă mie de aceaste mărunte plictiseli! Eu mă aflu într-un Olimp halieutic, mîine voi pescui în Marea Egee, vîntul va cădea...

N-a căzut. S-a înteţit în asemenea măsură

încît, neverosimil, sub cerul de-o limpezime de lacrimă, te mătura de pe picioare şi numai cîţiva turişti scandinavi întîrziaţi se scaldă în golfuleţul mai ferit din faţa crîşmei lui Kir Andonis, unde — sub smochini — sorbim „cafelakis" şi privim cu disperare barca noastră, ancorată la chei, zbătîndu-se ca o fiinţă vie... „Dacă ai fi venit acum două săptămîni"... începe disperatul meu prieten. Ca orice gazdă, se consideră vinovat că vremea nu contribuie să facă agreabilă vizita prietenului; nu ne-am văzut de cinci ani. Izbucnim în rîs: de cîte ori n-am auzit fraza asta sacramentală, în Deltă, ori aiurea, unde insuccesele noastre pescăreşti aduceau la disperare şi la un straniu sentiment de culpabilitate pe nea Vania, ori Tolia, ori Sofronie..." Dacă veneaţi acum o săptămînă... ori peste o săptămînă, era „altceva"... Oricum, furtuna asta, seacă, într-un soare orbitor, sub un cer albastru, are ceva ireal: cine ştie ce mînă vrăşmaşă a deschis pe neaşteptate burduful în care Eol a încuiat vînturile.

Astfel suflară năpraznice vînturi perfide pe Insula Andros.

Ultima zi ne fu dat să ieşim cu bărcuţa în larguri.

Unde seninul de sus, în adîncuri curate vibrează... Şi, dacă e să fiu sincer, nu contează

nici mulţimea de peşti pe care i-am prins şi i-am mîncat „proaspeţi" la ţărm, la Kir Andonis sub smochin, mai apoi, după ce am scăpat din primejdie grea, deoarece vîntul s-a iscat iarăşi, din senin şi motorul a murit şi cu spatele meu durut a trebuit să vîslesc două ceasuri, să ajungem la adăpostul unor stînci ce păreau ruinele unui templu închinat virginalei Artemis... ci *curăţenia* de palat a acestei mări din care s-a născut unul din stîlpii de boltă ai civilizaţiei noastre europene şi în adîncul căreia îşi aşteaptă scoaterea la lumină atîtea comori ale unei arte senine, animată de un suflu misterios de linişte şi suveranitate; *curăţenia* de spiţerie a ulicioarelor labirintice din Naxos, din Folegandros din Ios, din Amorgos... cu casele văruite în *fiece* săptămînă, cu imemoriale dale de marmoră spălate zilnic cu săpun, cu crenguţe de măslin făcîndu-şi loc cu graţie încăpăţînată printre pietrele zidurilor adunate în decurs de generaţii, ce păzesc pămîntul sărac de mînia rozătoare a vînturilor...

Mă gîndesc că numai *veneticii* pîngăresc locurile prin care trec, sau se aşează temporar...O, mucurile de ţigări, sticlele de pepsi şi de bere din Acropolei, — care mă dureau, aşa cum l-au durut fizic pe prietenul meu Jacques Chabanne, personalitate a CIC-ului, venit în Retezat la capre negre, cutiile de conserve ce ruginesc în limpezimea îmbătătoare a lacului Bucura... Oamenii *locurilor* au pentru *locurile* unde muncesc şi trăiesc dragostea aceea respectuoasă, învăţată din curgerea anotimpurilor şi din legile ce decurg din această mişcare veşnică.

Trăiesc, cea mai mare parte a anului, printre oamenii Retezatului, oameni ai pădurilor, ai păşunilor, ai stînelor — unde, de obicei, a păstra curăţenia cere eforturi eroice, căci numai cei ce n-au petrecut cîteva zile şi nopţi la stîne, în aşteptarea ursului prădalnic, ducînd şi impregnîndu-se de viaţa ciobanilor, aceasta atît de aspră şi atît de curată... Vai, dar nu fac decît o jumătate de oră pe poteca „turistică" şi mă apucă scîrba şi îngrijorarea pentru conturul sufletesc al unora care se presupune că au venit să se purifice pentru un sfîrşit de săptămînă în catedrala brazilor, printre crengile cărora se filtrează o lumină atît de pură şi care lasă în urma lor, urmele indelebile ale unei sărăcii sufleteşti, ale unei nepăsări, nu mă sfiesc să spun cuvîntul, ca de *venetic*, pentru locurile ce-i primesc în tihna sînului lor. Cu toţii realizăm primejdia unei conflagraţii nucleare pentru existenţa vieţii pe pămînt şi, în acelaşi timp, nu putem, ori nu vrem, ori nu ştim să ne dăm seama că, în fiece clipă, *moare* definitiv ceva din natura care ne-a născut şi ne hrăneşte. Moare din vina noastră. Moare dintr-un muc de ţigară azvîrlit pe un pat de frunze aurii, din aglomerarea, ca a celulelor bolnave într-o metastază, a cîrpelor, cutiilor, recipientelor de plastic, ele, din păcate fără moarte; moare din pîngărirea cu tot felul de substanţe reziduale, ori pur şi simplu a murdăririi *apelor*, elementul cel dintîi, şcoală de filozofie (... toate trec...)

sursă de viaţă... Iată-mă alunecînd din pricina mîniei pe panta de atîtea ori ineficientă a predicii (în deşert?), a dăscălelii (pisăloage?). Oare arta prozatorului (oi fi avînd-o?) să fie mai mişcătoare, să contribuie totuşi la...?

...Pescuiesc pe Rîul-Mare ce-şi trăieşte, în forma năvalnică întru care s-a zvîrcolit de la facerea lumii, ultima etapă de viaţă, înainte ca apele sale şi ale zburdalnicilor săi afluenţi să se închidă în lac aducător de lumină şi energie...

Privesc cu dureroasă lăcomie malurile, pietrele şlefuite de sărutarea valurilor capricioase, pietre şi maluri care în fiece clipă glăsuiesc amintirii mele, rănind-o:... „acolo, cu musca albastră a lui Dragoş... dincolo, cu cea tricoloră a lui moş Ursu... mai departe, cu un Mepps nr. 2 Comet"... Întrucît la baraj se lucrează, apa a început să devină fumurie; foarte curînd va fi galben-verzuie, ca o coptură, opacă, moartă în aparenţă, pentru că în adîncurile ei chinuite viaţa se mai zbate să reziste, să nu se dea învinsă. O ciudată dragoste şi milă mă leagă de păstrăvii ce mai supravieţuiesc nu numai lucrărilor de la baraj, ci — mai ales — răstocirilor, dinamitei, otrăvii, mîzgăi cu iz de motorină ce s-a depus pe pietre... Nu mai sunt apele mele, nu-mi conduc linguriţa („Pirate", pentru cine e curios; n-am decît două bucăţi, nu dau nimănui!) cu abilitatea cerută de rîul acesta, atît de schimbător de la un metru la altul. Mă simt străin pe locuri scumpe inimii mele. Nu ştiu de ce. Cerul e senin, frunzişul verde... Apoi înţeleg, îmi strîng lanseta şi, înainte de-a porni spre casă, cu paşi îmbătrîniţi de amărală, fac un INVENTAR a ceea ce se poate vedea, preţ de o sută de metri, pe malul acestei ape în care fetele dace îşi spălau obrazul.

Iată: carcasa ruginită a unei locomobile eşuată în urma viiturii cumplite de acum zece ani şi lăsată în plata domnului, cizmă de cauciuc găurită, un ghemotoc de sîrmă, o sticlă goală de parfum, o şapcă ruptă, două roţi uriaşe de tractor, vată igienică *folosită*, două sticle de bere goale, una spartă, alta numai ciobită, un ghemotoc inform de ziare, resturile unei rochii roşii de diftină, sticle de rachiu şi vin, urma unui foc şi foarte aproape, semnele cedării în faţa unor porunci naturale, borcănele de plastic de medicamente, trei rîngi de fier, un ciorap albastru, bucăţi de curea, iarăşi vată igienică... mi-e destul! Urc taluzul. De ce? mă întreb şi mă simt vinovat. Pentru că acestea sînt locuri ale *noastre!* Dacă acest Rîu Mare, trebuie să dispară în forma lui de acum, de ce să-i pîngărim malurile?! (Va fi un firişor de apă; dacă vom trăi, ne vom aduna toţi cei ce au în răspundere aceste locuri şi cei ce au iubit malurile sale de vis şi vom întocmi topliţe şi dorinţe şi-l vom păzi, îi vom ocroti viaţa, dar pentru asta trebuie...)

În zare, înspre insula Makronissos, cea de tristă amintire, silueta unui vas... Aş vrea să fie cu pînze. Mă întreb: să fi devenit cu vîrsta atît de conservator încît să încep a respinge inevitabilul progres? Nu cred. Pentru că spiritul omului de azi şi, bănuiesc, şi al celui de mîine va avea tot mai multă nevoie de pacea interioară pe care numai revenirea cu gînduri curate, cu mîini curate, cu deprinderi curate în sînul primitor (dar să nu uităm: *neiertător!*) al Maicii Naturi, în codri şi pe maluri de ape limpezi o poate dărui sau naşte, în forfota şi agitaţia vieţii moderne, atît de severe în fond. Din acest echilibru şi numai din el, sînt convins, vor răsări lucrări ale minţii şi mîinii umane care să aibă durabilitatea, armonia, înţelepciunea senină pe care o răspîndesc, ca pe un inefabil parfum, ca pe o secretă emoţie, coloanele torturate de istorie, dar indestructibile, ale Parthenonului...

— Ce faci, strigă Dimos, nu vezi că ţi-a luat de mult momeala? E atît de fericit, pentru mine, pentru că sîntem împreună „pe insulă" aşa cum plănuisem de atîtea ori, încît nu pot să-i spun că nu-mi pasă că peştii mi-au luat momeala, că mi-e puţin dor de Tăul Negru din Parcul Naţional Retezat şi mă întreb ce-ar trebui făcut, ca întregul pămînt să devină o rezervaţie de viaţă neprihănită... Apoi, cu un reflex ca în „vremurile bune", înţep şi scot un biban de mare, un barbun şi o „limbă".

Pe neaşteptate, se ridică vîntul.

Titus POPOVICI

Întoarcere din somn

Se-ntorc din somn bătrînele păduri
vînjoase-n trunchiuri şi semeţe-n mlade,
visînd dumbrăvi crescute-n arături
şi-n văi subţiri, teribile posade.

Se-ntorc în lume cu haiduci cu tot
ca să ne dea încredinţări depline
că-n toate cele ce-au putut — mai pot,
şi ce-au ascuns ar mai ascunde-n sine.

Păduri de-argint metalul şi-l aprind,
iar codri gravi îşi înfoiesc arama
prin care, străveziu ca un colind,
cîte-un luceafăr îşi mai prinde scama.

Cu lupii lor, cu cîte-un frate jder,
se-ntorc din ghindă şi din veac bătrînii
cu frunţi întoarse limpede spre cer,
cu cizme-adînci în tainele ţărînii.

Şi parcă-n preajma vetrelor — chezaşi
a tot ce-a fost străbănie şi preget,
par ramurile braţe de arcaşi
cu cîte-un rost în fiecare deget.

Andrei CIURUNGA

VÎNĂTORI
nu fiţi semănători de durere!

— ŞTIU, ACUM ŞTIU, Ă gîndit vînătorul.

Vedea mai ales ţapul acela sluţit...

...Fusese pentru vînător, atunci, o învălmăşire mare, cum se întîmplă în război. Plecase glonţul de undeva ascuns sau poate de unde văzuse licărind limbă mică de foc clipind iute şi des, mitralieră scuipînd moarte. Lovise glonţul, rupsese carne şi sfărîmase os. Şi el căzuse. Se tîrîse. Şi tîrîse durerea după el. Rămase agăţată, rea, cu ghearele înfipte în el, crîncenîndu-i carnea şi scormonindu-i osul, pînă în nebănuite hotare de chin. Îndurase chin greu.

— Ştiu, . acum ştiu, frate urs...

Căci glonţul războiului rupsese carnea şi sfărîmase osul vînătorului. Şi înţelegea acum cu trupul. Pînă atunci fuseseră doar vorbe de carte. Acum înţelegea adevărat. Înţelegea cu trupul sfîrtecat. Era altfel. Durea.

Şi pricepea ascuţit mai ales asta: *mişelia durerii.* Ca o revelaţie. Mîrşăvia s-o dăruieşti, să o zvîrli în carnea vieţii. Îl răzvrătea batjocura că a putut fi lăsată pe lume durerea, sfîşietoarea de trupuri.

Găsea, ca într-o pădure necunoscută, poieni: gînduri ce se limpezeau.

— Te rog să mă ierţi, frate ţap...

Dar nu se cuvenea iertare. E prea mare mişelia durerii. De ce fusese lăsată? De ce fusese lăsată nedemna osîndă? He, ca să prevestească de primejdii ascunse; putea găsi altceva, atotfăcătorul, decît înjositoarea suferinţă a cărnii. Batjocura asta. Palmă peste demnitatea fiinţei, întoarsă cui a hotărît-o. Şi ţie, vînător...

— Frate mistreţ, te rog să mă ierţi...

Nu. Vedea jivină poticnind în foc şi auzea răcnetul durerii izbucnind din trupul străpuns. Mereu durerea, lipită oriunde, ca un blestem şi o pată de ruşine. Vedea fuga încîrcită sub gheară de chin, vedea cum se tîrîie viaţa schilodită, cînd mîndră şi mută, înfruntînd cu semeţia osînda, cînd jalnică, prăbuşită în spaimă, cu ochi

îngroziţi sau rugători, cu ţipăt ori mieunat prelung sub arsura focului neghiob ori stîngaci.

Peste tot durere, în carne, în oase, în sîngele scurs, în nervii retezaţi, în măruntaie smulse, în boala şi puroiul rănii mîncînd apoi viaţa încet, la masă cu durerea hîdă, rînjind ghemuită din trupul lovit.

— Iepure, frate, te rog să mă ierţi...

Nu. Nu-i îngăduită urîţenia durerii. Cu ce îngăduire luatu-şi-a, oricine, dreptul durerii în carnea oricui? Ruşinoasă pată peste faţă de om, ca şi pentru faţă de zeu. Urîţenia durerii. Schimonosirea aceea ce nu o poate stăpîni firea, pentru că doare carnea, dincolo de toate hotarele îndurării; răzvrătirea aceea pentru că trebuie să geamă trupul; şi umilirea aceea pentru că, înjosit şi umilit, te văd şi te aud semenii, pădurea sau nimeni — destul să te auzi singur, neputincios în gheara durerii. Umilirea asta, scuipat pe demnitatea fiinţei.

— Vă urăsc, semănători ai durerii, gîndea vînătorul.

Vedea aripă frîntă cu osul ieşind din piele, vedea trup sfîrtecat ce nu voia să moară, vedea ruptă carnea, să bagi pumnii în ea, auzea ţipăt şi auzea urlet, auzea reci comentarii şi auzea încă şi asta: „de lovit e lovit, s-a dat peste cap şi e urmă de sînge". Putuse să audă mîrşăvia şi ruşinea asta, ori: „era prea departe"... Putuse să audă fără să înjure... Şi vedea durerea cuibărită în trup ce fugea, vedea potîrnichea în chin, picior rupt de sus, lovind în lăstari... În loc să biciuie o faţă de om...

— Ştiu, acum ştiu, a gemut vînătorul.

Pentru că glonţ îi rupsese carnea şi-i sfărîmase os.

Înţelegea jalea puterilor sfîrşite tîrîndu-se încă pe coaja pămîntului, înţelegea păcătoasa ghemuire în fund de vizuini şi desişuri ascunse, în aşteptarea morţii, cu trup încolăcit ori zvîrcolit de durere; înţelegea mizeria sfîrşiturilor chinuite prin păpuştaie adînci, sub tufă stingheră de boz, în mirişti şi sub dogoarea arşiţei, în apele, glodurile şi stufăriile bălţii... Cap care cade, se mai ridică încă şi cade iar moale; pîlpîiri în aripi închise; tremur în picioare şi trup — sfîrşitul în gheara suferinţei. Sfîrşitul... Nu e vorba de asta. Sfîrşitul poate să vină oricînd; e în chiar legea vieţii. Dar durerea, nu. Durerea pe care o dai miseleşte şi tîmp — şi poţi să nu o dai. Mîrşăvia şi ruşinea durerii, nu. Că e lăsată de Dumnezeu? Ce vorbă neghioabă! Să ne ridicăm atunci. Om, peste dumnezei!...

— Cum încearcă doctorii, a gîndit vînătorul.

Nu. E altceva alinarea; duioasă ori semeaţă încercare să îndrepte batjocura durerii, lăsată cu rînjet pervers în dar vieţuirii. Şi nu-i alinare în fund de vizuină şi nici în desişul pădurii. Acolo rămîne slobodă durerea să se înfigă în trup, sfredel şi arsură, chin şi zvîrcolire hîdă, peste răbdările vieţii.

— Te rog, sitar frate, să mă ierţi...

Nu. Şi nu-i vorba de milă. Nu numai de sentimentală milă. Dar de demnitate. Şi de omenie. Demnitatea să fii Om! Să simţi acest lucru, singur. Cap sus peste bestial; peste animal.

Numai atunci eşti om.

— ...şi vînător... a înţeles cel de pe patul durerii...

Numai atunci...

— Doare... — a gemut vînătorul.

El înţelesese.

Ştia.

...Vînători, nu fiţi semănători de durere...

C. ROSETTI-BĂLĂNESCU

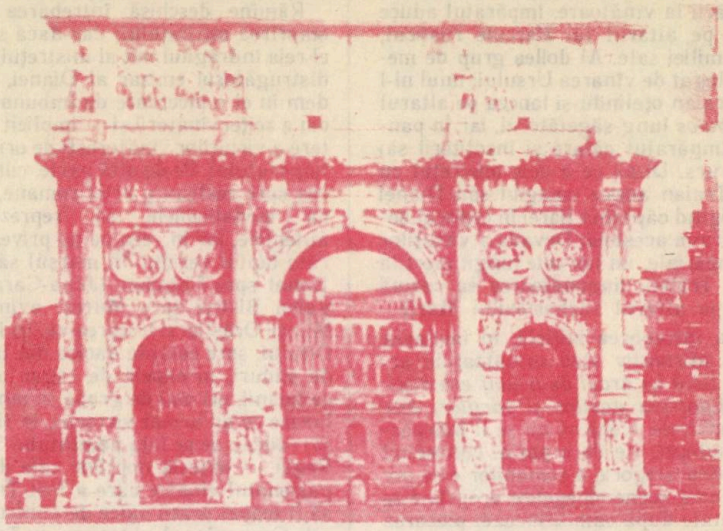

A VÎNAT TRAIAN în munții noștri?

Cînd, ieșit învingător din primul război cu dacii, la sfîrșitul lui decembrie 102, Traian își aroga cognomenul de Dacicus, nu făcea altceva decît să recunoască virtuțile viteazului popor de la nord de Dunăre. Cînd, încheind triumfător al doilea război cu dacii, Traian înălța, tăind șaua stîncoasă ce lega colina Quirinal de Capitoliu, un forum, o columnă și un arc de triumf, el nu proslăvea o izbîndă, ci omagia un învins. În scurgerea spirală a panglicii de piatră de 200 metri sînt povestite în imagini răscolitoare toate episoadele importante ale acestui război lung și extenuant. Traversînd peisagistic o zonă colinară și muntoasă invadată de păduri, scenele de pe columnă nu arată decît ostenelile unei campanii militare epuizante, neoprindu-se nici o clipă asupra cezurilor de răgaz ale împăratului. Nici o scenă nu-l înfățișează dedîndu-se divertismentului său favorit, vînătoarea, cu toate că panegiricul ce i l-a întocmit chiar în timpul vieții sale Plinius cel Tînăr, ni-l dezvăluie ca pe un pasionat al artei cinegetice. Urmărind neobosit vînatul prin desișul pădurilor, răscolind cotloane ascunse pentru a-i afla bîrlogul, cutreierînd munții, escaladînd țancuri și prăpăstii în căutarea urmei pierdute, refuzînd orice sprijin, întotdeauna întîiul în fruntea cetei de vînători, față în față cu fiara, Traian făcea din vînătoare a doua virtus divina a titlului imperial. Nu pe columnă, care-l glorifică drept geniu militar, trebuie căutată dovada materială a acestei calități, ci pe arcul său de triumf. De astă dată însă istoria ne întinde o capcană: aflat cîndva la răspîntia Căii Sacre și celei Triumfale, arcul a dispărut. Cum? Furat de cine? De împăratul Constantin! „Cum oare să facă rapt cineva, fie măcar acela și un borfaș încoronat" se întreabă cu umor Odobescu, și tot el răspunde: cum văzînd arcul lui Traian «stînd fără căpătîi», adică neterminat, Constantin își zise: Stăi! tot n-are arcul acesta stăpîn; aidi să-l fac al meu și puse de îndată de-i ciopli pentru pedestaluri niște figuri de Victorii pocite; iar pe îmbele fețe ale aticului așternu lungi dedicațiuni, în care spunea cum el a scăpat lumea de tiranul Maxentie, cum a liberat cetatea, *Liberatori Urbis*, și a întemeiat pacea, *Fundatori quietis*. Astfel Arcul lui Traian se pomeni într-o zi că a devenit Arcul lui Constantin.

Recunoscînd cu ușurință părțile furate, arheologii au restituit Cezarului ce era al lui: statuile și însemnele sculptate amintind de victoriile lui Traian asupra dacilor și parților, precum și cele 8 medalioane ce îi imortalizează isprăvile cinegetice. Lucrate cu multă măiestrie, cu un excepțional simț al observației, împerechiate două cîte două, ele înfățișează sacrificii aduse zeilor și scene de vînătoare propriuzisă.

→

Înaintea plecării la vînătoare, împăratul aduce un sacrificiu pe altarul lui Hercule rusticul, ocrotitorul familiei sale. Al doilea grup de medalioane este legat de vînarea Ursului: unul ni-l prezintă pe Traian oţelindu-şi lancea pe altarul lui Apolo *ecebolos* lung-săgetătorul, iar în pandantul său, împăratul călare şi însoţitorii săi urmăresc un urs. După ce a ucis mistreţul cu o *venabula,* Traian aduce omagiul său Dianei din Nemi, înfigînd căpăţîna fiarei în copacul sacru din dumbrava acesteia. Dovadă a virtuţilor vînătoreşti imperiale, un leu este lungit mort la picioarele lui Traian; impunătoarea sa coamă este depusă pe altarul războinicului Marte.

Revenind la întrebarea iniţială, în favoarea unui răspuns afirmativ stau următoarele argumente: dat fiind că *arcul de triumf era dedicat victoriei împotriva dacilor şi parţilor,* este firesc ca respectivele scene să nu se fi îndepărtat de acest subiect. Pe de o parte, cunoscînd dragostea pentru alegorie a romanilor este posibil ca cele patru scene cinegetice propriu-zise să fie interpretate după cum urmează: plecarea la vînătoare echivalează cu preparativele războinice ale împăratului, vînarea ursului reprezintă distrugătorul război cu dacii, viteazul popor al munţilor; leul, regele deşertului, prin forţa pe care o reprezintă înnobilează simbolic victoria asupra parţilor.

Rămîne deschisă întrebarea privitoare la omorîrea mistreţului; dar dacă se consideră că el reia îndrăgitul mit al mistreţului din Calidon, distrugătorul emisar al Dianei, trebuie să vedem în el o încercare de îmbunare prin sacrificiu a zeiţei vînătorii şi — implicit — o recunoaştere a virtuţilor vînătoreşti de origine divină ale împăratului. Pe de altă parte, cunoscînd aplicarea spre realism a artei romane, se prea poate ca medalioanele să reprezinte vînători autentice, iar în ceea ce ne priveşte să considerăm faptul veridic. În marşul său din 101 prin Banat spre Tibiscum (Jupa-Caransebeş), prin Valea Bistrei spre Mureş, avînd drept ţintă Munţii Orăştiei şi trecerea sa, în 105, prin Valea Oltului, spre cetăţile dacice din ţara de dincolo de păduri, în clipele de răgaz ale istovitoarei campanii, ori mai de grabă în momentele de relaxare ce au urmat victoriei, în timp ce soldaţii săi rădeau de pe faţa pămîntului Sarmizegetusa Regia — obsesia nopţilor sale de insomnie — pasionatul vînător care a fost Traian nu poate să fi scăpat ocazii unice de a înfrunta direct fiarele Carpaţilor. A vînat sau nu Traian în munţii noştri? Cursul deducţiei logice ne poartă spre un răspuns afirmativ.

George D. VASILIU

(în imagine: Arcul lui Constantin)

EMBLEME SIGILARE VÎNĂTOREŞTI

Pentru cititorul nostru, în puţine cuvinte, ne îngăduim să rememorăm două steme româneşti mai puţin cunoscute şi anume: străvechea Dacie este reprezentată, simbolic, prin siluetele a doi lei, animale care flanchează două steme de stat (Fig. 1), ale Moldovei şi Ţării Româneşti — „herbul Daciei", cum scria cronicarul, Miron Costin.

●

Altă imagine (fig. 2) se poate vedea pe frontispiciul unor documente emise din cancelaria domnului Moldovei Grigore III Ghica. În această stemă heraldică, acvila e contopită într-un singur trup cu capul de bour. Este expresia plastică, clară, a ideii naţionale, românești, dintotdeauna, Moldova şi Ţara Românească constituie un tot indestructibil.

P.A.M.

PESCUITUL INTERZIS

ÎN CHEILE ORDÎNCUȘII

În pasiunea pentru natură, adeverindu-se zicala cu revenirea la prima dragoste, după ce am colindat în vreo patru decenii mai toți munții cu care atît de darnic a fost înzestrată patria noastră, de cîțiva ani ne facem veacul în Țara Moților. Așadar, sîntem din nou pe Valea Arieșului — căci în ce privește adevărata drumeție, într-o singură vacanță nu poți decît vedea, necum a cunoaște deplin locurile și toate detaliile ce fac încîntarea Munților Apuseni; din vîrful Cucurbetei pînă la Bedeleu și Muntele Mare, de la Peștera Ursilor — Chișcău sau Meziad pînă la cetățile Ponorului din carstul Padișului, de la Ghețarul Scărișoara pînă în dealul Fericetului cu frasinul lui Horea sau în pădurea Scorăgetului — la *Drăguiasa* pe locul trădării, cu monumentul dramatticei morți spirituale ale celei mai înălțătoare idei de libertate și dreptate pentru țăranii iobagi din Transilvania anilor 1784—1785.

Apoi, nu poți trece ca în revistă de la Casa Craiului Moților, Avram Iancu, din comuna ce-i poartă azi numele, peste Muntele Găina la Baia de Criș și sanctuarul de la Țebea, sub gorunul lui Horea, unde își odihnește neliniștea și revolta împreună cu cei mai neînfricați prefecți ai legiunilor sale: Ionu Buteanu și Simion Grozea.

Gîndeam la toate acestea în cursa de la ora 4,30 — primul autobuz spre Cîmpeni; în timp ce aproape toți cei cu treburi vor să mai atipească, încerc să deslușesc prin pîcla dimineții locuri îndrăgite și prietene.

Am decis să termin ciclul de lucrări din Cheile Ordîncușii, deci vom coborî cu tot calabalîcul la Gîrda. Nici n-am ajuns încă la *șura lui Nicodim* cînd simt o discretă apăsare pe umăr. Întorc capul și, spre marea mea surpriză, doi ochi mari, albaștri și o gură — numai zîmbet — apucă să-mi șoptească: „Bună dimineața, nene Radule!"

Unul dintre cei mai tineri ciraci ai mei într-ale drumeției își cere scuze, se vede în urma faptului că oarecum mirat, priveam la mîna în care purta cu grijă ceva asemănător cu o husă lunguiață, din care își făceau apariția cîteva capete de jordii din esențe mai puțin cunoscute pe aceste meleaguri. Mi-am amintit că este inginer și l-am întrebat ce face cu toate minunățiile lui. Fusese la Oradea — într-o delegație — mai avea vreo zece zile din concediul de odihnă și, la sfatul unui prieten pescar, își încerca norocul la păstrăvi, pe Arieș. Pînă să-i explic eu ce-i cu apele acestea și cu ocolul silvic din zonă, iată-ne ajunși la destinație. Pornim din punctul unde Gîrda Seacă (niciodată n-am înțeles de ce a fost botezată astfel) se varsă în Arieș, pe drumul exploatării forestiere, spre Valea Ordîncușii. După nici 20 de minute, soarele apare chiar în dreptul cotului de stîncă, în drumul nostru pe Vale. Domnuca mea zîmbește cu înțeles cînd îl vede pe însoțitorul nostru privind stăruitor placa mare, bine așezată la confluența drumurilor, avînd inscripția cu litere de-o șchioapă: PESCUITUL INTERZIS! Inginerul înghite în sec — îl avertizasem! — și ca să-l consolez îi arăt, chiar la vărsarea Ordîncușii în Gîrda, un bolovan mai răsărit din spuma valurilor. Îl rog să urmărească atent.

Păsăruică neagră, puțin cafenie, cu pieptăraș alb ca neaua, ce fluieră parcă spre noi cîntec de piculină începătoare și plăcut e mierla-de-apă, iubitoarea apelor repezi de munte și a cascadelor înspumate, credincioasă locurilor unde își face cuibul printre pietroaiele din maluri pe care nu le părăsește nici iarna. Pentru cei ce îndrăgesc păstrăvul e folositoare căci distruge multe larve de insecte care mănîncă icre și prind chiar peștișori. E păzitoare cu strășnicie a domeniului ei pe care nu admite nici un intrus — și de altfel foarte cu-

rajoasă. Pentru a scăpa de dușmani mai puternici, cum ar fi ulii sau acvile, se aruncă în vîltoarea cascadelor ca să iasă apoi împotriva curentului, sub apă, la distanță de cîțiva metri. Pentru că ai îndrăgit cîndva munții, să știi că mierla noastră de apa are rude în Himalaya, în vestul Americii de Nord, din Mexic pînă-n Argentina și în Europa, bineînțeles, numai în apele repezi ale munților. Între timp, stîncăriile scăldate în razele soarelui devin roșietice și molizii pe maluri au irizații aurii pe crengi Două cete de aușei au țîșnit din vîrfurile molizilor — unde își au cuiburile artistic clădite — și glasurile lor ne însoțesc de-a lungul drumului, dîndu-ne bună dispoziție.

În răcoarea răsăritului, undele Ordîncușii saltă sprinten peste pietre, iar din fierberea înspumată a bulboanelor se înalță boarea fumegîndă, cu diafane mișcări spre lumina aurie din înalturi. Din molizi și din covoarele de mușchi înveșmîntate în bobițe diamantine se ridică tremurătoare pîcla sidefie a dimineții. Am ajuns în dreptul peșterii *Poarta lui Ioanele,* al cărui portret e săpat în calcar de către ape; pe unele hărți și de unii autori e denumită și Poarta Ioanelii. Urcăm printre bozii uriașe către gigantica *poartă ogivală* tăiată în stîncă. Spre surprinderea mea, inginerul nu mai fusese într-o peșteră. Este impresionat de înălțimea porții și uriașa dimensiune a sălilor, căci sub larga deschidere a bolților nu există concrețiuni calcaroase ca în celelalte peșteri din carstul Apusenilor. Am renunțat să-l mai chinui pînă la *Peștera de sub Zgurăști,* impropriu denumită și *Ghețarul de la Zgurăști,* nemaiavînd gheață, cu toate că era o unică ocazie, deoarece fără ghid al locurilor nimeni nu-i poate nimeri intrarea. Avenul uriaș, în fundul căruia se află peștera, este mult mai larg decît cel al Ghețarului de la Scărișoara și totul în jur poartă peceta măreției emoționante a naturii.

După ce coborîm la scocul de piatră pe care curge apa cristalină din peșteră, ne luăm bagajele și continuăm drumul în amonte, urmărind fascinați bogăția de „pene" gingaș colorate de-a lungul nenumăratelor șurlaie dintre cleanțuri și pe tot firul văii.

Intrăm în Cheile Ordîncușii...

Țancul Ciinelui și *Peretele lui Ioanele* scăldate în soare puternic au o simplitate și frumusețe sălbatică ce nu se pot descrie. Îmi vin în minte drumurile la *Huda Ciinelui,* printre cleanțuri și săritori dificile, escaladele pe acești pereți — și o vagă melancolie mi se strecoară în suflet, cu tot cortegiul amintirilor de tinerețe cînd nu prea știam ce este prudență în fața stîncii.

Dimineață cu dărnicie de lumină și sărut de foc. Din dulbină în dulbină, Ordîncușa oglindește în limpezimea ei tremurul multicolor al punctelor topite în argintul fuselor cu mișcări cînd molcome, cînd repezi, care în jocul lor parcă întruchipează un fel de balet magic în sclipirea undelor. Sînt păstrăvii, apărați aici de legea firească pentru ocrotirea salmonidelor în anume locuri și anumite perioade, mai mult însă de legile nescrise ale omeniei și cinstei, căci în ce privește lăcomia, nimeni și nimic nu poate întrece omul pus pe furt și braconaj fără milă.

Am trecut de *podețul din mijlocul cheilor* unde defileul se îngustează atît de mult încît de la distanță îți lasă impresia că între pereți nu pot fi mai mult de doi metri. Aici Ordîncușa își avîntă undele într-o zgomotoasă cădere peste pragul de stîncă. Totul este spumă și clocot de valuri izbite de pereții — printre care razele soarelui nu răzbesc.

Ieșim mai spre larg unde ne întîmpină din nou pîrîul lățit, scăpat dintre chingile stîncilor înalte, scînteind ca argintul în bătaia razelor de soare.

Trăim clipe de neasemuită desfătare privind în cuvioasă tăcere armonioasele unduiri și zvîcnirea păstrului — așa îl numesc moții — care se aruncă după musculița ce zboară deasupra apei; apoi grațioasele dansuri — îmbinarea de acrobație și balet — ce se desfășoară ca într-o fascinantă feerie a petelor rotunde, picături de pietre scumpe tivite cu irizații diamantine strălucind în lumina soarelui.

Inginerul nu mai mișca. Rezemat într-un stei rostogolit aproape de apă, metamorfozat și el în stană de piatră, se holba parcă hipnotizat de jocul acela mlădios al pistruiaților. Aprinse o țigară și, după cîteva fumuri trase cu nesaț, căutînd să-și stăpînească emoția, se îndreaptă

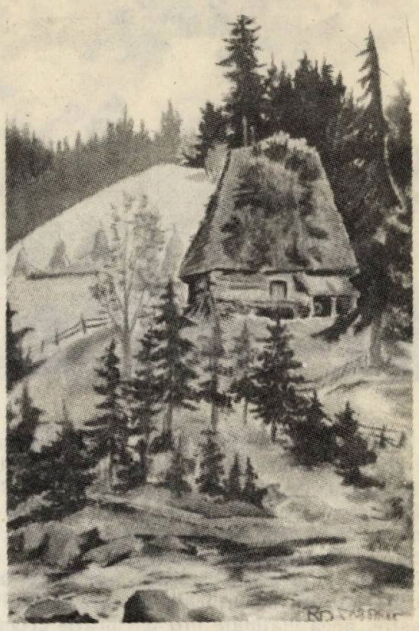

spre rucsac, scoase vreo patru cutiuţe de plastic transparent şi începu să ne explice, zîmbind oarecum jenat, despre muşte artificiale, bondari imitaţi din pene şi fire de păr, despre Red spider şi Baxmann (singurele nume ce le reţin). Are şi două cutiuţe cu fel de fel de linguriţe şi tinicheluţe şlefuite, nichelate şi ştiinţific sofisticate cu denumiri de ţi se-ncurcă limba în gură cînd vrei să le pronunţi. Apoi arsenalul de bază: cîrligele simple, duble şi triple, meticulos rînduite şi numerotate în funcţie de mărime şi fineţe, de calitatea apei şi de felul momelii ce se foloseşte. Nu-i mărturisesc ce gîndesc, că încercam un sentiment ostil la vederea atîtor ace aducătoare de moarte şi, sincer spunînd, poate neînţelegere faţă de pasiunea omului ce califica drept sport acest pescuit atît de stiinţific pus la punct. Pe lîngă ultimele teorii referitoare la orele solunare şi la cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii adaptate la pescuitul cu momeli artificiale, toată peroraţia lui pretenţioasă se termină cu nene! Aşa s-a ajuns la sărăcirea apelor montane".

Adeptul teoriei orelor solunare stă pe gînduri. S-a aşezat pe un pietroi privind unduirile urmaşilor celor care pe vremuri erau „înţepaţi" în trecut nu pentru a face sport, ci pentru a mai potoli foamea. După îndelungă contemplare, se aplecă spre rucsac şi cu acelaşi zîmbet din zori, îmi întinse o butelie cu etichetă îmbietoare pe care lucea în soare... Dunărea.

Ca să nu-l supărăm, sorbim o înghiţitură din „Dunărea" lui. Dar cînd am ajuns la plăcintele moţeşti, tot afinatei noastre născută în regiune i-a venit ca turnată (pe gît) zicala „vinarusul potrivit în locul potrivit!"

Am isprăvit toate plăcintele moţeşti, aşa că-mi pot instala, „atelierul" în aer liber.

●

Lucrez de zor ca să termin grota cu Huda lui Crăciun şi peretele din fundal, ca o cetate: *Piatra Stînjenului — Piatra Galii* cu *Huda Galii.*

După ce-am străbătut Cheile, în porţiunea aceasta de la începutul lor dinspre amonte totul pare stăpînit de o vrajă împietrită, înfiorată doar de şoaptele cetinilor în mîngîierea vîntului. În timp ce aştern culorile, mai tăifăsuim despre sensurile unor îndeletniciri umane de-a lungul veacurilor, căci fără vrerea noastră sîntem influenţaţi de prezenţa numeroaselor peşteri din jur. Ce înţelesuri avea vînătoarea lui Homo sapiens fossilis de la Pojarul Poliţei, sau Meziad cînd înfrunta turmele de zimbri şi elani sau cînd îşi disputa locuinţa cu ursul cavernelor (Ursus spelaeus) pe coclaurile din apropiere? Sîntem în drumul Gheţarului de la Şcărişoara şi Pojarul Poliţei, cu atîtea oase fosile descoperite în acest teren de vînătoare din epoca preistorică, încît argumentele factorului necesitate vitală sînt aici mai palpabile decît oriunde.

Lucrez de cîteva ore şi în Chei se lasă răcoarea după-amiezii. Mă ridic de pe bolovanul transformat în jilţ să-mi mai dezmorţesc picioarele şi să ne plimbăm pe malul Ordîncuşii. Al-

bul imaculat al spumei în căderi peste marmorele rupte din încremeniri geologice accentuează bogăţia vegetală din jur. Cetatea de piatră pînă acum scăldată în lumină apare dăltuită în planuri adînci care dau profunzime feţelor de calcar, evidenţiind contrastele.

Stîncile singuratice, cretoase, par acum ancestrale apariţii înconjurate de umbre înalte albastre, abea clătinate într-o vibraţie cromatică pe care n-am voie s-o pierd. Înapoi, la lucru. În cîteva accente şi umbre colorate caut să redau măreţia muntelui acesta singular, prietenul fără prihană spre care tinde mereu sufletul în contemplaţie. Pe paleta de calcar a stîncilor apar zone de albastru şi violet ce întregesc armonia plastică în pîcla înserării. Praful de aur topit a îmbrăcat în galben-vînăt calcarul. Deasupra stîncilor, în zbor calm, plin de maiestate, în cercuri largi se înalţă o pereche de acvile-de-munte. Se avîntă sus... sus... din ce în ce mai sus... parcă în întîmpinarea discului de foc asfinţind în ţările cercului.

Domnuca începe pregătirile de drum — ştie că după petele de violet nu mai am nimic de spus.

Între pereţii Cheilor se lasă frig şi Domnuca aduce glaja de afinată să ne mai încălzim cu ce a mai rămas. După ce a dat de duşcă, inginerul riscă o întrebare: „Mîine, îmi daţi voie să mai viu şi eu?". Zîmbim a încuviinţare. Închid şi eu cutia cu comori — culorile — în timp ce el îmi mărturiseşte că acum pricepe de ce lucrez aici. Nu ştiu dacă a înţeles cu adevărat ceea ce i-aş fi spus de altfel cu mulţi, mulţi ani în urmă: pictînd aici am credinţa că viaţa noastră este ceva mai mult decît o întîmplare...

Radu DRAGOMIR

Reproducerile, în ordine: Podeţul din chei; Poarta ogivală; Poarta lui Ioanele; Şura lui Nicodim; Peretele lui Ioanele

LĂCUSTRĂ

Lîngă o roşietică tufă de lozie
Şade stoic pescarul Ambrozie;
În ape se oglindeşte plină de graţie
Ultima lansetă înscrisă în asociaţie,

Din larg fundacii privesc prin periscop
Statuia lacustră, fără nici un scop,
Pe-o frunză de stînjenel — tremurătoare spatulă —
Ia foc în lumină o libelulă...

Caraşii au plecat la vînătoare de ştiuci,
Prin văzduh — chemările cîtorva cuci...
Concertul broaştelor încă n-a început,
Se aşteaptă trecerea personalului de cinci şi-un minut,

Ora la care bibanii încep să atace
Rimele dolofane înşirate metodic pe ace,
Speriind cîrdurile obraznice de plevuşcă...
„Shakespeare" meditează: muşcă, nu muşcă?

...Soarele apune undeva înspre gară —
Portocaliul final din ultima ţigară —
Sub orizont un stîrc dă ocol
Pustiului ce se zbate în juvelnicul gol...

Nicolae VEREŞ

VÎNATUL ŞI VÎNĂTOAREA

în vocabularul nostru autohton

Vînătoarea a fost cea mai veche ocupaţie alături de cules, ambele stînd la baza existenţei copilăriei umane. evoluînd o dată cu dezvoltarea antropogenezei, transformare dovedită din plin în villafranchianul de la Bugiuleşti, judeţul Vîlcea. Vatra carpato-danubiano-pontică a oferit şi de-a lungul mileniilor, în toate epocile istorice, un vînat bogat şi variat, dovadă în acest sens fiind nu numai abundenţa resturilor osteologice scoase prin săpături arheologice, dar şi moştenirea lexicală din fondul autohton. Cu toată uitarea în care a căzut limba strămoşilor noştri geto-daci, pe baza comparării limbii române cu albaneza, descendentă din illiră, s-au putut stabili vreo 70 de cuvinte existente doar în albaneză şi română, aşadar preromane, şi încă vreo 90 cuvinte care nu se găsesc în nici o altă limbă decît în graiul românesc, ceea ce înseamnă minimum 160 de cuvinte băştinaşe. Ce a însemnat vînătoarea pentru strămoşii geto-daci o dovedeşte pe deplin faptul că din cele aproximativ 160 de cuvinte nu mai puţin de 102 (!), adică 63,75%, sînt termeni care se raportează fie direct, fie mijlocit, la această ancestrală ocupaţie umană. Dintre acestea, 12 sînt numele unor animale: barză, cioară (alb. *sorre*), ciută (alb. *shute*), cîrlan, ghionoaie (alb. *gjon*), măgar (alb. *magar*), mistreţ, mînz (alb. *mes*), mînzat (alb. *mezat*), ţap (alb. *cjap*), vătui, viezure (alb. *vjedhulle*). Alte 11 vorbe denumesc părţi ale corpului: beregată, buză (alb. *buze*), burtă, baligă (alb. *balge*), *căcărează (alb. kakerdzi*), gheară, grumaz (alb. *gurmaz, germaz*), guşă, rînză (alb. *rendes* „chiag"), şale (alb. *shale*), şoric (iu). Alte 42 sînt cuvinte care arată acţiuni, funcţii fiziologice, stări şi boli ale animalelor: agăţa, ameţi, aprig, arunca, băga, bucura (alb. *bukur*), curma (alb. *kurmue*), dărîma, descurca, desghina, dezmierda, gălbează (alb. *gel'baze*), gudura (alb. *gudulis*), încurca, îndopa, înghina, înseila, înşira, întărîta, întîmpina, întrema, înţărca, leşina, mădări, mărat, mişca, muşca, necheza, răbda, rădica, rezema, sburda. scula. scurma. sugruma, şubred. urca, urdina, urdoare, vătăma, zgîrîia, zgîrma Două apelative — droaie (alb. *droe*) şi şir —, arată cantitatea, numărul mare, ori formaţia în care se deplasează animalele. Un număr de 14

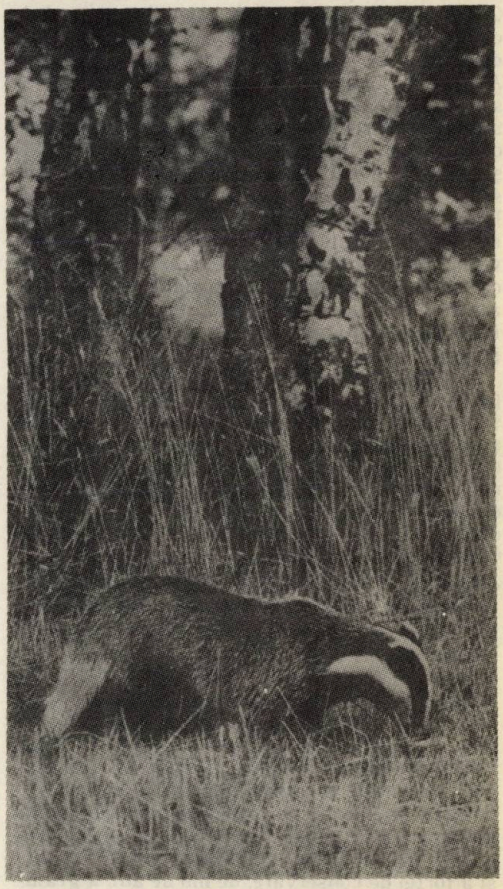

termeni indică mediul de viaţă ori locul de ascunzătoare al sălbăticiunilor: baltă (alb. *balte*), brad, -et ((alb. *bretn*), bunget (alb. *bunk* „stejar"), codru, copac (alb. *kopac*), genune, gorun -işte, grui, mal (alb. *mal* „munte"), măgură (alb. *magulle*), noian, pădure (după C. C. Giurescu), pîrîu (alb. *perrua*), stîncă. În sîrşit, un număr de 21 de cuvinte desemnează unelte, arme ori obiecte cu întrebuinţări speciale

→

în vînătoare: argea, baier-baieră, bordei, butuc, butură, caţă, cîrlig, cursă (alb. *kurthe*), curte, adică sensul cursă-curte (alb.), custură, dop, gard (alb. *gardh*), ghioacă, gresie (alb. *gerese*), groapă (alb. *grope*), măciucă, măgăoaie, toroipan, ţarc (alb. cark gr. *tsarkos*), ţăruş, zgardă (alb. *shkardhe*).

Cu toate acestea nu încape nici o îndoială că limba română a fost puţin cercetată din punct de vedere etimologic, ceea ce explică multele cuvinte rămase cu origine necunoscută. Cu privire la limba geto-dacilor, avem însă o ştire incontestabilă de la Herodot (c. 484—c.425 î.e.n.), pe care lingviştii şi istoricii au trecut-o cu vederea. Părintele istoriei nu şi-a permis să facă o afirmaţie nefondată atunci cînd scrie: „După tîrgul boristeniţilor, primii locuitori sînt calipizii (carpii, n.n.) care sînt eleno-sciţi, iar deasupra lor un alt neam, numit alazoni. Aceştia şi calipizii se comportă în toate ca sciţii". Aşadar geţii carpi erau eleno-sciţi (să nu uităm că Herodot era elen) ceea ce înseamnă că vorbeau o limbă înrudită cu elena, dar, ca şi alazonii, aveau un comportament barbar, ca sciţii. O comparare atentă a limbii române cu limba elenă confirmă pe deplin ştirea transmisă de Herodot, peste 500 de cuvinte fiind comune vechii elene şi limbii noastre, ceea ce înseamnă că sînt cu siguranţă preromane, iar dintre acestea, un număr apreciabil sînt termeni care interesează vînătoarea. Cîteva exemplificări se impun.

S.m.cuc, cucii, este mult prea onomatopeic pentru a nu-l considera şi getic, atît pasărea cît şi strigătul fiind identic consemnate în greacă şi latină. Limba română a fost însă extraordinar de conservatoare chiar şi în cazul schimbărilor semantice. Toată lumea ştie sensurile adj. dolofan,-ă, dolofani,-e: (despre fiinţe) gras, durduliu, rotofei, cuvînt rămas cu etim. nec. Cine ar bănui originea comună cu gr. dolofonia „asasinat, crimă acoperită, omor pe ascuns"; dolofonisie, „asasinare, omorîre pe ascuns:" dolofoneo, vb. „asasinez, omor fără să mă vadă cineva, pe ascuns". Etimologia cuvîntului românesc devine clară în urma depistării lui în funcţie de substantiv, aşa cum ni l-a explicat, prin 1958, bătrînul vînător de pe Valea Mozacului, Ioniţă Buică, neştiutor de carte (n. Sisu Ion, 2 septembrie 1887): „Dolofan se numeşte puiul cucului; el creşte-n cuibul pitulicii şi-i omoară pe ascuns pe bieţii puişori care rămîn cît nuca". Este, poate, dovada cea mai grăitoare a justeţei pe care ne-o transmite Herodot, şi a forţei de conservare, de mii de ani, a graiului românesc.

Unul din vechile nume româneşti ale vidrei este cel de lutră, comun cu gr. lutris „ştergarul de baie, cămaşa de baie, pielea lutrei care stă în apă", lutron „baie, îmbăiere" şi lutra, „băi, îmbăiere" şi lutra, „băi, staţiune balneară" în gr. modernă. Tot lutră se numea, într-un străvechi obicei de nuntă de pe malul Dunării, din zona Vlaşca, pielea de nurcă (Mustela lutreola), obiceiul a dăinuit pînă către sfîrşitul sec. XIX în satul Braniştea. Imediat după hora bradului, înainte ca mireasa să verse apa din vadră şi să plece la cununie, trebuia să se spele pe mîini cu această apă, după care mirele îi dădea, pentru a se şterge pe mîini, o lutră, adică o blăniţă de noriţă vînată şi pregătită de el. Ceea ce este deosebit de interesant este faptul că blăniţa, adică lutra, nu putea fi şi de vidră şi nu toate blăniţele de noriţe, ci numai aceasta, dăruită de ginere, cu care se ştergea mireasa după spălarea simbolică, se numea lutră, nu şi alte blăniţe de nurci. De altfel, curăţirea prin spălare înainte de cununie a fost generală în vechiul spaţiu carpato-balcanic. La vechii greci, lutron nymficon, „scalda miresei", era o ceremonie obligatorie pentru miri înainte de cununie, aducerea apei în acest scop fiind încredinţată unui băieţel sau unei fetiţe numită lutroforos. Nu încape aşadar îndoială că însuşi cuvîntul lutră este de origine traco-elenă. Implicaţiile sînt foarte profunde şi greu de dezlegat, dar faptul că ginerele dăruieşte miresei lutra, ne face să ne gîndim şi la elenul lytron „răscumpărare". Spaţiul nu ne permite să dezvoltăm în acest fel explicarea fiecărui termen, dar ţinînd seamă de ştirea lui Herodot putem să mai adăugăm cel puţin 60 termeni de vînătoare la fondul autohton, cum ar fi — nume de animale: amulg (nume inedit), mulguşor şi mulguţă (*Caprimulgus europaeus* L) (gr. *amolgos* „amurg", care a dat şi lat. mulgere, (rom. *mulge*), bou (gr. *boos;* lat. *bos, bovis*), bour (gr. *bubalos, boagros;* lat. *bubalus*), buhă-bufniţă (gr. *bufos*), cal (gr. *caballis;* lat. *caballus*), cocor (gr. *cocoras* „cocoş"), corb (gr. *corax;* lat. *corvus*), delfin (gr. *delfin;* lat. *delphinus*), fazan (gr. *fasianus,* din Fasis, rîu al Kolhidei; lat. *phasianus*), fiară (gr. *fer;* lat. *fera*), fîsă-*Anthus* sp. (gr. *fassa*), fîscă-raţă sau gîscă mică, pipernicită, care nu s-a dezvoltat la fel cu celelalte surori (gr. *fascas* „raţă sălbatică pitică", „lişiţă"), iapă (gr. *iappos;* lat. *equa*), iepure (gr. *leporis;* lat. *lepus, -oris*), leu (gr. *leon;* lat. *leo*), pitulice (gr. *pitylos*), porc (gr. *porcos* „porc"; coş de peşte. De aici şi rom. porcuşor (Gobio gobio) care se prinde în special cu astfel de coş; (lat. pocus), sitar -*Scolopax rusticola* (gr. *sitta, sitte* „sitar"), taur (gr. *tauros;* lat. *taurus*), vidră (gr. *ydra*). Iată, aşadar, 22 de nume de animale care, în lumina ştirii lui Herodot, pot fi preromane. Faptul că unele cuvinte — bou, bour, cal, corb, cuc, delfin, fiară, iapă, iepure, leu, porc, taur, sînt comune celor trei limbi — geto-tracă, elenă şi latină —, nu ne surprinde, pentru lumea sud-europeană a antichităţii fiind cuvinte „internaţionale", cum ar fi azi, radio, televizor, tren, rachetă. La cele 22 denumiri de animale se pot adăuga 22 cuvinte care indică părţi ale corpului, însuşiri sau acţiuni ale sălbăticiunilor, multe cuvinte care indică armele de vînătoare străvechi, cursele ori mediul natural. Toate sînt dovezi incontestabile de continuitate multimilenară a poporului român, dar şi dovadă a bogăţiei vînatului de pe aceste plaiuri.

Ion NANIA

Nostalgii autumnale

ÎN DRUM SPRE CASĂ, VÎnătorul s-a oprit la marginea pădurii să mai răsufle cîteva minute. Era o zi de octombrie cu soare capricios. Gîndeai că te afli în august, nu în plină toamnă: o zăpuşeală, ca vara. Malul apei era înalt, cam ca un stat de om. Scobit înlăuntru, era năpădit de bălării încă verzi şi vioaie.

Vînătorul îşi asigură arma şi o aşează într-un loc ferit, apoi se puse pe pigulit fructele dulci-acrişoare şi parfumate...

Hector trudise, bietul de el, fără preget. Din păcate, stîrnise numai vietăţi mărunte ce se fofilaseră înspăimîntate, convinse că le sosise ceasul de pe urmă. Cîinele aşteptase şi el, în poziţie reglementară, focul armei. Văzînd însă că împuşcătura întîrzia, întorcea intrigat capul către stăpîn.

— Las-o, bătrîne! Nu e de noi. Hai mai departe...

Ajunşi la malul apei, poposiră o clipă la umbra unui gorun falnic. Aerul mirosea a toamnă, adică a copt şi a belşug. Rîul unduia pe marginea pădurii şi se-ndrepta agale, şerpuind pe cărarea sa milenară.

Cîinele, care aşteptase continuarea expediţiei, se uită nedumerit în sus la stăpîn, suspectîndu-l de neseriozitate; în loc să-şi vadă de treaba de care se apucaseră, acesta se lipise ca scaiul de tufele acelea nesuferite, înţepătoare, făcîndu-şi de lucru cu nişte sărăcii de boabe negre!... In consecinţă, porni să exploreze singur vecinătăţile, foindu-se de colo pînă colo, revenind, alergînd pretutindeni, atent şi nervos.

— Ho, mai hodineşte-te frate Peline, că mai e destul pînă diseară!

Cîinele se gudură văzîndu-se luat în seamă, dar nu încetă să ţeasă peste tot.

Vînătorul se uită împrejur şi, zărind un crîmpei de lemn, se aplecă şi-l ridică. Veni la cîine şi i-l dădu să-l miroasă. Apoi, apropiindu-se de mal, îl aruncă departe în rîu.

— Adu-l!

Fără să aştepte să i se spună de două ori, cîinele făcu o săritură, plonjînd în apă. Se duse un pic la fund, dar reveni repede la suprafaţă înotînd cu capul sus şi, cercetînd cu priviri agere, înhăţă ciotul şi porni cu el în dinţi spre mal.

În dreptul murelor, malul apei nu numai că era mai înalt şi fortificat cu ghimpii de care pomenirăm, dar avea şi un fel de streaşină, ceea ce-l făcea greu, dacă nu imposibil de trecut, pentru cîine. Mai la deal, însă, se zărea o teşitură către care se îndrepta acum aprigul înotător. Şi poate că ar fi ajuns cu bine şi sănătate sus, dacă...

Din bălăriile şi hăţişul crescut sub malul rîului izbucni pe neaşteptate un măcăit disperat. O raţă sălbatică bîstîcîi din aripi, se înălţă ca la un stînjen deasupra apei, se bălăbăni cîteva clipe şi se prăbuşi plescăind... în apă!

Cîinle, luat pe neaşteptate, rămase trăznit.

Se opri din cursă şi înotă pe loc, cu nasul în vînt şi băţul în gură. Căscase ochii cît cepele. Se răsuci cu faţa la zburătore.

Scena era deosebit de hazlie.

Raţa lopăta la vale din răsputeri să cîştige distanţă. Se vedea clar că e beteagă de o aripă, sau de amîndouă.

Pe uscat, patrupedul s-ar fi descurcat potrivit instructajului primit. Dar în situaţia ridicolă în care-l surprinsese întîmplarea, chiar nu ştia deloc ce să facă! Văzînd că de pe mal nu-i vine nici o sugestie, lăsă la naiba comicăria de băţ şi porni voinicească în urmărirea raţei.

Bine-nţeles că stăpînului nici prin cap nu-i trecea să pună mîna pe armă, de teamă să nu-l rănească chiar pe fidelul său colaborator. De altfel se şi amuza grozav, aşteptînd curios să vadă cum se va termina dandanaua...

Raţa intră în panică. Trăgea şi ea sărmana cît putea. Se ajuta bătînd apa cu aripile rănite şi măcăia de ţi se rupea inima... Te-ai fi aşteptat să se angajeze într-o cursă contra cronometru, pe viaţă şi pe moarte şi, probabil că ea, înotătoare emerită, ar fi izbutit pînă la urmă să-i scoată sufletul cîinelui.

Dar rața, tot rață! În loc să țină pista tot înainte și să-i dea bătaie să iasă din raza inamicului, ea se apucă să facă tot felul de viraje! Era clar că-și pierduse capul. Rață năroadă, ce să-i faci! Și-o cocea singură, fiindcă prepelicarul nu cunoștea îndurare! Fițăraiele ei nu făcură decît să dea avantaj cînelui, care o ținea una și bună înotînd ars către sălbăticiune, zor nevoie s-o găbjească!

Cam într-un timp de două ori mai scurt decît a fost nevoie să povestim tărășenia, Hector o ajunse. Acum erau față-n față.

Pasarea se și văzu înșfăcată de crudul ei urmăritor. În acea clipă de disperare și de adio, biata invalidă, înainte de moarte, mai căscă o dată pliscul și-i trase un măcăit din fundul boșogilor drept în nasul cînelui, trezind ecouri adînci pe ape...

Animalul, care nu era și el, sărmanul, decît tot un copil al naturii, rămase un moment zăpăcit, intimidat. Apoi, îndîrjit probabil de propria-i slăbiciune, deschise larg botul și trase și el un lătrat de zile mari! Cum s-ar zice, se ocărau ca șoferii amatori. Apoi cîinele se repezi s-o înhațe.

Trebuie să recunoaștem că am vorbit cu păcat adineauri cînd am socotit-o pe rățușcă mai proastă decît era de fapt.

Rața mai avea o armă secretă: într-o clipă se scufundă și dispăru sub apă...

Cîinele rămase uluit. La o asemenea scamatorie nu se așteptase.

Se holba năuc la rotocoalele de apă, pîndind ager momentul în care vietatea avea să reapară.

Stupoare! Rața înota cu disperare pe sub apă. Trecură secunde bunicele pînă cînd să se ivească din nou. De data aceasta, la o distanță apreciabilă de prigonitor. În spatele lui...

Cîinele făcu stînga-mprejur și se repezi după ea. Zadarnic...

Era cu ochi și cu sprînceне că rața noastră... dusă era!

Hector, deși foarte ambițios de felul lui, nu mai dispunea de forțele necesare s-o ajungă. Înota el, dar se vedea cît colo că e la capătul puterilor.

Rața trăgea avan la deal. Înainta ca o șalupă cu motor, de parcă chiar avea elice. Mai trăgea cu coada ochiului din cînd în cînd la cîine și nu ieșea din viteza a patra deși dușmanul rămăsese mult... mult în urmă.

Acuma, vînătorul avea toate condițiile să-i trimită plocon o mînă de alice. Pentru cîine nu era nici un pericol. Dar i-a fost tare milă de ea știind-o înfirmă și văzînd-o cît fusese de curajoasă după cele întîmplate, așa cum le auzirăți.

Orătania s-a pierdut după un cot al rîului, rămînînd să povestească și morților peripețiile și spaima prin care trecuse...

Hector s-a-ntors cu mare greutate la mal. Picioarele, tot

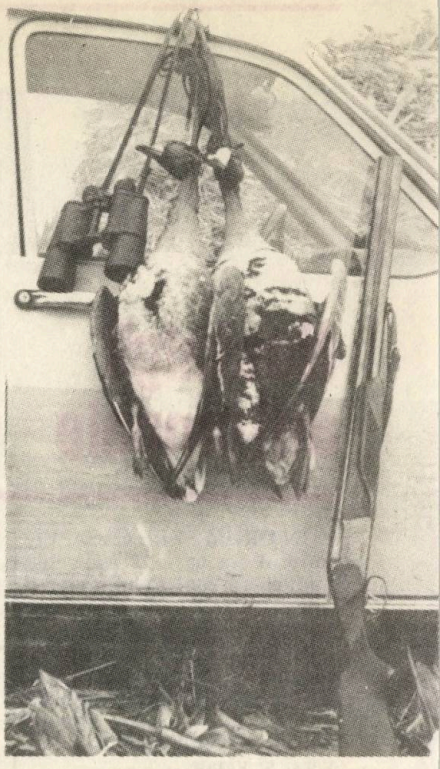

fotografii: T. Dăneți

corpul îi tremurau de oboseală, dar mai ales de ciudă. S-a scuturat, ca toți cîinii din lume și s-a lungit pe pămîntul cald, rumegînd probabil în mintea lui cîinoasă: „Scăpași de data asta, dar ai să-l vezi tu pe dracu data viitoare"!

Marius MATEESCU

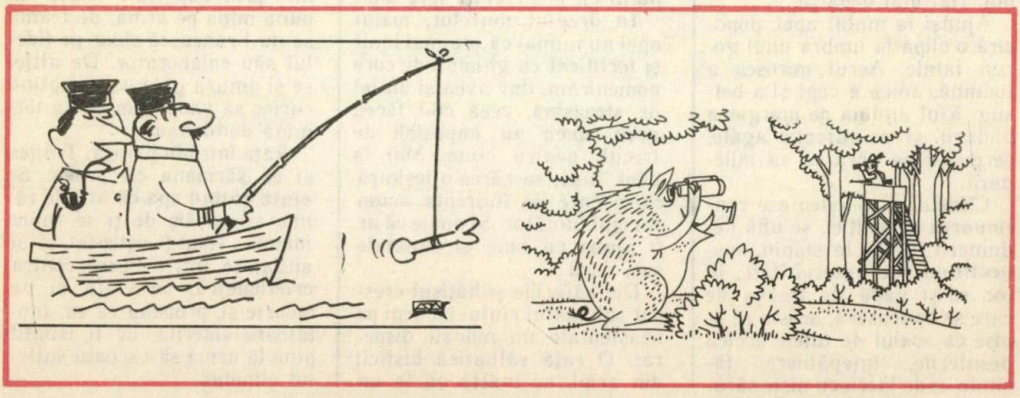

UN SEMICENTENAR:

parcul național retezat

Dr. Dan MUNTEANU

S-a împlinit, în anul în care s-a încheiat, o jumătate de veac de la înființarea Parcului Național Retezat, cea mai mare rezervație naturală — parc național al României.

Întins pe o suprafață de 20.000 hectare în partea central-vestică a masivului Retezat, el include cele mai variate forme montane de relief: de la văi de ape pînă la căldări glaciare (Bucura, Zănoaga, Gemenele etc.) și piscuri alpine (Peleaga — 2509 m, Retezat — 2485 m, Păpușa — 2500 m, Judele — 2400 m ș.a.). Granița parcului, inscrisă pe toate hărțile turistice, urmează traseul: Runcu — Lolaia — cabana Pietrele — Galeșu — Gruniu — Custura — Buta — Drăgșanu — Paltina — Borăscu — Valea Riului Mare, urmînd să cuprindă și o bună parte din viitorul lac de acumulare.

Aproximativ a zecea parte din suprafața parcului, mai precis bazinul Zlătuii, este declarată *rezervație științifică*, accesul în interiorul ei fiind cu desăvîrșire oprit turiștilor. Aici pătrund doar cercetătorii, pentru a studia evoluția formelor de viață într-un perimetru în care intervenția umană nu se cunoaște. Aici legile naturii sînt atotstăpînitoare, plantele și animalele cresc și se dezvoltă în voia lor sau pier neștiute de nimeni; biologii doar consemnează fenomenele vitale de la toate nivelurile, din adîncul solului pînă în coroanele arborilor sau în tăriile văzduhului.

Parcul Retezat, desfășurat pe o diferență de altitudine de 1700 metri, cuprinde toate etajele de vegetație ale muntelui: făgete, molidișe, tufărișuri subalpine și pajiști alpine. Zona cea mai reprezentativă și în același timp cea mai măreață a parcului este, desigur, cea alpină: o alternanță nesfîrșită de piscuri și abrupturi stîncoase, de grohotișuri haotice sau pante înierbate, de povîrnișuri sterpe sau de tăuri strălucind în toate nuanțele dintre albastru și verde întunecat. Retezatul Mic se deosebește de restul masivului prin formele sale sculpturale caracteristice rocilor calcaroase.

Botaniștii au găsit în Retezat adevărate comori de vegetație. Numărul plantelor identificate aici ajunge la aproape 1200 specii, între ele aflîndu-se multe de o deosebită însemnătate științifică, mai ales prin răspîndirea lor extrem de restrînsă sau prin raporturile lor cu specii din alte ținuturi montane, mai apropiate sau mai îndepărtate. O plantă deosebit de interesantă este *vulturica*, reprezentată prin multe specii și varietăți proprii Retezatului, de negăsit în alți munți.

Fauna este, firește, tipic montană. Dintre speciile de interes cinegetic, în Retezat trăiesc cerbi, urși, rîși, jderi, cocoși de munte, căprioi, dar cea mai valoroasă componentă a faunei este capra neagră; ciopoare care ajung să numere pînă la 20—40 de exemplare trăiesc aici în de-

Acvila-de-stîncă şi Lacul Bucura — două înalte coordonate de trumuseţe şi măreţie ale Parcului Naţional Retezat.

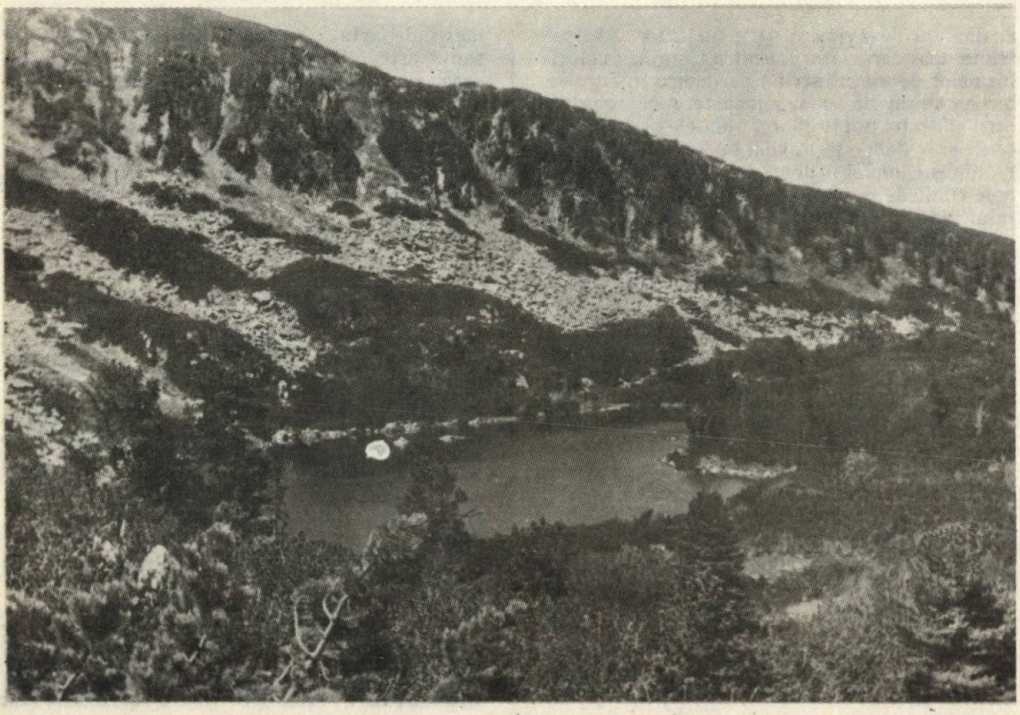

plină siguranță, într-un mediu în aparență ostil, dar căruia ele îi sînt perfect adaptate. În urmă cu mai mulți ani, în Parcul Național Retezat au fost colonizate marmote aduse din Alpi; ele s-au înmulțit în mod satisfăcător, cantonîndu-se cu precădere pe versanții dinspre Bucura. Pîraiele sînt bogate în păstrăvi, iar în mai multe lacuri, a fost introdus păstrăvul curcubeu și cel indigen.

Ca orice bun, Parcul Național Retezat trebuie administrat și supravegheat. De aceste sarcini se ocupă un consiliu al parcului, cu sediul în Deva. Valorificarea științifică este îndrumată de Academia R.S.R., majoritatea studiilor biologice fiind realizate în prezent de specialiștii clujeni, desigur, în colaborare cu cercetători din alte centre ale țării.

Semicentenarul Parcului Național Retezat a fost aniversat în septembrie 1985; în cadrul unei sesiuni jubiliare care a avut loc în municipiul Deva, urmată de o aplicație pe teren pînă în căldarea Gemenelor, unde funcționează o casă-laborator a Academiei. Participanții din țară, iar alături de ei invitații străini au avut astfel posibilitatea de a cunoaște o parte din peisajul, flora și fauna acestui ținut unic, inclus în urmă cu cîțiva ani între *rezervațiile biosferei,* deci în rîndul celor mai valoroase ecosisteme naturale ocrotite de pe planeta noastră.

fotografiile: Nicolae Golgoțiu, Dan Munteanu, Andrei Libuș, Paul Decei

Gîgă se-ntoarce de la vînătoare cu mîna goală, în timp ce fiecare duce un iepure, o căprioară, o rață. Gîgă meditează: „Toți au cîte ceva, eu nimic. Mă fac de rîs. Mai bine rămîn în urmă și spun că m-am rătăcit, poate scap cu fața curată".

Zis și făcut. Pe cînd rămînea tot mai în urmă, într-un tufiș zărește un centaur. „Ah, dacă împușc centaurul voi avea un trofeu unic. Intru în istoria vînătorii"...

Ochește bine și trage, apoi se apropie de tufiș, dă crengile la o parte și acolo găsește centaurul care mai apucă să-i spună: „Pe mine m-ai omorît, dar cu calul ce-ai avut?"...

Unul care nu prindea mai nimic, și care era rîsul confraților, prinde într-o bună zi un pește dolofan. Îl ia, se uită bine la el și oftînd îi dă drumul în apă.

— De ce faci asta? îl întreabă un chibiț.

— Toți au să spună că l-am cumpărat...

*

— Bade, hai cu noi la vînătoare. Ne mai arăți locurile, mai vînezi cîte ceva...

— Mmmm...

— Ei, hai bade, de ce te codești? Cu pescarii mereu te duci!

— Păi pescarii nu mă confundă niciodată cu peștii lor...

*

— Cunoscutul scriitor și umorist american Irvin Cobb e invitat într-o zi de prieteni la vînătoare. Neîncrezător în calitățile sale de țintaș, se bucura totuși să petreacă o zi în aer liber. Prietenii îl povățuiesc cum trebuie vînate rațele:

— Tragi după ce se ridică de pe apă!

Ajunși la baltă, Irvin ochește sîrguincios și trage în rața ce se afla încă pe oglinda apei. Prietenii îl dojenesc:

— Nu trebuie să tragi înainte de a se ridica. Dă-i și ei o șansă!

— Păi, cînd o ochesc eu are toate șansele! răspunde umoristul.

(culese de Elisa Madolciu)

PROFILAXIE pe malul apei

Ioan DAVID

Pescuitul... O practică banalizată de cînd a încetat să mai fie un mijloc de subzistenţă. Există totuşi tendinţe de reevaluare a implicaţiilor ce decurg din activităţile noastre, permanente sau ocazionale. Izvorul acestor tendinţe e, probabil, reacţia de respingere a depersonalizării, proces generat de o... *obiectivizare* exagerată. Întîlnim la tot pasul afirmaţii „categorice", sprijinite fragil în propteaua rezultatelor cercetării ştiinţifice. Uităm însă, ori nu vrem să recunoaştem limitele acestora. Totodată trecem cu vederea că multe descoperiri *de ultimă oră* erau cunoscute de stră-străbunicii noştri. Numeroasele „enigme" ce încă mai dăinuie stau mărturie că mai sînt destule de aflat. Afirmaţia constituie un binevenit punct de pornire în cele ce urmează. Prin urmare:

PESCUITUL ŞI SĂNĂTATEA

Am citit sau am auzit cu toţii că în acest raport primul influenţează în bine cel de al doilea element. Mai ştim că acţiunea exercitată asupra sănătăţii se datorează apei, soarelui, mersului pe jos, liniştei, aerului curat şi... cam atît. E rezultatul gîndirii simpliste, pe bucăţi, în virtutea sloganului: „din ce în ce mai mult despre din ce în ce mai puţin". Ne-am obişnuit astfel sa analizam totul, adoptînd atitudinea atoateştiutorului. În realitate — şi de aici începem — lucrurile sînt un pic mai complicate.

Între două ţicuituri m-am gîndit: ce-ar fi dacă am privi pescuitul şi implicaţiile lui asupra sănătăţii din perspectiva... medicinei chineze? De mii de ani, filozofii daoişti şi marii maeştri ai acupuncturii privesc omul ca parte integrată unui ansamblu universal, a cărui materie fundamentală este energia. Sursa inepuizabilă a acestei energii se constituie din două forme energetice alternative numite Yin şi Yang. Dezarmonizarea acestor două — să le spunem —. fluxuri energetice, care circulă simultan prin organismul nostru şi se scurg în universul *înconjurător,* dă naştere la ceea ce se cheamă stare de boală. Sistemul acestei gîndiri filozofice e foarte complicat şi suscită încă numeroase dispute. Nu am cunoştinţe aprofundate în medicina chineză tradiţională sau în ale medicinii în general, dar cu puţină imaginaţie pot fi evidenţiate cîteva repere, măcar în ce priveşte *menţinerea sănătăţii.* Oricine poate să constate că nu întîlnim prea des pescari bolnavi. Care să fie secretul?

Prin simpla ieşire la pescuit ne integrăm unui complex de factori ce se potenţează reciproc — sinergia! — şi acţionează asupra organismului *în ansamblul său.* Gîndind „chinezeşte", dar şi dialectic, constatăm că ansamblul organic uman constituie un subsistem al întregului universal. Prezenţa în mijlocul naturii, într-un loc lipsit de factori poluanţi şi perturbatori —

(de Nic Nicolaescu)

inevitabili în marile aglomerări urbane — facilitează rearmonizarea *părţii* cu *întregul*. Cam lungă şi greoaie introducerea, însă necesară pentru a ne înţelege în continuare. Mă voi opri doar asupra cîtorva mijloace de echilibrare.

DIN CABINET PE MALUL APEI

Se ştie că pe talpa piciorului există puncte — corespondente ale diferitelor organe interne. Dereglările funcţionale ale acestora pot fi remediate prin apăsări cu degetul sau prin masări pe talpă. Noi, pescarii, beneficiem de avantajele acestei vechi practici medicale fără să bănuim. Umblăm desculţi pe malurile bălţilor sau rîurilor şi glodurile, pietrişul (aş zice că şi spinii) nu fac altceva decît să exercite presiuni stimulatoare în punctele corespondente. Prin mecanisme incomplet elucidate, fluxul bioenergetic al organelor respective este redistribuit, determinînd o funcţionare normală a acestora. Avem de-a face cu un *tratament* la întîmplare, nedirijat. Dar ce importanţă mai are atîta timp cît el se materializează în cură profilactică, fără efecte negative secundare, ci numai benefice, în ceea ce medicina de azi numeşte *presopunctură*?

BORNA DE SIGURANŢĂ NUMITĂ UNIVERS

Descărcarea electrică e o metodă propusă de mai mulţi bioenergeticieni, cercetătorii sovietici avînd unele priorităţi. Se recomandă în acest sens legarea, printr-un cablu, a unei plăci metalice (din alamă sau cupru) la calorifer. Cu tălpile goale stăm pe această placă timp de 10—15 minute. Procedeul urmăreşte eliminarea surplusului de energie electrică acumulată în organism, se pare, de numeroase boli. Cred că voi avea asentimentul dumneavoastră atunci cînd susţin că, mergînd desculţ pe pămînt, prin iarbă şi prin nisipul umed de pe maluri sau chiar prin apă, creăm o diferenţă de potenţial (între corpul nostru şi masa cu care intră în contact), tocmai bună pentru scurgerea *preaplinului electric* din trup. Sîntem iarăşi în posesia unei cure profilactice făcute inconştient? Este o posibilitate de *ajustare* a fluidului individual în raport cu cel universal? Înclin să cred că da. În situaţia dată, pămîntul pe care călcăm poate fi considerat un paratrăsnet, o bornă de siguranţă universală. Nu ne rămîne decît să înlăturăm periodic izolatorul (încălţămitea) şi vom fi în afară de pericolul suprasarcinii.

TINEREŢE SPIRITUALĂ ŞI BIOLOGICĂ

Echilibrarea psihică. Majoritatea medicilor îşi sfătuiesc bolnavii cu afecţiuni nervoase să se apuce de pescuit. Cîte succese sau eşecuri a înregistrat metoda n-are importanţă! Ne interesează, în primul rînd, menţinerea sănătăţii. Mi-aş permite (cu voia dumneavoastră) să consider sinonime tinereţea şi sănătatea, fără a escamota limitele egalizării. Să facem, în continuare, o altă observaţie ce ţine mai mult de... bun simţ. Optimiştii din fire, cei cu un psihic echilibrat, trăiesc mai mult. Să ne amintim, de exemplu, afirmaţia Anei Aslan care spunea că „oamenii cu o viaţă intelectuală bogată îmbătrînesc mai încet". Nuanţînd ideea renumitei savante vom deduce că tinereţea spirituală frînează degradarea fizică.

În ce ne priveşte, sîntem unanimi cînd declarăm că toţi pescarii se consideră sănătoşi, capabili să se aventureze pe orice vreme spre locurile îndrăgite. Şi nu ne înşelăm! Sînt într-adevăr sănătoşi, iar convingerea autoimpusă îi ajută să se menţină aşa. În vremurile din urmă, *relaxarea totală* este tot mai greu de atins. Ori este un lucru ştiut că prin relaxare celulele vii se regenerează. Întrebaţi-i pe împătimiţii undiţei şi veţi afla că adesea, privind atenţi la plută, îşi dau seama că au trăit momente—minute—ore în care *nu s-au gîndit la nimic:* lucru anevoios de obţinut în condiţiile actuale (stress-ul a devenit „normal") şi recomandat în psihoterapii. Atunci mă întreb: nu cumva tinereţea — *starea de sănătate* — poate fi prelungită şi printr-o doză de *autosugestie* care crează în subconştient o stare specială ce — inexplicabil — duce la o reevaluare a vîrstei biologice (după cea psihică)?. Nu cumva această stare ne caracterizează şi pe noi, pescarii? Oare clipele de izolare absolută şi de linişte sufletească deplină nu valorează cît un concediu la mare?

O MAMĂ BUNĂ ŞI FIII EI VITREGI

Iată cîteva întrebări ce aduc în prim plan sănătatea şi scot în evidenţă noi valenţe ale pescuitului sportiv. Iar posibilele răspunsuri vin să contureze surprinzătoate calităţi terapeutice ale sportului atît de iubit de noi. Natura continuă să ne ofere o mulţime de căi pentru menţinerea sănătăţii. În plus, faţă de „miraculoasele pilule" puse la dispoziţie de farmacochimie, medicina tradiţională are avantajul că acţionează fără a antrena omniprezentele efecte secundare. Rămîne să căutăm răspunsul şi la întrebarea: cît timp vom mai avea de gînd să ciuntim chipul atît de frumos al naturii, cea care în pofida purtării vitrege a fiilor ei (adică noi) se încăpăţînează să-i hrănească cu sîngele dătător de viaţă şi sănătate — ENERGIA!

POTÎRNICHEA ODINIOARĂ ŞI AZI

• BIOLOGIE • VÎNĂTOARE • OCROTIRE •

Vasile COTTA

Amintirile mele despre începutul vînătorii de potîrnichi se leagă de perioada 1926-1930, cînd eram şef al Ocolului silvic Gurahonţ, judeţul Arad şi proaspăt vînător. O privire asupra hărţii orografice a regiunii ne arată că lunca rîului Crişul Alb, de la Ineu în amonte se îngustează continuu pînă la Gurahonţ. De aici încolo albia majoră seamănă cu un defileu: dealurile înalte, cu altitudini de 500-600 m coboară aici pînă aproape de firul apei, lăsînd prea puţin teren şes pentru aşezări omeneşti şi pentru teren cultivabil. În căutare de loc pentru culturi agricole, mîini harnice de zărăndeni cultivă orice petic de pămînt gol şi cu pantă acceptabilă, din interiorul

→

pădurilor, pînă în vîrful dealurilor.

Viața de aici a fost aspră în trecut. Nu este de mirare, deci, că de la Gurahonț începe zona bîntuită în trecut de răscoale, în anii 1784 și 1848. Este țara lui Marcu Giurgiu, unul din căpitanii lui Horea, numit Crișan, deoarece conducea răscoala pe Valea Crișului Alb. Călătorul care vizitează văile crișurilor și restul Munților Apuseni, trebuie să aibă la el carnetul de note și aparatul fotografic, deoarece frecvent întîlnește locuri și monumente din trecutul zbuciumat al regiunii. Chiar aici, la Gurahonț, traversînd Crișul spre satul Iosaș, va găsi un monument care amintește trecătorului sacrificiul lui Ioan Buteanu și al altor luptători, care n-au avut altă vină decît că au militat pentru egalitate, dreptate și viață mai bună.

Am făcut această scurtă prezentare a regiunii sub aspect orografic și de vegetație, pentru ca cititorul să-și dea seama că în jurul localității Gurahonț nu există decît puțin teren agricol apt pentru potîrniche — pasăre a cîmpiilor întinse, cu terenuri agricole variate; în pădure nu intră decît de nevoie, dar și aici se oprește aproape de marginea ei. Și totuși am găsit, pe acea vreme, suficiente potîrnichi pentru o distracție modestă.

Abia se împlinise un an de cînd eram vînător, cînd un prieten care ținea în arendă terenul comun de vînătoare m-a invitat la o vînătoare de potîrnichi. Pe versantul stîng al Crișului era un platou de pe care pădurea fusese defrișată cu decenii în urmă. Era acolo unde Valea Crișului începe să se lărgească. N-aveam cîine pontator și nici gonaci nu am luat. Pur și simplu parcurgeam terenul în fîșii la distanță de 30—40 metri unul de altul. Cînd se ridica stolul vedeam una din piese, căci așa am învățat de la un vînător mai experimentat: să nu trag *în stol*, ci să ochesc *una din păsări*. Pe atunci sezonul de vînătoare la potîrnichi începea mai devreme decît azi. Vînam de două-trei ori pe sezon, pe urmă începea epoca de vînătoare a iepurelui. Era un fel de prolog la principalul sezon de vînătoare, care includea iepuri, vulpi. Fazani nu erau.

La fiecare ieșire pe teren ne mulțumeam cu două-trei potîrnichi împușcate. Excepție am făcut într-o singură zi cînd am realizat fiecare cîte patru potîrnichi împușcate. Am fi putut împușca mai multe, știut fiind că stolul stîrnit se lasă pe sol după ce zboară circa 200 metri. Nu aveam decît să urmărim stolurile ridicate în zbor și să majorăm cifra de victime, dar ne-am limitat la cele patru + patru piese, gîndindu-ne că ne mai trebuie și la anul.

La Gurahonț, potîrnichi se puteau vedea atunci și pe izlazurile împădurite. După culesul porumbului, se refugiau în tufișurile de pe izlaz, dar nu departe de terenul agricol.

Am făcut această scurtă prezentare a unei vînători de potîrnichi de acum mai bine de o jumătate de secol, pentru a face o comparație cu situația de azi cînd, pe un teren tipic de vînat mic, pe o cîmpie întinsă, se poate întîmpla că

într-o zi întreagă de vînătoare, cu gonaci, să nu vezi nici un stol. Alții, mai competenți și cu un mai vast material documentar ar putea încerca să elucideze cauzele acestui regres numeric și să tragă concluzii. Noi ne mărginim să arătăm aici că mai în anii trecuți, în Cehoslovacia, a fost organizat un simpozion avînd ca obiect scăderea îngrijorătoare a efectivului de potîrnichi. Concluziile n-au putut indica o anumită cauză cu efect hotărîtor, ci doar un complex de cauze. Dacă acum facem o comparație între efectivul de potîrnichi de la Gurahonț, cu 56-58 de ani în urmă pe un teren mediocru pentru acest vînat, și între împuținarea efectivului general constatată în prezent pe terenuri tipice pentru această specie din cîmpia întinsă, trebuie să presupunem că în afară de neglijarea speciei de către vînătorii amatori și de profesie, există și alte cauze legate de modificarea mediului și de agrotehnica modernă.

Culoarea penajului potîrnichii nu este vie ca la cocoșul de fazan, ci modestă, cenușie, de unde și numele de potîrniche cenușie. Culoarea îi este dictată și de mediul în care trăiește: cîmpia, după adunarea recoltei de cereale. În timp ce fazanul își poate găsi un refugiu în caz de nevoie — în pădure sau în stuf, ascunzîndu-și astfel culoarea vie a penajului —, potîrnichea trăiește numai în cîmp. Cel ce îi examinează cu atenție penajul va constata însă că acesta este totuși frumos, cam ca îmbrăcămintea unei femei care evită culorile vii și își alege cu gust o combinație de culori.

Interesant îi este și comportamentul: viața în grup — stol — continuă și după completa dezvoltare a puilor. Mai mult, în preajma iernii, stolurile, de obicei două, se contopesc și rămîn astfel pînă în primăvară. Raza de mișcare a unui stol este mică: în jur de 500 metri. Faptul acesta e bine să fie reținut, în vederea alegerii locului unde se va pune hrana complementară. Localizarea stolurilor pe timpul iernii este condiționată, în primul rînd, de adăpost; într-adevăr, în timp ce vara, vegetația îi asigură protecția peste tot, iarna, cînd recolta a fost culeasă, imaginea cîmpului se schimbă iar potîrnichea își alege locul în funcție de mărăcinișuri, vegetație acvatică rămasă după evaporarea apei sau alt adăpost natural. Această nouă localizare trebuie să fie cunoscută de personalul din teren. Dacă un stol s-a ridicat în văzul omului, hrana complementară va fi pusă în apropierea acestui loc. Pe timp de zăpadă se

alege un loc însorit, de unde zăpadă s-a topit. Mare va fi bucuria vînătorului ocrotitor cînd, după urmele lăsate pe zăpadă, va cunoaşte că potîrnichile au găsit punctul de hrănire.

O scenă interesantă este aceea cînd cîmpul este complet acoperit de zăpadă, criza de hrană sporeşte, iar grupuri de potîrnichi pot fi văzute stînd zgribulite chiar pe marginea drumurilor intens circulate. Pe şoseaua pe care mai circulă căruţe încărcate cu fîn sau paie mai sînt împrăştiate cîteva seminţe, iar păsările se folosesc de această modestă sursă pentru astîmpărarea foamei. Din nefericire, vînătorii grăbiţi să ajungă la locul de adunare nu le pot ajuta decît cu... compătimire. Alta este situaţia cu personalul retribuit şi cu persoanele din conducerea grupelor de vînători. Aceştia ar putea identifica localizarea stolurilor, le-ar putea inventaria, apoi ar veni cu hrană la punctele cunoscute. Din hrana pusă pentru potîrnichi se mai înfruptă şi cotofenele. Nu-i mare pagubă; regretabil este numai cînd vînătorul nu poate deosebi urma de potîrniche de cea de cotofană şi îşi face iluzii că hrănirea complementară şi-a făcut efectul.

Să presupunem acum că stolul de potîrnichi, chiar decimat de asprimea iernii şi de dăunătorii animali,a ajuns cu bine pînă în primăvară. La sfîrşitul lui februarie sau începutul lui martie, în funcţie de topirea zăpezii, stolul de potîrnichi se desparte în perechi: mascul-femelă. Se ştie că această specie este monogamă. Femelele sînt cele care aleg, şi nu masculii. Alegerea se face din alt stol decît acela în care au crescut. În acest fel se evită consangvinizarea. Oamenii de ştiinţă afirmă că cei doi părinţi îşi menţin legătura conjugală şi în sezonul următor, bineînţeles dacă au scăpat de colţii răpitorilor şi de puşca vînătorilor.

Am afirmat că potîrnichea este un vînat al cîmpiei agricole şi că, în pădure, nu intră decît poate la marginea ei. Totuşi, se observă o adaptare a acestor păsări şi la fîneţele şi păşunile de munte. Faptul este semnalat în literatură. Cel ce scrie aceste rînduri a văzut potîrnichi pe Someşul Mic, din Munţii Apuseni, unde culturi agricole nu există; se vedeau doar tufişuri rare printre fîneţe. De asemenea, atît eu cît şi alţii am văzut stol de potîrnichi într-un biotop asemănător, lîngă culmea ce desparte bazinul rîului Mureş de cel al Bistriţei, în zona Lacul Roşu-Gheorghieni.

Să recunoaştem deschis: în timp ce pentru fazan se cheltuiesc sume mari de bani cu crescătoriile artificiale şi apoi cu hrana complementară, pentru potîrniche nu se cheltuieşte decît puţin, doar cu hrana complementară (acolo unde se face!). Este adevărat că înmulţirea pe cale artificială a potîrnichii întîmpină deocamdată dificultăţi, dar ceea ce constituie vina noastră este că nu ajutăm măcar înmulţirea ei pe cale naturală, în terenul de vînătoare. Nu-i dăm nici măcar un pumn de grăunţe puse la loc potrivit, cum ne-am străduit să arătăm în cele de mai sus. Cum se ştie, fazanul este de origine asiatică şi încă nu este pe deplin aclimatizat în ţara noastră, încît fără sprijinul masiv al omului nu se poate menţine timp îndelungat în teren. Pe deasupra mai este şi... ingrat, fiindcă în pofida îngrijirii, dacă nu-i convine terenul, pleacă şi nu se mai întoarece, pierzîndu-se astfel banii cheltuiţi. Spre deosebire de acesta, potîrnichea este o pasăre autohtonă, care în pofida totalei neglijări se încăpăţînează să rămînă în fauna noastră. Fazanul este copilul răsfăţat în gospodăria noastră cinegetică, iar pentru potîrniche sîntem părinţi vitregi. Nu avem nimic împotriva culturii fazanului, dimpotrivă, gospodărirea lui trebuie intensificată. Cum se ştie, este o specie care s-a adaptat agrotehnicii moderne şi sperăm să aibă mare viitor, dar trebuie să dăm şi potîrnichii măcar cîteva fărîmături de la masa celui sătul...

ECOLOGUL

MIHAIL SADOVEANU

„AM MAI VORBIT EU cîndva despre iazurile Şomuzului, care au fost întemeiate de oamenii cei vechi acum cîteva secole. În înţelepciunea lor, bătrînii noştri aşezau opusturi şi mori în preajma fiecărui sat. Peştele nu lipsea din căsuţa nici unui sărman la zilele consacrate: un bătrîn sau un copil se prezentau la un ochi de baltă şi zînele locului făceau aşa ca traista lor să nu rămîie goală. Regimul de umiditate al verilor era în această rînduială sporit; toate ale văzduhului şi ale pămîntului se echilibrau mai bine; gîngăniile, sălbăticiunile şi omul îşi aveau sălaşuri de împăcare. Oamenii noi, care nu cercetează direct natura şi ştiu aşa de puţin din pricina cărţilor, au stricat opera de demult şi iazurile au fost sparte pretutindeni în ţara Moldovei; în locul lor au rămas nu pămînturi arabile, ci mlaştini pentru ţînţari; uneori aceste mlaştini devin gloduri uscate în arşiţile caniculare. Cumpăna văzduhului şi a vieţii multiple a fost ruptă. Convoiurile imense de paseri acuatice, care trec, primăvara, la poli şi se întorc toamna, spre ecuator, acuma ocolesc aceste vechi popasuri. Unele vietăţi ale umidităţii au pierit din această pricină ori s-au dezvoltat catastrofal. Zburătoarele şi lighioanele mărunte ale stufului şi-au încetat lucrarea fără hodină. Toate fiind în legătură şi armonie, peisagiul a sărăcit şi s-a redus; din pricina asta s-a resimţit şi omul, care întreabă stihiile ce s-a petrecut şi nu înţelege nimic“ (din DOUĂ FELURI DE UNDIŢI).

●

„Vidra, vultanii, gîngăniile mîlului, paserile stuhului, peştii care consumă larve şi răpitorii care consumă pe semenii lor nu stau în tabere adverse, ci reprezintă un tot îngemănat. De multe ori se amestecă şi strică. A cetit o carte a unui savant neamţ şi crede că poate să-i aplice concluziile la Nada Florilor. Distruge ştiucile şi bibanii din lac şi răpitoarele din aer. Urmează o catastrofă egală cu cea produsă de spargerea iazurilor“ (din DOUĂ FELURI DE UNDIŢI).

●

„Nici existenţa păstrăvului, nici existenţa celorlalte răpitoare din apă, de la ştiucă la somn, nu sînt datorite arbitrariului; după cum nu se datoreşte unui capriciu arbitrar existenţa răpitoarelor din aer şi de pe pămînt. În baltă fără ştiucă, peştele se leneveşte şi degenerează. Ştiuca biciuieşte, dă agerime şi viteză peştelui prigonit, înlăturînd în acelaşi timp bicisnicii, monştrii şi mişeii „(din PĂSTRAVII SE DUC CĂTRĂ IZVOARELE VIEŢII).

●

„Mai cugetă lupoaica (...) omul e vrednic de dispreţ, pentru că, în loc să lupte cu gheare le şi cu colţii, întrebuinţează unelte necinstite. Pe urmă, de ce se luptă cu lupul, dacă după ce-l omoară nu-l mănîncă? E un mişel, pentru că nu-şi are blana lui ş-o ia de la făpturi care au nevoie de ea. E o fiinţă fără credinţă şi fără judecată, pentru că-şi închipuie că Dumnezeu a făcut lumea numai pentru el „(din LUPII DE LA CUCOARĂ URMEAZĂ UN RĂZBOI NEISTOVIT).

●

„Alaltăieri, poposind într-un sat din vale, la un cunoscut al meu, preotul Octavian Lazu, am asistat la un fapt fenomenal: o mîţă cenuşie a fătat nouă pui. Veţi recunoaşte că asta nu se vede în fiece zi (...) Cei nouă mîţişori de la preotul Octavian Lazu semnifică înmulţirea şoarecilor în regiune. După legile biologice (...) la înmulţirea şoarecilor trebuie să se adauge neapărat înmulţirea prigonitorilor de şoareci. Trebuie să mai spun că înmulţirea şoarecilor înseamnă prosperitate de cereale în ţinut. Am şi vestit pe preot că lăzurenii şi căpîlnarii vor avea holde bune şi la anul“ (din CEASUL PĂSTRAVILOR).

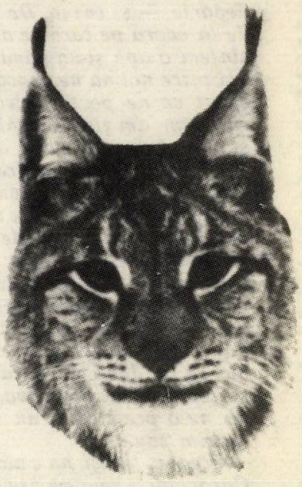

„...în anii din urmă apariţiile rîşilor sînt mai frecvente. Deci căprioarele şi cerbii au ajuns în aceste teritorii înalte la o dezvoltare numerică maximă. Mai înainte nu pot merge, căci domeniul lor liber e împresurat şi strîmtat de cîteva zeci de mii de oi, care vărează aici (...) Asupra contingentului reacţionează mai violent şi sălbăticiunile: lupii şi rîşii. Scăzută în vitalitatea ei, căprioara ori ciuta petrece mai greu iarna şi criza celei dintăi luni de primăvară începe să-i devie fatală. Într-o generaţie apropiată, mai pregătită pentru asta prin debilitare, nu e exclus să izbucnească o molimă care va reduce populaţia la posibilităţile normale ce mai rămîn“. (din CEASUL PĂSTRAVILOR).

M. Dan

A ORIȘTICĂ NATURĂ

Ne-a năpădit — mai către primăvară, cînd ne mai înviorarăm și noi — deșteptăciunea și ne-a făcut să ajungem la concluzia că necesitatea de a ne deosebi unul de altul decurge din cerințe cu totul exterioare tagmei, dar se confirmă prin exigențele dinlăuntrul ei. Nu trebuie să ne sperie nimeni: cîteodată, cînd n-avem ce face și terminăm de depănat tot ce știm despre pești, se mai întîmplă să o luăm — nu prea departe — și razna. De data asta, a pornit de la ocara pe care ne-a adresat-o unul, că sîntem o apă și-un pămînt și că nici măcar noi între noi nu ne cunoaștem și nu ne știm exact ce ne poate pielea. Ar trebui să ne edificăm, am zis în unanimitate, asta este ca și cum, la tine în casă, ai ține spînzurat un portret cu perciuni și fireturi, fără să știi pe cine reprezintă; și ai spune — cînd te interoghează careva — că e un strămoș al bunicului soacrei, căpitan de volintiri sub Vodă Ipsilante, deși ar putea fi Vodă însuși. Ce, Corcodel, cînd și-a schimbat permisul, n-a predat pentru lipire o poză de la fiu-su, a unui cîntăreț de muzică de-asta zurlubatecă, numai pentru că și ăla este netuns? Ar trebui să ne deosebim cu atît mai mult cu cît sîntem întradevăr otova, chiar dacă nimeni nu ne-o pretinde și nu se sinchisește dacă reușim sau ba.

Treaba, totuși, nu e nicidecum simplă. Lui Caracudă îi spunem așa fiindcă asta zice că prinde de cînd îl știm, iar el zice că așa depinde, deoarece n-a avut nimeni timp să îi demonstreze că pe la noi nici pomeneală de așa ceva; la noi carasul e caras curat și crapul e tot ce nu e biban; să îi notificăm numai pentru atît, că nu îl mai acceptăm una cu noi, cînd nici el nu scoate mai mult decît alții? Pe Codobatură, pînă acum, numai lupii l-au mîncat de vreo șase ori, pe lîngă nenumăratii mistreți care l-au sfîrtecat între timp; să îl desprindem de limba lui cea lată și neostenită și să îl trecem în calendar, între mucenicii fără nume ca să se onoreze — motivat! — cu cîte patruzeci și patru de pahare, plus al său personal? Dacă se mai încăpățînează multă vreme să plescăie cu undița în șanțul din care o fi scos dumnealui lin cu un veac în urmă, că acum nici mormoloci nu-s, mușul Belobreșcă are să devină — copleșit de lintiță și troienit sub puful restului vegetației de fostă baltă părăsită — monument al naturii; și noi ce să facem? să îi punem plăcuță?, să scriem pe el?, să îl înconjurăm cu gard ocrotitor?, să-l declarăm obiectiv turistic și să-i atașăm ghid: asta subțire e varga, asta groasă e țigara, ăla mic e mușul și restul e căciula?.

Numai cu Pandele nu ne făceam, din acest punct de vedere, probleme. El, adorabil cum l-a făcut prima lui natură, se deslipise singur de noi (prin bună creștere), chiar dacă ne-a rămas (prin bădărănie), parte integrantă. Vreau să spun că el nu ne saluta, ca toți ceilalți necioplîți, cu „Noroc la pește" ori „Vedea-v-aș înecați, că mulți mai sînteți", ci cu „Respectele mele": să auzi o vorbă pieptănată ca asta pe gîrlă (chit că, după aceea, rostitorul ei dă năvală peste tine și sculele tale și îți rechiziționează momelile, că n-are niciodată) e un fenomen atît de aparte încît n-a putut trece neobservat; în consecință, spre deosebire de Pandele ălălalt, pur și simplu, el asta a și devenit, singular și inconfundabil: Pandele Respectele Mele.

— Care cotrobăi, măi, acolo?

— Pandele, respectele mele.

— Și ce vrei?

— Caut un plumb, că dau la porumb.

— N-am.

— Hai, mă, că nu ți-l mănînc: dau la adînc.

— Mișcă-te de lîngă traistă, bate-te-ar grindina-n creștet cînd n-ai cipilica la tine, că te măsor cu crăcana asta de nu te vezi. Ia-te al dracului!

— Uscați-s-ar bîta dacă te zgîrcești la atîta. Faci gură ca o murătură.

— N-ai plecat?

— Nu mai fi, măi, avar, că ești pescar. Iau doar o bucată, gură spurcată. Ne vedem joi și ți-o dau înapoi. Plezneșți dacă scot și eu doi pești?

Sînt sigur că s-a băgat de seamă, chiar numai dintr-atît: Pandele Respectele Mele și-a pierdut măsura, s-a scăpat din frîu și — voind să fie cît mai el însuși — a devenit altul. S-a transformat în unul la care excepția a trecut în regulă și a ajuns obișnuință, de unde (precum se știe) pînă la a doua natură nu mai e mult.

— Ce faci, Pandele?

— Gogonele, respectele mele. Mămăligă cu lut, ce nu s-a mai văzut! Pentru crap: să-i dau la cap. Că e, ia, colea, dar nu vrea: o vede, însă nu se repede. Nu-l ispitește pentru că strălucește și eu știu baiul: mălaiul. Copt în tingire. A ieșit cu sclipire. Dar dă el de dracul, că i-am găsit leacul: o amestec cu glodul și i-am cîntat prohodul. Cum se fandosește, mama lui de pește! Mai că saltă apa din baltă! Să se țină asta-n ac, că-i vin eu de hac!

Vers scurt, energic, la obiect, cum îi stă bine pescarului de anvergură, scump la vorbă și iute la faptă. „Dă-ncoa niște rîme

→

că te fac mici fărîme", „Acuș, acuș, trec pe cărăbuș și iau clean mare, verde pe spinare", „Dau cu boabă, să fac treabă", „Crăpai-ar rînza cui mi-a mîncat brînza și mi-a lăsat doar ceapa, nu l-ar mai răbda apa, că mi-a băut-o și pe ea. Mare lichea!" și tot așa, într-una, fără scăpare, de dimineață pînă seara, ca un dicționar sonor de rime șchioape.

M-am consfătuit cu Doctorul, să vedem ce ar fi de făcut: e el de dinți, dar tot pe-acolo se învîrte, printre cazuri. M-a ascultat cu pătrundere și, după ce s-a gîndit profund, scărpinîndu-se sub curea, mi-a răspuns ferm, dar cam cu dezinvoltură:

— Astea-s mizerii. N-ai de ce să te sperii. Omul, complex, acumulează, reflex, echilibru și armonie, sublimînd în poezie. Ne-a explicat un psihiatru, prin anul patru, că-i dăduse o măsea în boală și n-avea amorțeală: subconștientul prinde momentul și se manifestă — jucîndu-ți o festă — prin refulare surprinzătoare, adesea vagă, pînă începe să tragă.

Dacă stăm cu mîinile în sîn pînă atunci — mi-am zis —, Pandele Respectele Mele se îmbolnăvește rău, îi dă subconștientul pe dinafară de tot, nu mai avem ce-i face. Ia să-l înduioșăm noi pe moșul Căpistere, să îl ia cu dumnealui (chiar legat la ochi) în cele cotloane de taină, nedestăinuite nimănui: poate scoate roșioară și-i trece.

— Pe blestemat, cu mine? Să-ți fie rușine! Cum de gîndești una ca asta, să mă pedepsești cu năpasta? Păi acela nu-i bun nici să-ți încropească tiutiun! Sperie peștii, pierde firul poveștii, se dă cu mirosuri pe față, minte de-ngheață și trăznește — ptiu!. — a rachiu de cînd îl știu, dar sticlă să scoată încă nu l-am văzut niciodată! Să nu-l văd, că fac prăpăd!

Era grav. Foarte grav. Atît de grav încît m-am și temut să încerc mai departe. Dacă molima se întinde? Dacă se ia? Dacă — ferească-ne duhurile apelor, cele bune! — ne apucă pe toți și ne și ține? Ce se mai alege de noi, de renumele nostru și de prestanța noastră? Noi, care ne reflectăm unul într-altul ca o oglindă într-altă oglindă, la nesfîrșit și care ducem cu noi, fiecare, păcatele tuturor celorlalți, tocmai noi să ne facem rost de încă una în circă? Păi nu e mai bine să ne păstrăm cum am fost, otova, toți pe-o busolă? Dacă nu știi sigur cine e, ia-l pe perciunat din cui și gata, nu mai ai de dat răspunsuri! Nimănui nu-i pasă că pantalonii mei s-au sfîșiat la cracul drept și ai Judecătorului la cel stîng; important e să-i avem, amîndoi, sfîșiați, ca să ne recunoască lumea drept ceea ce sîntem, podoabă și veselie a ei. Și ia mai dați-o încolo de necesitate de a ne deosebi, pentru că tăria breslei noastre tocmai în asta stă: sîntem ca pădurea toată, nu ca arborele individual; ca mlaștina integrală, nu ca stufu băț cu băț; ca borșul global, nu ca fasolea bob cu bob; ca simfonia completă, nu ca fiecare dintre amărîtele de puncte cu coadă care o încheagă; ca natura cea fundamentală, nu ca a doua sau a treia a nu mai știu cîta; ca neclintirea curgerii veșniciei pe apă, nu ca un sughiț din întîmplare al ei!

Ștefan STROE

SCURTE

● Într-un interviu acordat în 1936, neuitatul actor Constantin Tănase mărturisea că vînătoarea îi dă adevărata liniște, după activitatea epuizantă de pe scenă. El amintea reporterului Ioan Massoff că, în dormitor, în fața patului său, folosește drept covor blana unui mistreț de 98 de kilograme pe care actorul îl vînase cu ani în urmă.

● Claudia Cardinale este nu numai un star de cinema, ci și o desăvîrșită călăreață. În filmul turnat nu demult — Les pistoliere —, ea impresionează spectatorii atît prin interpretarea artistică, cît și prin naturalețea și sîngele rece de care a dat dovadă, în dificile scene de călărie, scene în care altă actriță ar fi apelat la dublură.

● Intrînd odată în vorbă cu Mihail Sadoveanu și aflînd că acesta își așteaptă niște prieteni cu care să plece într-o expediție cinegetică, Șerban Cioculescu — novice în materie — a crezut că-i de datoria lui să ureze marelui povestitor „succes la vînătoare"! „Noi — a răspuns domol Sadoveanu — obișnuim ca pe cei care ne zic așa, să-i înjurăm..."

● În urmă cu 53 de ani — mai precis; la 9 iunie 1933 — ziarele timpului anunțau ca pe o curiozitate de senzație, apariția primului struț dresat pe străzile Capitalei. El era înhămat la un fel de cărucior în care se afla, în chip de reclamă publicitară, firma unui magazin bucureștean.

A. CODREANU

AU SOSIT VEVERIȚELE...

UNDE SÎNT CEDRI sînt veverițe, unde sînt veverițe vor fi jderi; unde sînt cedri sînt mistreți, unde sînt mistreți vor fi și tigri. Așa spunea exploratorul taigalei Siberiei Orientale, Vladimir Arseniev.

La noi, în stepa oltenească, nu au fost niciodată cedri, dar mai sînt stejari și fagi ale căror fructe: ghinda și jirul sînt delicatese pentru mistreți, fără ca afirmația de mai sus să se fi adeverit pînă prin anii '60—61, cînd, la o goană fără pretenții: cîteva pușți și trei, patru copii-bătăiași, a ieșit ca din neguri îndepărtate, smolit și fioros, cavalerul negru al pădurii. Apariție nouă pe aceste meleaguri, mistrețul a parcurs în galop hățișurile din fața vînătorilor, la bună bătaie de pușcă, spulberînd zăpada, fără ca cineva să fi schițat vreun gest ...agresiv.

Puțini ani mai tîrziu s-a declanșat o adevărată explozie numerică a vînatului negru în pădurile pe unde cîndva a haiducit Iancu Jianu. Tot cam atunci, la o goană comună „iepurească", într-o pădure veche cu stejari seculari am văzut alergînd un fel de vulpe mică pe care am recunoscut-o imediat: era un jder de copac. În fața unui vînat atît de rar, mi-am părăsit locul — fiind ultimul pe flanc — în speranța unui foc norocos; manevra însă nu mi-a reușit: animalul s-a întors, nu numai din cauza mea, dar și datorită unui vînător ce călca zgomotos în flancul gonacilor ce se apropiaseră. Acesta m-a apostrofat cu vioiciune:

— Ce-ai cu biata veveriță? Las-o-n pace!... Vătuii-s pentru noi! Era vesel pentru că în ziua aceea reușise o performanță rară: doborîse doi iepuri dintr-un foc... Dar vînătorul, mare iepurar, nu prea se pricepea la alt vînat. Nu fusese veveriță, pentru că nici în pădurea respectivă și nici în cele limitrofe nu se pomeniseră veverițe; și mai ales nu era veveriță pentru că acel jder, sau poate altul fusese împușcat în timp ce căuta să traverseze linia de vînători, pe sol, nu sărind din pom în pom.

Și au trecut mulți ani de liniște, în care poveștii cu jderi nu se auzeau decît în jurul focului, spuse de tăietori de lemne, bătăiași de circumstanță; iar atunci nu auzeai decît fragmente de discuții, totul cu voce joasă, tainic, cu priviri →

piezişe, bănuitoare. Era vorba de urmăriri istovitoare prin zăpada afînată, de scotociri prin scorburi de copaci sacrificaţi de cele mai multe ori inutil, cu reuşite de excepţie într-o viaţă sau într-o generaţie. Aceste întîmplări extraordinare pentru oamenii pădurii nu aveau o delimitare precisă în timp, anii se confundau cu deceniile. Aceşti foarte rari jderi de copac nu se hrăneau cu veveriţe asemenea fraţilor lor din alte zări, ci cu păsări şi mamifere mici avînd, bineînţeles, şi rolul de agenţi sanitari pe care-l au, în general, toate răpitoarele. De aceea erau poate atît de puţini.

Iată însă că numărul de specii noi introduse sau reintroduse de către om, ori reapărute în urma unei ocrotiri exemplare în regiunea noastră, dintre care se evidenţiază: fazanii, cerbii lopătari şi cei carpatini, mistreţii, a fost îmbogăţit cu încă o specie — decor cinegetic: veverita. La început exemplare izolate, veverita a fost semnalată în cîteva păduri; destul de repede veveriţele au populat în număr satisfăcător codrii Olteniei. Omul nu le-a ajutat decît aplecînd arma la vederea lor, mai întîi în zonele de munte şi deal.

La goanele de vînat mare ori la cele pentru combaterea răpitoarelor, inima ne bate deodată mai năvalnic în piept la orice foşnet dar... mirare, nu e decît un animal mic, agil, jucăuş, care ne face, cu giumbuşlucurile lui, să uităm pentru moment şi de mistreţi şi de puşcă şi chiar de necazuri... Un animal splendid, cu rol decorativ în peisajul mirific al pădurii dintotdeauna. Dar nu numai atît: micuţele neastîmpărate au un rol bine determinat în păstrarea echilibrului ecologic din natură şi poate ne vor aduce ceva din pădurile de altă dată, acum cînd în lume listele roşii zoologice şi floricole iau dimensiuni alarmante chiar şi pentru — vai! — adepţii tehnologiei totale.

Dan Gheorghiu

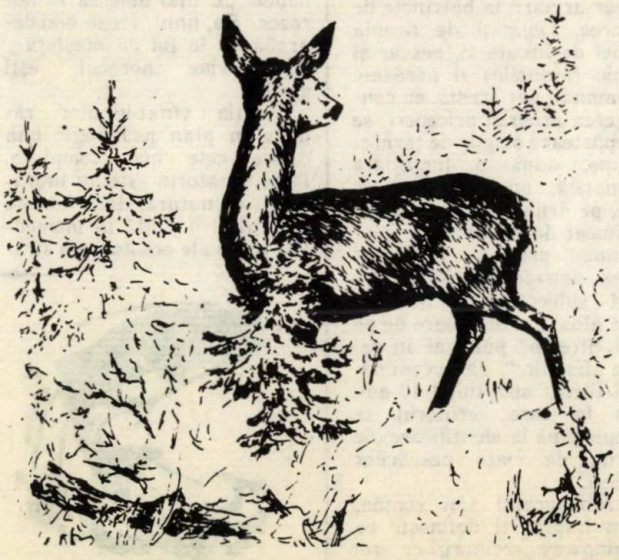

SCURTE

● La cei 51 de ani împliniţi, Brigitte Bardot trăieşte retrasă la celebra sa proprietate de la Madraguie — lîngă Saint Tropez — în tovărăşia ...a 60 de pisici şi 7 grivei. Mare apărătoare a „celor care nu cuvîntă", ea a fost poreclită de copii, „zîna animalelor". Ultima campanie — dusă în presă cu deosebită strălucire — este cea împotriva capcanelor...

● În deşerturile arabe, caravanele de cămile au apărut cu 2500 ani î.e.n. Înaintea lor, populaţia acestor locuri folosea caravanele de măgari.

● Henric al VIII-lea al Angliei este singurul suveran din lume despre care istoria precizează că, în timpul domniei sale (1509—1545), a mers în fiecare dimineaţă la vînătoare. Nici cel mai bun pădurar al ţării nu-l putea întrece la tragerea cu arcul şi la vînătoare.

● Pînă în prezent, încă nu s-a realizat un aparat care să egaleze sensibilitatea mirosului cînelui.

● Într-o zonă a Pacificului de Est, la o adîncime de 2500 de metri, o specie de crabi trăieşte în preajma unui vulcan submarin la o temperatură de 400 grade Celsius!

CEEA CE NE LASĂ
CÎȘTIGĂTORUL

George VĂLEANU

ÎN URMĂ CU 25 DE ANI, vedea lumina tiparului una din povestirile etalon ale literaturii actuale, cea care i-a adus lui Ernest Hemingway premiul Pulitzer în 1952 și premiul Nobel în 1954 „pentru desăvîrșita lui măiestrie în arta narațiunii moderne, așa cum a fost și de curînd dovedită de povestirea „Bătrînul și marea".

Încercări — de obicei nereușite — de a pune semnul egal între viață și operă, aceasta din urmă văzută ca „extenso" al biograficului, nu ne împiedică totuși să punctăm cîteva dintre momentele esențiale ale unei existențe zbuciumate, dar care l-a păstrat constant pe Hemingway alături de vînătoare și pescuit. Vom alege două momente distanțate în timp, dar marcate de aceeași constantă, legătura indisolubilă cu natura acvatică.

Ernest Miller Hemingway se naște în ultimul an al secolului trecut la Oak Park, în apropiere de Chicago, iar primii ani de viață și-i petrece în nordul statului Michigan, la Hortons Bay, pe malul lui Wallon Lake, într-o regiune locuită de indienii din tribul Ojibway. Aici trăiește experiențe esențiale, ia contactul brutal cu moartea — o permanență obsesivă a operei de mai tîrziu — din care desprinde concluzii benefice, dar pe care nu le va urma pînă la capăt: „Ședea la pupa bărcii, tatăl lui vîslea, și în dimineața care se ridica pe lac era foarte sigur că n-avea să moară niciodată" („Sat indian").

După experiența dramatică a căderii Spaniei republicane, în 1937, sub cizma nemiloasă a fascismului franchist („Cui îi bate ceasul"), se stabilește în 1939 în Cuba, la vila sa, la Finca Vigia situată la San Francisco de Paulo, lîngă Havana, de unde între anii 1942—1944 va pleca cu yachtul propriu, „Pilar", de-a lungul coastelor cubaneze să le apere de submarinele hitleriste.

Aici, în Cuba, în regiunea maritimă a Golfului, va cunoaște în amănunt viața dramatică a pescarilor, existența damnată a celor supuși să-și asigure hrana după drumul sinuos al norocului, amănunt ce îi determină — ca și pe pescarii Deltei noastre — la desăvîrșirea tehnicii, dar nu la dezumanizare, ci la pactizarea armonioasă cu natura.

Eroul său, Santiago, este un pescar urmărit la bătrînețe de nenoroc. Obligați de tirania hranei de fiecare zi, pescar și ucenic (Manolin) îl părăsesc pe damnat, dar acesta, cu convingerea propriei priceperi, se îndepărtează singur de țărm și răpune, după o încleștare dramatică, un marlin uriaș care, pe drumul spre casă, va fi mîncat de rechini.

După propria mărturie, faptul, petrecut în 1936 și devenit subiect al articolului „Ape albastre. Scrisoare de pe Gulf Stream" publicat în revista „Esquire", va deveni subiect literar abia după 13 ani, timp în care scriitorul se apropie pînă la identificare, de soarta, de viața pescarilor costieri.

Monograful său român, Radu Lupan, îl definește pe Hemingway „scriitorul cu eroi singuratici" asimilîndu-l existențialismului, dar nu șovăie să constate că „Hemingway nu exprimă doar un simț de responsabilitate personală față de absurdul, deznădejdea și singurătatea condiției umane, cum se întîmpla la Camus, la Sartre sau la Malreaux, *ci necesitatea și uneori chiar „sportivitatea" luptei* într-o lume care te apasă și pe care nu o poți îndura".

Însinguraţi în mijlocul unei naturi nu totdeauna darnice, pescarii de pretutindeni: cei cubanezi ca și cei români — ai lui Mihail Sadoveanu sau Vasile Voiculescu — filosofează pe marginea raporturilor din natură, propunînd sentințe esențiale „Nu uita că sîntem în septembrie. Luna cînd trage peștele mare... În mai, oricine poate fi pescar își șoptește în barbă Santiago".

Tentația perfecțiunii îl macină și pe bătrînul pescar cubanez: „E mai bine să fii norocos. Eu, unul, vreau mai degrabă să le țin *cu meșteșug*. Cînd vine norocul, ești gata".

Relația vînat-vînător rămîne în plan psihologic una dintre cele mai complexe. Dacă vînătorul este un îndrăgostit de natură, dacă iubește vînatul și îl ajută în momentele grele ale acestuia, ce stra-

niu mecanism sufletesc îi atașează pe cei doi de o parte și alta a armei, ce proces îi prefăce în vînat și vînător?

„Am răpus peștele ăsta, care *mi-e frate*..." spune cu durere Santiago. *„De milă,* bătrînul îi plesni una în moalele capului și împinse cu piciorul, sub pupa, trupul peștelui care se zbătea încă". Gestul străvechi al curmării suferinței victimei își găsește la Hemingway o explicație superioară: „Chinul lui trebuie să se sfîrșească aici... Cît despre al meu, nici nu mă îngrijesc. Eu mă pot stăpîni, dar pe el suferința îl poate scoate din minți" (p. 63).

Santiago, umilul pescar cubanez, dezvăluie superior ideea de bază a vînătorii: „N-ai ucis peștele doar ca să te ții pe tine în viață și să-l vinzi drept hrană... L-ai ucis din mîndrie, pentru că ești pescar. *Dacă ți-e drag, nu-i păcat să-l ucizi*".

În lupta sa cu natura, Santiago, deși aparent învins, își dovedește legătura cu stirpea cea mai aleasă a învingătorilor. După o încleștare fabuloasă cu *„fratele său, peștele"*, bătrînul învață că singurătatea este periculoasă, dar mai ales deslușește marele adevăr care face din om, în înfruntarea cu natura, un perpetuu cîștigător: „Dar omul nu-i făcut să fie înfrînt; un om poate fi nimicit, dar nu înfrînt."

Și totuși Ernest Hemingway, deja cîștigător, simte pentru întîia dată că nu ne mai poate da nimic. Nimic mai mult decît o operă exemplară, care îl copleșește prin măreția ei și peste care nu mai are puterea să adauge ceva. Și-a conceput un sfîrșit asemănător cu al lui Gandi: pulverizarea în cosmos, de unde să cadă ca o lumină lină, ca o mană hrănitoare pe sufletul nostru. În această idee a încercat să se arunce din avion și, rațîndu-și generozitatea, și-a așezat sub bărbie pușca de vînătoare și a tras. Era la Ketchum Idaho, era luna iulie, în anul 1961.

ZOORAMA

Zebrele

Sînt un fel de armăsari,
(Asta spus... în linii mari!)

Iepurele

Un fricos neistovit
Totdeauna morcovit.

Cămila

De n-o găsești, e cert:
O cauți în deșert...

Calul

Bun de car sau teleguță
Dar rămîne... de căruță.

Ursul

Numai cînd e împușcat
Spune „mor" cu-adevărat.

Lupul

Zice-prins cu cîte-o oaie:
Că e laie, că-i bălaie...

Leul

E-mpușcat de-atîtea ori
Și de cei nevînători...

●

Rege al pădurii, dar...
Și al omului avar.

(T. FRASIN)

Trenul de noapte

Cristian Teodorescu

Profesorul Atanase a apărut pe peronul gării într-o noapte despre care nu-mi amintesc să se fi deosebit de celelalte mai mult decît prin apariţia lui. Era îmbrăcat subţirel, chiar şi pentru o noapte de august, într-una din hainele lui în carouri. Ieşise la pensie de aproape un an. Nu-mi fusese profesor — preda muzica la Liceul nr. 2, eu învăţam la celălalt — totuşi mi-am aruncat ţigarea şi i-am dat bună seara, şcolăreşte.

— Ce faci, dragă? Dumneata mi-ai fost elev? Cînd ai terminat?

L-am lămurit, pe rînd, cu o inexplicabilă părere de rău, că nu-i fusesem elev şi nu terminasem, încă liceul.

— Daaa *(a-urile* urcau gînditor)... Asta e o pierhderhe pentrhu amîndoi, nu crhezi? Şi se depărtă cîţiva paşi, ţopăind pe tocurile înalte ale pantofilor săi de comandă. Tocurile îl înălţau cu cîţiva centimetri, dar îl făceau să pară şi mai scund decît era. În spinare îi atîrna o raniţă pîntecoasă, caraghios de mare şi cu o mulţime de buzunare care atîrnau fleşcăite, semnul cel mai sigur că erau goale. Ducea, sub braţ, două undiţe de bambus demodate. Pescarii mai vechi nu se uită cu ochi buni la undiţele astea, şi pentru că sînt grele, dar şi pentru că, de cele mai multe ori, bambusul din care sînt făcute nu e bine uscat. După un timp, bambusul se strîmbă sau se crapă ori încep mufele să clănţăne. Dacă nu te pricepi să îndreptţi o undiţă la flacără sau n-ai de unde să găseşti mufe, nu-ţi rămîne decît să baţi covoarele cu undiţele astea.

Vara, în august erau totdeauna cîţiva pescari care plecau la Tulcea cu trenul ăsta. Nu ştiu dacă şi acum se întîmplă la fel, sînt mulţi ani de cînd am plecat de acolo.

În seara aceea s-a întîmplat să fim mai mulţi ca de obicei: patru, cinci ceferişti, care nu plăteau drumul şi, chiar dacă nu prindeau nimic, n-aveau de pierdut decît timpul; cam de doua ori pe atîţia pierde-vară, dornici să mai schimbe aerul — ei aparuseră primii pe peron; puştimea în vacanţă şi un pluton de pensionari.

Pe peron, în aşteptarea trenului, se pălăvrăgea, cu glasuri dogite de nesomn. Se făcu răcoare şi din raniţe apărură sticle cu vin ieftin care începură să treacă din mînă în mînă. Puştimea fuma, cu ţigările palmate şi vorbind în şoaptă. Măturătoarele, cu halatele lor albastre, de doc, treceau printre noi, tîrînd tîrnurile şi stingînd praful cu nişte stropitori ruginite. Cînd se potoliră, peronul mirosea ca după ploaie, iar băltoacele rămase în adînciturile bitumului înmuiat de căldura de peste zi răsfrîngeau albăstrui lumina tuburilor de neon. La lumina asta, inginerul Cavafu, care ieşise la pensie cam în acelaşi timp cu Atanase şi se apucase de pescuit din plictiseală, îl rugă pe unul dintre ceferişti să-i lege cîteva cîrlige. Inginerul avea un carnet plin de reţete de mămăligă de pescuit şi de nade; cu ajutorul carnetului el putea să-ţi spună cu precizie cîţi peşti prinsese în cutare zi, cu ce fel de momeală şi greutatea fiecăruia, la început numai din obişnuinţa de a proceda metodic, apoi din plăcerea de a se lăuda şi el cu ceva. Cînd a început să se mai priceapă la pescuit şi nu mai confunda caraşii cu plăticile şi linii cu caracudele, inginerul şi-a lăsat carnetul acasă. Între timp se deprinsese să aştepte fiecare 24 ale lunii, cînd îşi lua pensia; cînd era vreme frumoasă mergea la pescuit, cînd nu, se ducea să chibiţeze la cafeneau din centru interminabilele partide de biliard dintre Haikis şi maiorul Scipione. Poate că mai făcea el şi altele, dar asta e soarta personajelor secundare într-o povestire.

Profesorul Atanase umbla printre ceilalţi, dînd şi primind bună seara, cu aerul lui de vedetă în retragere. Nu era din oraşul acesta, dar locuia aici de atîţia ani încît amănuntul acesta nu mai avea importanţă decît pentru el. Venise din Bucureşti cu vreo 30 de ani în urmă, chiar în anul cînd a fost înfiinţat *Liceul mixt nr. 2.* Purta şi pe atunci sacouri de stofă subţire, în carouri, pantofi de comandă, cu tocuri înalte şi avea o vioară gălbuie pe care mulţi dintre localnici o credeau, în ignoranţa lor, făcută din lemn de lămîi. În a doilea sau al treilea an, Atanase a înfiinţat un quartet care dădea concerte la Casa de cultură pentru o mînă de oameni. Vioara întîi era el, un adevărat artist acest Atanasel se spunea pe atunci. După concert, membrii quartetului ocupau o masă la cafeneaua din centru, unde sărbătoreau, cu discreţie dar temeinic, succesul. Vioara întîi trebuia însă să se ocupe şi de corul Casei de cultură, de corurile reunite ale celor două licee, firesţe în afara orelor de muzică de la *Liceul mixt nr. 2.* Corurile acestea se prezentau periodic la concursuri, la nivel regional, de cîteva ori chiar pe ţară, astfel că, treptat, concertele quartetului s-au rărit, pînă cînd grupul s-a dizolvat prin plecarea a doi dintre membri, unul la Filarmonica din Bucureşti, prin concurs, celălalt într-o formaţie

→

de jazz, nu se știe de unde. Pe atunci, Atanase avea un succes infailibil printre tinerele coriste și luase tocmai un premiu, la un concurs pe țară, cu unul dintre corurile lui; destrămarea quartetului nu l-a atins prea tare. Avea masa lui, rezervată, la cafeneaua din centru; la liceu fetele nu știau ce să-i admire mai întîi, sacoul, vioara din lemn de lămîi sau degetele lui subțiri, ca ghearele de vrabie. Uneori, anunțat de fișe artinazale lipite la intrare, Atanase interpreta, la Casa de cultură, pagini din concerte pentru vioară și orchestră, scuzîndu-se apoi în fața auditoriului, tot mai restrîns, că nu era în formă.

Celebritatea lui a intrat în declin prin anii '60 cînd lumea din oraș se săturase de corurile lui, iar printre coristele mai tinere erau destule care găseau că Atanase era un caraghios cu hainele lui în carouri și cu pantofii lui cu tocuri înalte. Apoi, la Casa de cultură a apărut un metodist care se ocupa de corul de acolo. Cît despre ideea de a înființa un nou quartet era cu neputință din cauza grupurilor de ghitariști care, ce să mai discutăm, o adevărată rhușine; asta nu e muzică, drhagă...

În ultimii ani, profesorul nu-și mai scotea vioara din cutie decît în clasă, pentru a exemplifica partiturile din manuale. Căpătase aerul inofensiv al excentricilor resemnați. Singurul obicei la care nu renunțase — cu excepția celor vestimentare — era de a merge seară de seară la cafenea, unde se amețea de unul singur. Nu făcea scandal; se întorcea acasă împleticindu-se și fluierind încetișor fragmente din concerte pentru vioară și orchestră.

Trenul apăru. Avea o locomotivă cu abur care pufăia rar și zvîrlea jerbe de scîntei roșietice în întunericul dintre linii. Vagoanele erau mici, cu banchete de lemn. În compartimente era o lumină gălbuie, pe care era mai sănătos s-o ignori. Îmi amintesc de lumina aceea ca despre unul dintre cele mai deprimante lucruri din adolescența mea.

Atanase, văzîndu-i pe ceilalți că se îndreaptă spre vagoane, avu o reacție de neplăcere. S-a urcat în tren printre ultimii, după ce s-a convins că dacă ar mai fi întîrziat ar fi rămas singur pe peron.

Probabil că dumneata, stimat cititor, îți închipui că profesorul venise în seara aceea, la gară, dintr-o nemărturisită nevoie de public. Ba poate crezi că, în cele din urmă, din raniță care-i atîrna în spinare avea să apară cutia viorii, cu vioară cu tot și că Atanase s-a apucat să interpreteze, în compartiment, vreun fragment pentru cei din jur. Și mie mi-a trecut, atunci, prin cap ideea asta, dar n-are rost să complicăm lucrurile. Vioara n-a apărut, nici atunci, nici după o lună — n-a apărut deloc. E adevărat că Atanase, spre deosebire de inginerul Cavafu, n-a învățat niciodată să pescuiască și că i s-a întîmplat, de mai multe ori, să-și uite undițele în tren. E deci de crezut că adevăratul motiv al aparițiilor sale nocturne, la trenul de Tulcea, era acela de a-și închipui că așteptarea celorlalți era îndreptată asupra lui, ca pe vremuri, la Casa de cultură. Dacă era așa (și poate că era), Atanase rămăsese destul de artist în adîncul său, pentru a nu-și închipui că-și descoperise auditoriul ideal aici, în gară sau în tren. Orgoliul lui era mai puternic decît această biată nevoie de public.

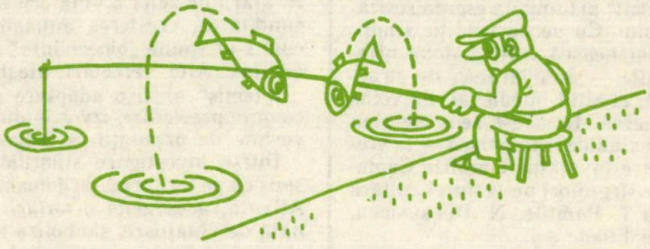

Cugetări la gura sobei

● Dacă nu mai ai gloanțe și vine vînatul, dă-i cu... *patul* puștii, poate îl adormi.

● Trebuie să fii foarte atent la vînătoarea de vulpi, că nu știi de unde sare iepurele...

● Nu face pe... leul în pădure; s-ar putea să te coste...

● Sînt și vînători care-și țin coarnele acasă.

● De obicei, femeile vînează blănurile...

● Are păr argintiu, vulpe argintie și mai vrea și arginți.

● Vînătorul țintea vrăjit bruneta...

● Și-a descărcat și el pușca. Și nervii...

(F. T.)

în românia

În linii mari, mitologia este definită ca ramură a ştiinţei etnologice care studiază geneza, structura, evoluţia, tipologia, sistemul cît şi valoarea miturilor în istoria omenirii, reflectînd sisfemul de gîndire, concepţia despre viaţă şi lume, despre civilizaţie, cultură etc. După cum se vede, mitologia prezintă un caracter retrospectiv al lumii de ieri şi de astăzi, pentru că se referă, în principal, la „timpii primordiali" ai lumii, la esenţa sesizării destinului omului. Cu veche tradiţie ştiinţifică, mitologia românească cultivă două niveluri interdependente — unul arhaic, de structură daco-romană, şi altul, medieval, de veche civilizaţie românească. În acest sens ne stau mărturii ştiinţifice studiile întreprinse — la vremea lor — de către învăţatul Dimitrie Cantemir, continuate de sîrguitori pe tărîmul culturii româneşti precum T. Pamfile, N. Densuşianu, A. Cosma, Mircea Eliade ş.a.

Stimaţi cititori — şi în acelaşi timp vînători — rogu-vă nu vă grăbiţi precum pe terenul de vînătoare! Să vedem, şi numai în linii mari, ce înseamnă cele trei nume şi imagini amintite în titlul articolului nostru: Artemis — Bendis — Diana. Să lămurim, cît de cît, triada.

Artemis e zeiţa vînătorii în interpretarea greacă, dacă şi romană. Mitologia grèacă ne spune că Artemis-Diana era sora lui Apolo şi era înfăţişată precum o fecioară sălbatică, cutreierînd pădurile. În mitologia romană, Diana era considerată fiica lui Zeus şi a Latonei, cît şi sora lui Apolo, protectoare a animalelor. Diana identificată cu Artemis a grecilor se bucură de un cult deosebit în lumea veche şi era celebrată în multe temple şi sanctuare, ca de pildă în celebrul Templu din Efes, una dintre cele „şapte minuni" ale lumii antice.

Zeiţa a fost binecunoscută şi în regiunile româneşti, dovezi sigure în acest sens fiind cuvîntul „zînă" (care continuă în limba română latinescul Diana), ca şi cuvîntul *zănatic* (din latinul *dianaticus,* ceea ce înseamnă *lunatic,* „lovit de Diana"). Artemis era amintită încă în operele lui Hesiod şi Homer, cît şi în Pausanias. În afară de zeiţă a vînătorii ea simboliza şi fecunditatea, creşterea animalelor şi plantelor, cum s-ar spune „binecivînta" naşterea şi nunta omului. Alte cercetări atestă că denumirea „Artemis" ar fi o adaptare grecească a unor cuvinte preelenice, izvorite din vechile idiomuri vorbite de populaţii ce trăiau în Asia Mică.

Într-o investigare ştiinţifică mai veche s-a spus că pe teritoriul ţării noastre, ca în legendă, Atlanta, acea zeiţă *a naturii sălbatice,* pasionată de vînătoare, simboliza un variat amestec — răspîndit pe continentul european — de forme culturale eterogene, cum ar fi: în sud-est (preistoric: „etroian", istoric: elen, milesian, grec-asiatic, greco-roman, oriental etc.), în nord-vest (preistoric: barbar ş.a.), de o parte şi sud-vest (preistoric „illyrian„) etc.

Situat la răscrucea drumurilor ce duc înspre Orientul Apropiat spre Europa Centrală — peste Anatolia şi Peninsula Balcanică — teritoriul ţării noastre a fost parcurs şi populat, de grupuri de vînători — „hoarde" cum li se spunea — încă din timpuri foarte îndepărtate. Cîteva secvenţe lămuritoare vor întregi contextul expunerii noastre. În selecţia intensivă, de-a

→

lungul epocii vechi a pietrei, în pleistocen, a dus la transformarea treptată şi la sporirea triburilor de vînători. Vestigiile arheologice descoperite la Boineşti, Ripiceni-Izvor, Peştera Muierilor, Ohaba Ponor, Nandru, Tîrguşor etc., aşa dar în provincii istoric româneşti — Moldova, Transilvania, Oltenia şi Dobrogea —, atestă că pe aceste meleaguri a existat o susţinută activitate vînătorească.

Pe parcursul multor milenii, vînătoarea a imprimat un sens nou sentimentelor omului faţă de semenii săi. Relaţiile de muncă şi de viaţă au devenit mai strînse, au cîştigat o mai mare încărcătură emoţională, izvorîtă din experienţele intense trăite în comun, cît şi în nopţile petrecute laolaltă în tabere îndepărtate. În ceea ce îl priveşte pe vînătorul sportiv de astăzi, credem că acesta respectă etica vînătorească şi este ceea ce a fost întotdeauna — o fiinţă în continuă transformare şi, în ciuda unor pesimişti, un om care are un viitor.

Plutarh-Antoniu MIHĂILESCU

●●●●●●●●●

VEGHEA DE SEARĂ

Pîndele de pe Cracău, din sus de topitoria de in, au mare căutare în timpul iernii, cînd tăurile îngheaţă bocnă şi doar în topliţele calde îşi mai găsesc adăpost raţele. Atunci se mai pot stîrni şi oarecare vorbe între

(Nic Nicolaescu)

băştinaşi, cei care cu trudă şi îndemînare au meremetisit ascunzătorile, dichisindu-le cît e toamna de lungă şi suduind musafirii de la tîrg, veniţi la de-a gata. Numai că sufletul moldoveanului se îndeminează repede şi focul vorbelor se stinge în stropii limpezi, dar nu tocmai, de aghiazmă, care se află în şipurile vînătorilor de raţe într-o aşa urgisită vreme, de ger şi de crivăţ. Asta-i în ianuarie, februarie; dar în blîndele luni ale toamnelor lungi şi molcome, nimeni nu-ţi caută pricină dacă te foloseşti de meşteşugitele alcătuiri ale răţarilor din Verşeşti. Iar eu taman atunci îmi mut cartierul general pe malul Cracăului, avînd în faţă cele mai miraculoase apusuri de soare ce se pot vedea, peste cîmpuri, pe zimţii munţilor împăduriţi. De bună seamă, dumneavoastră mă veţi întreba: Dar raţele? Raţele? Ehei, raţele...

Cobor din autobuz la Dobreni, trec pe la Bădia, fratele mai mic al mamei, să-l întreb de sănătate şi să iau cu împrumut foaia de cort cu care dumnealui a străbătut Europa în vreo cîţiva ani de război; apoi, singur şi fără grabă, trec pe lîngă saivane şi, în vreo jumătate de ceas, cînd soarele mai are două suliţe pînă la asfinţit, mă aflu dincolo de vadurile Cracăului, la pînda din Cotul Păianjenilor. Aş paria pe orice că vă uitaţi degeaba pe hartă: nu-l găsiţi! Asta, pentru că numele eu i l-am pus şi nimeni altcineva nu-i mai zice astfel. De ce Cotul Păianjenilor? La hotarul Verşeştilor, braţele despletite ale riului se adună într-o singură vînă, repede potolită în ştiualna de sub malul înalt dinspre Dobreni, mal acoperit de tufele ţepoase ale cutinei. De partea cealaltă, pe malul jos, între smocurile înalte de spini uscaţi, sînt trei „pînde" gospodăreşti, acoperite cu leşnice de cătină şi scai. Acolo, cînd soarele ţese raze roşietice între ghimpii cătinei, de cîte ori mă aflu la veghe văd sumedenie de păianjeni la treabă. Cine i-o fi vestind că a sosit omul, momeală

ideală pentru ţinţari şi musculiţe, nu ştiu. Atîta doar că, într-un crîmpei de ceas, învăluiesc în jurul meu pînzele lor diafane, savant aşezate, capcane perfecte pentru zburătoarele imprudente şi poftitoare de sînge omenesc, musafirii de crepuscul, nepoftiţi şi nesuferiţi ai vînătorilor de raţe.

Mă aşez pe îndelete în leşnic, ridic turecile cizmelor înalte pentru eventualitatea că, norocos, ar trebui să scot o raţă doborîtă deasupra ştioalnei; încarc arma şi o sprijin la îndemînă; înalţ privirile şi văd că soarele-i încă deasupra munţilor... pînă să vină raţele mai va!, aşa că îmi îndrept atenţia asupra păianjenilor harnici. Chiţ! Chiţ! Jos, lîngă cizma stîngă, s-a ivit un motocel lunguieţ, de catifea cenuşie, cu două mărgele negre într-un capăt şi cu o parodie de coadă în cealaltă. Chiţ! Motocelul purcede într-o cursă cu viraje imprevizibile în jurul cizmelor mele... Soarele s-a ascuns după geana zării. Fluieră în văzduh cele dintîi stoluri de raţe. Şoricelul, într-o vervă îndrăcită chiţcăie şi, fără frică, se avîntă la escaladarea cizmelor, pe care le explorează în cea mai mare viteză, pe dinafară şi, pe cît e posibil, pe dinăuntru... Nu mă mişc, deşi stau înţepenit de aproape două ceasuri şi muşchii încordaţi au prins să-mi tremure. Noaptea se aşează blîndă peste împrejurimi; raţele trec din ce în ce mai rar; puşca stă sub aburul pînzelor de păianjen. Cîte un ţinţar norocos, scăpat din plasele păianjenilor, bîzîie agresiv, dar nu se lipeşte de mine, alungat fiind de mirosul buruienilor cu care m-am frecat, după învăţătura vînătorilor bătrîni.

Şi cînd e noaptea adîncă, adîncă... şi cînd raţele s-au potolit de mult... întind mîna amorţită, descarc arma şi rup pînzele păianjenilor; mă ridic apoi, îmi dezmorţesc trupul încercat de cîrcei şi pornesc spre luminile Dobrenilor, cu speranţa că se va găsi un şofer cu inimă bună, să mă ducă acasă înainte de miezul nopţii.

Mihai MANCAŞ

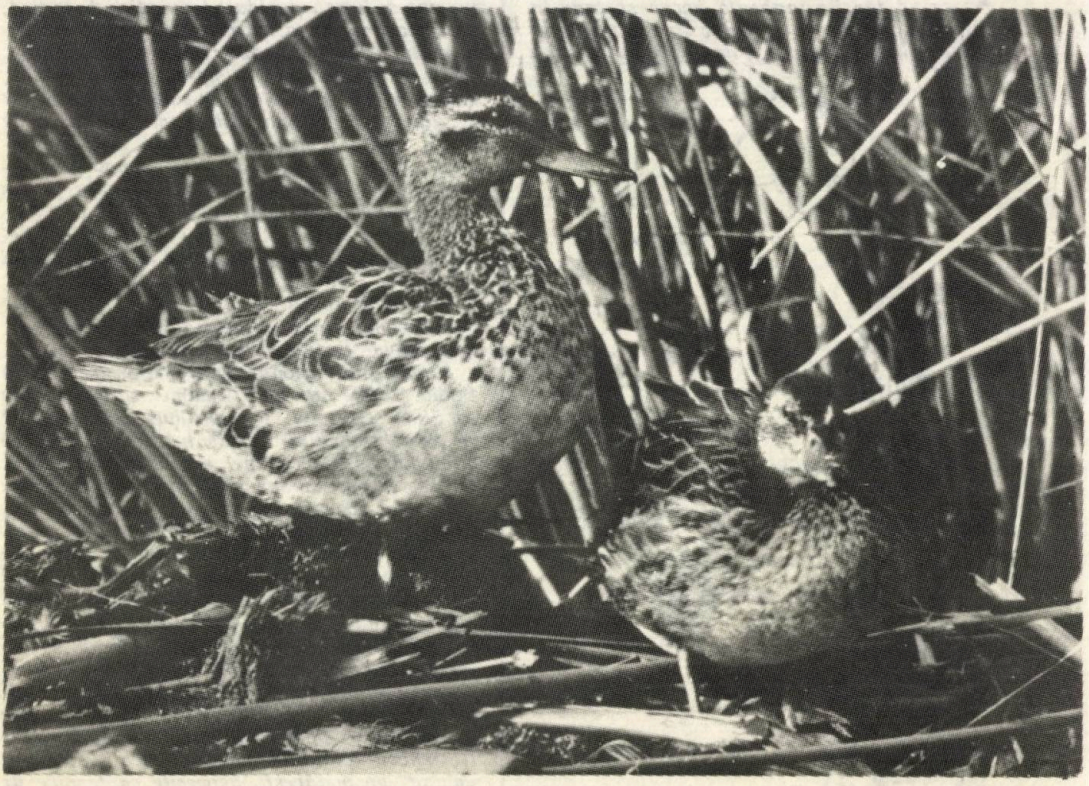

foto: Iozsef Szabó

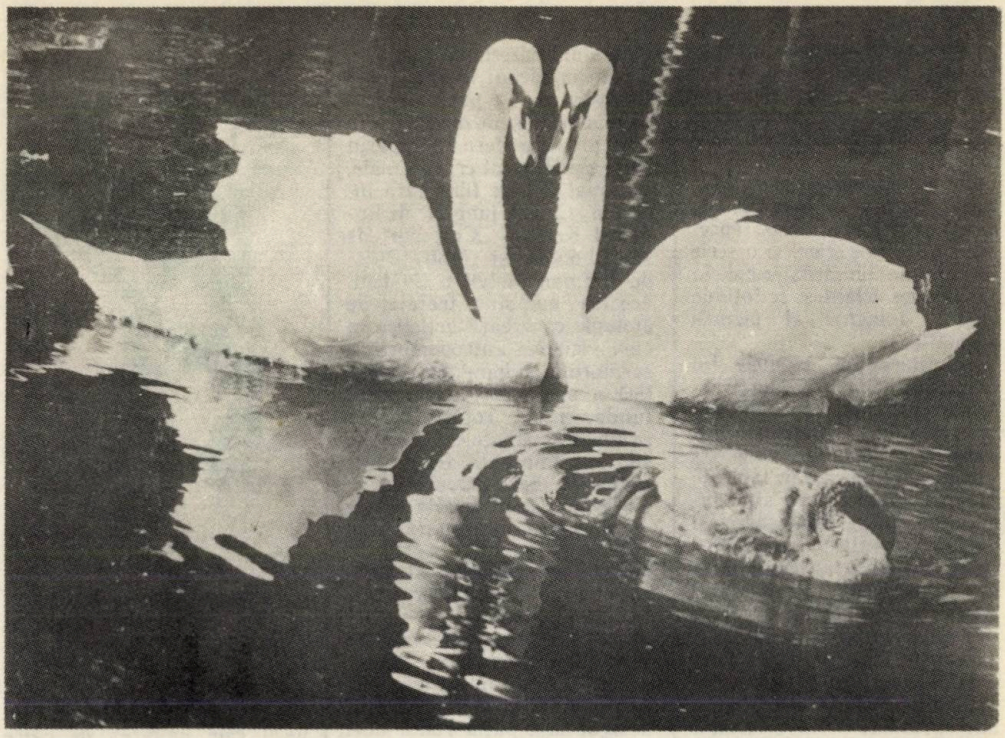

foto: Laszlo Kulcsar

ZOOLOGIE

şi artă

Dr. Mihail COCIU

ARTA ESTE FARĂ ÎNDOIALĂ, alături de gîndire şi limbaj, o manifestare specific umană. Ce-i drept, unii cercetători au căutat ca şi în cazul inteligenţei şi limbajului să depisteze, şi în ceea ce priveşte arta, elemente originare existente încă în embrion la animale. Una din cele mai seducătoare demonstraţii în acest sens este lucrarea „Biologia artei" a reputatului etolog britanic Desmond Morris.

Fără a discuta acum justeţea acestor demersuri, un lucru rămîne cert: încă din momentul apariţiei artelor, animalele domestice şi sălbatice au devenit un motiv fundamental al operei de artă. În ceea ce urmează nu intenţionăm să întreprindem un studiu exhaustiv al problemei ci vom ilustra prin cîteva exemple reprezentative ce sursă inepuizabilă de inspiraţie reprezintă animalul pentru artişti.

În ziua de 12 septembrie 1940, patru băieţi însoţiţi de un cîine hoinăreau în preajma oraşelului Montignac din sudul Franţei. La un moment dat, cîinele dispăru fără urmă de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul. Copiii, după ce l-au căutat zadarnic, presupuseră că singurul loc unde s-ar fi putut ascunde era o groapă căscată în urma prăbuşirii unui brad bătrîn, doborît de furtună. Doi dintre băieţi lărgiră groapa şi se lăsară să alunece în interior. Groapa se dovedi mai adîncă decît se părea şi în cele din urmă, copiii se pomeniră într-un soi de coridor ce conducea într-o grotă aidoma unei imense săli în care îi întîmpină bucuros cîinele. Băieţii îl luară în braţe şi ieşiră cu toţii afară, dar reveniră curînd cu frînghii şi lămpi. La lumina slabă a acestora din urmă, o lume fantastică îi întîmpină. Pe pereţii şi plafonul grotei se aflau pictate în culori vii zeci de animale: tauri, cai, cerbi, bizoni, rinoceri. Toate aceste siluete păreau în plină mişcare, gata să se desprindă de pe zidurile pietroase pe care artiştii preistorici le zugrăviseră în urmă cu zeci de mii de ani.

Curînd faima grote Lascaux — căci despre ea este vorba — se răspîndi în lumea întreagă şi zeci de specialişti

→

se deplasară la fața locului. De fapt, frescele de la Lascaux nu au fost primele picturi rupestre preistorice descoperite, dar erau fără îndoială cele mai grandioase.

De la frescele din grota Lascaux și pînă la admirabilele picturi ale lui Delacroix, reprezentînd lei algerieni și o serie de animale din menajeria de la Jardin des Plantes, se întinde vastul domeniu al picturii animaliere.

În literatură, fabulele lui Esop sînt primele producții artistice în care apar animale ce reprezintă simple etichete pentru a zugrăvi caractere umane. Mai tîrziu, în fabulele lui La Fontaine și ale altor fabuliști celebri, înfățișarea și comportamentul animalelor încep să joace un anumit rol în simbolistica personajelor zoologice. Vulpea, de exemplu, devine prin excelență întruchiparea șireteniei. Ori, așa cum arată Ionel Pop, tocmai fizionomia vulpii — interpretată antropomorfic — a contribuit la transformarea ei într-un simbol al vicleniei. Botul ascuțit, mustățile stufoase, ochii înguști și tăiați oblic, buzele subțiri destinse parcă într-un zîmbet șiret l-au făcut pe fabulist să-i atribuie vulpii o viclenie capabilă să-l păcălească pe magistrul corb, șterpelindu-i cașcavalul, deși în realitate corbul este una din cele mai inteligente păsări.

Pe de altă parte, penajul cernit al corbului și profilul său l-au determinat pe marele scriitor american Edgar Allan Poe să facă din această pasăre un simbol al morții și al necunoscutului tărîm „de dincolo", în celebra sa poezie „Corbul" în care implacabilul refren „Nevermore" curmă fără cruțare speranțele, iluziile și chiar amintirile îndrăgostitului.

O rudă mai mică a corbului, cioara, i-a servit lui G. Topîrceanu pentru un adevărat exercițiu de virtuozitate poetică în registru comic, pe parcursul a 23 strofe, constînd dintr-o suită de comparații metaforice care de care mai insolită. Iată drept mostră o strofă:

„Cu alura interlopă
Ca un muzicant în frac
Cuvioasă ca un popă
Și smolită ca un drac".

În proza modernă au apărut cărți avînd drept eroi animale, cele mai celebre fiind fără îndoială „Cărțile junglei" de Rudyard Kipling, „Colț alb" de Jack London și „Moby Dick" de Herman Melville. Evident, acestea nu sînt tratate de etologie ca creații artistice în care viziunea antropomorfă a scriitorului și imaginea simbolică a animalelor dețin rolul fundamental. Totuși stadiul avansat al științelor biologice și-a pus amprenta, fie și involuntar, asupra creatorilor.

Am mai spus cu altă ocazie că farmecul incomparabil al „Cărților junglei" constă în amestecul armonios și indisociabil al elementelor artistice — antropomorfe și simbolice — cu elementele obiective protoștiințifice care se insinuează subtil în funcțiune. Aceste elemente obiective sînt desigur mai puțin rodul unei cunoașteri analitico-științifice și mai mult rodul unei cunoașteri intuitiv-artistice, și tocmai de aceea ele sporesc farmecul cărții. Un articol științific despre mangustă al unui etolog britanic debuta de altfel cu un citat din povestea „Rikki — Tikki — Tavi" din „Cărțile junglei"!

Și un alt exemplu. Shere Khan faimosul tigru ucigaș de oameni, dușmanul de moarte al lui Mowgli, este șchiop. Faptul poate părea fără importanță, dar cercetări etologice recente au arătat că printre tigrii mîncători de oameni un procent important îl ocupă animalele cu anumite tare fizice, de obicei cu deficiențe locomotorii și care tocmai din această cauză se deprind să vîneze oameni, mai ales copii, în special în timpul somnului.

Aspecte interesante ne relevă prezentarea animalelor în muzică. Caracterul descriptiv foarte relativ al acestei arte face dificilă zugrăvirea muzicală a animalului. Procedeul mai des utilizat este reproducerea onomatopeică, dar stilizată, codificată muzical, a

manifestărilor sonore ale animalelor. Și cum cele mai „muzicale" viețuitoare sînt păsările, aici s-a manifestat mai frecvent talentul compozitorilor. Cazul cel mai notoriu este imitarea de către Beethoven, în cea de a doua parte a Simfoniei pastorale, a cîntecului a trei păsări: privighetoarea, pitpalacul și cucul. Încercări de acest gen au mai fost făcute însă și înaintea lui Beethoven, un frumos și reușit exemplu fiind Concertul nr. 3 în Re major pentru flaut și orchestră „Sticletele" de Antonio Vivaldi sau cvartetul nr. 3 în Do major „Ciripitul păsărilor" de Ioseph Haydn. Compozitorii par a avea însă o adevărată predilecție pentru cuc și privighetoare. Concertul pentru orgă și orchestră în Fa major „Cucul și privighetoarea" de Georg Friedrich Haendel și polca „În pădure" de Johann Strauss-fiul reprezintă două exemple tipice din două momente extreme ale istoriei muzicii.

Dar nu numai păsările sînt evocate onomatopeic în muzică. În ultima parte a Simfoniei nr. 82 în Do major de Ioseph Haydn, contrabașii intonează o serie de acorduri care simulează în mod uimitor și comic mormăitul ursului, ceea ce a făcut ca respectiva sim-

fonie să fie chiar denumită „Ursul".

Există și o evocare muzicală a animalelor care nu se bazează pe imitarea onomatopeică. De pildă, în faimosul lied „Păstrăvul" de Franz Schubert, textul este cel ce ne istorisește. trista poveste. a zglobiului și încrezătorului peștișor ce sfîrșește în cîrligul undiței, în timp ce numai trilurile pianului redau imitativ susurul undeloor repezi și limpezi ale pîrîului.

Un frumos exemplu de evocare neimitativă a păsărilor îl constituie valsul „Rîndunelele satului" de Josph Strauss, în care acordurile avîntate sugerează prospețimea zilelor de primăvară, adierea zefirului și zborul săgetat al rîndunelelor. Culmea acestui gen de evocare muzicală îl reprezintă suita „Carnavalul animalelor" de Camille Saint-Saens. Foarte popular este episodul în care, printr-un solo expresiv al violoncelului, este evocată lebăda, siluetă grațioasă pe oglinda lacului.

În sfîrșit, cea de a șaptea artă, arta filmului, născută în epoca noastră, nu s-a putut nici ea dispensa de animal, fie că face din el un element decorativ, fie că-i acordă o funcție simbolică, fie că-i rezervă un rol-cheie în desfășurarea acțiunii.

În primul caz, motive obiective sau subiective (indisponibilitatea unor animale sau ignoranța reegizorilor) pot da naștere unor veritabile gafe. De pildă, în costisitoarea superproducție „Cartagina în flăcări" apare la un moment dat o caravană de cămile cu două cocoașe. Or, această specie de cămilă trăiește numai în Asia (fiind denumită și cămilă asiatică), în nordul Africii trăind exclusiv dromaderul, cămila cu o singură cocoașă.

În mod similar, în superproducția „Regina din Saba" acest legendar personaj, ce domnea într-o țară africană, îi oferă în dar regelui Solomon, între alte bogății, și niște splendizi papagali Ara (!!!) care de fapt sînt răspîndiți exclusiv în America de Sud unde aveau să-i descopere peste secole conchistadorii spanioli. Dar vorba ceea „mulți văd, puțini cunosc!".

Animalele pot fi, cum spuneam, un element important în dramaturgia filmului. Cum ar fi putut lipsi episodul pupezei din tei din filmul Elisabetei Bostan „Amintiri din copilărie", realizat după cartea lui Ion Creangă? În seria filmelor cu Tarzan o întreagă galerie de eroi animalieri se perindă și joacă un rol în desfășurarea acțiunii. La fel se întîmplă cu filmele din lumea circului, ca de pildă „Tigrul Akbar", „Frații Marx la circ" și altele.

De multe ori cineaștii folosesc animalul drept simbol pentru a crea o anumită atmosferă sau adevărate metafore cinematografice. O acvilă deține un rol de seamă în filmul „Napoleon" de Abel Gance, personificînd curajul și setea de glorie a micului corsican care de altfel, devenit împărat, a ales această pasăre drept însemn heraldic pentru stema imperiului său.

Animalele pot fi chiar eroii unor filme artistice și este suficient să amintim filmele cu faimosul cîine polițist „Rin Tin Tin", filmul lui John Huston „Moby Dick" (după romanul lui Melville) sau „Păsările", celebrul thriller al lui Alfred Hitchcock.

Aceste cîteva exemple dovedesc că încă de la apariția omului și a artelor, animalul l-a însoțit pas cu pas pe *homo gestathicus*. Un motiv în plus spre a reflecta la necesitatea imperioasă de a-i păstra, cu orice sacrificiu, un loc pe planeta noastră acestui nedespărțit tovarăș al nostru, la bine și la rău.

Dr. Mihail COCIU

Un om stă pe malul lacului și pescuiește. Se apropie cineva de el.

— Cît ai pescuit?

— Vreo 20 de kile

— Știi cine sînt eu? Paznicul!

— Mda? Dar tu știi cine sînt eu? Cel mai mare mincinos din oraș.

*

— E mult pește în rîul acesta, nu?

— Da. Cel pe care-l vedeți este al doilea. Priviți ce mare e!

— Dar unde-i primul?

— Ehei, au trecut de-atunci vreo doi ani...

— În Sahara împușcam în fiecare zi cîte doi urși albi.

— Ce vorbești? În Sahara, nu există urși albi!

— Păi dacă i-am împușcat pe toți!

*

— Pun arma la ochi, țintesc ursul și cînd să trag, apare altul după un copac. Pînă să mă hotărăsc ce să fac, dispar amîndoi...

— Păi nu știai proverbul: „Cine fuge după doi iepuri nu prinde nici unul?"

— Îl știam, dar nu-l credeam valabil și la urși!

*

Pescarul: Stai și mă chibițezi de două ore. De ce nu încerci să pescuiești și dumneata?

Chibițul: N-aș avea niciodată răbdarea dumitale!

CANGURUL

hrana cea de toate zilele a băştinaşilor australieni

ÎNDEMÎNAREA, CA ŞI INventivitatea la vînătoare, crearea unei arme unice cum este bumerangul, priceperea de a găsi mijloace practice de existenţă în unele din cele mai vitrege condiţii de deşert impun respect faţă de băştinaşii australieni.

Colectivismul primitiv al indigenilor australieni, al negrilor, se manifestă clar, mai ales în modul de împărţire a prăzii obţinute la vînătoare şi la pescuit. Chiar atunci cînd băştinaşul vînează de unul singur, potrivit unui străvechi obicei, prada dobîndită este împărţită parţial cu ceilalţi membri comunitari.

Fauna continentului australian este originală, dar săracă, iar băştinaşii sînt nevoiţi să se mulţumească cu ceea ce-şi pot procura vînînd: canguri, oposumi, emu etc. Să vedem aşa dar cum se desfăşoară, de pildă, o vînătoare de canguri.

The Australian Encyclopedia, vol. I, Sidney, relatează în această privinţă: „(...) Negrii australieni pot să descopere fără greş urmele lăsate de canguri, fiind în stare să determine după ele atît specia animalului, cît şi vechimea urmelor. Urmărind cangurul după semnele descoperite sau zărindu-l din întîmplare, vînătorul se strecoară cît mai aproape de animal, la o depărtare ce-i permite să-l răpună cu armele lui rudimentare. Este ştiut de orice vînător că apropierea de animal, în cîmp deschis, e un lucru deosebit de dificil, dar băştinaşii australieni sînt favorizaţi de culoarea închisă a cangurilor ce se aseamănă cu camuflajul mimetic realizat de vînători prin ungerea trupului cu argilă sau pămînt. Este de la sine înţeles că atunci cînd terenul de vînătoare e semănat pe alocuri cu bolovani, cuiburi de termite etc., sarcina vînătorului băştinaş devine mult mai uşoară, el avînd posibilitatea să se apropie, pe furiş la adăpostul lor, pînă cînd distanţa îi dă răgaz să arunce suliţa cu precizie şi să-şi răpună prada...".

În acest mediu de viaţă izolat, în trecutul îndepărtat se organizau vînători de canguri colective. Astfel, dînd peste o turmă de canguri, cîţiva vînători, împreună cu femeile, goneau animalele într-o anumită direcţie prin ţipete şi gesturi, unde alţi vînători, dintre cei mai dibaci, pîndeau animalele în locuri ascunse. Ajunse în bătaia suliţelor, animalele erau răpuse de oamenii ieşiţi brusc din ascunzătorile lor. Alteori, cu ajutorul crengilor sau al unor plase din fibre vegetale, anumite locuri se îngrădeau din trei părţi, în timp ce turma de canguri era mînată spre par-

→

tea neîngrădită. O dată pătrunse în locul împrejmuit, animalele erau răpuse de vînători cu suliţe sau cădeau în gropile săpate şi acoperite cu vreascuri, fiind apoi ucise.

Este interesant că în general, la negrii australieni, nu se observă mari deosebiri de la o regiune la alta sau de la un trib la altul în ce priveşte vînătoarea. Ei recurg mai mult la procedee de vînătoare activă, cum ar fi urmărirea animalului, şi nu la curse. De asemenea, nu vînează animale feroce ce ar primejdui viaţa omului (cu excepţia crocodilului). Adesea procedeele de vînătoare individuale se îmbină cu cele colective.

Deşi de cele mai multe ori sînt obosiţi, sleiţi de puteri după vînătoare şi abia aşteaptă să mănînce, negrii australieni nu consumă carnea vînatului în stare crudă. Cum prepară ei vînatul? Mamiferele mici sau păsările vînate sînt aşezate — nejupuite, cu pene şi măruntaie — pe jar, pietre sau nisip încins; animalele mari sînt tăiate în bucăţi mari, iar carnea astfel tranşată e friptă la foc. Un alt procedeu constă în scoaterea măruntaielor printr-o tăietură practicată în abdomenul animalului şi introducerea, în locul lor, a unor bolovani încinşi la foc, încît carnea să se frigă şi pe dinăuntru. Datorită faptului că vînatul nu este jupuit de piele, carnea astfel friptă nu se usucă, rămînînd zemoasă. În multe regiuni din Australia, carnea se frige înăbuşit, în gropi săpate în pămînt în care se face foc; după ce se încing bine, animalul cu pietre fierbinţi în cavitatea abdominală este aşezat înăuntru, pe cenuşă, acoperit cu frunze şi pămînt. În aproape două-trei ore, hrana este gata şi poate fi consumată.

Genoveva M.

fără cuvinte

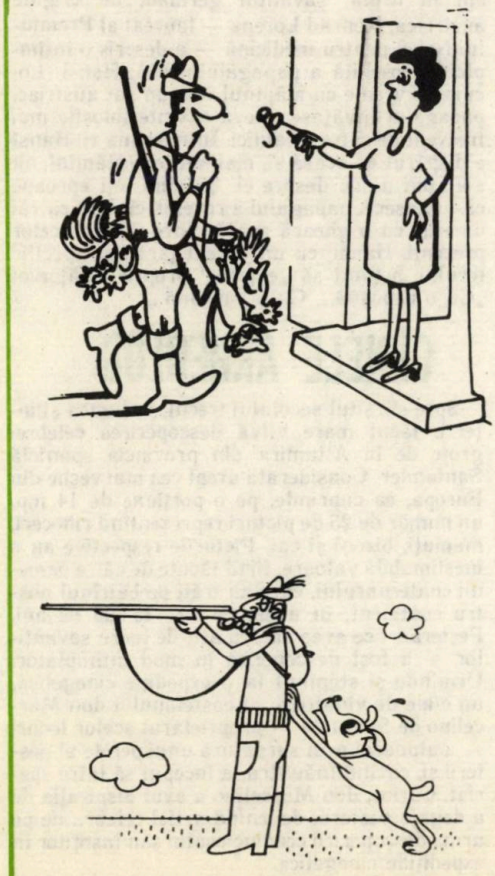

DULĂUL PĂCĂLIT

Revista „Uniunea Sovietică" Nr. 2' 1985 relatează cu umor o întîmplare asemănătoare celei cu corbul, din cunoscuta fabulă a lui La Fontaine, dar în variantă modernă. Despre ce este vorba? Pe uliţa unui sat din regiunea Actiubin, păşea foarte ţanţoş un dulău care furase dintr-o gospodărie, o bucată de carne. La un moment dat, şi-a făcut apariţia un corb care a început să zboare în cercuri din ce în ce mai mici deasupra hoţului cu coadă. Apoi, spre mirarea lor, sătenii au observat cum pasărea începe să lovească — din zbor — cîinele, cu ciocul. O vreme, dulăul s-a mulţumit doar să mîrîie amenințător. Cum corbul îşi continua perseverent atacurile, cîinele a lăsat jos carnea şi a început să schiaune de durere. În aceeaşi clipă, pasărea a înhăţat bucata de carne, pierzîndu-se în înălţimi. Să-l fi citit, oare, pe La Fontaine?...

UN CIMPANZEU CELEBRU

În vara anului 1934, dresorul american Tony Gentry aducea clandestin, din Liberia, un cimpanzeu de 6 luni, pe nume Jigg, cumpărat cu 10 dolari. Dovedindu-se deosebit de isteţ în faţa camerelor de luat vederi, Hollywoou-ul avea să-l lanseze ca star de cinema, sub numele de Chetta, noua vedetă încîntînd cu ghiduşiile şi acrobaţiile sale nenumărate generaţii de copii. Cariera artistică a cimpanzeului Chetta este impresionantă: el a „jucat" în 13 filme de aventuri pentru copii şi tineret, alături de celebrii Johnny Weissmüller, Buster Crabe, Herman Brigs şi Lex Barker — stele ale ecranului care l-au întruchipat pe neuitatul Tarzan. În cei 80 de ani de existenţă, Tony Gentry a dresat peste 1000 de maimuţe. De Chetta însă, nu s-a despărţit niciodată, considerîndu-l „o fiinţă cu totul excepţională". În decembrie 1984, Chetta a împlinit vîrsta de 50 de ani — recod mondial absolut, deoarece nici o maimuţă pînă la ea, nu a depăşit în condiţiile vieţii citadine, pragul biologic de 40 de ani! Cu acest prilej, Tony Gentry a organizat pentru „copilul" său de suflet, o masă specială. La sfîrşitul acesteia, ca oricare persoană civilizată, Chetta a suflat în cele 50 de lumînări aniversare, după care a mîncat tortul, apoi... bananele.

PAPAGALUL EXPLICĂ...

În cadrul unei comunicări ştiinţifice făcute cu ani în urmă, savantul german, de origine austriacă, Konrad Lorenz — laureat al Premiului Nobel pentru medicină — a descris o întîmplare deosebită a papagalului său, Hansl. Locuind o vreme cu stăpînul într-un sat austriac, papagalul învăţase cîteva cuvinte folosite mai frecvent de către localnici. Într-o bună zi, Hansl a dispărut de acasă şi, mai multe săptămîni, nu s-a ştiut nimic despre el. Şi, cînd toţi aproape că-l uitaseră, papagalul a revenit, ciufulit ca vai de el şi cu o gheară ruptă. Spre uimirea celor prezenţi, Hansl, cu un accent ţărănesc specific locului, a ţinut să „explice" propria-i păţanie: „Cu o capcană... Cu o capcană..."

CÎINELE ARHEOLOG

Spre sfîrşitul secolului trecut, în lumea ştiinţei a făcut mare vîlvă descoperirea celebrei grote de la Altamira din provincia spaniolă Santander. Considerată drept cea mai veche din Europa, ea cuprinde, pe o porţiune de 14 mp, un număr de 25 de picturi reprezentînd rinoceri, mamuţi, bizoni şi cai. Picturile respective au o inestimabilă valoare, fiind făcute de către oamenii cuaternarului, care au trăit pe bătrînul nostru continent, în urmă cu 12—15 000 de ani. Peştera — ce avea să dea atît de lucru savanţilor — a fost descoperită în mod întîmplător. Urmîndu-şi stăpînul la o expediţie cinegetică, un cîine de vînătoare al castelanului don Marcelino de Santuola — proprietarul acelor locuri — a alunecat prin surpătura unui perete al peşterii şi, căzînd înăuntru, a început să latre speriat. Curios, don Marcelino a avut inspiraţia de a degaja peştera, devenind astfel celebru de pe urma descoperirii credinciosului său însoţitor în expediţiile cinegetice.

A. DORNEANU

LEMURIA

PĂMÎNTUL PIERDUT

ÎN PRIMAVARA ANULUI 1910, patru români (Dumitru Dan, Paul Pârvu, Gheorghe Negreanu şi Alexandru Pascu) au pornit din Bucureşti într-o excursie fără precedent: ocolul lumii, pe jos. Îşi propuseseră să străbată 100.000 de kilometri pe toate continentele...

În lungul lor periplu au avut multe peripeţii, au fost eroii unor întîmplări neobişnuite cu oameni şi animale. Obiceiurile lemurienilor şi legenda lor i-a impresionat în mod deosebit.

...Ajunseseră în Madagascar după ce parcurseseră o parte din Europa, Asia şi Africa. Din portul Majunga s-au îndreptat spre Tananarive, capitala Marii Insule a Lumii. La muzeul istoric şi zoologic de aici au văzut, între alte exponate, un schelet de pasăre înalt de aproape patru metri — mărturie a fabuloasei păsări Rock întîlnită de Simbad marinarul în călătoriile lui peste mări şi ţări. În drum spre Tamatave, românii au trecut prin păduri dese şi tainice, în care au văzut adeseori lemurieni (maimuţe) despre care indigenii le-au spus că sînt reîncarnări ale strămoşilor lor!

Corpul maimuţei este acoperit de o blană neagră şi deasă, punctată din loc în loc cu alb, pe pîntec, pe faţă, pe piept. Capul ei este aproape sferic, urechile nude, incisivii puternici şi ochii rotunzi. Este un animal nocturn, arboricol, se fereşte de razele soarelui. De aceea, ziua doarme încovrigat în cuibul făcut din ierburi sau suspendat în copaci la înălţimea de 20—40 de metri. Îndată după chindie, *ay-ay* se trezeşte din somn şi porneşte în căutarea hranei, pe care o găseşte, de obicei, sub coaja crengilor de copaci, unde poate descoperi larve. Se hrăneşte, însă, şi cu miere,cu miezul nucilor de cocos ori cu ouă de păsări.

Un alt lemurian întîlnit de călătorii noştri prin pădurile Madagascarului a fost *macacul*. El trăieşte în special în pădurile de pe podişuri. Ca aspect are blana tărcată, un bot alungit, ochi vii şi îşi ţine coada mereu ridicată.

Amintindu-şi de aceste animale, mult mai tîrziu, într-un interviu acordat scriitorului Val Tebeica, Dumitru Dan, singurul supravieţuitor din grupul celor patru globtroteri, relata: „Noaptea urletele acestor maimuţe par nişte strigăte sfîşietoare care exprimă o durere nemărginită. La început ne-au cam speriat, neînţelegîndu-le rostul. Dintre cele cîteva legende pe care le-am auzit pe seama acestor vietăţi ale pădurii Madagascarului, una vorbeşte de un îndepărtat trecut, cînd insula era legată atît de India, cît şi de Africa. Atunci ar fi existat o mare ţară, Lemuria, pe care o mai amintesc doar strigătele lor în noapte".

Val. BEICA

DOUĂ FOCURI

La sfatul de taină de la Ocolul silvic se întîlniseră mai vîrstnicii în treburile vînătorii, cîţiva pădurari şi inginerul. Toamna stinsese mai devreme lumina zilei, astfel că seara îi prinse pe toţi la oră nu prea tîrzie fără ca ei să observe, furaţi de vîrtejul vorbelor. Inginerul se ridică cel dintîi, mulţumit destul de ce se hotărîse:

— Deocamdată atît. Om vedea ce-o mai fi de mîine încolo. N-am nici o grijă în privinţa discreţiei dumneavoastră şi am credinţa că vom izbîndi. Pe dumneata, Bursuc, te rog să mai rămîi pentru o vorbă.

Oamenii salutară şi îşi puseră pe cap pălăriile înfoiate de pămătufuri şi alte podoabe ale tagmei, îndreptîndu-se pe rînd către uşă. Afară de cel cu nume de sălbăticiune, a cărui înfăţişare blîndă contrasta puternic cu înălţimea şi grosimea trupului — muntean verde, din aceia născuţi şi crescuţi lîngă pădure. Pe tatăl său l-au găsit cu ani în urmă bortelit de un plumb vrăjmaş. Mulţi braconieri, căci se înmulţiseră peste măsură în vremurile acelea tulburi, mulţi „încontraţi cu legea", cum ziceau pădurarii bătrîni cu obidă, au răsuflat atunci uşuraţi, căci paznicul de vînătoare purtase război crîncen cu cei ce „stricau" vînatul. Războiul noroadelor se sfîrşise, dar rănile primite de el încă nu se tămăduiseră. Pe lîngă oameni, sălbăticiunile au plătit şi ele greu tribut acelui zeu veşnic însetat de sînge, neîmpăcatul Marte. Multe arme militare se aflau unde nici nu gîndeai, încît pădurile huiau de tunetele lor la orice ceas al zilei sau al nopţii ca-n vreme de furtună. Apărător cu simbrie al vînatului nu prea se prindea nimeni să fie, căci era lucru de primejdie a te afla însuţi în căutarea puştii cine ştie cărui răufăcător. Moş Pentelei trebăluia cu băgare de seamă în terenurile din grija lui, cu toate că era dintre cei vechi, atît în slujbă, cît şi-ntre cei vii. Poate de aceea a vrut un ajutor cu picioare mai agere, dar şi om de credinţă, pe care să se bizuie întru veghea lui asupra pădurii. A găsit astfel un Costică Bursuc, înalt şi ciolănos, cu încălţări sărmane, asemenea celui ce le purta, un vlăjgan ce trudea cu caii la coborîtul lemnului de pe culmi pentru a-şi ţine cum-necum casa. L-a dăruit bătrînul cu două rînduri de opinci şi cu un „zebeu fain", purtîndu-l pe lîngă dînsul în lungile preumblări ale slujbei. În puţină vreme, fiind mai aprig decît învăţătorul său, acest Bursuc a ajuns să se facă temut în toate văile Moldoviţei şi ale Argelului, pînă către Feredeu. Braconierii ce se lăsau aici dinspre Straja ori Brodina, unde secătuiseră vînatul, îşi mai văzură atunci şi de alte treburi, astfel că împuşcăturile au început să se cam rărească. Pe mulţi i-a fost chemat la dînsul cu mîinile pe ceafă din sihlele unde-şi hăcuiau prada. Nenumărate curse, teascuri ori jmîcuri a stricat, lăsînd în loc semnele trecerii lui. Într-o seară a surprins patru braconieri ce se aflau în jurul focului într-o pustietate, necruţîndu-i în încăierarea scurtă ce s-a pornit, astfel că au ajuns tuspatru acolo unde meritau şi cu oasele olecuţă muiate. Straşnic om! Prin miezul unei ierni geroase a pornit de acasă de cu noapte, ca toţi gospodarii cei adevăraţi ai pădurii cînd se gătesc de drum lung şi cată să ştie doar ei unde se află la un anume ceas. Pe la ora prînzului, muncitori forestieri de pe culmile Feredeului au auzit focuri de armă. După o linişte de jumătate de ceas s-a mai rostogolit pe văi ecoul unei singure împuşcături... Peste cîteva zile l-au aflat într-o văioagă, căzut pe spate, cu arma în bandulieră şi mîinile în buzunare... Glontele trecuse prin clavicula stîngă, ieşind printre coaste, în dreapta. Urmele de pe omăt arătau că, după schimbul de focuri de pe culme, paznicul a fost urmărit ca o sălbăticiune, unul dintre braconieri ieşindu-i în faţă şi aşteptîndu-l acolo cu arma la ochi spre a-i potrivi plumbul. Aşa a sfîrşit Costică Bursuc al cărui cel din urmă fecior, Toader, şi-a făgăduit sieşi, paznic de vînătoare devenind, să ducă mai departe lupta tătîne-său cu făptuitorii de rău vînatului. Mai avea asupra-i acest padurar, mereu, în gaica gulerului, glontele ucigaş al părintelui său.

— Cu dumneata am vrut să vorbesc între patru ochi. Cunoaştem cu toţi otrava ce-o porţi în suflet... L-am cunoscut pe tatăl dumitale şi ştiu că eşti aprig ca şi dînsul. N-aş vrea să se-ntîmple vreun bucluc şi de aceea te-aş ruga să nu te superi dacă nu o să mergi cu noi.

Ochii inginerului căutau privirea celui din faţa sa, dar Bursuc nu se uita decît la pălăria pe care o tot mişca în mîini fără nici un gînd anume. A încuviinţat, ridicînd uşor din umeri şi rostind încet:

— Dacă ziceţi dumneavoastră...

Iar după cîteva clipe de tăcere:

— Atunci eu am plecat. Am mult de mers pînă acasă.. Să trăiţi!

— Noroc bun!

După vorbele de salut rostite cu voce scăzută, inginerul părăsi şi el încăperea, oprindu-se în faţa uşii de la ieşire; o solie de gheaţă venea împreună cu vîntul; stelele răsăreau încet, una cîte una; „ce ţi-i şi cu viaţa asta, domnule!..." îşi spuse sieşi, pornind pe aleea mărginită de mesteceni. O pasăre de noapte trecu pe deasupra cu plînsul ei cu tot...

...Zorii se destrămau încet printre cetinile umede; bruma strălucea pe firele pînzelor de păianjen ca o horbotă. Oamenii suiau încet,

→

înțelegîndu-se numai prin semne și asta cînd aveau musai de-și spune ceva. Timotei, omul cu mustață făloasă și ascuțită la capete cu clei de cetină, îl opri pe inginer și-l lămuri în șoaptă că nu mai au mult de mers. Erau șapte cu toții. Dintre ei lipsea însă Toader Bursuc. Trecuse aproape o săptămînă de cînd nu mai fusese văzut pe la ocol. A trimis vorbă că are necazuri cu vreo două praguri pe care le fărîmase un puhoi mai din vară și că nu le poate lăsa așa pînă la primăvară. Și mai avea de dres și o vulpărie...

Inginerul se afla imediat în urma lui Timotei. Acesta le făcu semn să se oprească. O poiană albea printre trunchiuri și, undeva, sub perdeaua deasă de crengi, se isca o colibă părăsită de mult, de cînd se prăpădise Dudaș, cel ce locuise într-însa. Bătrînul a trăit departe de lume, singur, pierind acolo, pe Oglinda Mică, și fiind găsit așa, mort, în pod, cu fîn, de către un cioban care se întîmplase pe acolo pe cînd suia cu oile la văratec. Moșneagul se sfîrșise cu vreo săptămînă înainte. Paragina a mîncat din casă și bîrnele gardului, lăsînd numai grajdul în picioare. Inginerul făcu semn oamenilor să se răsfire și să-și găsească fiecare cîte un copac în spatele căruia să se adăpostească. El o porni cu băgare de seamă în direcția bordeiului. Un horhoi prinse a plînge în apropiere. Ajunseră destul de aproape. Ușa bordeiului se întredeschise, închizîndu-se apoi cu iuțeală.

— Ieșiți afară cu mîinile pe ceafă! Sînteți încercuiți! răsună vocea puternică a inginerului.

Nu se auzi nimic. Doar vîntul șuiera printre crengile molizilor.

— Știm că sînteți acolo. N-aveți nici o scăpare. Predați-vă și va fi mai bine! continuă el prin palmele făcute căuș.

Ușa colibei se deschise larg, scîrțîind, și se arătară, rînd pe rînd, cinci bărbați cu mîinile ridicate.

— Unde vă sînt armele? mai întrebă inginerul, dar un fulger venit de undeva de sus îl culcă la pămînt. O altă bubuitură izbucni din partea cealaltă a poienii, după care ceva greu se auzi fărîmînd crengile în cădere. Braconierii își întoarseră capetele într-acolo, se priviră între dînșii și rămaseră nemișcați. Cîțiva pădurari cu armele pregătite se apropiară de ei, în timp ce doi, după ce intrară cu mare fereală, aduseră din bordei cinci puști și cartușe. Timotei se afla lîngă inginer, căruia îi lega rana din umăr pricinuită de glonte. Atunci îl văzură pe Toader Bursuc străbătînd poiana cu pași măsurați și cu arma cumpănită pe o mînă. Braconierul care pîndise dintr-un pătul aflat între crengile unui fag bătrîn din coasta poienii nu murise. Se lovise însă în cădere și era încă în nesimțire. Rana din picior nu era primejdioasă.

— Nu m-ai ascultat, dar de data asta îți mulțumesc, Toadere, vorbi inginerul, uitîndu-se în ochii lui Bursuc. Acesta tăcu puțin și apoi își ridică privirea din pămînt:

— Eu zic să rămîn aici pînă vine cineva cu căruța. Sînt două ciute și un cerb înăuntru și trebuie să stea unul pînă le ducem la vale.

Inginerul zîmbi și încuviință. Ajutat de Timotei porni pe urma celorlalți. Nimeni nu observase însă că, într-un colț al poienii, apăruse soarele ca o pată de purpură veche.

Gabriel CHEROIU

(N. Nicolaescu)

PRECIZIE ȘI EROARE

în cunoștințele despre fauna locală

OMUL DE LA ȚARĂ ESTE — și mai ales era pînă în urmă cu cîteva decenii — într-un contact mult mai intim cu lumea animală și vegetală decît orășanul. Secole de-a rîndul țăranii au acumulat, pe baza observațiilor zilnice, o serie de cunoștințe asupra naturii, care s-au transmis oral din generație în generație, fiind confirmate — și uneori infirmate — prin noi observații. Populațiile primitive erau în contact mult mai intim cu natura decît țăranii din zonele civilizate. Întradevăr, primitivul, în stadiul de culegător și vînător (sau pescar), se hrănește exclusiv pe seama naturii sălbatice, iar o dată cu trecerea la stadiul de păstor, apoi de agricultor, folosește ca principală sursă de hrană animale domestice și plantele cultivate.

Un exemplu frumos privind cunoștințele despre natură ale primitivilor ni-l oferă cunoscutul zoolog *E. Mayr:* într-o zonă muntoasă a Noii Guinee, ornitologii au identificat un număr de 137 specii de păsări; pentru acestea, băștinașii papuași utilizează 136 numiri populare; deci recunosc practic toate păsările prezente în regiune, confundînd numai două dintre ele.

Referindu-ne la țara noastră și la ultimul secol, țărani-pescari profesioniști, pentru care pescuitul să reprezinte principalul sau chiar unicul mijloc de trai nu există decît în lungul Dunării, în Deltă și la Razelm, iar vînători profesioniști nu mai există deloc. Dar mulți agricultori, crescători de animale, muncitori la pădure, practică și vînatul și pescuitul din pasiune și parțial spre a-și asigura un surplus de alimente; aceștia au preluat moștenirea multiseculară a strămoșilor dintr-un trecut în care vînatul și pescuitul aveau o pondere mult mai mare în alimentația populațiilor sătești.

Pescarii profesioniști de la Dunăre, țăranii-vînători și pescari au acumulat o serie de cunoștințe exacte, pe plan strict local, privind animalele din zonă. În unele privințe aceste cunoștințe, deși empirice, sînt mai amănunțite decît cele ale naturalistului consacrat, care își petrece o bună parte din timp în laborator, muzeu sau bibliotecă, iar activitatea de teren se extinde pe o zonă întinsă, neputînd cunoaște specificul local din fiecare pădure, munte sau apă unde colectează. Același lucru cu vînătorii și pescarii sportivi care, oricît de pricepuți ar fi, nu vînează sau pescuiesc în aceeași localitate decît cîteva zile pe an. Toți acești naturaliști vînători sau pescari sportivi pot obține informații prețioase de la țăranul-pescar sau vînător privind frecvența, localizarea sau obiceiurile unui număr mare de specii de pe o zonă limitată.

Referindu-ne la peștii din bazinul Dunării, constatăm că natura hibridă a unui număr de șase combinații de ciprinide și opt de sturioni sînt de mult timp, desigur de secole, cunoscute pescarilor riverani, pe cînd unii ihtiologi au considerat, pînă spre mijlocul secolului trecut, o parte din acești hibrizi drept specii bune, natura hibridului de crap și caracudă fiind afirmată în literatura științifică de către italianul *Marsighi* în 1726, tocmai pe baza celor aflate de la pescari.

Opera — într-adevăr genială — a lui *Grigore Antipa* s-a datorat și faptului că el a stat mult de vorbă cu pescarii, a aflat mult de la ei, a verificat cunoștințele lor empirice și pe baza lor și a pregătirii și viziunii sale biologice, a organizat exploatarea cu adevărat ecologică și științifică a pescăriilor Dunării. Pescarii i-au confirmat lui *Antipa* că întinsurile inundate sînt cele mai bune locuri de reproducere a crapului și a altor pești, că anumite specii încep să se retragă la Dunăre îndată ce apele scad etc. În consecință, singura măsură care se impunea era să se asigure, prin întreținerea legăturilor dintre fluvii, bălți și întinsuri, libera circulație a apei și peștilor și să se închidă legătura pe un front larg între fluviu și întinsuri, silind tot peștele să se retragă numai prin canale și, evident, să se mențină Dunărea în regim natural de inundație. Evident,

→

cunoştinţele empirice — strict locale — ale pescarilor au fost selectate de *Antipa* şi completate.

Ţăranul-pescar ştie bine să coreleze fenomenele periodice din viaţa peştelui, nu cu date calendaristice absolute, ci cu periodicitatea vegetaţiei: „cînd înfloare spinul (n.n. porumbarul *Prunus spinosa*), atunci urcă poduţul", *(M. Băcescu,* 1947). Fără să cunoască principiul evoluţiei şi filogenia animalelor, intuieşte înrudirea dintre anumite animale, chiar destul de diferite ca aspect general: vorbind de crevete sau amfipode, componente ale hranei sturionilor, el le denumeşte drept: „nişte viermi, dar care sînt raci" *(Gr. Antipa,* 1909). Dau un exemplu similar, din propriile amintiri, cu aproape jumătate de secol în urmă: un ţăran şvab din Banat, căruia i-am arătat crustacee, filopode din grupul concostraceelor, destul de diferite de adevăraţii raci, mi-a afirmat că aceştia sînt „krebse" (raci).

Dar ţăranul are o serie de păreri greşite asupra animalelor. Multe dintre ele provin din superstiţii; unele din acestea, bazate pe idei greşite, au avut în fond rezultate bune pentru ocrotirea naturii: credinţa că rîndunicile şi berzele ocrotesc casa, că ar fi păcat să le omori sau să le distrugi cuibul, a făcut ca secole de-a rîndul aceste păsări să fie protejate de om.

Alte superstiţii, total stupide, au avut — şi din păcate continuă să aibă — efecte total negative. Este vorba de şerpi pentru care majoritatea oamenilor simt o repulsie nejustificată la care se adaugă şi... legenda biblică. Ţăranul crede că toţi şerpii muşcă şi sînt veninoşi, în categoria şerpilor incluzînd şi nevinovata şopîrlă numită „şarpe orb" *(Anycus fragilis)*. Am întîlnit însă un bătrîn pe Valea Berzascăi, din sudul Banatului, care ştia bine că acest animal nu muşcă. De neînţeles este credinţa că şarpele, chiar şopîrla, ar muşca... cu limba bifurcată; din propria experienţă, în popor se cunoaşte că limba tuturor animalelor este un organ moale; cum ar putea muşca cu un asemenea organ? Alte credinţe greşite despre şerpi este că ei beau lapte (din borcan sau direct din ugerul vacii), ceea ce anatomia lor nu le-ar permite şi că ei se încolăcesc în jurul prăzii (unii şerpi exotici îşi ucid prada sugrumînd-o prin încolăcire, la noi în ţară numai un şarpe rar din Dobrogea, *Coluber jugularis*). Nu mai vorbim de părerea că şerpii intră în... gură ajungînd în stomac unde ar trăi timp îndelungat, sau că înghiţind ouă de broască sau mormoloci, aceştia se vor transforma în stomac în broască!

Multe cunoştinţe ale ţăranilor despre animale, fără a fi greşite sau incomplete, duc la confuzii între specii. Ţăranul, chiar pescarul profesionist de la Dunăre, cunoaşte bine foarte multe specii de mamifere, păsări şi peşti, dar le con-

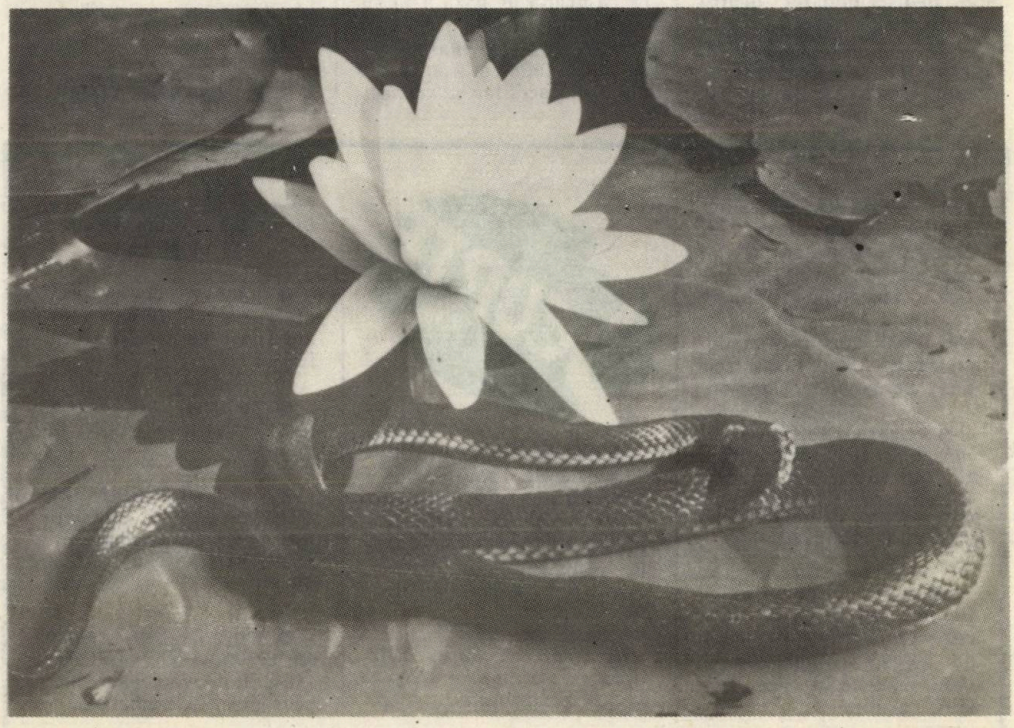

foto: N. Golgoţiu

fundă pe altele, mai ales pe cele de talie mică; majoritatea speciilor de lilieci, multe specii de rozătoare, păsărelele dintr-o serie de familii cum sînt muscapidele. Dintre peştii mai mici de apă dulce nu disting speciile de guvizi, nici de zvîrlugă (genurile *Cobitis* şi *Sabanejewia* — patru specii, una cu mai multe subspecii), iar dintre cele patru specii de porcuşori (genul *Gobio*) din ţară, una singură este cunoscută ca atare de unii ţărani-pescari printr-un nume distinct, de altminteri foarte semnificativ sub aspect biologic: porcuşorul de vad *(Gobio uranoscopus)*. S-a interpretat, în literatura noastră ihtiologică, faptul că există o serie de denumiri deosebite pentru speciile de zvîrlugi (vîrlugă, cîră, nisipariţă, rîmbiţar ş.a.), că acestea ar fi denumiri atribuite, fiecare, altei specii. Pe baza propriei experienţe nu putem fi de acord cu acest punct de vedere; numirile de mai sus sînt regionalisme, utilizate de ţăran în mod nediscriminator pentru una, două sau trei specii ce se întîlnesc în zona respectivă; făgărăşanul zice rîmbiţar, iar olteanul nisipariţă la oricare dintre cele trei specii de *Cobitis* sau *Sabanejewia* care trăiesc în regiunea sa; bănăţeanul de pe Timiş zice vîrlugă la două specii, cel de pe Nera zice fîsă la trei specii etc.

O serie de credinţe greşite provin din interpretarea unor observaţii ocazionale din natură. Dăm cîteva exemple din credinţele greşite privitoare la vieţuitoarele acvatice.

Ţăranul-pescar de la munte crede că scobarul ar consuma icre de peşti, bazat pe observaţia că acest peşte, după ce şi-a depus ponta, dă cu botul prin ea (rezultatul este că icrele fiind lipicioase, se ataşează pe faţa inferioară a pietrelor, unde sînt mai bine protejate). Analizele de laborator nu au permis identificarea de icre în conţinutul gastro-intestinal al scobarului. Credinţa greşită că scobarul ar consuma icre a fost preluată şi de unii ingineri piscicoli sau silvici.

În mod similar s-a încetăţenit — inclusiv printre inginerii piscicoli şi chiar în literatura de... semi-specialitate — părerea că hrana de bază a şalăului din Razelm ar fi reprezentată de gingirică. Analiza conţinutului stomacal a arătat că şalăul din acel lac se hrăneşte în primul rînd cu guvizi.

Pescarul de la Dunăre a observat că există două forme diferite de scoici, considerînd că formele late, cu cochilie subţire, ar fi femelele, iar cele mai înguste, cu cochilie groasă, masculi. Este în realitate vorba de specii distincte, aparţinînd altor genuri: *Anodonta cygnaea* şi *Unio pictorum;* de fapt scoicile sînt organisme hermafrodite. Tot pescarul de la Dunăre, deşi bun observator al peştilor, crede că un pui de peşte ar proveni din... trei boabe de icre (corpul dintr-un bob şi fiecare ochi din celelalte două). Părerea se bazează pe observaţia că, la icrele embrionate, ochii se individualizează de timpuriu şi capătă o oarecare mobilitate faţă de restul corpului (interpretat ca provenind din bobul central de icră). Este evident că o asemenea interpretare este total eronată.

Datoria naturalistului este să consemneze aceste cunoştinţe şi păreri ale ţăranilor şi pescarilor, să le interpreteze şi cu mult tact să le atragă atenţia asupra părerilor greşite.

Dr. Petru BĂNĂRESCU

SCURTE

● în urma unui test efectuat la mai multe grădini zoologice, specialiştii au stabilit că vizitatorii au cea mai mare preferinţă pentru tigri, lei, lupi şi hiene (toate cu acelaşi punctaj). Pe locul doi, maimuţele, elefanţii şi urşii. Locul trei: păsările, girafele, rinocerii.

● celebrul Buffalo Bill, pe vremea cînd era angajat al unui şantier de căi ferate, a reuşit ca într-un an şi jumătate să ucidă, singur, 4280 de bizoni.

● pe atolul Eniwatok din Pacific, singurele animale care au supravieţuit, după ani de explozii nucleare, şi încă în condiţii excelente, sînt... şoarecii.

● *Rheobatracus silus* este o specie de broască australiană ale cărei ouă sînt incubate în stomacul femelei, iar „naşterea" are loc... pe gură. În timpul „gestaţiei", broasca nu mănîncă deloc.

● Tring — Marea Britanie — este unicul muzeu de purici din lume. De sănătatea celor peste 1200 de exemplare se ocupă un număr de 18 biologi...

● găina era denumită cu mult respect, de către antici „pasărea care naşte în fiecare zi".

● lăcustele pot zbura, fără întrerupere, 2000 de kilometri.

● recordul de longevitate în lumea gîştelor este deţinut de un gîscan englez — George — care a trăit 50 de ani.

● vulpea face parte dintre animalele care presimt, cu cîteva ceasuri mai devreme, cutremurele.

OAMENI ȘI FIARE

în arenele romane

TOTUL A ÎNCEPUT ÎN anul 264 î.e.n., la funeraliile lui Iunius Brutus cînd, pentru cinstirea memoriei sale, s-au organizat jocuri la care au participat trei perechi de gladiatori. Doar trei! Cincizeci de ani mai tîrziu Aemilius Lepidus aruncă în arenă douăzeci și două de perechi de gladiatori. La mijlocul sec. I e.n., Decimus Lucretius Satrius Valens, flamin perpetuu al lui Nero, oferă împreună cu fiul său, în amfiteatrul de la Pompei, timp de cinci zile, lupte cu 30 de perechi de gladiatori, concurat imediat de magistratul din Pozzoulli care, într-un răstimp de patru zile, dă publicului privilegiul de a asista la jocuri cu 40 de cupluri de gladiatori. Sărbătorind, într-o atmosferă de risipă exorbitantă, victoria asupra dacilor în al doilea război (105—106), împăratul Traian acordă jocuri excepționale, timp de 123 de zile, la care participă 10.000 de gladiatori și în care sînt ucise 11.000 de fiare!

Unde și cînd a luat naștere acest fel de jocuri, în care o cruzime fără margini avea să arunce în arenele romane, timp de 668 de ani (264 e.n. —404 e.n.) hecatombe de cadavre umane și să transforme, timp de aproape opt secole (275 î.e.n. —523 e.n.) într-o masă de carne sîngerîndă cele mai superbe exemplare ale lumii animale? Într-un amestec insolit, oameni și lei, zebre și pantere, rinoceri și tauri, păsnice ciute și fioroși tigri indieni, gazele și elefanți, struți, girafe, urși, mistreți, hiene și hipopotami, toate și-au dat obolul în această vale a plîngerii, în freamătul unui public excitat la vederea sîngelui înecînd arena. Unii istorici ca P. Grimal acreditează ideea unei origini străine a luptelor de gladiatori. Prezența repetată a taurului în arenă pare să confirme această ipoteză, căci el amintește de semnificația sa religioasă în Egiptul antic și lumea orientală, dar și omniprezenta sa figurație în picturile cretane. Vorbind despre mitica Atlantidă, Platon relatează la rîndul său despre celebrarea, la date fixe, a sacrificiului taurului. Să vedem oare în coridele ținute în Spania duminica, la ora 5 după amiază, o continuitate a acestui sacrificiu? Credem că da. Alți istorici, ca J. C. Fredouille, le consideră însă o reminiscență arhaică a riturilor religioase italice, ca o supraviețuire a sacrificiilor omenești cerute odinioară de Saturn și de zeii chtonieni. Pe de altă parte, prezența animală în ritualurile religioase, deși confuză ca semnificație, are o mare vechime. Însăși fondarea Romei este pusă sub semnul animal: lupoaica și vulturul. În *lupercalia,* sărbătoare cu rituri agrare care avea loc anual, la 15 februarie, în fața grotei *Lupercal,* după legendă, lupoaica ar fi alăptat pe Romulus și Remus, se aduceau sacrificii animale, dar unul din

Mozaicul Gladiatorilor de la Zliten—Libia (sec. I e.n.)

ritualurile sale amintea de perioada existenței sacrificiului uman. În luna aprilie, în timpul jocurilor zeiței Ceres, erau lansate în circ niște vulpi cu torțe aprinse, legate de coadă. Încercînd să găsească o justificare masacrelor din amfiteatrele romane, P. Grimal scrie: „Imaginația și sensul vocației sacre au intervenit astfel pentru a conferi măcelăririi animalelor o demnitate pe care cu greu le-o putem azi atribui". Dacă admitem că latinescul *munus* înseamnă „funeralii" dar și „jocuri de gladiatori", că *munera suprema* este egal cu „ultim omagiu", iar *munere fungi* înseamnă „a da jocuri", trebuie să acceptăm semnificația dublă de *sărbătoare a morții* a acestor carnagii festive.

→

Organizate inițial la poalele unui deal, cu un mobilier primitiv, ușor de demontat la sfîrșitul spectacolului, mai apoi chiar în forum, amploarea dată jocurilor de gladiatori avea să ducă la crearea unei arhitecturi specifice, *amfiteatrul*. Numele său îl aflăm pentru prima dată în testamentul lui Augustus și în scrierile celebrului arhitect roman Vitruvius. Era o construcție masivă de piatră și marmură, de formă elipsoidală, cu două pînă la patru etaje, avînd în mijloc o arenă înconjurată de mai multe șiruri de bănci, adăpostind în măruntaiele sale un complicat labirint de coridoare și *carceres* pentru fiare și gladiatori, un *spoliarium*, loc în care erau strînse cadavrele, complicate mecanisme de ridicare a materialelor de spectacol sau conducte pentru inundarea arenei în vederea *naumahiilor*, simulacre de lupte navale. Din cele 200 de amfiteatre identificate în lumea romană, cel mai vechi pare să fie cel de la Pompei (70—65 î.e.n.). În Dacia romană au fost descoperite trei: la Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Porolissum (Moigrad—Sălaj) și Apullum (Alba Iulia). Ele trebuie să fi făcut parte probabil din tipul *amphiteatrum castrense* — rezervat distracției armatei romane. Dar cel mai mare și mai cunoscut rămîne COLOSSEUM-ul ridicat de către Flavius Vespasian și inaugurat de Titus în anul 80 e.n. Numele nu i se trage atît de la proporțiile sale într-adevăr colosale, cît de la statuia colos a lui Nero, aflată în fața sa. O bază pătrată de cărămizi marchează și azi locul ei în apropierea amfiteatrului flavian. Fastuos împodobit cu statui în arcaturile superioare, intercalate cu scuturi de bronz, cu cele 80 de intrări marcate de arcele de la bază, din care trei erau rezervate intrării împăratului și demnitarilor iar restul publicului, el avea o capacitatea de aproximativ 80.000 de locuri. Un fast deșănțat, întruchipînd într-o viziune sui generis generozitatea imperială, taie respirația unui păstor atras în capitală de măreția jocurilor acordate de împăratul Carnius. Dacă e să-i dăm crezare poetului Calpurnius care descrie scena, plasele menite a proteja publicul de fiare erau din sîrmă de aur, porticele aurite, iar brîul ce despărțea rîndurile de spectatori, acoperit cu un mozaic de pietre semipreționase. Mai devreme Pliniu, în a sa „Naturalis Historia", susține ideea, fabuloasă pentru noi, că uneori întreg mobilierul amfiteatrului era din aur, argint și chihlimbar, afirmații ce le-am putea considera de domeniul mitomaniei, dacă n-am ști că numai Traian aducea la Roma, la încheierea războaielor dacice, 165.500 kg aur și 331.000 kg argint, din care sînt plătite, pe lîngă construcțiile gigantice ale forumului lui Traian și spectacolele celor trei ani de beție a victoriei. Într-o opulență și un fast nemaivăzut, înfundați în pernele moi ale scaunelor, răcoriți de apa țîșnind fără încetare din fîntîni sau de aerul împrospătat de pulverizarea apei amestecate cu șofran și parfumurile risipite cu ostentație, romanii asistă la *munera*.

Spectacolele începeau la Roma la răsăritul soarelui și continuau toată ziua, uneori prelungindu-se chiar pînă noaptea tîrziu. În zori, avea loc o execuție: aruncarea la fiare, *ad bestias*. Începutul l-a făcut Augustus, atunci cînd, revoltat de crimele banditului Seluros, l-a condamnat ca, legat de un stîlp în forum, să fie sfîșiat de pantere și leoparzi flămînzi. În mozaicul gladiatorilor de la Zliten-Libia *(Fig. 1)* este reprezentat un astfel de supliciu. Augustus repetase astfel gestul regelui Nabucodonosor azvîrlindu-l pe profetul Daniel în groapa cu lei *(Fig. 2)*, dar, dacă printr-un miracol, acesta fusese găsit a doua zi intact, nu același lucru se poate spune despre șirurile de nenorociți de ambe sexe care, uneori pe drept, alteori doar pentru presupuse vine erau trîrîți în zori în arena din

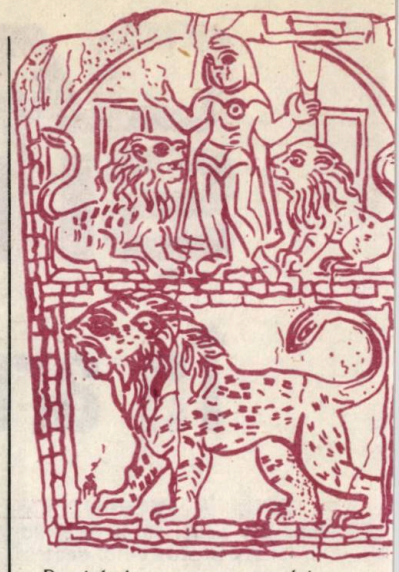

Daniel în groapa cu lei (relief, Cartagina — sec. IV)

al cărui monstruos pîntec erau scoase fiarele flămînde. *Ad bestias* erau sortiți doar sclavii și oamenii liberi care nu erau cetățeni romani, dar în timpul persecuției creștinilor, mulți dintre ei au fost supuși aceluiași supliciu. Despre masacrarea lor în timpul lui Nero să-l ascultăm pe Tacitus: „Moartea lor era însoțită de batjocură: erau înveliți în piei de animale, pentru a fi sfîșiați; erau spînzurați pe cruce sau unși cu materii inflamabile pentru a servi drept torțe de îndată ce se înnopta, Nero își oferise propriile lui grădini pentru acest spectacol". Vaticanul este ridicat pe locul fostelor grădini ale lui Nero...

La amiază, sîngele altor victime înroșea nisipul arenei: sînt *gladiatorii meridiani*, recrutați exclusiv din rîndul asasinilor, hoților și răzvrătiților condamnați să piară de spadă, *noxii ad gladium ludi damnati*. Seneca ne descrie mecanismul acestor absurde „jocuri" din grupul damnaților: împinsă în arenă, era scoasă prima pereche, din care doar unul era înarmat; după ce, de obicei, cel înarmat își ucidea adversarul, era la rîndul său dezarmat și pus în fața altui condamnat înarmat, și caruselul acesta demențial continua pînă la ultimul. Așe-

zate la ore incomode, dimineaţa cînd amfiteatrul abia începea să se umple şi la amiază cînd se golea pentru masă, cele două tipuri de execuţie „dovedesc un fel de pudoare şi arată ca un regret al romanilor că trebuiau să organizeze asemenea viziuni de coşmar". (J. Carcopino). Mai echilibrate — dacă poate exista o măsură în acea lume iraţională — *hoplomahiile*, luptele de gladiatori propriu-zise, ofereau, chiar dacă minimă, o şansă. În momentele sale de clemenţă, publicul ierta viaţa vreunui învins ce-l încîntase cu arta sa, iar învingătorii care reuşeau să reziste trei ani, primeau *rudis*, sabia de lemn, însemn al eliberării.

Organizate la orele de vîrf ale după-amiezii, alături de hoplomahii, *venationes*, vînătorile, întruneau sufragiile publicului. Erau de mai multe feluri: defilări menite să uimească; exhibiţii foarte asemănătoare numerelor de circ, dornice să amuze; vînătorile propriu-zise, tot atît de pline de oroare ca şi masacrele între care se interpuneau. Începutul l-a făcut în 275 î.e.n. defilarea greoaie a celor patru elefanţi capturaţi de romani în bătălia împotriva lui Pyrrhus. Adevărată lecţie de pedagogie dată de senat soldaţilor romani în 251 î.e.n., defilarea celor 100 de elefanţi capturaţi la Palermo, în al doilea război punic, face să dispară spaima provocată de apariţia în toiul luptei a uriaşelor pachiderme. Alteori, animale exotice sînt expuse curiozităţii publicului: şerpi, crocodili, păsări multicolore aduse din îndepărtata Indie sau de la graniţele Etiopiei. Atît Plinius cel Tînăr cît şi Martial amintesc cu uluire şi încîntare de măiestria îmblînzitorilor vremii: pantere trăgînd ascultătoare carele de luptă la care erau înhămate; tigri lingînd mîna ce-i biciuise; elefanţi îngenunchind în faţa lojei imperiale, scriind cu trompa, pe nisip, fraze latine. Dar toate acestea nu sînt decît idilice excepţii de la legea sîngelui vărsat.

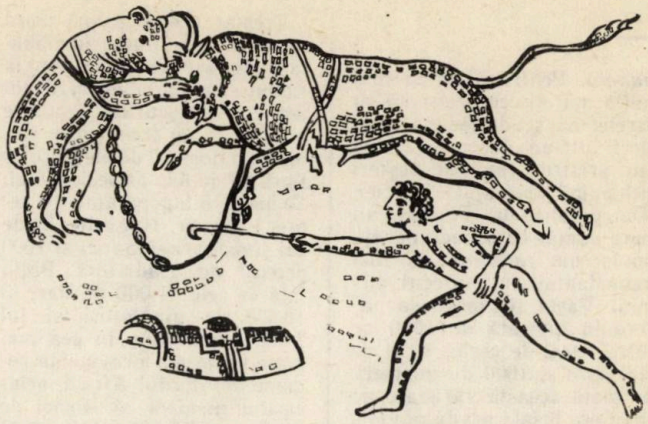

Secvenţă din mozaicul gladiatorilor (Zliten—Libia)

Capodopere ale artei mozaicului roman ne descriu, în imagini, neînchipuit de crude, carnagii al căror subiect au fost animalele. În acelaşi mozaic de la Zliten-Libia (*Fig. 3*), un detaliu înfăţişează lupta dată între un urs şi un taur; legate între ele, asmuţite permanent de *bestiarius* (gladiator specializat în lupte cu animale), cele două vietăţi vor lupta pînă la moarte. De la Martial ne-a parvenit informaţia asupra uluitoarei performanţe a unui rinocer azvîrlind în aer, ca pe o minge, un taur enorm. În cupluri contrastante, luptînd, asemeni gladiatorilor, cu arme diferite, nefericitele vietăţi se exterminã unele pe altele în aplauzele trîndavei plebe romane şi pentru a le mări şi mai mult chinul, deci şi spectacolul, de după grilaje, sau uneori chiar din loja imperială, cum face Commodus, suliţe şi săgeţi sînt azvîrlite asupra lor.

Alteori, înfruntarea dintre om şi fiară era directă, aşa cum ne-o înfăţişează un mozaic din sec. IV î.e.n. (*Fig. 4*). În aceste cazuri, *bestiarii* încearcă să smulgă uralele publicului ucigînd ursul cu lovituri de pumn, mărind pericolul luptei cu tauri furioşi prin spectaculoase pase asemeni celor făcute de toreadori, sufocînd leul în cutele mantiei, executînd extraordinare salturi cu prăjina pentru a se feri de lovitura fiarelor, întărîtîndu-le la paroxism din cuşti sau coşuri prevăzute cu ţepi anume pregătite în arenă. Foarte apreciat, genul acesta de spectacole încununa o zi de

→

Luptător cu tigru (mozaic, sec. IV)

munera. Pentru a da şi mai multă măreţie confruntării cu fiarele, ea se desfăşura adeseori într-un decor silvestru sau printre stînci şi peşteri închipuind peisajul Traciei: „Din porunca lui Probus, un mare număr de copaci măreţi, smulşi din rădăcini, au fost transplantaţi în mijlocul circului. Vasta şi umbroasa pădure fu înţesată de 1000 de struţi, 1000 de cerbi, 1000 de căprioare şi 1000 de mistreţi iar toată această varietate de vînat era lăsată pradă năvalei dezlănţuite a mulţimii. Tragedia zilei următoare consta în masacrul a 100 de lei şi tot atîtea leoaice, 200 de leoparzi şi 300 de urşi" (E. Gibbon). Cu menţiunea că mi se pare cam mare „înghesuială" în arenă, în primul caz lucrurile par să fie aproape de adevăr dacă luăm în considerare că pe vremea lui Titus, în *munera* inaugurală a Colosseumului, au fost sacrificate 5000 de fiare, că în două *munera* ale lui Traian au fost ucise 2246 şi respectiv 2243 fiare. Însoţiţi de haite de cîini, înarmaţi cu lănci şi ţepuşe, tăciuni aprinşi, arcuri şi pumnale, gladiatorii reproduceau în arenă întregul ritual al vînătorii antice (*Fig. 5*). Chiar dacă rafinamentele cruzimii ne repugnă, să admitem totuşi acestui gen de spectacole o oarecare sportivitate, confruntarea expunînd unui pericol egal omul şi fiara. Uneori în arenă au loc adevărate transpuneri a unor scene mitologice în genul celei montate la Lyon în cinstea Dianei de Poitiers. Au participat oare înaintaşele frumoasei amante regale la astfel de *venationes*? Nu putem şti. Juvenal nu-şi cruţă contemporanele, cam prea sportive pentru gustul său, al căror prototip e Mevia, cea care, înarmată cu o ţepuşă de vînătoare şi sînul descoperit, „străpunge mistreţii din Etruria". „Cine ştie, se întreabă poetul, dacă inima lor nu e obsedată de o ambiţie mai mare, dacă ele nu se hotărăsc să lupte cu adevărat în amfiteatru?".

Treptat aceste jocuri pierd din intensitate, numărul sălbăticiunilor sacrificate scăzînd la rîndul său. La celebrarea din 248 e.n. a jocurilor seculare ale Romei, au trecut prin Colosseum doar 32 de elefanţi, 10 tigri, 60 de lei, 30 de leoparzi, 10 hiene, 6 hipopotami, 10 zebre, 1 rinocer, 10 girafe, 50 de cai şi măgari sălbatici şi 1000 perechi de gladiatori. Puţin faţă de cele 11.000 de fiare şi 10.000 de gladiatori ai lui Traian. Provenite în cea mai mare parte din provinciile romane din nordul Africii, principalul furnizor al Romei de după cucerirea lor, prin vînători repetate şi masacre, aceste fiare dispar din regiunile respective. „Datorită acestui măcel, Cesarii şi-au scăpat statele de teroarea fiarelor sălbatice (...) prin *venationes* din amfiteatru. Imperiul roman a extins asupra civilizaţiei binefacerile muncilor lui Hercule". Venită din gura unui mare istoric, această afirmaţie ar fi rizibilă, dacă ea n-ar ascunde o realitate tragică.

Într-o munera din 404 e.n., mulţimea sfîşie pe călugărul care îndrăznise, coborînd simbolic în arenă, să protesteze împotriva luptelor de gladiatori, dar, în acelaşi an, împăratul Honorius abolea aceste crude jocuri. Ţinta morală a gestului fusese atinsă. Peste un secol, în 523 e.n., erau prohibite şi luptele cu fiare. Mărturie peste vremi a infernului arenelor ne-au rămas doar imaginile din mozaicuri sublimate în opere de artă şi tristele ruine ale amfiteatrelor.

Mariana ŞENILĂ

Mozaicul de la Djemila, Algeria (sec. IV)

Desenele — reproduceri — aparţin autoarei

Se ştie că multe păsări înghit pietre. Neavînd dinţi, ele n-au cu ce mărunţi boabele şi, de aceea, folosesc pietricelele în scopul în care ar fi folosit dinţii. Într-adevăr, odată ajunse în stomacul musculos şi cu pereţi tari al păsărilor, boabele sînt măcinate de pietricele ca între nişte autentice pietre de moară. În primele zile după eclozare, puii de struţi au ca mîncare preferată mici bucăţele de piatră.

Deşi cunoscut de mult, fenomenul continuă să fie din multe puncte de vedere o enigmă. Cum simt păsările că pietrele înghiţite mai de mult s-au tocit şi trebuie reîmprospătate"? Cum ştiu să selecţioneze dintr-o grămadă de nisip numai pietricelele cu o anumită duritate?

●

Peste o cincime din păsările existente pe Pămînt se hrănesc cu nectarul florilor. Cele mai multe trăiesc în Australia şi insulele Pacificului. Au picioare puternice ce le permit să se prindă de crengile copacilor şi de diferite plante, precum şi ciocuri lungi şi limbi specializate pentru extragerea nectarului din flori. Pe lîngă nectar — hrana lor preferată — aceste păsări mai mănîncă insecte şi mici fructe.

Singura specie din aşa-numitele mîncătoare de nectar aparţine genului *Myzomela,* este destul de mare, are ciocul lung şi încovoiat iar culoarea penajului, roşie. De altfel, culorile penelor depind de habitatul acestor păsări care este foarte divers, de la pădurea umedă tropicală şi pînă la ţinuturile aride, semideşertice, în care cresc însă plante ce fac flori.

●

În Oceanul Pacific, pe ţărmul Americii de Sud, acolo unde se întîlneşte curentul cald cu cel rece — una din cele mai productive regiuni din Oceanul Pacific —, păsările consumă anual pînă la 25 milioane chintale de peşte, reprezentînd aproximativ 10% din întreaga cantitate de peşte pescuit în toată lumea. Cormoranii de pe coasta Perului (în jur de 30.000.000 de exemplare) consumă pînă la 15000 tone pe zi (5.475.000 tone anual) de sardele, principala lor hrană. În comparaţie cu această enormă cantitate, recolta anuală de sardele a întregii flote peruviene este modestă: 100000 tone...

●

Pasărea chirurg, care trăieşte în Africa, este denumită astfel întrucît cu ciocul său, foarte ascuţit, deschide umflăturile de pe pielea marilor mamifere, scoţînd de acolo larvele unor muşte, pe care le mănîncă. Saliva acestei păsări este bactericidă şi, de aceea, rănile provocate nu se infectează. Mamiferele americane acceptă intervenţia, ştiindu-se că larvele pot provoca infecţii fatale.

●

Cine nu ştie că pasărea dentist este prietena cea mai bună şi... dezinteresată a fiorosului crocodil? Ea intră fără teamă în gura deschisă a temutei reptile carnivore — după ce aceasta s-a ospătat copios — dereticînd şi făcînd toaleta dentară zilnică, curăţindu-i cu meticulozitate toate resturile apoi le consumă, ca pe o modestă răsplată a strădaniilor sale.

M. B.

ÎNTÎLNIRI

cu uriaşii

CU OCAZIA CAMPANIIlor oceanografice la care am participat, pe lîngă sumedenii de specii din toate grupele zoologice cu care am făcut cunoştinţă şi care — în bună parte — figurează azi în colecţiile Muzeului de istorie naturală „Grigore Antipa", cum sînt „peştii zburători", au fost şi unii peşti giganţi; n-am avut cum să-i aduc, deoarece coletele ce depăşeau 40 de kilograme nu erau admise în avion.

O primă întîlnire cu un peşte-colos, *Colosul merú,* am avut-o în expediţia din Tanzania. Era un merú *(Epinephelus)* din zona ţărmurilor stîncoase sau a puternicilor recifi de corali.

Unul dintre membrii echipei noastre de exploatare a coralilor tocmai părăsise şalupa, scufundîndu-se pentru a scoate corali şi bureţi. Armat cu o lopată, abia ajuns la 20 metri adîncime, a tras o spaimă din acelea care nu se uită uşor. A înotat vitejeşte ca să străbată în sens invers coloana de 20 metri de apă, spre a izbucni, după cîteva minute numai, la suprafaţa oceanului, făcîndu-ne semne disperate; în primele clipe un lucru l-am înţeles sigur: pentru acea zi îi trecuse cheful de scufundare... Ce se întîmplase?

Nimerise, pasă-mi-te, la baza recifului, drept în faţa adăpostului unui merú uriaş; acesta, de cum a văzut scufundătorul, a ţîşnit din grota lui şi... după dînsul! Omul a dat disperat cu lopata, dar dihania se apropia iar, mai ales cînd agita prosopul colorat, destinat transportării probelor culese; această „distracţie" s-a repetat pînă la suprafaţă; o dată ajuns în şalupă, după ce şi-a tras sufletul ne-a povestit „atacul" monstrului care era mai lung şi mai gros decît el!

A doua zi un grup de şase scufundători, călăuziţi de cel păţit şi înarmaţi cu arbalete, au plecat în expediţie; s-au scufundat în locul cu pricina, dar peştele nu a mai apărut iar ei s-au întors amăriţi la ţărm.

Peste două zile însă, monstrul — sau unul similar celui amintit — a fost prins de pescari cu un cartuş de dinamită aruncat în recif şi adus lîngă laboratorul unde lucra echipa noastră.

Era un *Epinephelus tauvina* — peşte din neamul bibanului sau al lavracului — specia cea mai mare de merú. Trăieşte numai în Oceanul Indian, iar exemplarul prins, avînd 2 metri lungime şi aproape 100 kg, a fost vîndut de pescari unui restaurant din Kunduchi. Aici peştele nu este agresiv faţă de om; totuşi, întîmplarea părea să infirme acest comportament. Explicaţia era însă simplă: peştele s-a repezit spre scufundător... atras de viile culori ale şervetului, nicidecum de om care, dacă şi-ar fi dat la timp seama, îi făcea cadou obiectul ce-i stîrnise curiozitatea, scăpînd de urmărire şi de spaima trasă.

MARELE RECHIN GHITARĂ

Este vorba de un rechin turtit, încît îmbină forma rechinilor cu a raidelor *(Rhynchobatus)*, cu care am făcut cunoştinţă în nord-vestul Oceanului Indian. A fost scos cu traulul navei „Thalassa" din dreptul coastelor Pakistanului, de la 110 metri adîncime; nici marinarii mai vechi, nici cercetătorii francezi — în frunte cu profesorul *Cl. Maurin*, directorul Institutului de pescuit marin al Franţei — nu mai văzuseră pînă atunci o atare creatură: lungă de 2,70 m şi lată în dreptul înotătoarelor pectorale de 90 cm, albă pe partea ventrală, cafenie-brună pe cea dorsală, cîntărind 110 kilograme. Ridicat de coadă pe scripeţi, fotografiat lîngă el omul părea un pigmeu. În India şi Asia de sud-est se mănîncă; lucrătorii de pe navă n-au fost însă dornici să-i încerce calităţile culinare. M-au întrebat dacă nu vreau să-l iau pentru Muzeu, socotind că ar fi putut să treacă vreo navă românească prin partea locului. Cum nu s-a întîmplat minunea, i s-a scos numai „dantura" cu care sfărîma crabii şi scoicile.

Dr. doc. Mihai BĂCESCU

MOZAIC

● după unele statistici recent publicate, în SUA, în anul 1970, a fost înregistrat un număr de 9,5 milioane pescari sportivi care ieşeau de cel puţin 3 ori pe an la malul unei ape, totalizîndu-se un număr de minimum 113.694.000 ieşiri pentru care pescarii respectivi au cheltuit peste 1,25 miliarde dolari pentru scule şi momeli;

● în anul 1975, doar în statele estice ale SUA, pescuiau mai mult de 10,8 milioane pescari sportivi;

● în anul 1980, în SUA, practicau pescuitul sportiv un număr de peste 15 milioane pescari;

● marele lac Erie (SUA) a „îmbătrînit", din punct de vedere biologic (datorită influenţelor umane din ultimii 50 de ani) cu peste... 15.000 de ani!;

● nişte cercetători şi-au făcut osteneala de a stabili chiar şi viteza de creştere a unor specii de peşti. Abstracţie făcînd de faptul că această viteză de creştere este condiţionată de un întreg complex de factori, care variază practic de la o apă la alta, exemplificăm prin rezultatele la care s-a ajuns la ştiucă; le redăm, notînd în paranteză lungimea în centimetri: 1(20); 2(40); 3(58); 4(72); 5(82); 6(90); 7(97); 8(103); 9(110); 10(115); 11(118); 12(123); 13(125) etc.

Peter WEBER

Le știu de la....

KOKO

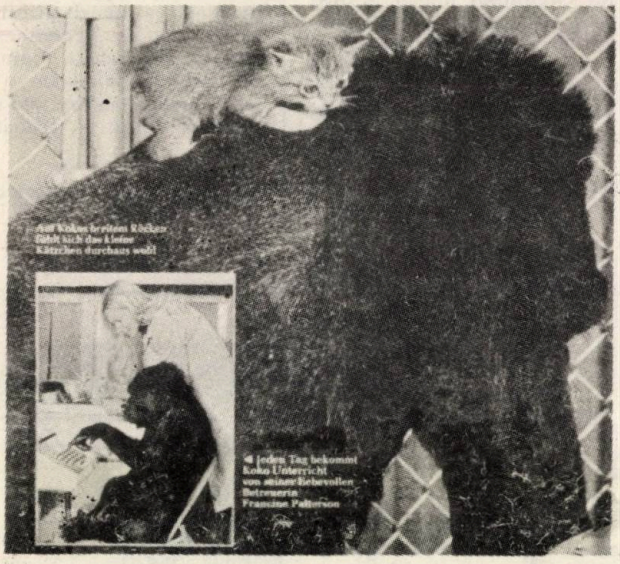

Auf Kokos breitem Rücken fühlt sich das kleine Kätzchen durchaus wohl

Jeden Tag bekommt Koko Unterricht von seiner liebevollen Betreuerin Francine Patterson

KOKO ESTE O SIMPATICA gorilă care trăiește în Statele Unite, la Universitatea Stanford, de vreo 12 ani. Nu stă într-o cușcă, ci are camera sa, cu o cușetă, cîteva jucării, pereții fiind — ce-i drept — consolidați pentru a rezista momentelor de maximă exuberanță, cînd i-ar putea străbate cu o singură lovitură a mînuței sale; căci astăzi Koko are cam 130 kilograme. Nu este însă rea, nici măcar nervoasă, ci prietenoasă, blîndă, mai ales calmă. În general, gorilele sînt liniștite și în jungla Africii, căci n-au de cine se teme; în afară de omul braconier, nimeni nu le atacă.

În camera vecină, locuiește Francine Patterson, prietena și profesoara sa care a crescut-o de cînd avea cîteva luni, a educat-o și a învățat-o să vorbească. Să vorbească, însă nu prin glas, ci prin semne, în limbajul surdo-muților. Căci nici gorilele, nici cimpanzeii sau urangutanii nu pot emite cuvinte, dar pot învăța relativ repede (cam 40 de cuvinte pe an) exprimarea prin semne. Nu învață vorbirea ca un simplu dresaj de circ, ci ajung efectiv să gîndească, să asocieze noțiuni, întreabă, generalizează, neagă, regretă, invidiază, încearcă să-i învețe pe alții etc.

Gorilele arată preferințe pentru o anumită ordine în condițiile combinațiilor de cuvinte (8—10 cuvinte). Utilizează în mod constructiv limbajul: cînd nu cunosc un obiect nou (o imagine) îl categorisesc prin culoare, forma sau printr-o funcție a sa. Neștiind cum să numească o lebădă, Koko a făcut semnele pasăre-apă; pentru o portocală, fruct-miros; pentru o ridiche cam usturătoare, mîncare-plîns ori mîncare-durere...

Cînd se supără, Koko știe să înjure, în felul ei, asociind numele persoanei înjurate cu cuvîntul „murdar", sau „closet"... Mai mult, spre deosebire de cel mai umanizat animal domestic, cîinele, care nu știe să mintă (cînd e vinovat de ceva nepermis, cîinele se trădează imediat prin comportarea sa), Koko minte cu sînge-rece, arătînd prin semne că altcineva a făcut boacăna (de unde să știe că e observată permanent pe un ecran de televiziune?).

De cîțiva ani, Koko a primit un companion mai tînăr, Michael, cu care învață împreună și pe care a fost la început foarte geloasă că acapara prea mult atenția prietenei lor, Francine. Îl și caracteriza „urît" și „prost", spre dezamăgirea cercetătorilor care doreau să formeze din cele două gorile o pereche fericită, cu pui, pe care eventual părinții să-i învețe să vorbească prin semne! Ar fi prima tradiție culturală transmisă mai departe la maimuțe (deci nu genetic).

Koko, vedetă de film în 1977, a fost cunoscută în întreaga lume, dar, ca multe vedete, fără o... fericire personală, căci Michael continuă să n-o intereseze!

De curînd mijesc noi speranțe: alegîndu-și dintr-un ca-

talog de imagini cadouri pentru Anul Nou 1985, Koko a preferat nuci, o păpușă și... un pui de pisică. S-a găsit un pui orfan, i-a fost adus și imediat Koko a început să-l ia în brațe, să se joace cu el, să-l mîngîie pe spinare cu degetele ei uriașe pînă ce pisoiul torcea, spre satisfacția ei deplină. Dacă o zgîrîia în partidele de joacă ea îi făcea semne că o doare, dar ce să înțeleagă un pisoi din limbajul surdo-muților? Atunci Koko i se plîngea prietenei Francine, însă niciodată nu-l lovea, brusca sau certa. Pisoiul a dispărut însă, călcat de o mașină. Koko n-a mai vrut să mănînce, semnaliza că „nu vede" pisica, sau semnul „plîns". Apoi i s-a găsit o nouă pisicuță, pe care a primit-o imediat cu drag, continuînd s-o iubească la fel de mult ca pe cea dispărută.

Concluzia cercetătorilor? S-ar părea că s-a trezit instinctul matern (la 13 ani Koko e adultă) și n-ar fi de mirare ca, în curînd, Michael să fie — în sfîrșit — acceptat ca soț!

Matei Vlad TĂLPEANU

uf, țînțarii!

● Din punct de vedere sistematic țînțarii fac parte din *Ordinul Diptera* (dis = două; pteron = aripă), *subordinul Nematocera* (nematos = ață; keras = corn, antenă) familia *Culicidae*.

● În întraga lume se cunosc peste 3.000 specii de țînțari. La noi în țară, au fost citate pînă în prezent 33 specii grupate în 6 genuri.

● Toți țînțarii sînt supărători pentru om prin reacțiile determinate de înțepătură, de fapt, pentru introducerea unui produs iritant al glandelor salivare, generator de disconfort.

● Țînțarii adulți din genul *Anopheles*, vectori ai malariei în întereaga lume, se recunosc ușor datorită poziției oblice față de suportul pe care se sprijină în repaos, reprezentanții celorlalte genuri sus-menționate, vectori de orboviroze diverse, filarioze etc. se recunosc datorită poziției paralele față de suportul de odihnă.

● Numai femelele de țînțari înțeapă omul și alte vertebrate, sugîndu-le sîngele. Acest mod de hrănire este necesar pentru dezvoltarea ovarelor și maturarea ouălor.

● La unele specii, femelele depun ouă fără să se fi hrănit cu sînge în prealabil. Un exemplu tipic este țînțarul urban *Culex molestus*, adaptat la viața de interior în microclimatul din subsolurile inundate ale unor construcții noi din orașe; el constituie o sursă de disconfort în tot cursul anului.

● Masculii nu înțeapă omul sau alte vertebrate; ei nu se hrănesc cu sînge. Hrana lor este constituită din sucuri dulci din plante și fructe.

● Țînțarii adulți sînt insecte mici (1,6—12,5 mm) care se întîlnesc de la litoralul Mării Negre pînă la 700—800 m altitudine în tot cursul anotimpului cald (aprilie—mai) pînă în septembrie).

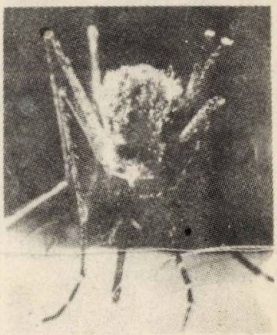

● Țînțarii iernează ca femele adulte în diferite locuri de adăpostire. După trecerea perioadei de iarnă, femelele se hrănesc cu sînge și depun ponta, reluîndu-se ciclul de dezvoltare.

● În tot cursul zilei sau pe timp nefavorabil, adulții se adăpostesc în diferite locuri de odihnă ca: vegetația din apropierea cuiburilor larvare, grajduri cu animale domestice, locuințe etc. Părăsirea acestor locuri pentru căutarea hranei se face numai după căderea serii și pînă la răsăritul soarelui.

uf, țînțarii!

uf, ţînţarii !

● Combaterea ţînţarilor care au intrat în încăperile de locuit se poate face cu ajutorul sprayurilor existente în comerţ. După pulverizare, încăperea va fi bine aerisită.

● Pentru a îndepărta umflătura şi pruritul produse de înţepătură se recomandă unul din următoarele preparate ce vor fi aplicate la locul înţepăturii: soluţie slabă de amoniac sau loţiune compusă din anestezină 2 g, mentol 1 g şi alcool 100 ml.

● Combaterea cu succes a ţînţarilor în zonele populate nu se poate face decît cu participarea activă a fiecărui cetăţean la detectarea cuiburilor larvare (butoaie, ligheane, vase de ornament, cutii de conserve pline cu apă, subsoluri inundate etc.) şi la înlăturarea acestora.

● Există şi alte diptere, foarte asemănătoare cu ţînţarii care sînt confundate cu aceştia. Numeroase chironomide, tipulide şi dixide, care nu se hrănesc cu sînge nu pot fi considerate insecte de disconfort. Ca şi ţînţarii acestea pot fi întîlnite în păduri, în jurul lacurilor, pe litoral, uneori în densităţi foarte mari.

Ileana GIURCA

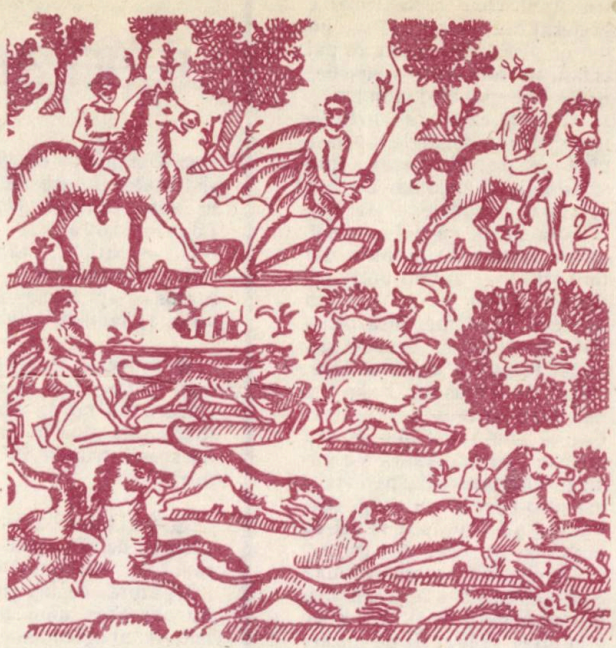

Vînătoare de iepuri — mozaic (El Djem, Tunis, sec. III e.n.)

VÎNĂTOAREA CĂLARE

Astîmpără-te, Priscus, nu mai goni călare,
Dînd iama-n bieţii iepuri cu atîta-nverşunare.
Vînatul se răzbună pe cel ce-l fugăreşte,
Şi-adesea vînătorul din şa se prăbuşeşte.
Sînt şi pe cîmp destule capcane-ntre ogoare,
Deşi nu-s gropi, nici dîmburi, nici stînci înşelătoare.
Destui sînt călăreţii ce-n iureş gîtu-şi frîng,
Şi nu-s atît de vrednici destinul lor să-l plîng.
Primejdii cauţi, Priscus? Hai să vînezi cu mine,
Şi îţi va fi curajul adăpostit mai bine,
Stînd să pîndeşti mistreţul în văile Toscanei.
Ce desfătări te-aşteaptă în nebunia goanei?
Căci prea ades, în fuga acestei cavalcade,
Nu iepurele, bietul, ci vînătorul cade!

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
(Poet latin n. 38 e.n. — 104)

RECORD MONDIAL

cu arcul

Să trag sau să nu trag — aceasta era dilema în care mă aflam pe cînd micul grup de antilope trecea de culme, la cîteva sute de metri în fața mea. Masculul din frunte, ocupat cu supravegherea celor șapte femele și a iezilor în drumul către locul de adăpat, arăta foarte bine. Am rămas în ascunzișul meu, studiindu-l prin binoclu — coarnele erau de un negru lucios, îngroșate la rădăcină și cu o deschidere largă. Păreau să aibă în jur de 40 cm. În clipele acelea eram măcinat de întrebarea dacă aș putea ori nu să obțin trofeul.

Așteptam răbdător încă din zori, dar acesta era primul grup de „capre" pe care-l vedeam. Știam din anii trecuți că balta aceasta nu era foarte vizitată de antilope, puținii țapi care veneau aici fiind însă remarcabili, unii chiar excepționali. Cel care se apropia pas cu pas nu era din ultima categorie, dar ar fi umbrit probabil țapul vînat de mine cu un an în urmă. Acela, însumînd 75 puncte, reprezenta cel mai puternic trofeu de antilopă — furcar obținut pînă atunci de mine la vînătoarea cu arcul.

Îndoiala ce mă măcina s-a spulberat o dată cu subtila mișcare pe care am sesizat-o în locul unde apăruse primul grup de animale. Mi-am reglat binoclul pentru a vedea mai bine ceea ce părea a fi un țap foarte frumos. Chiar fără binoclu, i se puteau desluși coarnele negre și petele întunecate de pe cap. Dar cînd antilopa s-a aflat din nou în cercul lentilelor mele, am tresărit de un gînd: uitasem de masculul din fruntea turmei, ajuns acum la numai 30—40 metri de mine, lîngă apă.

De-a lungul a cinci săptămîni, urmărisem și evaluasem sute de antilope și cam tot atîția țapi, astfel că ar fi trebuit ca un animal să fie cu totul deosebit pentru a mă impresiona. Acesta însă a reușit. Prima impresie a fost că arătau destul de ciudat coarnele sale, fiind prea depărtate unul de celălalt și prea lungi, dar tocmai înălțimea lor m-a făcut să le trec cu vederea forma.

Între timp, animalul a ajuns exact în fața mea, urmînd același traseu ca și celelalte antilope ce își astîmpărau setea la nici 20 metri de mine. În ceea ce mă privea, masculul se găsea într-o poziție perfectă. Încă îl urmăream prin binoclu pe solitar, cînd am sesizat situația.

Am fost mereu amator de trofee ciudate, iar acest criteriu se pare că m-a hotărît. Coarnele masculului singuratic erau atît de înalte, încît nu păreau destul de groase la bază, dar clenciurile se vedeau destul de bine, fără a fi nici unul rupt. M-am gîndit că, dacă îmi dă o șansă, voi încerca s-o fructific.

Cînd țapul se afla la o sută de metri, am pus jos binoclul, m-am așezat într-o poziție cît mai potrivită, asigurîndu-mi un cîmp bun de tragere și am continuat să urmăresc mișcarea sălbăticiunii. Pe măsură ce se apropia, se modifica și evaluarea trofeului său. Cu fiecare pas, nu mai era atît de ciudat, pe cît mi se părea de mare. Solitarul se afla acum la vreo 35 metri, privind către celălalt țap și către femelele care terminaseră de băut.

Masculul cel mare se arăta neliniștit și m-am gîndit că el va urma la adăpat după ce primul va părăsi balta. Eram pregătit. Visul de a intra în posesia unui trofeu de excepție era pe cale să se înfăptuiască.

Pentru mine, antilopa — furcar este cel mai frumos și mai pasionant vînat nord-american. Tot în acest loc, am trăit emoția primului meu țap în sezonul de vînătoare cu arcul din anul 1971.

Antilopele continuă să populeze acest ținut din Colorado. În zonele semiaride, cheia supraviețuirii lor este apa. Numai abundența de vegetație din preajma bălților le poate menține aici.

Primul sezon de vînătoare cu arcul a fost inaugurat în Colorado în noiembrie 1967, obținîndu-se doar trei trofee. În 1974, s-a mai aprobat o perioadă suplimentară la antilope, între 1 și 5 august, dar s-au vînat numai patru exemplare. În noiembreie, am încercat să dobîn

→

desc un trofeu satisfăcător, însă în această perioadă ţapii încep să lepede tecile cornoase ale podoabei lor capilare, nemaiavînd nici un motiv să fie rîvniţi.

În verile următoare, am petrecut cîteva săptămîni observînd şi fotografiind antilope în Wyoming şi Colorado. Toate cunoştinţele acumulate în acest timp m-au determinat să înlocuiesc aparatul de fotografiat cu arcul.

O adîncitură ascunsă în apropierea unei bălţi este locul cel mai potrivit pentru a încununa cu succes acest tip de vînătoare. Acuitatea vizuală a antilopei nu e întrecută de cea a nici unui alt animal cu excepţia, poate, a curcanului sălbatic. Unii spun că antilopa e capabilă să distingă arcul de la 200 metri, aşa că vă puteţi imagina ce se întîmplă la numai 20. Am mai aflat de asemenea de la mulţi cunoscători că simţul mirosului este foarte atenuat la aceste animale, întrucît ele nu se prea folosesc de dînsul în spaţiile largi ale habitatului lor. Nu cumva să credeţi asta! Au un nas al naibii de sensibil, iar un loc de pîndă defectuos le va determina să-şi schimbe locul de adăpost. Le-am văzut cum adulmecau aerul la 20 metri de ascunzătoarea mea şi, neputîndu-mă localiza, cum au înconjurat balta pentru a avea vîntul în faţă. Într-o asemenea situaţie, pregătirile de tragere trebuie făcute cu mare băgare de seamă, altfel sălbăticiunile vor dispărea într-o clipită. E o mare diferenţă între o antilopă calmă şi una neliniştită.

Eu îmi pregătesc locul de pîndă în aşa fel încît să pot petrece în el, confortabil, o zi întreagă. Trebuie să se aibă grijă ca vînătorul să se afle tot timpul în umbră. Vegetaţia uscată contribuie şi ea la amenajarea unui astfel de adăpost. Uneori e nevoie de două gropi, cîte una pentru fiecare parte a zilei, în funcţie de umbra care-l poate camufla pe vînător. Dacă groapa este destul de adîncă şi ierburile înalte împrejurul ei, aceasta poate fi folosită toată ziua.

Într-o asemenea groapă mă aflam acum, cu arcul îndreptat către ţapul cel mare. Aripile portocalii ale săgeţii au şuierat prin aer, oprindu-se în stînga grumazului, deasupra piciorului din faţă. Vietatea a rămas ca fulgerată. A încercat un salt, dar elanul i s-a frînt în aceeaşi clipă. Primul gînd — cînd am sărit din adăpost — a fost să-i văd mai bine coarnele. De aproape nu erau atît de lungi, pe cît de masive, ambele extrem de îngroşate la bază. Clenciul din dreapta, curbat strîns, dădea impresia de înălţime. Am mulţumit în gînd zeiţei vînătorii şi am pornit să-mi caut ortacii, pe Jim şi pe Tony Hoza, aflaţi în apropiere, ultimul — un vînător de cerbi care îşi dobîndise şi el trofeul pentru sezonul acela. Ei m-au ajutat să fotografiez ţapul şi să-l duc la tabăra noastră.

Jim a vînat şi el un mascul frumos, evaluat apoi la 73 puncte. Era sigur că trofeul său e mai mare decît al meu. O săptămînă mai tîrziu, după măsurătorile de rigoare, aveam să aflu că trofeul antilopei vînate de mine însuma peste 85 puncte. Eram satisfăcut, deşi măsurătorile acestea erau provizorii, trebuind să aştept scurgerea celor 60 zile ale perioadei de uscare. În final, cu cele 85 puncte recunoscute oficial, am egalat performanţa lui Archie Malm din Dakota de Nord, deţinătorul recordului mondial la această specie de antilopă din 1958.

A te afla în posesia unui trofeu capital este tot ce îţi poţi dori mai mult ca vînător. De aceea am amînat pentru anul următor o nouă vînătoare cu arcul. Şi, cine ştie, poate că unul din frumoşii ţapi pe care i-am văzut în acest sezon va avea atunci 86 puncte...!

JUDD A. COONEY

(„Outdoor Life")

preluare

de C. Gabriel

— Pe coroana mea că ne-a văzut!

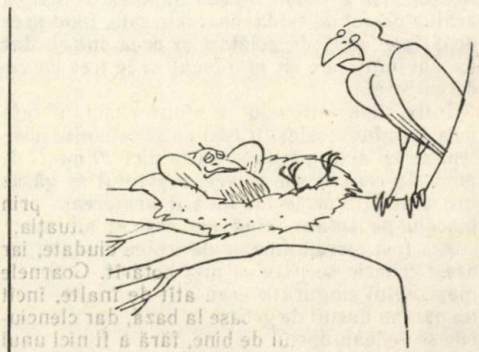

— Scoală trîntore, am nevoie urgentă de cuib. Şi nu-mi cere explicaţii!

UN CHIBIŢ DISCRET

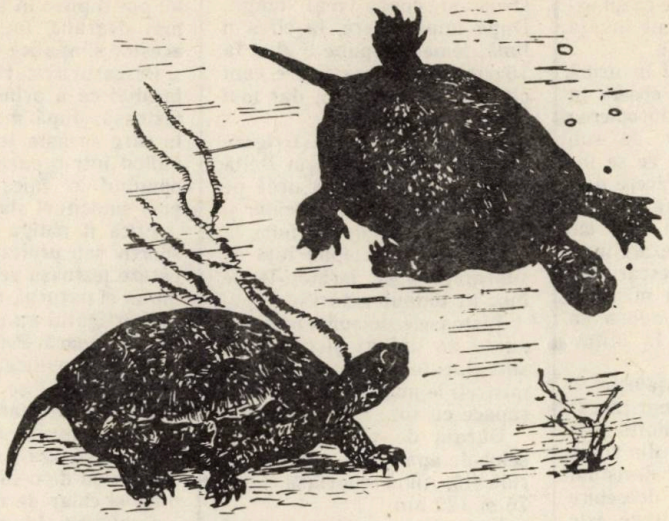

ţestoasa-de-apă

IUBITORILOR DE NATURĂ în general şi pescarilor sportivi în mod special le este dat uneori să întîlnească pe lîngă ape, în locuri mai retrase şi mai liniştite, o vietate curioasă la prima vedere, dar deosebit de simpatizată mai ales de către copii: ţestoasa-de-apa, numită popular — în trecut — şi „broască ţestoasă de apă", „broască cu troacă", „broască cu capac" sau „broască cu coadă lungă". În ştiinţă se numeşte *Emys orbicularis* (L.) şi nu are nimic de-a face cu broaştele şi brotăceii (buratecii), căci, din punct de vedere zoologic, aceştia din urmă aparţin clasei amfibienilor sau batracienilor, pe cînd ţestoasele sînt încadrate în clasa reptilelor, laolaltă cu şopîrlele, şerpii şi crocodilii.

Prima însemnare privitoare la existenţa ţestoasei-de-apă în România o datorăm călătorului italian *Marsigli* (1744) care a întîlnit-o la Dunăre.

Larg răspîndită în ţara noastră, ţestoasa-de-apă trăieşte în mai toate apele curgătoare liniştite, în lacuri şi bălţi, din Delta Dunării şi pînă în nordul ţării. Denumirea de ţestoasă se trage de la faptul că are corpul închis într-o carapace osoasă, acoperită cu solzi cornoşi. Partea dorsală a carapacei, denumită *ţest,* este bombată, iar partea ventrală, *plastronul,* este plată.

Ţestoasele îşi pot ascunde cu uşurinţă sub carapace atît capul cît şi picioarele, ba chiar şi coada care este destul de lungă, măsurînd cam 1/2 la femele şi 2/3 la masculi, din lungimea carapacei. Nu au dinţi, în schimb gura este înzestrată cu un fel de cioc cornos, cu marginile tăioase.

Forma şi culoarea carapacei se schimbă o dată cu vîrsta astfel: puii au carapacea mai rotundă, solzii mai aspri şi carenaţi, cu pete galbene pe marginea ţestului şi a plastronului, pe fond general negru. O dată cu înaintarea în vîrstă, solzii devin netezi, iar la adulţi carapacea este mai ovală, plastronul fiind ori galben cu pete negre, ori de culoare închisă. La exemplarele foarte bătrîne, petele galbene de pe carapace dispar, devenind aproape negre. De altfel, culoarea variază foarte mult de la un individ la altul, precum şi de la o regiune geografică la alta. Lungimea maximă a carapacei este de circa 20 cm.

Ţestoasa-de-apă are o dietă aproape în exclusivitate din hrană animală: viermi, insecte, larve, broaşte, mormoloci, ba chiar şi şerpi de apă, hrană pe care o consumă →

de obicei sub apă. Prada este ţinută cu gura şi sfîşiată cu ghearele. O broască sau un şarpe devorate de ţestoasa-de-apă arată aproape ca un exponat pe care se poate învăţa anatomia scheletului.

Cu mai mulţi ani în urmă, am avut prilejul să observ în lacul Snagov, din apropierea Bucureştiului, chiar de sub apă, cîteva ţestoase ce se înfruptau cu multă plăcere dintr-o bucată de brînză scăpată de cine ştie cine în apă, iar dacă este să dăm crezare unui vechi şi pasionat pescar, mai adăugăm că uneori mănîncă chiar şi mămăliga adusă ca momeală şi lăsată la întîmplare.

În captivitate, învaţă uşor să mănînce din mîna îngrijitorului şi primeşte cu multă plăcere hrana compusă din rîme, ficat, carne etc. devenind foarte blîndă, spre deosebire de mediul natural unde este extrem de timidă şi precaută.

În timpul verii, ţestoasele-de-apă pot fi văzute sorindu-se ore în şir, iar la cel mai mic zgomot sau clipocit al apei, se fac nevăzute cu o agilitate de necrezut. Sînt înotătoare şi scufundătoare excelente, slujindu-se de picioare ca de nişte adevărate vîsle, cu capul şi cu coada ţinînd direcţia. După un timp, apar la suprafaţă numai cu ochii şi nările, dar asta nu datorită lipsei de oxigen, căci pot rezista sub apă mai multe ore fără să respire.

Ţestoasele sînt sensibile la temperatură: iarna hibernează îngropîndu-se în mîl de unde nu ies decît cînd s-a încălzit bine. Dacă sînt ţinute la căldură (de exemplu, într-o seră bine încălzită) nu mai hibernează şi continuă să fie active şi să se hrănească normal în tot timpul anului. Deşi este foarte legată de apă, efectuează uneori migraţii pe uscat, fie pentru a-şi depune ouăle, fie în căutarea altor bălţi, cînd cele de origine au secat şi nu-i mai pot oferi hrană. Este momentul în care, mînate de instinct, traversează şoselele şi alte drumuri publice fiind supuse pericolului de a fi strivite de vehicule grele sau de a rămîne imobilizate în diferite gropi, de unde nu mai pot ieşi.

Împerecherea are loc primăvara, în timpul nopţii. Masculii se deosebesc de femele avînd o mică lăsătură în plastron şi coada mai lungă. După împerechere, la circa o lună, femela depune 3 pînă la 16 ouă albe, cu coajă tare, cam cît cele de porumbel, dar mai eliptice.

Savantul român *Grigore Antipa* a observat că, în Delta Dunării, ţestoasele se urcă pe trunchiul înclinat al sălciilor şi îşi depun ouăle în scorburi, la o înălţime apreciabilă faţă de suprafaţa apei, ferindu-le de înec în timpul viiturilor.

Ţestoasele-de-apă sînt parazitate de lipitori şi, cîteodată, sînt atacate de vidre, iar porcii mistreţi le mănîncă puii cu carapace cu tot.

Durata de viaţă a ţestoaselor-de-apă este destul de ridicată, fiind cuprinsă între 70 şi 120 ani.

În ţările Europei centrale şi de vest, ţestoasele-de-apă sînt ocrotite de lege, binecunoscut fiind faptul că, în general, aceste animale, ca de altfel toate reptilele, după sute de milioane de ani de evoluţie, se află în declin.

În raport cu omul şi cu interesele sale, putem spune că ţestoasele sînt complet inofensive. Deşi se mai întîmplă uneori să ne mai fure momeala din undiţă — fiind atrase de carne sau de hrana vie — nu pot fi considerate sub nici o formă animale dăunătoare, iar insuccesele noastre la pescuit nu pot fi puse în spinarea sau mai degrabă în... carapacea acestor simpatice vieţuitoare!

Pescarul avizat îşi dă seama imediat că a prins în cîrlig o ţestoasă, după modul specific în care aceasta trage firul de nailon într-o parte şi în alta, opunînd o mică rezistenţă, prin smucituri slabe.

Etica îl obligă pe pescarul sportiv sau profesionist să elibereze ţestoasa redîndu-o mediului ei natural, deşi desfacerea cîrligului nu este o treabă aşa de uşoară. Pentru aceasta, trebuie imobilizată cu talpa cismei, apoi i se trage capul afară de sub carapace şi, în final, cu multă atenţie, i se desface cîrligul, scutind-o în acest mod de o suferinţă cumplită şi chiar de moarte.

Subliniem în mod deosebit faptul că nu este adevărat, aşa cum s-a afirmat uneori, că ţestoasele-de-apă aduc pagube fondului piscicol: ele nu mănîncă decît ocazional peştişori şi de obicei pe cei slăbiţi, bolnavi sau morţi, contribuind în acest mod la menţinerea stării de sănătate a apelor.

Mircea ANDREI

— Acum ce fac cu tine? Cupa oricum s-a dus...

Păsările care nu beau apă niciodată sînt cele răpitoare, precum vulturul, şoimul, acvila şi altele. Lipsa apei este suplinită de alimentaţia acestor păsări care se hrănesc cu diverse animale vii, de la care absorb o cantitate suficientă de sînge; ţesuturile animalelor vînate sînt bogate în apă.

●

Marea egretă trăieşte în regiunile mlăştinoase din Florida, fiind întîlnită adesea în compania unor specii cu comportări similare în procurarea hranei (heron, ibis). Ea prinde peştele cînd acesta înoată în apa puţin adîncă. Dar această pasăre poate fura prada de la indivizi din aceeaşi specie sau de la o specie diferită. Atunci cînd egretele pescuiesc direct, ele obţin 0,04 peşti pe minut. Cînd încearcă să fure prada de la alte păsări, urmărindu-le în aer, eşuează, în general, atunci cînd prada este de dimensiunile celei pe care ar fi putut-o pescui şi ele, dar reuşesc mai des cînd prada este mai mare. Cu alte cuvinte, păsările respective au tendinţa să obţină peşti mai mari atunci cînd fură. Totuşi, procentul de consum de peşte furat este inferior celui obţinut prin efort propriu: 0,01 peşti pe minut. Marile egrete observate de cercetătorul J. Kushlan de la National Park din Florida petreceau 10% din timp furînd prăzile altora. Kushlan a calculat că energia obţinută de egrete pe minut furînd peştele de la alte păsări echivalează 0,09 kg, iar cea obţinută pescuind singure este de 0,28 kg.

●

Comunele din zona fluviului Iangţi cresc un mare număr de raţe pe care le lasă libere în orezării. S-a constatat că ele consumă pe oră ...206 insecte foarte dăunătoare culturilor de orez. În timp ce se hrănesc în orezării, raţele mănîncă şi rădăcinile unor buruieni, stîrpindu-le. Nu este de mirare că ţăranii chinezi au numit raţele „maşini vii de plivit".

●

Ornitologii au observat o specie de cocoşi (la noi cocoşul-de-munte) care, imediat ce se lasă gerul puternic, încep să mănînce... ace de brad; după o astfel de hrană, nici că le mai pasă de frig. Dar de ce recurg aceste păsări tocmai la un asemenea gen de hrană? Pot constitui frunzele de conifere o rezervă de căldură? Răspunsurile le-a dat personalul ştiinţific de la prima crescătorie de astfel de cocoşi nordici, aparţinînd fermei „Darwin" din regiunea Vologda. Biologii de aici au făcut următoarea experienţă: o parte dintre păsări n-au mai fost hrănite cu ace de brad, cînd în termometre a scăzut mercurul. După un scurt timp, ele au început în mod evident să sufere de frig, apoi s-au îmbolnăvit. Cercetările fiziologice efectuate ulterior au stabilit că în organismul acestor cocoşi nordici există o bacterie simbiontă ce trăieşte datorită frunzelor de conifere pe care le transformă în proteine, grăsimi şi hidraţi de carbon.

●

Unele animale învaţă să mănînce şi alte alimente decît hrana lor obişnuită. Papagalul de pildă, care este fructivor, ajunge uneori să se hrănească cu carne; la fel iepurele de casă! Darwin a văzut în unele insule sterpe rumegătoare hrănindu-se cu carne, iar naturalistul Brehm spunea că vitele din nordul Norvegiei, unde nu abundă imaşurile, mănîncă la nevoie capete de peşti fierte. Tot cu resturi de peşti se hrănesc iarna şi renii.

M. B.

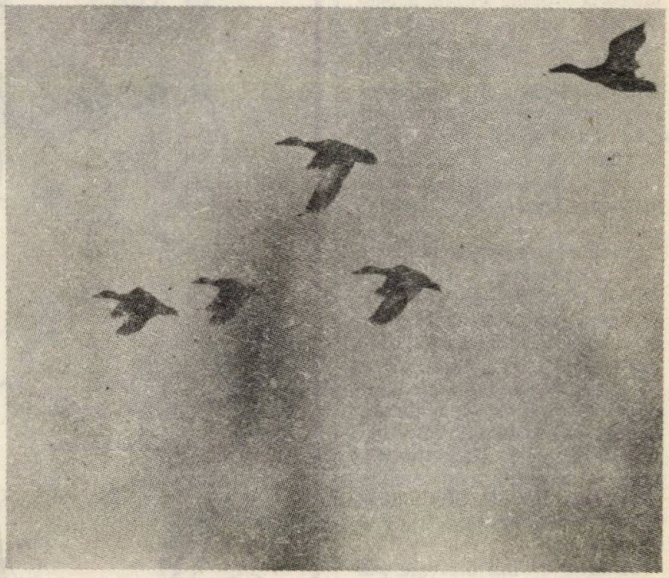

PRESOPUNCTURĂ ŞI MASAJ MEDICAL PENTRU CÎINELE DVS.

Posesorii de animale domestice sînt obligaţi deseori să înveţe aplicarea unor tratamente medico-veterinare mai mult sau mai puţin complicate, vrînd să vină în ajutor prietenilor lor patrupezi. Administrarea unei pastile, efectuarea unui pansament sau a unei injecţii subcutanate, spălarea ochilor, a urechilor sau stoarcerea glandelor perianale sînt lucruri cunoscute oricărui vînător cu cîine. Mai puţin răspîndite sînt presopunctura şi masajul medical prin care se pot trata diferite afecţiuni — de la inflamarea pleoapelor pînă la exema rebelă.

Mulţi dintre medicii veterinari vor surîde citind aceste rînduri, uitînd că, aproape 4000 de ani colegii lor în medicina umană au negat posibilitatea vindecării prin acupunctura care astăzi se aplică tot mai mult şi în mai multe afecţiuni, existenţa punctelor sensibile fiind dovedită şi cu ajutorul aparaturii contemporane.

Dacă putem experimenta pe cîini medicamente şi operaţii destinate să fie aplicate omului, dacă am admis realitatea evoluţiei şi faptul că omul face parte din clasa Mamalia a regnului, de ce am nega existenţa unor puncte sensibile atît la cîine cît şi la celelalte mamifere (chiar la celelalte animale vertebrate) şi de ce să nu încercăm să tratăm, prin aceste puncte, animalele noastre bolnave?

În ceea ce mă priveşte, pot afirma că am vindecat cîinii mei de nişte afecţiuni cutanate (exemă?), pentru care medicamentele existente s-au dovedit ineficace, iar cine a văzut iarna trecută braca mea sîrmoasă, Molda, la vînătoare, n-ar fi crezut că are 12 ani.

Presopunctura şi masajul medical sînt uşor de aplicat şi plac cîinilor mult mai mult decît orice alt tratament: în majoritatea cazurilor ele sînt primite drept mîngîiere sau atenţie deosebită din partea stăpînului, iar în rarele cazuri cînd punctul sensibil este prea dureros, el poate fi tratat întîi doar prin aplicarea mîinii, mărind treptat presiunea. De altfel, cîinii, deseori, se tratează sînguri, lingînd apăsat locurile respective, fără o cauză. Ne vom opri aici doar asupra cîtorva puncte principale, uşor de tratat în viaţa de fiecare zi.

Pentru afecţiunile cutanate rebele, se apasă în adîncime două puncte pe ambele părţi ale coloanei vertebrale, în dreptul omoplaţilor *(fig. 1)*, mai ales seara, dacă în timpul nopţii animalul se scarpină. Aceste puncte se vor atinge şi de fiecare dată cînd mîngîiem animalul.

Reumatismul poate fi prevenit sau ameliorat prin masarea

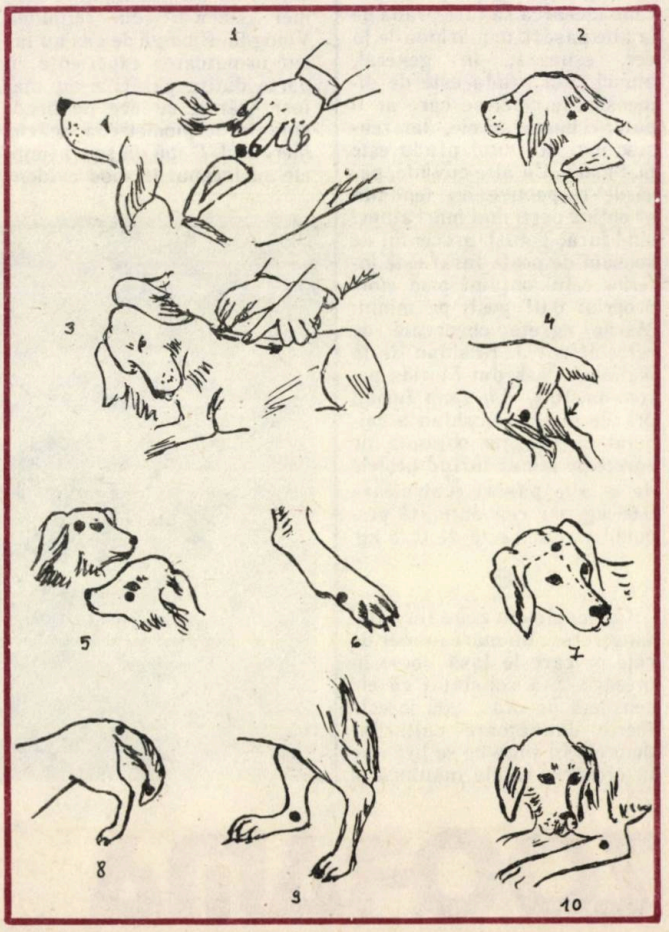

în fiecare seară (cîte 5 minute) a altor două puncte situate la baza craniului, tot pe ambele părți ale coloanei vertebrale *(fig. 2)*.

După vînătoare și după orice efort, este bine să masăm în lungime toată coloana vertebrală *(fig. 3)* insistînd mai ales în zonele unde se simt noduri și durități. Acest masaj, efectuat în pauza între două goane, revigorează cîinele obosit. Un efect asemănător are și frecționarea flancurilor în dreptul coastelor — mișcare cunoscută de toți chinologii pentru a revigora un cîine obosit sau intimidat.

Căderea excesivă a părului poate fi atenuată și chiar oprită prin apăsarea glandelor (uneori destul de mărite și dure) care se găsesc deasupra pliurilor picioarelor posterioare *(fig. 4)*. Masînd zilnic de cîteva ori aceste glande, precum și punctele din *fig. 1* am reușit să vindec afecțiuni cutanate rebele de origine necunoscută.

Punctele din *fig. 5* masate cîte 5 minute zilnic (de 2—4 ori în cazuri grave) vindecă inflamațiile pleoapelor. Pentru conjunctivite rebele se mai apasă și frecționează un punct situat din partea externă a labelor anterioare *(fig. 6)*, la baza degetelor.

Pentru prevenirea cataractei și combaterea unui început de cataractă trebuie masat și apăsat zilnic, dimineața și seara — cîte două, trei minute un punct situat în mijlocul frunții *(fig. 7)*. Acest punct se simte ușor ca o denivelare pe muchia osului, în mijlocul craniului.

Un cîine fricos și prea nervos poate fi reconfortat pe loc apăsînd două puncte la baza și spre vîrful cozii *(fig. 8)*. Acest masaj este util de exemplu la expoziții canine sau întreceri, cînd animalul este intimidat de prezența multor oameni și alți cîini, de zgomote neobișnuite etc.

Rahitismul la căței poate fi evitat prin masajul zilnic al labelor posterioare și mai ales al punctelor situate în interiorul coatelor *(fig. 9)*, ușurînd asimilarea calciului și a unor micro-elemente.

Gestația falsă (nervoasă) poate fi de asemenea ușurată prin masajul labelor posterioare (degetele și laba pînă la coate) precum și prin apăsarea celor două puncte situate pe partea superioară a coatelor din față (fig. 10). Aplicarea acestui masaj în zilele de căldură a cățelei exclude gestația falsă.

Toate aceste puncte pot fi tratate prin presiune și masaj fără prea mare efort din partea stăpînului, în acele cîteva minute acordate zilnic prietenului nostru patruped, iar cîinele ajunge să se obișnuiască într-atît cu acest tratament, încît îl consideră drept atenție și mîngîiere și îl cere singur, vîrîndu-se sub mîna omului, exact cum face și pisica.

Maria TĂLPEANU

ŞI ACUPUNCTURĂ pentru păsări

ACUPUNCTURA, MEdicină tradiţională din Extremul Orient, care-şi dovedeşte în zilele noastre posibilităţi tot mai largi, începe să fie extinsă şi în domeniul medicinei veterinare!

Astfel, în Fort Lauderdale (Florida — S.U.A.), la Centrul de îngrijire a păsărilor sălbatice, unde ajung lunar cam 400 de păsări intoxicate, rănite, cu fracturi etc., aparţinînd celor mai diferite specii (porumbei sălbatici, răpitoare de noapte de tot felul, pelicani etc.), plus nenumărate păsări domestice sau din colivii, a început să fie aplicată şi acupunctura, ca mijloc de vindecare.

Pe lîngă puţinele cadre de specialişti, numeroşi voluntari participă la primirea mesajelor, organizarea transportului, ţinerea evidenţei indispensabile şi chiar la acordarea ajutorului elementar în cazurile mai uşoare. Astfel, a ajuns să colaboreze şi specialista în acupunctură Simm Gottesmann cu acest centru. Ea vine cam de două ori pe săptămînă, pentru a ajuta cu priceperea sa în cazurile speciale, unde vindecarea merge mai încet sau medicamentele nu dau efectele scontate.

Acupuncturista şi-a vindecat mai întîi o pisică ce zăcea de luni de zile în urma unei cistite rebele, devenind în cele din urmă... dependentă de medicamente (intoxicată), şi pe care tratamentul prin acupunctură a refăcut-o miraculos! Astfel a prins curaj, a experimentat pe păsări, iar acum o face în mod curent.

Utilizează între 5 şi 25 de ace la un tratament care durează cam 20 de minute; timp de cîteva minute transmite prin ace şi un curent electric slab, care accentuează efectele pozitive. Astfel, o găină paralizată a fost repusă pe picioare, de fapt vindecată, în numai două şedinţe...

Implicaţiile, normale şi logice pentru orice evoluţionist, sînt clare: animalele inferioare omului (prin gîndire, „conştiinţă" sînt totuşi similare fiziologic şi în privinţa mecanismelor declanşate de acupunctură, care ajută la vindecarea organismului.

Matei VLAD

Vînarea nagîţilor cu plasa

ESTE O METODA tradiţională adînc înrădăcinată numai în unele sate din regiunea Ardennes (Franţa) — sînt acolo cîteva familii specializate din tată în fiu în prinderea nagîţilor cu plasa, un procedeu original, cam pe marginea legii, tolerat deocamdată din cauza... tradiţiei. Cum se practică această „vînătoare"? Într-o porţiune adecvată de teren mlăştinos se instalează, în poziţie verticală („de aşteptare") două plase de in, oarecum invizibile, avînd marginile rigide; ele sînt puse faţă în faţă, fiecare avînd o lungime de 17,50 metri şi o lăţime de 2,30 metri. „Vînătorul" stă la pîndă, camuflat într-o ascunzătoare situată la 75 de metri, de unde, graţie unui cablu subţire de oţel, acţionează „căderea" plaselor pe nagîţii adunaţi acolo.

Arta constă în a atrage nagîţii; pentru aceasta, se răscoleşte în prealabil, cu piciorul, porţiunea respectivă pentru a provoca ieşirea diverşilor viermi — hrana preferată a nagîţilor — la suprafaţa solului; se pun apoi, bineînţeles, în afara plaselor, nişte atrape, unele „moarte„ (nagîţi împăiaţi) şi altele „vii" adică mai mulţi nagîţi fixaţi de un picior şi circulînd, după posibilităţile lor reduse, de colo-colo; se mai folosesc, în completare şi chemătorile imitînd strigătul caracterisitic al nagîţului de „ki-viit".

După statistica ţinută minuţios la zi de aceşti prinzători-vînători, în perioada 1902—1982, fiecare din ei putea captura pe an cam 400 de păsări în medie.

N. C.

MOZAIC

● Efectivele ultimilor lei care au supraviețuit în afara Africii, în libertate, scad în continuare, îngrijorător. Stabiliți în prezent numai pe peninsula Kathiawar (India), în pădurea — rezervație naturală — Gir, în rapoartele oficiale din 1960 se menționau 283 exemplare; 3 ani mai tîrziu, un alt recensămînt dovedește existența a 285 lei asiatici. În anul 1970, efectivul acestor lei a scăzut deja la 162, pentru a ajunge în prezent la aproximativ 100. Cauza scăderii alarmante a efectivului: otrăvirea leilor de către populația stabilită la marginea pădurii și care își trimite ciurdele de vite la păscut în interiorul rezervației. De altfel, principala pradă a leilor din pădurea Gir o constituie vitele.

● Numărul leilor din marele Parc național Kruger (Africa de Sud) a crescut în ultimii 15 ani de la aproximativ 750 la peste 1200 exemplare.

● Efectivul mărit de lei din Parcul național Kruger nu a avut nici un fel de influență asupra efectivelor de zebre, gnu sau antilope, principala pradă a leilor. Lucru firesc și de altfel așteptat, leii consumă în jur de 100.000 copitate anual.

● Doar maximum 50% din puii de lei au șansa să ajungă la maturitate. Restul mor pur și simplu de foame (în primul rînd). Rata mortalității la ghepard este și mai mare — în jur de 70%.

● Una dintre cele mai mari colonii de urși de mare, o specie mare de focă, se găsește la Cape Cross (Africa de Sud). Prin anii '30 ai secolului nostru, colonia număra în jur de 25.000 urși de mare, care s-au înmulțit în prezent la peste 100.000, număr atît de mare, încît acoperă literal-

mente întregul cap stîncos. Cauză — exploatarea rațională a coloniei, din care se vînează anual 5—7%. Fără această reducere de efectiv, anual ar fi condamnat la moarte prin inaniție un mare număr de pui.

● Cu toate că în R. D. Germană codalbii au fost declarați monumente ale naturii, încă din anul 1908, pînă în prezent, au fost găsite peste 400 exemplare moarte. Dintre acestea, în mod sigur cel puțin 99 exemplare au fost ucise de vînători... De moarte naturală — boli, lupte — au murit numai 28 exemplare, adică 18%.

● În Parcul național din Munții Abruzzi (Italia), instituit în primul rînd pentru protecția ultimilor lupi din Italia, trăiesc pe o suprafață de aproximativ 40.000 ha vreo 20 lupi. În același teritoriu, locuitorii, aproape 7.000 la număr, cresc în jur de 10.000 oi, efectivul de capre negre se ridică la peste 500 și, în mod ciudat, în prezența lupilor!. S-a reușit de curînd chiar colonizarea cerbilor aduși din R. F. Germania; cu toate că — aviz specialiștilor — cerbii aduși din Pădurea Bavareză nu au cunoscut de multe generații „flagelul" lupilor, numărul lor a sporit cu 60.

VECHI OBICEIURI ALE PESCARILOR DE PRETUTINDENI

Numeroase unelte şi mijloace străvechi de transport folosite la pescuit sînt înlocuite din ce în ce mai mult cu cele pe care le crează civilizaţia moderna, acestea rămînînd cunoscute numai datorită eforturilor pe care le fac specialiştii în cercetarea culturii populare.

Un exemplu concludent în acestă privinţă este tipul de pirogă de pescuit fără balansier, condusă cu ajutorul unei vîsle aşezate în partea dinapoi sau cu al unei pînze şi cîrme, pirogă care s-a menţinut pînă acum vreo trei decenii în tradiţia populaţiei nipone din insula Tanegashima. Aceste pirogi de pescuit se construiau din trunchiuri de pini uriaşi ce se găseau din abundenţă în insulele japoneze Yakushima şi Tanegashima. Principalele etape în „confecţionarea" pirogii erau însoţite de ceremonii a căror încărcătură magică străveche este evidentă. După ce alegea pinul care urma a fi tăiat, viitorul proprietar împreună cu tăietorii şi dulgherii se adresau „zeului muntelui" cu rugămintea de a permite tăierea arborelui respectiv. Ei încercau să obţină bunăvoinţa zeului aducîndu-i, totodată, numeroase ofrande — orez, sare, rachiu de orez. Trunchiul pinului tăiat se aşeza pe un suport de lemne şi se despica partea superioară, realizîndu-se astfel forma semiovală a pirogii. Apoi începea scobirea interiorului cu ajutorul bărzii, securii şi dălţilor. În partea din spate se amenaja un loc anume în care se punea cîrma. După aceea, piroga era răsturnată şi se cioplea pe partea exterioară. In momentul în care cioplirea era încheiată, se oferau din nou „zeului muntelui" rachiu de orez şi buchete de frunze verzi, mulţumindu-i-se pentru îngăduinţă. Urma transportul pirogii pînă la malul mării, unde era finisată, punîndu-i-se suportul pentru catarg, vîslele şi cîrma. Lansarea pirogii la apă era însoţită de un alt ceremonial, la care participau toţi membrii colectivităţii. Meşterii constructori se aşezau în

pirogă, unde, alături de uneltele lor de lucru, erau încărcate şi diverse alimente. În veselia generală a celor prezenţi, piroga era împinsă de bărbaţi pînă la apa mării. După obicei, primele persoane care aveau apoi obligaţia de a se urca în pirogă erau soţia şi fata pescarului. Sărbătoarea lansării unei noi pirogi se încheia cu o masă comună a meşterilor constructori, a unor pescari şi a proprietarului.

●●●

La ainoşi, populaţie care locuieşte în insulele Sahalin (U.R.S.S.) şi Hokkaido (Japonia), pescuitul a constituit, alături de vînătoare, una dintre ocupaţiile tradiţionale. Pentru pescuit, ainoşii îşi construiau bărci, de regulă monoxile, iar ca unelte foloseau, în principal, harponul. Bărcile aveau foma unor pirogi lungi de aproximativ 8 metri şi late de peste 0,5 metri, ceea ce asigura celui ce pescuia echilibrul necesar aruncării, cu multă precizie a harponului. Acesta avea două vîrfuri detaşabile, ce se ungeau cu otravă.

De obicei, ainoşii mergeau la pescuit cîte doi, unul conducînd barca, iar celălalt stînd gata să arunce în orice clipă harponul. Un procedeu original de a pescui întîlnit la ainoşi era pescuitul cu cîini. Pentru aceasta, ei dresau cu o uimitoare răbdare şi perseverenţă un mare număr de cîini, care, de îndată ce apucau peştele în gură, îl aduceau pe ţărm. Pentru pescuit, ainoşii dresau două „echipe" formate din cîte 20—30 de cîini. Dresarea cîinilor se făcea pe plajă şi în apa mării. La un semnal anume, fiecare grup de cîini, aflat cam la circa două sute de metri distanţă unul de altul, se arunca în mare şi înota, în coloane, direct spre larg, pînă ce, la un alt semnal dat de pe plajă, cele două grupuri de cîini se apropiau unul de altul şi începeau să se îndrepte spre ţărm. Peştii aflaţi în raza celor două coloane de cîini se apropiau unul de altul pornind şi ei spre ţărm, speriaţi de zgomotul produs de cîini. La ţărm unde apa era mică, peştii erau prinşi cu gura şi depozitaţi pe plajă. Ca recompensă pentru pescuit, ainoşii obişnuiau să dea cîinilor capetele de peşte.

În vremuri mai îndepărtate, ainoşii pescuiau şi foci, morse şi chiar balene. În alimentaţie mai foloseau şi carnea de broască ţestoasă, precum şi crabi, homari, stridii, scoici etc. Este interesant de remarcat că ainoşii nu mîncau nici carnea crudă, nici peştele crud, ci numai preparate. Ei obişnuiau să consume foarte multă carne friptă pe jar. Una dintre mîncărurile mai puţin cunoscute în alte părţi se prepara din castane amestecate cu grăsime sau icre de peşte. Ainoşii cunoşteau şi procedeul de conservare a peştelui prin afumare. În acest scop, ei puneau peştele pe o gratie confecţionată din nuiele deasupra unui foc ce ardea mocnit. Ainoşii serveau mîncare în farfurii confecţionate din scoarţă de copac şi o păstrau în recipiente din lemn.

●●●

Joraii (Asia de Sud) practică intens pescuitul. Ca urmare, mîncarea preparată din peşte, numită local „anyam akan" este foarte apreciată şi gustată de toţi membrii tribului. Peştele îl consumă fie fiert, fără nici un fel de altă garnitură, fie cu legume. Ei mănîncă de asemenea şi peşte prăjit sau la frigare. Şi joraii cunosc tehnica afumării peştelui pentru a-l consuma peste mai multe zile.

Dată fiind importanţa pe care o are peştele în hrana jorailor, aceştia obişnuiesc să folosească variate modalităţi de prindere a peştelui. Foarte des este folosită plasa de mînă ce are o sfoară legată pe margini şi care se strînge cînd intră peştele. Joraii au obiceiul de a utiliza o mare varietate de unelte confecţionate din plasă. De pildă, aşa numitul „pu'jjoru" nu este altceva decît o unealtă care la noi este cunoscută sub denumirea de lejnic şi are forma unei plase patrate cu două lemne ce fixează cele patru colţuri şi care au o coadă lungă de care se prinde unealta. La mijloc se leagă un boţ de mămăligă după care se lasă în apă.

La jorai se folosesc foarte multe unelte de pescuit confecţionate din împletitură de nuiele. Cea mai simplă unealtă este coşul, numit „grang" care se bagă în apă şi se ridică prinzîndu-se peştele ce ajunge întîmplător în acel moment în coş. Foarte variate ca forme sînt vîrşele, acestea avînd însă toată gura întoarsă înăuntru în aşa fel încît peştele odată intrat să nu mai poată ieşi. Uneori vîrşele au dimensiuni mari, pînă la doi metri. Joraii au obiceiul de a le fixa de nişte garduri, în anumite locuri ale apelor curgătoare, la baraje, în aşa fel încît cu mai multe vîrşe puse la rînd să ocupe toată suprafaţa pe care ar putea trece peştele. Ei construiesc, de asemenea şi garduri pentru pescuit.

→

Tradiţia pescărească îndelungată şi materia primă locală au dictat o formulă ingenioasă de pescuit şi locuitorilor de la sud de oraşul Mattore (India). Împletindu-şi un fel de bărci-coşuri din trestii şi liane, ei pescuiesc astfel şi îşi adună recolta de peşte, în largul lacului de acumulare Stanley.

Procedeul vechi şi simplu de a prinde somni cu cvocul s-a păstrat pînă în zilele noastre. El constă din următoarele: pescarul stă în barcă şi loveşte apa cu cvocul — un mîner de lemn de o formă specială, lustruit în partea de jos. Somnul, chemat de zgomot, vine repede, întîlneşte în cale undiţa şi înghite momeala.

Nici pînă azi nu e foarte clar prin ce îi atrage pe somni acel plescăit specific al apei produs de cvoc. Unii specialişti, pe baza analizei acustice efectuate, cred că „zgomotul cvocului imită grosolan zgomotul pe care îl face somnul cînd prinde hrana".

●●●

La Neringa, o gospodărie piscicolă din golful Kurşa (U.R.S.S.) pescarii au moştenit de la multiplele generaţii de înaintaşi o metodă de lucru extrem de rară: „pescuitul cu ajutorul muzicii", al ritmului mai bine zis. Aşa se pescuieşte însă numai pietroşelul numai în golful Kurşa şi numai iarna. Cum se practică pescuitul „ritmat"? Mai întîi se face în gheaţă o copcă al cărei diametru e ceva mai mic de un metru. Apoi, se fixează cu prăjini trei năvoade, după care se introduce în copcă o scîndură de brad. Pe capătul rămas afară se exercită partea... muzicală a lucrului: se bate, cu un obiect tare, într-un anumit ritm. Un ritm precis, însă cît mai armonios şi, în orice caz, neîntrerupt. Pescarul care-şi ia această îndeletnicire nu va înceta s-o practice timp de circa o oră şi jumătate, adică pînă se umplu năvoadele. Această ciudată metodă pare a fi deosebit de eficientă: folosind-o, doi pescari reuşesc să prindă, într-o singură zi, pînă la o tonă de pietroşel.

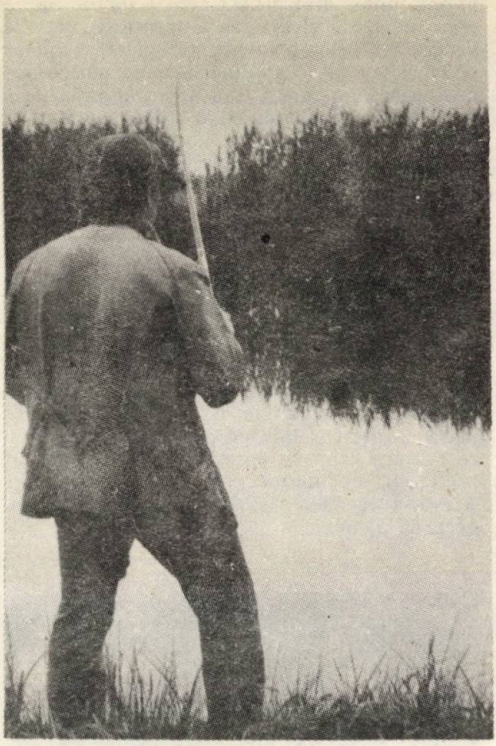

Populaţia Waiongono din Venezuela se serveşte şi astăzi de o veche metodă pentru a pescui. Ei toarnă în apele rîurilor o substanţă obţinută în urma stoarcerii unei plante denumită barbasco. Vărsată în apă, această substanţă are darul de a ameţi peştii în aşa mod încît ei pot fi culeşi cu mîna.

●●●

Pescarii polinezieni au o asemenea îndemînare, încît suliţa, una dintre uneltele de pescuit, care este azvîrlită de sus de pe stîncă, ţintuieşte peştele ce înoată în lacuna insulei!

●●●

Undiţele folosite în trecut de căpeteniile şi nobilii polinezieni se deosebeau de cele ale membrilor de rînd ai obştii, prin aceea că erau confecţionate din două bucăţi prinse bine una de alta, prima fiind din scoică de perlă, iar cealaltă din carapace de broască ţestoasă.

●●●

Cînd au fost descoperiţi la începutul secolului al XVI-lea, alakalufii (Ţara de Foc) practicau una din cele mai primitive metode de pescuit. De o tijă de lemn sau de o împletitură din tendoane de balenă atîrnau o pietricică pentru ca

să se arunde în apă, iar în vîrful împletiturii sau tijei înfingeau ca momeală un peşte mic. Bărbaţii foloseau metode de pescuit mai complicate; făceau la ieşirea din estuare sau golfuleţe baraje din pietre, peste care săreau bancurile de peşte o dată cu marea şi rămîneau acolo după ce se retrăgea, fiind astfel usor de adunat.

Femeile grupului alakalut culegeau scoici şi alte mici vietăţi marine într-un mod original: îşi confecţionau un coş circular ce avea deasupra o toartă împletită pe care o apucau între dinţi şi plonjau în apa mării. Înotînd spre adînc, coşul reţinea ceea ce întîlnea în cale, mai ales scoici, arici de mare etc., pe care apoi femeia ridicîndu-se la suprafaţă, le vărsa în barcă. Ele culegeau în acest fel produse ale mării, afundîndu-se pînă la aproximativ şapte sau opt metri. Tot femeile erau acelea care culegeau arici de mare cu o metodă, de asemenea, foarte arhaică: pentru aceasta se foloseau de o prăjină lungă de circa trei metri care avea partea de la vîrf crăpată în forma unui trident.

●●●

În mările calde trăieşte un peşte numit remora, care posedă pe cap o ventuză foarte aderentă sub forma unui disc oval. Băştinaşii africani folosesc această caracteristică a peştelui de a se fixa cu ventuza de anumite obiecte din apă pentru a pescui peşti mai mari şi broaşte ţestoase. Remora este în prealabil legată cu un inel de pedunculul caudal şi păstrată într-un vas cu apă. La pescuit se dă drumul remorelor în apă şi după ce s-au fixat pe peşte pescarul trage captura. Remorele ating o lungime de 50 cm, dar în mod obişnuit sînt de 20—25 cm.

●●●

Cunoscuţi prin pasiunea lor pentru pescuitul la copcă, pescarii moscoviţi trasează mai întîi de trei ori, în sensul acelor de ceasornic, locul viitoarei copci. Degajarea de gheaţă a acesteia e însoţită de un fel de descîntec. Nimeni nu crede în el, dar nimeni n-ar proceda altfel.

●●●

Pe fluviul Iangtse se pot zări pe înserat pescarii chinezi care ies la pescuit pe tradiţionalele lor plute de bambus. Ei practică un pescuit unic în felul său, folosind pentru aceasta un număr de păsări, din familia cormoranilor, dresate în aşa fel, că se afundă în apă şi revin cu peştii în plisc, depunîndu-i pe pluta pescarului.

●●●

În serile de iunie, pe marele canal din Cette (port din sudul Franţei), trec bărci de pescari împodobite cu flori. În fiecare barcă stau cîte zece vîslaşi, doi muzicanţi, un toboşar, un oboist şi şase combatanţi-balansori (ei ţin echilibrul bărcii cu ajutorul unei prăjini lungi). Toţi poartă cămăşi şi pantaloni albi, iar pe cap berete albe de marinari. În tribuna înjghebată din scînduri vopsite pe malul canalului, se instalează juriul, alcătuit din cei mai bătrîni pescari, îmbrăcaţi tot în alb. Răsună o trîmbiţă şi bărcile se apropie două cîte două. Primul combatant-balansor îşi înfruntă adversarul, străduindu-se să-l arunce în apă. Cei de pe mal aplaudă, lansează încurajări, scandează numele învingătorului. Între timp, se pregăteşte perechea următoare de combatanţi-balansori. Şi aşa mai departe...

Mihai BURDUJA

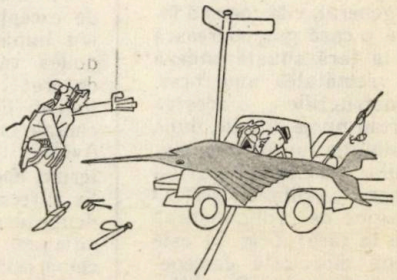

Accident rutier

UN STRUŢ în Sicilia

În peninsula italică, ceea ce e mai ales „vechi" — dovezi de îndelungată istorie pe crugul vremii — devine mereu mai interesant şi, de ce să nu recunoaştem, uneori imprevizibil. Patrimoniul cultural, inatacabil al trecutului multimilenar de civilizaţie romană se află, cum se spune, la „el acasă". În Sicilia, turistului, vizitatorului, dar mai ales cercetătorului, atenţia îi este absorbită de impresionantele mozaicuri din Piazza Armerina. Aici, o mare frescă pavimentală este împodobită mai cu seamă cu scene de vînătoare. Neîndoielnic, de un rafinament artistic neaşteptat, cu o linie autentică de tipul a ceea ce numim „villa romana" e într-un sens, un veritabil muzeu! În general, vila romană indică o casă gospodărească de la ţară situată undeva în vecinătatea unui oraş. Construcţiile acestea purtau nume diferite, după destinaţia lor, de exemplu: „villa rustica", „villa urbana", „villa luxoria". O imagine de „villa rustica" (de la ţară) (fig. 1) este scena mozaicală descoperită la Tabarka (Republica Tunisiană).

Şi pe teritoriul ţării noastre din vechea Dacie, avem mărturii despre o vilă ţărănească, cea de la Hobiţa — locul de naştere al geniului creator în sculptura românească Constantin Brâncuşi — a acelui „om mare" al Valahiei Mici. O astfel de vilă, un conac, exprima idealul unui om, fizionomia lui de plastică interioară şi nevoile de exteriorizare, adîncurile şi stilul de vibraţie specifică. În schimb, o „villa luxoria" romană era rezervată împăratului, dar şi protipendadei din jurul său, în scopul satisfacerii unor aşazise delectări estetice. În acest sens adeveresc şi surse antice — Vitruviu, Columella ş.a. Şi aici cu îngăduinţa cititorului purtat de noi pe mai multe expozee istorice — ajungem la articolul enunţat în titlu.

Un complex arheologic de excepţională amploare, ivit lumii după cel de al doilea război mondial, e datorat cercetătorilor italieni. Este Piazza Armerina de la Casale (Sicilia). Avea în construcţie portic, terme, apeduct, piscine etc. Se apreciază că era o rezidenţă imperială la dispoziţia unor tetrarhi, „conducerea celor patru" — Diocleţian, Galerius, Maximiamus, Constantius —, de fapt, o formă de guvernămînt a imperiului roman elaborată de Diocleţian (293 e.n.), în scopul pretins al „asigurării permanenţei", unităţii şi puterii imperiale. Prin urmare, Piazza Armerina devine cunoscută lumii noastre prin multe mozaicuri (sec. IV e.n.) de „duşumea", desfăşurate pe cca 3500 mp. Toate aceste opere de artă sînt realizate într-un stil „provincial", nord-african; avem aici în atenţie mozaicuri cu scene vînătoreşti de la Djemila (Republica Algeriană Democratică şi Populară) sau cel de la antica Apamea, astăzi aşezarea Qualaat al-Mudik (Republica Arabă Siriană), toate bine conservate.

Printre cele mai cunoscute opere de artă de la Piazza Armerina se numără mozaicurile intitulate „Sosirea stăpînului", din coridorul cu marea scenă de vînătoare (fig. 2), în fapt, o mare captură de animale exotice, „vioara" întîia deţinînd-o struţul (*Struthio camelus*). Cine este autorul sau autorii acestor fastuoase mozaicuri nu se ştie. Cei mai mulţi specialişti îi numesc generic, „maeştri ai vînă-

torii" sau, uneori, „maeştri ai carnajului", adică ai pasionaţilor spectacolelor de circ.

Vînătorile, animalele vînate sau capturate sînt des întîlnite în mozaicurile lumii romane provinciale, aceste scene fiind preponderent exotice. Întregim contextul mozaicurilor pînă acum amintite, pe aceeaşi temă, cu cele de la Hippo Regius Leptis, din Antiohia, acestea din urmă aflătoare în custodia de la Luvru, sau cu mozaicul cu sălbăticiuni de la Aquileia (Italia) ş.a.m.d. În articolul nostru, am pornit-o la drum pe urmele trecutului, cu simţămîntul că legea, oriunde în lume, va ocroti şi pe acest struţ-simbol, monument al Naturii-mame, ca şi pe toate necuvîntătoarele, unele aflate în pragul dispariţiei ca specie.

Plutarh-Antoniu MIHĂILESCU

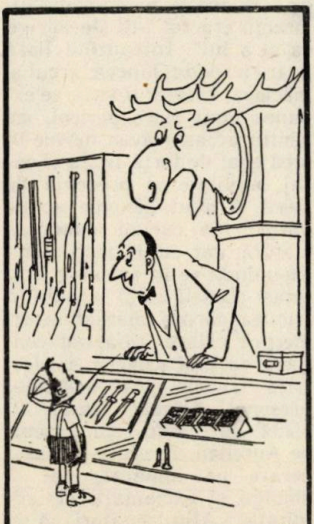

— Ce vrea tăticul tău?
— Nu el, ci mămica: boabe de piper, trei la fund...

RECORDURI

● Singurul oraş din lume care are un monument închinat unui peşte se află la Ketchikan (Alaska). Este vorba de un monument de lemn care reprezintă un somon, în memoria milioanelor de somoni care sosesc în apele zonei pentru a-şi depune icrele.

● De obicei, pescarii primesc felicitări şi premii în cazul prinderii unor peşti mari sau a unor cantităţi de peşte însemnate. Britanicul Russel Doig a fost premiat însă de municipalitatea Londrei pentru că a adus o dovadă concretă că eforturile pentru depoluarea Tamisei au început să dea roade. Russel a reuşit să pescuiască un somon, după 150 de ani de la ultimul eveniment de acest fel petrecut în apele Tamisei.

● Un pescar amator din oraşul japonez Itami a stabilit un insolit record de pescuit, prinzînd, cu o lansetă, cel mai mare biban de mare înregistrat în analele pescuitului sportiv nipon. Peştele avea lungimea de 162 de cm şi cîntărea 56 kilograme.

● Ziarul „Izvestia" informează că un sturion lung de 3 metri şi o greutate de 207 kg a fost pescuit pe cursul superior al Volgăi, aproape de barajul hidrocentralei de la Kuibîşev. Capturarea sa nu a ridicat nici o problemă, dat fiind că sturionul era deja epuizat, luptînd cu apele care se izbeau de pereţii barajului. De multă vreme, nici un sturion nu a urcat atît de mult în apele fluviului, din cauza barajului construit cu peste 32 de ani în urmă. Întrucît vîrsta construirii barajului era recentă, specialiştii cred că în patrimoniul genetic nu intrase „informaţia" ereditară privind „primejdia" pe care o reprezintă barajul, lacună care, după cum s-a văzut i-a fost fatală.

● Un pescar iugoslav s-a întors la mal cu o „captură" care i-a întrecut aşteptările şi, probabil, a stîrnit invidia multor colegi. Plecat la o partidă obişnuită de pescuit, el a scos din apele rîului Vardar, la o distanţă de aproximativ 200 kilometri de Marea Egee, un rechin de apă dulce. Exemplarul, de fapt un pui de rechin, avea lungimea de 40 centimetri şi greutatea de circa un kilogram.

● David Tibble, un pescar din Santa Barbara California a capturat un rechin alb de 4,5 m lungime, cîntărind nu mai puţin de 1000 kg. Isprava pescarului s-a petrecut în apropierea insulei Anacapa unde acesta pescuia împreună cu alţi tovarăşi. Rechinul a intrat în năvodul aruncat în ocean şi a fost nevoie de mai bine de o oră pentru a fi tras afară.

● Australianul Alf Dean figurează printre recordmenii lumii cu o realizare unică: la 21 aprilie 1959 a reuşit să pescuiască un rechin uriaş cîntărind peste 1200 kg.

Portret de palmiriană din epoca Zenobiei (Muzeul Louvre)

amazoana din PALMYRA

Cu toate că diviniatea protectoare a vînătorii în antichitate — *Artemis* la greci, *Diana* la romani — era de sex feminin, puține femei s-au încumetat a-i urma exemplul, vlăguindu-și tinerețea și frumusețea în urmărirea sălbăticiunilor prin păduri, ori confruntîndu-se direct cu fiarele deșertului. Mai aproape de adevăr, și mai înțeleaptă, lumea ce i-a urmat. recunoscînd virilității dreptul de întîietate în ale vînătorii, alese de astă dată doi patroni: *Eustațiu* și *Hubert*. Și dacă mai aproape de noi, grațioasa *Diana de Poitiers* și-a impus numele în arta vînătorii, din colbul vremii, de sub ruinile anticei Palmyre reînvie chipul aproape mitic al reginei *Zenobia* „singura femeie, al cărui geniu ieșit din comun, s-a eliberat de indolența servilă impusă sexului ei de către clima și obiceiurile Asiei" (E. Gibbon). Reluînd informațiile provenite din „Historia Augusta" a lui *Tribellius Pollio,* istoricul englez ne face portretul acestei frumuseți puțin obișnuite: „Zenobia era considerată cea mai încîntătoare și cea mai vitează reprezentantă a sexului ei. Avea tenul smead, dinții de un alb sidefiu, iar în ochii ei mari, negri, neobișnuit de strălucitori, se citea cea mai fermecătoare blîndețe. Vocea era puternică și plăcută. Înțelepciunea ei bărbătească era întărită și înfrumusețată de învățătură". Pe adevăratul său nume, cel sirian, de *Bat-Zeabai* — „fiica lui Zeabai" — această prințesă, pretinsă descendentă a Ptolomeilor, numărînd printre strămoșii săi și pe legendara *Cleopatra,* cu a cărei frumusețe era des comparată, înainte de a deveni temuta regină a Orientului, a fost soția lui *Septimius Odenathus;* cu care între 258—267 e.n. a împărțit nu numai tronul și osteneala campaniilor militare — lucru neobișnuit la o femeie — dar și oboseala și plăcerile vînătorii; „Odenathus — scrie Gibbon — era un vînător pasionat. El urmărea aprins fiarele deșertului: lei, pantere și urși (sic), iar ardoarea cu care Zenobia participa la aceste periculoase distracții era tot atît de aprigă ca și a lui". Înfruntînd fiara doar cu spada, lancea, arcul și măciuca, vînătorul antic se expunea unui mare pericol, iar pentru aceasta avea nevoie în mod egal de forță fizică și curaj, agilitate și prezență de spirit. A avut Zenobia aceste daruri? Mai curînd scundă de statură, dar cu un trup oțelit, expunîndu-se în războaie acelorași oboseli ca și soldații în fruntea cărora mărșăluia ori mergea călare, refuzînd confortul carului acoperit, ea electriza trupele prin exemplul personal. Șireata regină siriană, hărțuindu-l cu viclenie pe Aurelian, îl aduce la exasperare pe împărat, dar îi smulge și exclamații de admirație: „Aflu, senatori, că mi se reproșează, ca fiind o acți-

→

une nedemnă de un bărbat, de a fi triumfat împotriva Zenobiei. Dar aceia care mă ponegresc, cred că nu mi-ar refuza și elogiile lor, dacă ar ști de ce fel de femeie e vorba, dacă ar cunoaște înțelepciunea ei în consiliile de război, perseverența sa în a îndeplini hotărîrile luate, fermitatea ei față de soldați etc."

Cum trebuie să fi decurs vînătorile perechii regale? Imagini de pe sarcofagul lui *Alexandru de la Sidon*, gravurile realizate în 1680 de *Pietro San-Bartoli* după picturile din mormîntul Nasonilor de la Roma (atunci s-a descoperit și mozaicul vînătorii de la Leptis Magna datînd din secolul III e.n., contemporan deci cu Zenobia) ne edifică asupra acestei vînători de lei și pantere. Mai cu seamă ultimele două, ne dau imagini detaliate asupra felului în care decurgea ea. Hăituită din toate părțile de gonași călări, al căror cerc se tot strînge, pantera era adusă în dreptul unei lăzi în fundul căreia era așezată o oglindă, pare-se o piesă principală a acestui gen de vînătoare. Zărindu-și chipul în apele ei, cruda felină se arunca cu furie asupra unei presupuse adversare, moment în care, fără a se expune prea mult, vînătorul îi dădea lovitura de grație. Tot astfel trebuie să fi fost capturate vii panterele pentru jocurile din amfiteatru. Mozaicul de la Leptis Magna (Libia) înfățișează o scenă asemănătoare. Din înțărcuirea înconjurată într-o parte de plase cu ochiurile mari, iar de cealaltă de vînători care, ascunși în spatele unor scuturi, mînuind torțe strîng cercul, pantere, tigri și lei încearcă să scape atacînd furibund pe vînători. Un superb diptih în fildeș, datînd din jurul anului 450 e.n., aflat azi la Ermitaj, face o elocventă demonstrație despre felul în care decurgea confruntarea directă cu leul.

Dar idila regală avea să fie întreruptă brusc de asasinarea la Emessa, în anul 267, a lui Odenathus. Gurile rele au încercat să întineze memoria Zenobiei, punîndu-i în seamă această crimă ca urmare firească a ambiției ei nemăsurate de a se înfrupta singură din „dulceața puterii". Lucrurile par să se fi petrecut însă altfel, totul pornind de la conflictul dintre rege și nepotul său Moenius în timpul unei vînători cînd, acesta din urmă, dintr-o deșertăciune prosteasă, încălcînd prerogativele regale, a îndrăznit să arunce sulița înaintea unchiului său. Ofensat de gest, atît ca vînător cît și ca rege, Odenathus l-ar fi mustrat pentru aceasta, dar insolentul tînăr, fie din nesăbuință, fie din alte motive greu de știut, repetă obrăznicia, fapt pentru care monarhul îi aplică o meritată corecție luîndu-i calul — gravă dezonoare pentru un oriental — și dîndu-i o scurtă detenție. Dacă Odenathus a trecut ușor peste acest episod vînătoresc, uitînd repede infracțiunea, încrîncenat de ceea ce i se păruse o dură pedeapsă, tînărul Moenius, asmuțit probabil și de o seamă de tovarăși la fel de nemulțumiți, căuta un prilej de a se răzbuna. Îl găsi în timpul unui banchet cînd, profitînd de moleșeala comesenilor și neatenția gărzilor, îl ucise pe rege împreună cu fiul său. În afară de faptul că și-a răcorit în sînge furia îndelung înăbușită, tînărul Moenius nu profită cu nimic de pe urma acestei crime, căci așa cum arată Gibbon, „nu apucase bine să ia titlul de Augustus, cînd fu sacrificat de Zenobia memoriei soțului ei". Ecce homo!

Uitînd cu desăvîrșire morala acestui tragic episod vînătoresc: acela că obrăznicia nu se iartă și înfruntîndu-i cu aroganță pe romani în numele puternicului imperiu Oriental vremelnic închegat de ea, Zenobia avea să plătească la rîndul ei cu umilință îndrăsneala-i nechibzuită. Cu lanțuri grele de aur atîrnate de mîndru-i gît ce nu se plecase, atît de împodobită încît „deși dispunea de o remarcabilă putere fizică, ea a fost silită să se oprească de mai multe ori, declarînd că nu mai putea purta sarcina atîtor bijuterii" (hist. Aug.) ea însoțea într-un car triumful lui *Aurelian* din 273. Completînd alaiul cu splendoarea lor sălbatică, cîteva sute de fiare însoțeau alături de nefericita regină cortegiul, în fruntea căruia, într-un car tras de patru cerbi, Aurelian urca pe Capitoliu să aducă sacrificiul promis lui Jupiter. Vînător și vînat în același tragic laț al destinului. Doi ani mai tîrziu, sfîșiată de dorul libertății pierdute, într-o luxoasă vilă de la Tivoli, pe care clemența imperială i-o acordase drept domiciliu, murea regina deșertului, Zenobia. Cușca, chiar aurită, nu putea fi suportată...

Mariana VASILIU

● Un calmar de 6 m lungime, cîntărind 44 kg — iată performanța a patru pescari japonezi, realizată în apropierea litoralului prefecturii Simane. Aflînd de uriașul exemplar, Muzeul național de științe naturale al Japoniei a trimis o echipă de cercetători la fața locului pentru a studia peștele și eventual a transforma captura în exponat muzeistic. Au ajuns prea tîrziu: neobișnuita pradă se transformase în „sasimi" o mîncare tradițională japoneză. Din uriașul cefalopod n-a mai rămas decît... o fotografie.

● Pe atolul Eniwatok din Pacific, singurele animale care au supraviețuit, după ani de explozii nucleare, și încă în condiții excelente, sînt... șoarecii.

ÎNCEPÎND CU ANUL 1851 EXPEDIŢIONARII VÎNĂTORII ŞI CĂLĂTORII ROMÂNI DESCOPERĂ CONTINENTUL NEGRU

Dacă ar fi să ne orientăm fie şi numai după menţiunile documentare sporadice, legăturile românilor cu Africa se pierd în timp, tarifele vamale ale vremii menţionînd schimburi comerciale cu Egiptul (numit în vechime *Misir*, de la numele arab al ţării) încă înainte de secolul al XVII-lea. Din ţara Nilt lui, bunăoară, se importau la noi mărfuri specifice (şaluri, cămăşi de bumbac, orez etc.) şi se exportau: sare, cherestea, ceară etc. Informaţii despre Africa apar şi la Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* ca să nu mai amintim ziarele şi revistele în care se scrie despre „continentul negru" ca despre un tărîm misterios şi greu accesibil. Aceste sumare ştiri vor fi, însă, îmbogăţite în a doua jumătate a secolului trecut graţie unor călătorii pe care le vor face românii în multe ţări africane, soldate adesea şi cu scrierea şi publicarea unor însemnări de mare succes la public.

Se pare că primul călător român în Africa este căpitanul Al. Cristofi, paşoptist exilat împreună cu Christian Tell şi N. Pleşoianu. Toţi trei se vor hotărî să viziteze Orientul romantic, adică Siria şi Egiptul, în 1851. Notele de călătorie ale lui Al. Cristofi apar, însă, abia după patru decenii, cînd cele relatate se mai estompaseră şi nu mai aveau amprenta prospeţimii. Totuşi s-au bucurat de un succes imens în rîndul cititorilor români dornici de senzaţional.

Ulterior vizitei lui Al. Cristofi, vor merge în Africa şi alţi călători, scopul peregrinărilor lor fiind ori de a descoperi cu proprii ochi „ţinuturile misterioase"

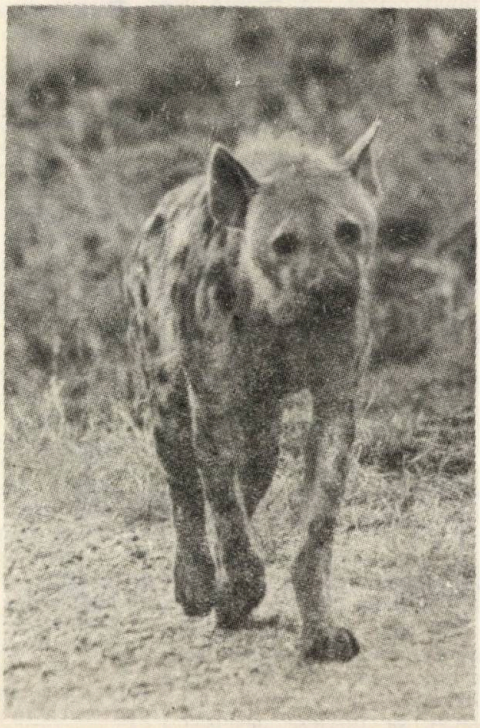

(Ion Catina), ori de a vîna (Frații Ghica-Comănești), ori de a explora zonele mai puțin cunoscute sau de a scrie despre ele (V. Mestugean).

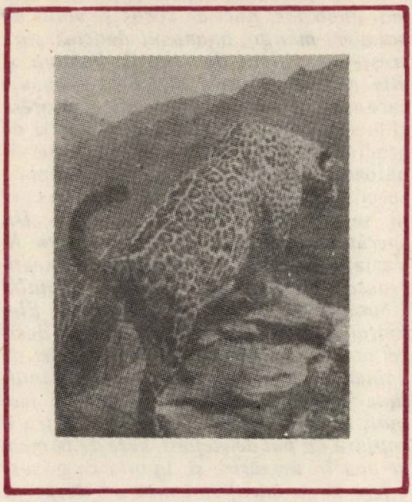

Adesea pline de senzațional și de pitoresc, cuprinzînd date insolite despre locurile, oamenii, fauna și flora văzute, însemnările de călătorie ale românilor care au pășit pe pămîntul Africii se citesc și astăzi cu mare plăcere și curiozitate în ciuda multelor decenii de la data scrierii și apariției lor în presă ori în volume. Dintre cei care au călătorit în „continentul negru" înaintea primului război mondial și care ne-au lăsat amintiri și însemnări demne de a fi citite și de lectorul de azi îi menționăm pe Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, N. Bibescu, C. Pruncu, Dimitrie Ghica-Comănești, C. Mănescu, Victor Ardeleanul, Basil Hasan, Sever Pleniceanu, Scarlat Ciornei, Ion Catina, Aurel Varlam, P. Mahu-Mihăilescu, C. I. Istrati — și lista de nume ar mai putea continua cu alte cîteva, de magistrați, ofițeri de armată, ziariști etc. Despre unii dintre ei și despre însemnările de călătorie pe care ni le-au lăsat am mai scris în edițiile trecute ale „Almanahului vînătorului și pescarului sportiv" (vezi ediția 1981 — pag. 21 — despre frații Ghica-Comănești). De această dată vă propunem să ne oprim împreună, stimați cititori, asupra altor două nume de români care au practicat vînătoarea în Africa: *Ion Catina* și *Aurel Varlam*.

Ion Catina, bucureștean de origine, s-a născut la 28 ianuarie 1870 și s-a ocupat cu gazetăria, afirmîndu-se din fragedă tinerețe ca simpatizant înfocat al mișcării socialiste, ceea ce îi va atrage și arestarea în 1889, acuzat fiind că a sprijinit greva muncitorilor croitori. Trimis la Galați în 1894 pentru a redacta noul ziar *Liberalul gălățean* (subvenționat de primarul C. Malaxa), va fi amestecat într-un mare scandal al patronului cu ocîrmuirea și va fi destituit doi ani mai tîrziu, în 1896. În Africa pleacă în 1900 cu intenția de a deveni plantator în Mozambic. Va sta pe continentul negru timp de șase ani și va scrie note de călătorie care apar, începînd din 1900, în *Ziarul călătoriilor și al întîmplărilor de pe mare și uscat*, iar mai tîrziu în volumul *De pe alt țărm* (1917). În însemnările sale, autorul face adevărate incursiuni în istoria, în etnografia și folclorul băștinașilor, nelipsind, bineînțeles, descrierile de natură. Însoțit de un prieten, tot român, tînărul ziarist peregrin prin Africa participă, se pare, la mai multe vînători fiindcă în însemnările sale nu uită să menționeze acest fapt. *„Sînt* — scrie el într-un loc — *în mijlocul pădurilor din sus de Manga... Aci am așezat casa mea de paie, iar în față trece drumul de fier, construit de englezi pentru a pătrunde în nemăsuratul centru al Africii... Aseară, timp de trei ore, de la 9 la 12, pe o lună ca ziua, am străbătut păduri, lacuri și cîmpii, însoțit de Alexandru Ziffa din Brăila, spre a zgîndări leul sau leopardul. Tigrul nu există aici. N-am întîlnit nimic, deși altădată întîlnești ziua aceste animale, în mijlocul ierburilor înalte, că omul călare nu poate vedea deasupra. Azi vom încerca să împușcăm ceva curcani sălbatici, rațe, turturele sau porumbei verzi"*.

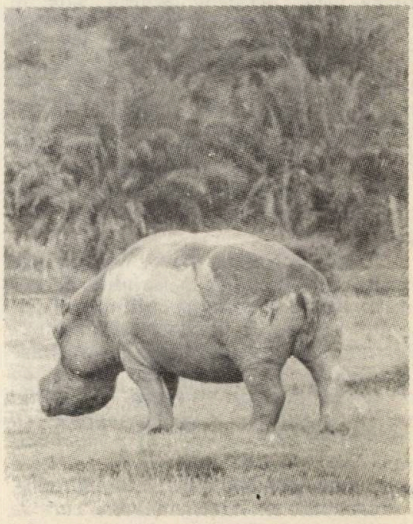

Aurel Varlam (1874—1935) era licențiat în drept al Universității din Paris (1897) și substitut de procuror la Tribu-

→

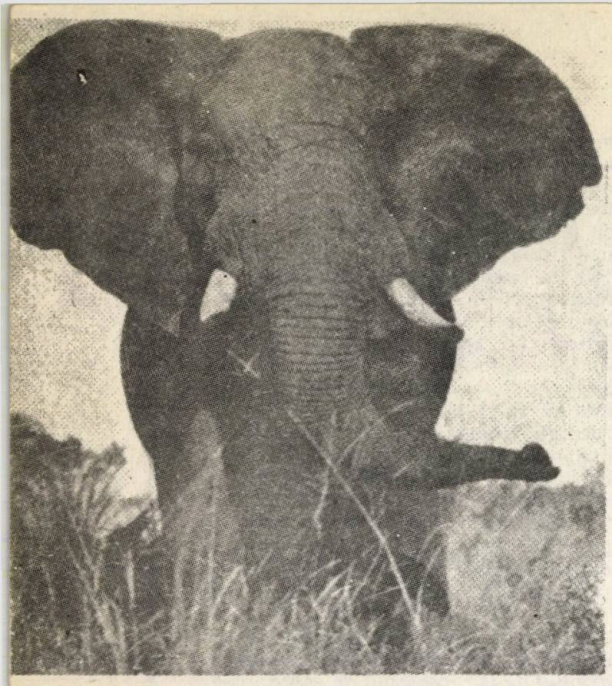

nalul din Vaslui. Chemarea depărtărilor era însă mult prea mare pentru ca tînărul jurist să rămînă în molcomul tîrg moldovean. De aceea, la 1 iunie 1900 demisionează din postul său şi pleacă la Bruxelles cu intenţia de a se angaja în magistratura statului Congo, unde de altfel va şi ajunge la bordul unui vapor, după 27 de zile, şi va fi debarcat la Boma. Din perioada şederii sale în Congo, în ţară nu va apare în presă decît o scrisoare adresată tatălui său şi publicată în *Ziarul călătoriilor* de care aminteam mai devreme (nr. 184/1900). Mult mai tîrziu magistratul român îşi va publica impresiile şi notele în ziarul *Epoca* (între 13 iulie şi 23 octombrie 1934) sub forma unor articole purtînd titlul generic Nopţi şi zile în Africa ecuatorială. Amintirile unui fost judecător în Congo Belgian.

Ca şi Ion Catina, Aurel Varlam este surprins de noutatea peisajului, de oamenii, de flora şi fauna întîlnite pe pămîntul african. Iată, ce-i scrie tatălui la 23 octombrie 1900, cînd abia se instalase la Leopoldville: *„Nimic asemănător cu ce sîntem deprinşi a vedea în vechiul nostru continent. Ţara elefanţilor cu dinţi de cîte 50—90 kg (...) a hipopotamilor care se plimbă în turme de cîte o sută, a bivolilor sălbatici, a maimuţelor, a crocodililor de cîte 5—6 metri, care se încălzesc nesupăraţi de nimeni pe nisip, a papagalilor, în fine, a sutelor de păsărele minuscule, cu culori strălucitoare.*

Duminică, însoţit de doi negri (...) plecăm încărcaţi cu carabine la vînătoare de antilope şi bivoli. Aceştia din urmă sînt periculoşi pentru că, fiind răniţi, atacă omul cu furie. De aceea, din prudenţă, căutăm a fi pe lîngă un copac. Vegetaţiunea asemenea e admirabil de bogată; pădurile sînt de nestrăbătut. Fructele sînt nenumărate şi printre cele mai gustoase: nuci de cocos şi vinul de palmier, mango, ananasul delicios care creşte necultivat de nimeni, banana şi alte poame". Dintre multe alte pasaje care s-ar mai putea cita pentru pitoresc şi inedit, dar şi pentru a afla o serie de practici ale indigenilor în ce priveşte vînătoarea sau domesticirea unor animale specifice ţării, ne-am oprit la unul în care ni se vorbeşte despre elefanţi. *„Un specialist, căpitanul Laplume* — scrie A. Varlam —, *îşi luase sarcina să domesticească elefanţi pe malul fluviului Ubanghi, un afluent al Congoului. Elefantul african este îndoit de mare decît cel indian. Să ne închipuim un astfel de animal, care are peste patru metri înălţime la garot, adică la punctul cel mai înalt al spinării de la pămînt. Pentru a captura un pui de elefant, sute de oameni se pun în urmărire şi, îndată ce găsesc o femelă cu micul ei, caută s-o despartă de grosul turmei. Fugind mereu, tînărul elefant oboseşte şi este încercuit şi legat. Se pare că ţipă foarte tare şi atunci mama se reîntoarce pentru a ataca pe vînători, cînd aceştia trebuie să tragă pentru a se apăra. Micul elefant, care are peste un metru înălţime — cei mai mici sug încă şi nu pot fi hrăniţi în captivitate — este închis într-un ocol şi tratat cu cea mai mare blîndeţe"*.

Rămase prin paginile ziarelor vremii ori adunate cu totul ocazional şi parţial între coperţile unor volume, notele de drum ale românilor care au ajuns pe pămîntul african în urmă cu decenii prezintă şi azi un mare şi viu interes, cu atît mai mult cu cît ulterior, după primul război mondial, mijloacele de călătorie se înmulţesc şi se perfecţionează, iar călătoria pe „continentul negru" îşi pierde din caracterul ei de aventură şi de inedit.

Florentin POPESCU

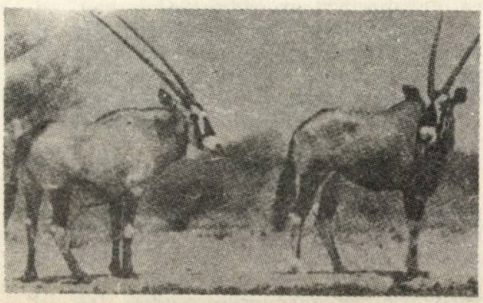

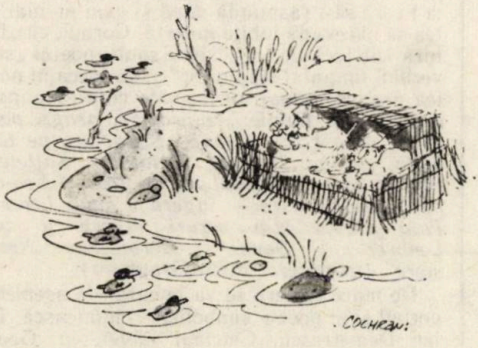

— Îmi place să-i survolez cînd își caută pipele...

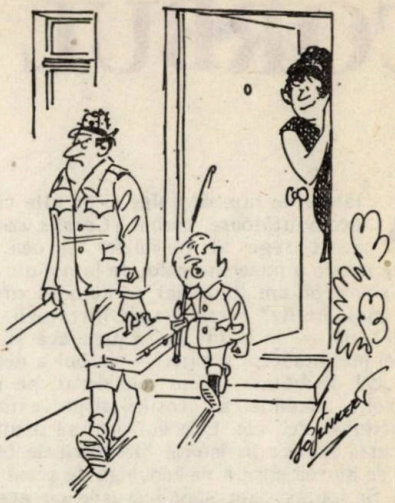

— Și să găsim multă mîncare! Știi cît mănîncă tata cînd e nervos, și ce flămînd sînt eu, cînd am o zi bună...

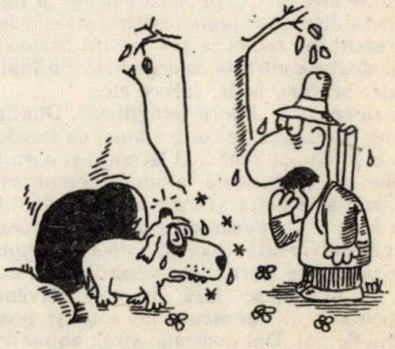

— Măcar era mare?

o reabilitare:

CORBUL

Alături de lup, de vulpe şi de alte cîteva necuvîntătoare, corbul *(Corvus corax)*, acest rege al corvidelor şi cea mai mare specie a paseriformelor de la noi din ţară, (măsoară 65 cm lungime) se numără printre cele mai „hulite" personaje ale literaturii. Dintotdeauna — de la literatura populară şi pînă la cei mai moderni scriitori — corbul a devenit un „cal de bătaie", fiind considerat, pe rînd, simbol al lăcomiei, al prostiei, al prevestirilor, al urîtului etc., etc. Este suficient să aruncăm o scurtă privire în istoria literaturii de la noi sau de aiurea spre a ne convinge de acest adevăr. Şi totuşi, cum stau lucrurile cu această proastă reputaţie a bietului corb?

În pildele lui Esop, bunăoară, întîlnim nu mai puţin de patru întîmplări în care unul din eroi este corbul. El apare întîi ca vînător nepriceput, este muşcat de şarpe şi moare *(Corbul şi şarpele)*, apoi ca individ cu mulţi vrăjmaşi, neajutat de nimeni la nevoie *(Corbul şi mamă-sa)*, ca individ rău, de care trebuie să te fereşti *(Măgarul şi corbul)* şi ca un prost căruia prin linguşeli i se poate fura totul *(Corbul şi vulpea)*.

Şi la noi,literatura populară cunoaşte ca personaj această pasăre „în frac". Iată-l de pildă, în cîteva proverbe: „Corb la corb nu-şi scoate ochii", „Corbul în zadar se spală, că negreaţa nu şi-o pierde", „Corbul niciodată nu aduce veste bună", „Corbul numai la oamenii morţi scoate ochii, iar linguşitorii la cei vii".

Dar nu numai în creaţia anonimă s-a „bucurat" corbul de atenţie. În evul mediu, la noi şi în multe alte ţări, „regele corvidelor" a figurat în heraldica unor familii aristocratice, a fost omniprezent în cronici ca şi — cu rol decorativ — pe podoabele purtate de doamnele din înalta societate: brăţări, inele, coliere etc.

În a sa celebră „Istorie ieroglifică", Dimitrie Cantemir îl citează pe corb, alături de Pardos, Cucunos şi Rîs, ca simbol al lăcomiei şi dorinţei neostoite de agoniseală a unor domnitori.

Cea mai strălucită şi întinsă „carieră" literară o face, însă, pasărea cu pricina în poezia modernă universală. Poeţii din diverse timpuri îi închină poeme întregi, iar semnificaţiile corbului se înmulţesc faţă de cele devenite „tradiţionale" şi cunoscute de sute şi poate chiar mii de ani. Din domeniul strict animalier, el trece acum şi în societatea umană, poartă dialoguri, cere ori oferă răspuns unor întrebări pe care şi le pun poeţii. Bunăoară, în 1844, marele poet american Edgar Alan Poe, în poemul său ajuns ulterior celebru: „Corbul". De tulburătoare semnificaţii filozofice, această operă ne

prezintă eroul liric în „dialog" cu un corb căruia-i cere să-i răspundă *dacă* şi *cum* ar mai putea să-şi revadă iubita moartă. Corbul, cu „făptura-i de tăciune", este, bine spune poetul „străvechiul timpului stăpînitor" şi de aceea,în noaptea neagră, numai lui îi poate cere răspuns la durerea ce-l chinuie: *„Tu,profet cu neagră pană, vraci, oracol sau satană/ Spune-mi, pe tăria bolţii, şi pe Domnul iertător,/ Sufletu-ntîlni-va oare, în Edenul plin de floare,/ Cea mai pură-ntre fecioare — îngerii îi spun Lenore,/ Fata căreia şi-n ceruri îngerii îi spun Lenore?"/ Spuse Corbul: „Nevermore"* (traducere: Mihu Dragomir).

De mare trecere se va bucura, de asemenea, corbul şi în poezia simbolistă românească. Traian Demetrescu, Cincinat Pavelescu, George Bacovia, Ion Minulescu şi alţii îl vor evoca adesea şi de cele mai multe ori pe fondul hibernal al peisajului. La Traian Demetrescu, de pildă, *„Pe plopii ninşi/ Coboară corbii-n pîlc de doliu"* şi *„Cugetători,/ Privesc pe cer, privesc departe"*, iar la Cincinat Pavelescu ei au *„ceva de gală"* în fracurile lor negre; de aceea poetul le face chiar o declaraţie de dragoste: *;„O, corbi, siniştri, vă iubesc!"*. Tot ca pe un cioclu îi vede şi Ion Minulescu atunci cînd le dedică „Romanţa corbului". Aflat undeva pe ţărmul mării, autorul „Romanţelor pentru mai tîrziu" îl întîlneşte pe negrul înaripat într-un amurg trist şi melancolic: *„Un corb a poposit spre seară, / Şi-aşa cum stă pe malul mării,/ Orbit de-albastrele noianuri/ Muiate-npurpura-nserării,/ Parcă-i sositul care-aşteaptă/ Să vină şi-alţi întîrziaţi/.../. Şi cioclul m-a privit o clipă,/ A dat din aripi/ Şi-a zburat.../ Şi parcă mi-a şoptit în treacăt:/ — Bine-ai venit... De cînd te-aştept!!!/*

În poezia lui George Bacovia corbii au mai degrabă un rol decorativ, fiindcă simbolul liricii

→

sale merge în alte direcţii decît în aceea a „fixării" cadrului asupra păsării în frac. Într-un loc, păsările în straie negre *„curg pe-nnoptat/ Pe-un tîrg înghețat"*, în altul ele *„se plimbă prin sînge"*, pe *„albul* (zăpezii, n.n.) *de sînge-nchegat"*, pentru ca, într-un *„amurg de iarnă"* pe o cîmpie albă să vedem cum *„Vîslind un corb încet vine din fund,/ Tăind orizontul, diametral"*. Şi tot în peisaj hibernal, pasărea îi prilejuieşte celui care a scris „Plumb" o meditaţie asupra destinului şi a trecerii timpului: *„—O, corb!/Ce rost mai are-un suflet orb.../Ce vine singur în pustiu — /Cînd anii trec cum nu mai ştiu/ O, corb!"*.

Dar corbii i-au inspirat şi pe alţi poeţi de la noi, fie că au fost luaţi drept simbol, fie că au „completat", cum arătam, decorul şi cadrul de desfăşurare al unor poeme. Deşi, în genere, îl cunoaştem pe George Topîrceanu ca pe un autor vesel şi ironic, el ne-a lăsat una din cele mai grave creaţii — „Balada corbilor" — în care satira la adresa puternicilor vremii, a înavuţiţilor ce vor să agonisească la nesfîrşit, chiar şi de pe urma eroilor morţi în războaie, transpare cu o forţă rar întîlnită. Iată trei fragmente semnificative: *„Posomoriţi cu gheara lungă,/ Cu pliscuri negre de oţel,/ Ne-am înfruptat cît să ne-ajungă/ Din prinzul marelui Măcel./ ...Cînd moartea seceră flămîndă/ Făcînd mormane de eroi,/ În dosul frontului, la pîndă,/ Noi nu ne ducem la război!/ ...Alteţă, zvonul creşte iarăşi,/ Adună-Ţi ceata de eroi.../ Cu moartea suntem buni tovarăşi,/ Dar nu ne ducem la război!"*

Exemplele acestea — la care s-ar putea oricînd adăuga încă multe altele — ne îndreptăţesc să afirmăm că s-a scris o întreagă literatură avînd ca personaj corbul. Bine, şi ce-i cu asta? s-ar putea întreba cineva. Ce rost are să „dezgropăm" stîrvurile, iar dacă nu sînt îngropate de ce să ne amestecăm noi în treburile corbilor?

Acestuia îi voi răspunde că — dincolo de rolul de sanitari pe care li-l cunoaşte toată lumea — corbii au în ei şi ceva poetic (altfel cum s-ar fi scris atît pe seama lor?) şi de ce să nu recunoaştem că, atunci cînd gerul ne bate la fereastră ne gîndim la ei cu oarecare simpatie? Într-una din zilele gerosului ianuarie din '85, pe cînd priveam pe fereastră de la etajul al şaptelea al unui bloc de pe strada V. Conta din Bucureşti, am văzut pe o antenă de televizor din apropiere un corb trist şi singur meditînd. Ce căuta el în plin centru al Bucureştiului n-am putut să-mi dau seama, dar mi-am amintit atunci cu cîtă simpatie se gîndea un alt mare poet al nostru, V. Voiculescu, la păsările cărora iarna *„le îngheaţă ciocul, prinse de zăpezi"*. Înfrigurat, „corbul meu" (i-am zis aşa fără nici o justificare, poate doar aceea că l-am revăzut cîteva zile în şir revenind în acelaşi loc): părea un băieşteptînd nu numai zile calde, ci şi pe cineva care să-l reabiliteze literar...

Florentin POPESCU

Trec corbii

Pe cerul gol, pe cerul meu,
Trec corbii-n stoluri. trec mereu.
Croncănitori şi negri vin,
Grei de tristeţi, grei de destin.
De unde vin? Spre unde curg?
Dintr-un amurg, spre alt amurg,
Dintr-un tărîm spre alt tărîm?
Ca să-i iubim... Ca să-i urîm...
Pe cine-l caută din veac
Cu strigăt aspru şi posac?
Ştim! Glasurile reci sînt harpe
Al căror zvon cu jale-l bem.
Ca-n fundul scorburii un şarpe,
Stă soarele-ntre nouri ghem.
Trec corbii, trec... mai mulţi, mai mulţi...
Tu, cel chemat, de ce-i asculţi?
Trec peste suflet, peste gînd,
Trec peste nu se ştie cînd,
Trec peste azi, trec peste mîni.
Trec peste mii de săptămîni,
Pe cerul ciuruit de ploi,
Şi peste voi, şi peste noi,
Croncănitori, cerniţi şi grei,
Vrînd să ne tragă după ei.
În stoluri mari, cu ţipăt sec,
Trec corbii veşniciei, trec.
Nu-i ascultaţi ce spun, ce vor.
Şi noi murim, şi corbii mor...

Şi nu-i priviţi cînd trec în zbor!

George LESNEA

„Vedeți acest ou? Ei bine, cu așa ceva răstorni toate școlile teologice și toate templele de pe Pămînt" DIDEROT.

COLECȚII ȘI COLECȚIONARI DE OUĂ

Muzeul „Smithsonian Institution" din Washington dispune de una din cele mai mari colecții de ouă din lume: 125.000 exemplare aparținînd diferitelor specii de păsări. Curatorul muzeului, George Watsonon, s-a plîns totuși că aici nu sînt decît ouă aparținînd unui sfert din cele 9.000 de specii de păsări cunoscute. Primele exemplare au fost adunate din 1850. Principala grijă a specialiștilor de la „Smithsonian" este păstrarea cît mai îndelungată a exponatelor, care sînt supuse unui tratament special, ce începe cu scoaterea conținutului și consolidarea cu o soluție specială a cojilor. În ultimul timp, colecția — care prezintă un deosebit interes științific pentru cei ce studiază viața păsărilor —, a atras atenția ornitologilor, o dată cu înmulțirea semnalelor de alarmă în legătură cu dispariția a numeroase specii de păsări.

●

La muzeul zoologic din Paris sînt expuse două ouă de *Epiernis*, o pasăre uriașă care a trăit cîndva în Madagascar. Aceste ouă au înălțimea de 32 cm și diametrul de 22 cm. Într-un astfel de ou, cu un volum de 8 litri, încap 140 de ouă de găină. Dintr-un ou de *Epiernis* s-ar putea prepara o omletă pentru 70 de persoane... La muzeul „Granet" din Aix Provence (Franța) se pot vedea și ouă de dinozaur!

●

La Milano, ca anexă a muzeului municipal de istorie naturală, funcționează „muzeul ouălor", cu peste 7.000 de exponate dintre cele mai variate ca vechime, formă și origine.

●

Și la noi în țară, Muzeul din Oradea înfățișează vizitatorilor cea mai valoroasă colecție de ouă care a aparținut pasionatului ornitolog I. Dobay. Ea constituie un prețios document pentru reîntregirea tabloului avifaunei noastre de la începutul secolului al XIX-lea. Dintre cele 8.770 de ouă ale colecției, 7.366 aparțin unor specii europene, restul provenind de la păsări ce trăiesc pe alte continente; printre acestea pot fi admirate ouă de struț african, nandu (din Argentina), emu (din Australia), casuar (din Noua Guinee) și vultur himalaian.

●

Leopold Pomarnacki din Radom posedă o interesantă colecție care cuprinde peste 2.000 de ouă aparținînd la 230 specii de păsări care trăiesc în Polonia.

●

Zoologul ungur Miclos Ianos dispune și el de o colecție bogată de ouă (1.261 bucăți) aparținînd unui număr de 101 specii de păsări. Toate ouăle colecției au fost adunate personal din cuibul păsărilor respective. Savantul a întocmit totodată și o descriere amănunțită asupra modului în care diferitele păsări clocesc ouăle.

●

Asociația britanică pentru apărarea păsărilor desfășoară o susținută și amplă acțiune împotriva colecționarilor de ouă, susținînd că activitatea lor pune în pericol îndeosebi existența unor specii de păsări rare. Collin Neville din Coventry a fost amendat cu 450 lire fiindcă în colecția sa au fost găsite 21 de ouă ale unor păsări rare, el avînd pregătite, pentru a le schimba cu colecționari din alte țări, alte 200 de ouă.

●

Asociația ornitologică suedeză, împreună cu autoritățile de stat, a luat măsuri drastice împotriva colecționarilor zeloși, considerați adevărați dușmani ai păsărilor. La ei au fost găsite nenumărate ouă ale diferitelor păsări rare din Suedia, iar pedepsele au constat în amenzi și chiar în cîteva luni de detenție.

M.B.

O AMINTIRE

— BUNĂ DIMINEAŢA, MOŞULE DRAG!

— Hai noroc şi să te văd unchiaş ca mine, băiete!

Aşa-mi răspundea la salut, mereu bine dispus, bătrînul care m-a şcolit cu răbdare trei ani pînă a scoate din mine vînător pe placul lui. Mult îl iubeam pentru ştiinţa vînătorească, pentru tolba-i plină de amintiri, care de care mai însîngerate, mai pline de neprevăzut. Şi le înşira moşneagul, domol din ghemul celor 78 de ani ai săi petrecuţi pe cărări de crînguri şi zăvoaie, iar la popasuri, pe cîte o buturugă le presăra cu sfaturi folositoare fiecărui om al acestor meleaguri.

— Ai grijă, flăcăule, să nu împiedici pe nimeni să trăiască pe pămîntul ăsta, pentru a nu fi tu împiedicat, deoarece viaţa ne e dată să ne suportăm unii pe alţii, iar nu să ne apăsăm!

Mă uitam drept în ochii lui, fără să clipesc şi-i plăcea să constate că sîntem două fiinţe care n-avem de ascuns nimic faţă de noi înşine, nimic faţă de alţii.

— Şi, acum, să-ţi spun o întîmplare ce mi-a fost dat s-o trăiesc, numai ca să înţeleg că nimeni nu se poate socoti vreodată mai tare decît altul în sînul naturii şi în faţa curgerii timpului.

A fost odată, în tinereţile mele, o iarnă mai ceva decît altele. Căzuse zăpadă multă, zi şi noapte, timp de o săptămînă. Stam acasă ca pe ghimpi de dorul codrului. Încercam să ies din sat şi nu făceam cîteva sute de metri, că mă năduşeam, mă udam şi trebuia să mă întorc acasă. A doua zi, mai adăugam aproape un kilometru pîrtiei şi iar mă întorceam lîngă sobă. Observam în vîlcele cîte o căprioară care înota în zăpadă lăsînd vederii mele numai capul ori şira spinării. Mă cuprindea mila faţă de vietăţile neajutorate şi, uneori, mai desfăceam cîte o căpiţă de fîn a pădurarului, mai dărîmam vîsc din stejari ca să-şi astîmpere foamea căprioarele. Peste cîteva zile, însă, am băgat de seamă că pîrtia mea a început să fie folosită şi de vulpi. Şi cînd e vorba de foame, chiar şi răpitoarele mici devin periculoase. Ştiam că vulpea nu atacă ţapi ori căprioare mature. M-am înşelat multă vreme în credinţa aceasta, pînă mi-a fost sortit să fiu martorul unui atac de vulpoi asupra unui căprior. Căpriorului îi crescuseră coarnele, dar erau acoperite cu piele şi păr, nu erau ascuţite. Mă întorceam, după o zi de umblet, istovit, din pădure. Eram trist, nu numai că nu aveam o piele de vulpe în traistă, cum sperasem, ci şi pentru că nu văzusem nimic. Mulţumirea mea cea mai mare, într-o zi de vînătoare, este să-mi satur ochii cu privelişti însufleţite.

Mergeam abătut şi trudit, mi-am aruncat privirile peste un început de pîrîu unde se întîlneau două drumuri. Deodată, ţîşneşte dintr-o tufă dumnealui, un vulpoi roşcat şi codat, aşa cum îl rîvnisem. Mă pitulez repede în spatele unui gorun şi mă pregătesc să-l chem văitîndu-mă ca un ied de căprioară tăbărît de duşmani. N-am apucat să scot măcar un sunet, că vulpoiul a dispărut în alt tufiş cu frunze necăzute de pe ramuri. Aştept să iasă de-acolo şi mare mi-a fost uimirea cînd l-am zărit ieşind împuns de un căprior. Căpriorul, care probabil dormea, s-a pomenit cu vulpoiul în spate şi astfel a început lupta. Cumătrul înfometat lătra şi ataca îndrăzneţ. Pe el îl ţinea zăpada, pe căprior nu. Mă aflam cam la două sute de paşi depărtare. Nu credeam că va fi biruit căpriorul. S-au rostogolit ei de zeci de ori, s-au încleştat, s-au despărţit de-a lungul pîrîului Proteştilor prin tufe şi surpături, ca să se înfrunte din nou. De la un timp, cel cu dinţii începea să învingă pe cel cu coarnele. Cînd am auzit că zbiară tînguitor căpriorul, mi-am revenit din buimăceală şi am dat fuga. De cîteva ori am căzut prin zăpada mai sus de genunchi. Imi părea rău că nu am intervenit mai devreme. Căpriorul striga în faţa morţii stîşietor de dureros. Poate că el de la început a văzut că pierde lupta de apărare, dar, ca să moară mai uşor, a încercat să opună rezistenţă, să împungă, să fugă spre a istovi trupul, ca să nu mai simtă durerea morţii... Cred că, pentru a-şi uşura moartea, aleargă, luptă, se zbate fiecare vietate a pădurii. Transpirasem fugind. Eram lac de apă pe haine şi pe sub haine. Am ajuns prea tîrziu. Vulpoiul îl doborîse. Acum stătea triumfător cu labele din faţă pe coasta dreaptă a căpriorului sugrumat şi, pîndind ultima licărire de viaţă, se pregătea de ospăţ.

După mişcarea cozii şi rînjet, vedeam că era plin de sine şi mulţumit, că va avea hrană mai multe zile. Cînd a început să-i dea ocol căpriorului căzut spre a se hotărî de unde să rupă cu poftă, un foc de armă, bubuind asurzitor, l-a culcat peste victimă, potrivit unei legi nescrise a firii ce porunceşte că nu trebuie să se socotească nimeni vreodată, mai puternic, mai stăpîn în sînul naturii care pedepseşte şi răsplăteşte drămuind totul, cu cîntarul ei nevăzut.

Ia aminte, băiete, ce-ţi spun că, deşi împuşc fel de fel de vietăţi, cred că eu sînt învinsul, deoarece ca mîine ursita mă va culca şi pe mine, cînd îmi va fi lumea mai dragă, ca pe vulpoiul din această amintire însîngerată...

Petrică ANGELESCU

PRIN ARBORI

cu ochi de răpitor

Ca oricărei ştiinţe ce prin acumulare de date tinde să se diversifice, şi cinegeticii i se conturează o nouă ramură, aşa numită ornitocinegetică, ce studiază păsările de interes cinegetic, metodologia ocrotirii şi salvării lor de la pieire.

În calitate de reprezentant al României în Organizaţia Mondială pentru Ocrotirea Păsărilor Răpitoare, aş dori să lansez un apel insistent colegilor de vînătoare, prietenilor şi tuturor cetăţenilor cinstiţi să apere şi să ocrotească aceste păsări atît de vitregite de soartă. Păsările răpitoare sînt simbol al libertăţii, al puterii şi înţelepciunii, dar mai important este rolul lor în selecţia naturală.

Voi povesti cititorilor, în rîndurile ce urmează, cum am ajuns să le cunosc.

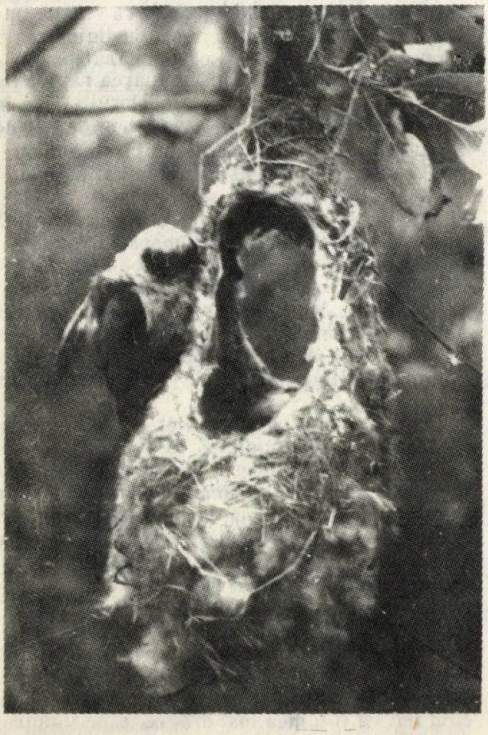

Eram un copil de la ţară şi, ca tuturor copiilor, îmi plăcea să mă urc în copaci şi să admir cuiburile păsărelelor şi minusculele ouă din ele.

Pentru viitoarea-mi meserie de farmacist, s-ar fi cuvenit să mă atragă mai mult lumea plantelor cu miracolele ei, dar iată că, de douăzeci de ani mă simt mai „acasă" în înaltul arborilor decît printre florile covorului vegetal. Binoclul, căţărătoarele, frînghia, scaunul suspendat, un aparat bun de fotografiat şi cîteva teleobiective constituie strictul necesar pentru studiul păsărilor.

Era, acum douăzeci de ani, într-o duminică însorită de la sfîrşit de aprilie în pădurea Dobron, din apropierea Reghinului. Era o dimineaţă de basm. Îmi amintesc şi acum roua aburindă ce se ridica printre arbori. Ciocîrliile, mierlele şi cintezele umpleau văzduhul, nepătat de nici un nor, cu trilurile lor. Priveam cerul senin cu binoclul cînd, deodată, liniile elegante

→

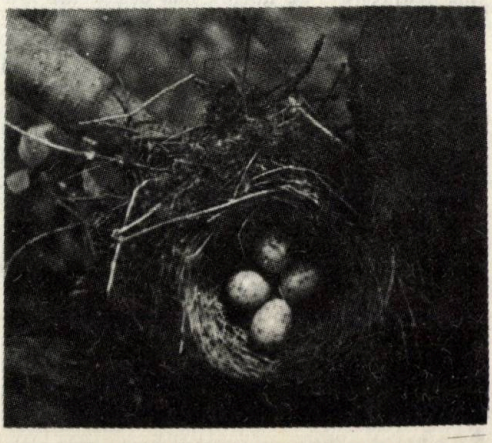

ale unei păsări ce plutea liniştită în înaltul cerului au apărut în cîmpul meu vizual. Era acvila — ţipătoare — mare, o pasăre rară. Am luat cartea ce o purtam asupra mea şi am aflat că Reghinul este unul din punctele de la limita estică a arealului acestei specii. I-am găsit şi cuibul. Observam, notam tot ceea ce am văzut, după cum mă pricepeam pe atunci. Aparatul meu de fotografiat echivala cu o jucărie pe lîngă cele folosite azi. A durat o jumătate de oră escaladarea spre cuibul care se afla la circa 22 metri deasupra pămîntului. Ouă atît de mari nu-mi mai fusese dat să văd niciodată! De atunci, am văzut multe cuiburi de răpitoare — fie pe arbori, fie pe stînci — şi mulţi locatari mi-au devenit cunoştinţe, chiar prieteni. Mă fascina zborul lor nupţial, făceam cu sîrg măsurătorile ouălor, puilor, urmăream cine şi cînd clocește, ce face tatăl în timp ce mama clocește, ce mîncare aduce masculul femelei pe cuib, de cîte ori şi ce cantităţi, cum consumă hrana, cînd vînează şi ce teritorii preferă fiecare răpitor, cum cresc şi se dezvoltă puii, cum li se formează ochii, ciocul, ghearele, aripile, coada, tarsul, culoarea şi forma corpului. Le-am urmărit comportamentul faţă de fraţi, părinţi şi faţă de mine.

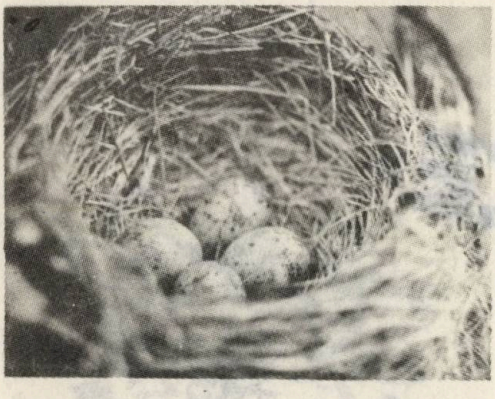

Am fost mult în preajma lor şi am încercat să le cunosc, lucru nu prea uşor cînd e vorba să le descoperi secretele de familie. Acum sînt sigur asupra unui lucru şi anume: nu sînt chiar atît de periculoase pe cît presupune denumirea de răpitoare. N-a trebuit să mă tem de ele, cu excepţia unor ocazii mărunte, nu m-au atacat, mai curînd pot să spun că ele se temeau de mine.

Condus de aceste constatări, am escaladat toţi marii arbori din Reghin şi din împrejurimi, unde găseam cuiburi de răpitoare. Aşa, am ajuns să cunosc domeniul de viaţă al răpitoarelor din Călimani pînă în Dobrogea, am colindat Europa de la Atena la Lappenranta, de la Moscova la Londra, căutînd răpitoare.

De mulţi ani mă ocup de ele, am aflat multe despre viaţa lor, dar îmi dau seama că rămîn încă de aflat. Un lucru pot să spun, stimaţi cititori ai acestor rînduri: aceste păsări sînt foarte

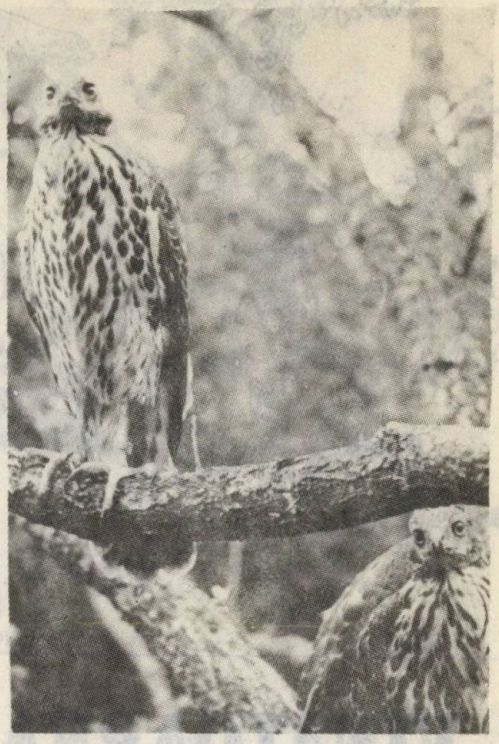

folositoare. Fără ele n-ar avea cine, în ordinea ce domneşte în minunata natură, să înlăture cadavrele animalelor. Pămîntul ar fi un uriaş focar de infecţie, iar în loc de mireasma suavă a florilor, am inhala duhoarea cadavrelor în descompunere. Fără ele, animalele bolnave sau debile fizic s-ar reproduce în continuare ducînd la degenerarea multor specii. Fără ele, n-ar exista o veritabilă luptă pentru existenţă.

Aceste păsări sînt încă bine reprezentate din punct de vedere numeric în ţara noastră, dar dacă nu le ocrotim, vor dispare curînd. Sînt îndreptăţit să întreb: cum ar arăta Carpaţii fără acvila-de-munte şi cum ar fi Delta Dunării dacă uriaşul codalb n-ar aduna, de pe luciul apei, peştii bolnavi?

Merită deci să fie împuşcate şi atîrnate ca ornament într-un cui, uitînd adesea să le ştergi din cînd în cînd de praf?! În muzee se găsesc exemplare ce pot fi studiate de specialişti. Gîndiţi-vă şi alegeţi! Sper că mă înţelegeţi.

Cred că a meritat osteneala, ca, în vîrful copacilor, chircit la locul de pîndă, să stau ore întregi pentru a imortaliza cu aparatul de fotografiat o imagine ideală, un portret al veşniciei lor. Cred că a meritat şi merită să escaladezi copacii şi cu ochii „de răpitor" să priveşti păsările, habitatul lor şi al omului, natura, oamenii...

Ladislau KALABER

desene de Mariana Şenilă

VÎNĂTOAREA «PAR FORCE»

ÎNTÎMPLĂRI cu papagali

Pentru a circula pe străzi, nevăzătorii puteau, printre alte mijloace, să se folosească şi de ajutorul unor cîini special dresaţi în acest scop. Cunoscutul specialist Ray Berwick din oraşul Sunland (S.U.A.), a izbutit să dreseze şi să folosească papagali drept ghizi pentru nevăzători. Sensibili, inteligenţi, cu o bună vedere, avînd în plus posibilitatea de a semnala prin cuvinte eventualele obstacole, papagalii au şi avantajul că trăiesc 50—60 de ani (se cunoaşte o specie de papagali care a depăşit suta de ani!) şi întreţinerea lor nu este complicată. Primele experienţe întreprinse de Ray Berwick au dat rezultate foarte bune.

●

Un cunoscut dresor din S.U.A., Bill Springer, a descoperit unele însuşiri cu totul deosebite ale papagalilor. Pentru a le pune în valoare, a fost nevoit să muncească mult cu „elevii" săi, dar rezultatele au întrecut toate aşteptările. Papagalii lui Bill Springer ştiu să facă multe lucruri neaşteptate, dar vedetele sînt fără îndoială doi dintre ei: unul ştie să se deplaseze pe patine cu rotile, iar altul să meargă pe o bicicletă amenajată special.

●

Locuitorii unui sat indian din statul Tavinlandu au fost martorii luptei dintre un stol de papagali şi o cobră care a încercat să pătrundă în cuibul acestora pentru a le mînca ouăle. La început, cobra, care măsura doi metri lungime, a fost atacată numai de papagali, dar ea şi-a continuat drumul fără să-i pese de păsările înfuriate. În aceste condiţii, un stol de ciori, care de obicei nici ele nu se dau în lături de la a se înfrupta din ouăle de papagali, au venit în apărarea cuibului. Lupta a durat 30 de minute, după care cobra a trebuit să bată în retragere.

●

Un croitor din Neapole, Giancarlo Goldini, era foarte supărat pe papagalul său că nu ştie să spună decît două cuvinte: „ciao" şi „grazie". Dar într-o zi, spre surprinderea lui, papagalul i-a spus: „ciao carissima". Cuvîntul „scumpo" l-a făcut suspicios pe Goldini care a stat apoi la pîndă şi a prins-o pe soţia lui în flagrant delict cu vecinul.

Într-o noapte, locatarii unui bloc din Atena au alertat poliţia pentru că, dintr-un apartament, se auzeau strigăte disperate de ajutor. Cînd echipa de poliţie a sosit la faţa locului, proprietarul apartamentului şi-a cerut mii de scuze — strigătele de ajutor fuseseră lansate de papagalul lui. Firește, poliţiştii nu i-au dat crezare pînă cînd papagalul nu a fost incitat să strige din nou „ajutor". După ce s-au convins că acesta strigase într-adevăr, poliţiştii l-au sfătuit pe locatar să aibă grijă ca, noaptea, papagalul lui să facă bine „să-şi ţină pliscul"!

●

După o perioadă de „şcolarizare" de numai doi ani, papagalul răspunzînd la numele Miroşa, a învăţat peste 200 de cuvinte şi aproximativ 40 de propoziţiuni. El cunoaşte, între altele mai multe poeme şi cîntece populare ruseşti şi sovietice. „Miroşa, ce ne vei cînta?" îl întreabă proprietarul său, Gheorghi Sapov, din Moscova. „Un cîntec despre Tşeburaşka" — răspunde papagalul fără să se lase rugat. După cum relatează ziarul „Sovietskaia Litva", Miroşa nu apreciază deloc muzica de jazz şi pop. Cînd o aude, spune enervat: „Opreşte muzica asta, îmi dă dureri de cap".

●

„Sparkie", cel mai bogat şi cel mai guraliv papagal din Anglia, s-a stins din viaţă la vîrsta de numai 8 ani. Acest papagal a cîştigat nenumărate concursuri de elocinţă, organizate de societatea de radiodifuziune britanică, la care iau parte mii de păsării de toate speciile. Devenit o vedetă a discului şi televiziunii, unde prezenta grăunţele pentru păsările de casă, Sparkie avea nu mai puţin de 1000 de lire sterline în contul său de la bancă. Papagalul năzdrăvan recita opt poeme dintr-o singură suflare!

●

După ce statistica a calculat că în statul New York există mai bine de un milion de papagali, o societate americană de televiziune a hotărît să includă în programul ei o emisiune pentru aceste păsări exotice, însoţită de ilustraţii muzicale. Emisiunea cuprinde cursuri de engleză şi de alte limbi. Motivul acestei „duioase" griji pentru capacităţile retorice ale acestor înaripate este simplu: nu ştiu să „vorbească" cu stăpînii lor. E de aşteptat că orice papagal absolvent al acestor cursuri săptămînale, va putea deveni un interlocutor agreabil în pălăvrăgelile de salon...

AM VÎNAT CALMARI

în Pacific

Am să vă spun cum mi-am colorat în „sepia" cămaşa albă din pricina peştilor zburători. Aceasta mi s-a întîmplat în largul coastelor Perului, pe nava americană Anton Braun, în expediţia din 1965, la care am fost invitat să iau parte. Cum se lucra zi şi noapte cu schimbul, cînd îmi venea şi mie rîndul de noapte nu mă mai săturam privind animalele luminoase pe care le scotea traulul sau care trasau o clipă dungi fosforescente la faţa apei; puternica luminare a navei atrăgea din adîncuri în jurul ei nenumărate făpturi nemaivăzute de mine, nu numai sumedenie de peşti — între care cei zburători ce în apă înotau ca nişte peşti obişnuiţi — ci şi crevete, crabi şi marii delfini-balene.

Dacă «eşaloanele» inferioare de viaţă erau atrase pur şi simplu de lumină, peştii „învăţaseră" că pot găsi strînse grămadă animalele de hrană; acest lucru îl ştiau acum şi balenele ce dădeau iama prin peşti, dar şi un neam de caracatiţe, *calmarii*. Se întîmplase şi mai înainte să găsim dimineaţa cîţiva peşti zburători eşuaţi pe covertă, dar abia în seara cu pricina am înţeles de ce «zboară» acei peşti şi de ce tocmai deasupra navei.

Nu eram de cart, dar unul dintre cercetători m-a sculat spre a vedea o mare aglomerare de peşti zburători; mi-am pus cămaşa şi am urcat pe puntea navei; acolo era o activitate neobişnuită: marinarii se succedau la prins calmari avînd în cîrligul cu patru colţuri cîte o jumătate de scrumbie-albastră; în jurul lor se zbăteau deja pe punte trei—patru calmari de peste 70 cm, fără a le socoti lungile braţe.

Curiozitatea şi instinctul primar de pescar m-au făcut să cer şi eu să pescuiesc.

Cu o grabă suspectă mi-au dat undiţa iar eu, cu emoţia începătorului, am şi aruncat-o, aplecîndu-mă peste copastie; imediat am văzut cum s-a şi agăţat un calmar de prada mea; am ridicat brusc undiţa şi am întins şi eu pe punte un calmar de 4 kilograme, iar curînd, pe al doilea.

O întrebare însă nu-mi dădea pace: cum naiba înhaţă calmarul o scrumbie de 3 cm diametru plus cele 4 cîrlige îndreptate în afară, cînd are o gură mică, armată cu un cioc cornos ca de pasăre răpitoare? Arunc iar undiţa si cînd am văzut, prin transparenţa apei, cum a apucat calmarul prada, l-am ridicat puţin, privindu-l cu atenţie. Calmarul m-a fixat cu ochii lui mari şi în clipa următoare, trimiţîndu-mi în faţă şi pe piept un puternic jet din punga lui cu cerneală „sepia" şi-a desprins *braţele* din jurul nadei şi a dispărut în adînc. Cînd m-am întors mofluz către tovarăşii mei, pictat de sus pînă jos cu „sepia", un rîs homeric a izbucnit, descreţindu-mi şi mie fruntea. Comportamentul calmarilor era un lucru cunoscut de ei şi abia aşteptau un novice să se distreze, cam cum se întîmplă şi cu cei ce-şi fac botezul ecuatorului.

Am rîs şi eu de păcăleala ce mi-au tras-o, satisfăcut că, de fapt, aflasem mai multe lucruri:

— cum se prind calmarii, ce apucă prada cu braţele, nu cu ciocul!

— că văd atît de bine noaptea şi în afara apei, încît mi-au ţintit albul cămăşii cu sepia lor de la o distanţă de peste trei metri.

Aveam, mai ales, revelaţia cauzei zborului unor peşti, căci ei sînt subiectul acestei povestiri.

Continuînd să observ marea, am văzut cîrduri-cîrduri de peşti zburători venind în dreapta şi în stînga, peşti mai mici decît ei; deodată, văd o nemaipomenită tulburare în cîrdul ce-l observasem şi numeroase sclipiri fosforescente ce se apropiau din adînc spre suprafaţă. O clipă doar, căci scînteirile s-au materializat în tot atîţia calmari ce provocaseră lumina noctiluicilor în trecerea lor rapidă; acum înşfăcau, care mai de care, din cîrdul peştilor atraşi şi ei de farurile puternice ale vaporului. Scăpare prin apă nu era, căci strategia de încercuire a calmarilor şi atacul lor de jos în sus le tăiase calea. Atunci, ca la o comandă — şi cam aşa cum se ridică un cîrd de raţe de pe luciul apei la primul foc de armă — şi peştii zburători s-au îndreptat spre suprafaţa apei, părăsind-o în clipa următoare, datorită vitezei iniţiale obţinute prin mişcarea helicoidală a înotătoarei codale; desfăşurînd larg lungile lor înnotătoare cu ajutorul cărora planează, ajutaţi şi de curenţii aerieni, ei pot plana 100—150 metri, lăsîndu-se apoi brusc în apă, departe de locul unde cîrdul de calmari — adevăraţi piraţi ai mărilor şi duşmanii lor de veacuri — nu-i mai puteau ataca. De fapt, chiar acest mod de atac a indus instinctul de conservare al unor peşti urmăriţi cu predilecţie de calmari, spre realizarea mecanismului salvator de zbor planat. Comuni în tot brîul tropical de apă al pămîntului, peştii zburători sînt nişte rude ale zarganului nostru *(Beloniformi)*, dar asemănători cu nişte mari scrumbii-albastre *(Exocoetus)* sau ale zglăvoacelor. Ambele categorii ca şi calmarul cu pricina pot fi văzute în Muzeul Grigore Antipa.

Dr. doc. Mihai BĂCESCU

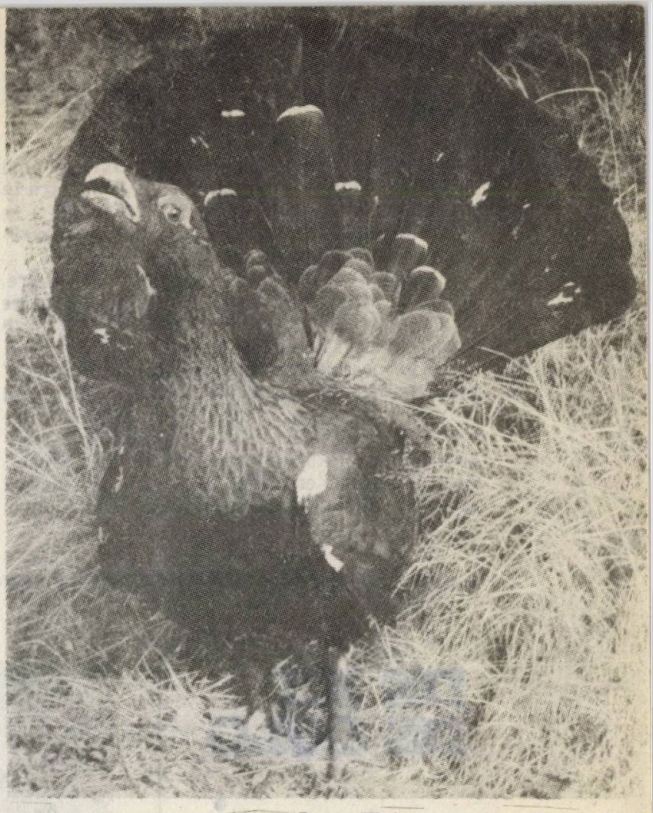

foto: Peter Weber

PRIMA vînătoare

La drept vorbind, cînd, într-un sfîrşit de aprilie, mă hotărîsem să însoţesc în munte doi cunoscuţi ce urmau să mă iniţieze şi pe mine în tainele vînării gotcanului, greutăţile urcuşului pe zăpada mare şi moale şi lipsa găinilor şi cocoşilor de munte din bătaia cunoscută, mi-au tăiat elanul şi am renunţat la a doua ieşire. În anul următor însă, în ziua de 15 aprilie, mă găseam pe hăţaşul ce duce la stîna din Căţun, în Iezer, alături de paznicul de vînătoare al filialei. Timpul era destul de cald, încît o bună parte din zăpadă se topise, iar în jurul stînei mai erau doar petece, prin locurile mai umbrite. Şi cum am sosit la locul ales destul de tîrziu, nu ne-a mai rămas timp decît pentru pregătit lemne de foc şi aşternutul pentru un somn plin de griji. Mă găseam pentru întîia oară în acel loc.

Îmi făceam fel de fel de socoteli şi repetam lecţiile învăţate din cărţi şi reviste, trebuie să te apropii de cocoş în timpul cîntatului şi cîte altele.

Cum cîntă această pasăre? Şi la acest capitol cunoşteam tot teorie. Fie ca, în continuare, să vorbească întîmplarea...

Dimineaţa, ne-am sculat cu mult înaintea zorilor şi, după o gustare şi un ceai binefăcător, iată-ne ieşiţi sub cerul cu puzderie de stele. într-o mireasmă răcoroasă de primăvară.

Paznicul îmi arată în marginea poieniţei un brad, sfătuindu-mă să merg încet, cu grijă şi să mă aşez sub el. Am urmat sfatul şi, de acolo, i-am văzut umbra ce se topea în întunecimea brazilor.

A trecut cîtva timp, cînd, deodată, tresar la ciripitul unei păsărele, care anunţa ivirea zorilor.

Mi-am încordat auzul: auzeam mişcarea cea mai uşoară a unei gîngănii şi ascultam atent să deslueşesc „cîntecul" vreunui cocoş.

Deodată, aud tocilatul şi toaca unui cocoş, apoi, ca un ecou, acelaşi glas în altă parte, apoi în alta.

Eram descumpănit, nu ştiam ce hotărîre să iau. Aş fi dorit să fie cineva care să-mi spună ce să fac. Dar nu era timp mult de gîndit! Am aşteptat din nou glasul cocoşului şi, în salturi scurte, mi-am îndreptat paşii spre cel care mi se părea mai aproape. Trebuia să trec peste un petec de zăpadă. În timpul „toacei", încerc traversarea, dar, după trei paşi, se rupe pojghiţa de gheaţă şi mă înfund pînă peste genunchi. În acelaşi timp, aud pîlpîitul puternic al aripilor unui cocoş ce se desprinde dintr-un brad şi planează spre vale. Dezamăgire totală, scurtă însă, căci, în stînga mea, se aude un alt glas de cocoş. Ies din petecul de zăpadă şi fac a doua încercare de apropiere.

Primele raze de soare luminau cu un roz viu poieniţele înzăpezite dintre molizi. Auzul încordat la maxim distinge strofele de dragoste pe care le glăsuia un cocoş şi, înainte de a mă hotărî să pornesc din nou în salt, văd minunea în faţa mea. Zic minunea, pentru că pe pata de zăpadă, sub razele de soare, cocoşul cu coada răsfirată şi cu vîrful aripilor atingînd zăpada, mi se părea o pasăre de vis. Coloritul sobru reflecta nişte nuanţe metalice verzi-albastre şi apoi gri-maro. Stăteam nemişcat, înmărmurit şi fermecat de tablou. Am uitat că am în mînă o armă ucigaşă. Cocoşul a traversat repede peste petecul de zăpadă şi a dispărut din faţa mea. Atunci m-am dezmeticit şi, fără să mai fiu atent dacă se mai aude glas de cocoş, am aler-

→

gat uşor în direcţia celui care adineauri mă fascinase. După numai cîţiva paşi, l-am zărit în marginea unor molizi tineri şi, înainte de a se ridica în zbor, un tunet cu miros puternic de catran i-a curmat viaţa...

În timp ce îi admiram penajul, în apropiere, se auzea alt glas de cocoş. Am luat pasărea ce zăcea pe iarbă şi m-am îndepărtat de locul de întîlnire al acestor cavaleri.

Lîngă bradul sub care am stat pe întuneric, mă aştepta vesel paznicul de vînătoare. A rupt o crenguţă de brad, a şters cu ea stropii de rubin ce se prelingeau pe platoşa verzuie a cocoşului şi mi-a întins-o pe pălăria lui de pădurar. Am trăit atunci emoţii pe care nu le-am întîlnit la nici o altă vînătoare. De vină erau liniştea muntelui, cadrul acela fermecător, seninul cerului şi pasărea ce atîrna moale, caldă încă...

De atunci, am ieşit aproape în fiecare primăvară în locuri de rotit. Am savurat splendoarea naturii în acel anotimp cînd totul începe să prindă viaţă, am admirat frumuseţea acestor păsări şi am învăţat multe din obiceiurile lor din perioada de nuntit, dar nu am mai dat glas de armă.

Prieteni, vînători, cînd vine codobătura, iar frunza de fag este cît unghia, urcaţi în locurile tainice de bătaie a cocoşilor de munte şi veţi fi copleşiţi de farmecul muntelui primăvara, iar în faţa privirilor noastre se vor desfăşura scene din jocurile de nuntă ale cocoşilor pe care nu le veţi uita niciodată!

Potoceanu TIBERIU

DE ICI DE COLO

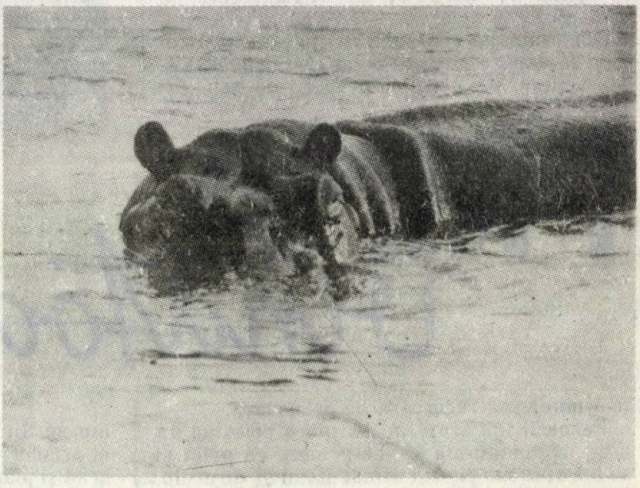

● aproximativ 10.000 fire de păr pe fiecare centimetru pătrat au fost numărate în blana castorului. Desimea blănii de vidră este şi mai mare — aproximativ 13.000 fire de păr pe centimetru pătrat.

● pe primii 5,5 km ai rîului Semliki, de la ieşirea acestuia din Lacul Eduard (Africa), au fost recenzaţi 1.045 hipopotami. Densitatea acestor mari mamifere pe porţiunea de rîu, amonte de localitatea Kalade, este de aproximativ 1 exemplar pe 7,6 metri de rîu. Foarte ridicat este efectivul de hipopoami şi pe restul celor 32 km în aval de această localitate — 2.087 hipopotami, ceea ce înseamnă că pentru fiecare exemplar revin mai puţin de 15 metri în cursul rîului.

● o femelă de hipopotam consumă zilnic o cantitate de hrană egală cu 1,3% din greutatea corpului, în timp ce un mascul, doar 1,1%. Intestinul lung al hipootamului: 50—60 metri (la elefant doar 30 metri!), permite o prelucrare şi valorificare aproape ideală a hranei vegetale, consumate de aceşti mari ierbivori. Fecalele de hipopotam, eliminate de regulă 80% în apă, joacă un rol imens în circuitul materiei din biocenoze, asigurînd o productivitate piscicolă enormă a apelor în care trăiesc.

● conform publicaţiilor editate de „Found for Animals" din Australia, numărul cangurilor s-a redus în ultimii 10 ani, de la aproximativ 60 de milioane la sub 15 milioane exemplare în anul 1984/1985. Motivele principale: seceta cumplită care durează deja de 3 ani şi vînătoarea abuzivă, neraţională, practicată de vînători profesionişti, specializaţi în vînarea cangurilor. Din carnea acestora se fabrică în primul rînd conserve pentru cîinii şi pisicile domestice...

● începînd din luna mai 1984, în marile restaurante din Seoul (Coreea de Sud), nu se mai serveşte carnea de cîine. Protestele deveniseră alarmante.

DE ICI DE COLO

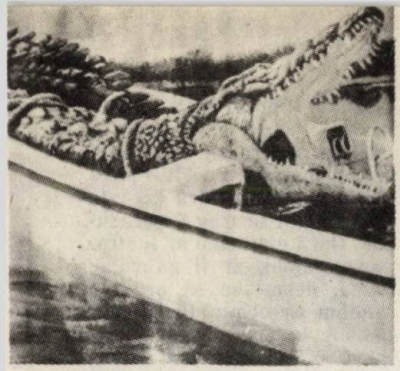

MARII CROCODILI MOR ÎNCET

TERIBILA AVENTURĂ A început odată cu pătrunderea noastră în gura rîului Senkwi, navigînd în amonte cu o barcă din fibre de sticlă, lungă de 5 metri. Senkwi are un alt nume, unul african, pe care nici nu mi-l amintesc şi nici nu l-aş putea pronunţa. Tradus însă, el spune ceva despre un zeu înfricoşător care sălăşluieşte în întunericul veşnic. Legenda povesteşte că balele ucigătoare ale demonului se revarsă din străfunduri, răspîndind moarte în calea lor, pînă ce sînt înghiţite de zeul binevoitor al fluviului Zambezi. Acum, rîul morţii se varsă în lacul Kariba, format din zăgăzuirea marelui Zambezi, dar apele putrede care se scurg în această mare artificială sînt încă pline de făpturi diabolice. După prima cotitură a rîului morţii, lumea înconjurătoare se întoarce în preistorie. Vulturi hoitari stau în locul frunzelor devorate de insecte. Cuiburi mari cît nişte colibe încovoaie crengile noduroase. O mulţime de ciolane se albesc la soare pe maluri, ca şi cum un potop recent ar fi curăţat apele ucigaşe.

Un asemenea loc înfiorară! Oomo şi Jason, cei doi africani care de obicei zîmbeau şi vorbeau continuu, acum erau tăcuţi şi atenţi. Nici unul nu locuia prin preajmă, aşa că nu cunoşteau legenda rîului, însă înainte ca vînătoarea să se încheie mi-au mărturisit că nu vor mai naviga niciodată pe Senkwi. Cînd treceam de cîte o cotitură a rîului, se auzea plescăitul apei la cîţiva zeci de metri în faţă şi un clipocit radiind dinspre maluri.

„Crocodili", a şoptit Mike.

Văzusem crocodili în Nilul sudanez şi în Africa Ecuatorială. În Botswana, am fost martorul unei lupte teribile dintre un crocodil şi un babuin. Ceata babuinilor masculi ataca asiduu reptila uriaşă, dar aceasta n-a slăbit de fel menghina fălcilor, trăgînd în adînc nefericita maimuţă.

„Întotdeauna dispar aşa?" l-am întrebat pe Mike. Crocodilii pe care-i văzusem pînă atunci nu m-au impresionat în mod deosebit, dar aceştia erau atît de sălbatici, încît aveam puţine şanse să-i pot vedea înainte ca ei să se mistuie în apă.

„Da", mi-a răspuns, „sînt ca nişte fantome".

Pînă atunci nu mi-am dorit să vînez crocodili, dar faptul că erau greu de apropiat a constituit o provocare.

„Mike, trebuie să împuşc unul", l-am anunţat. A ridicat din sprîncene, manevrînd ambarcaţiunea printre apele verzi şi stranii. Apoi s-a destins:

„Preabine, Jim".

Era în iunie 1984 şi ne aflam în Zimbabwe, ţara africană cea mai bogată în vînat. Tovarăş de vînătoare îmi era Jack Atcheson, iar călăuză — vînătorul profesionist Mike Rowbotham. În două săptămîni de safari, obţinusem şase trofee capitale printre care şi unul de antilopă nyala, animal deosebit de sfios. Acum căutam leoparzi şi antilope kudu, care sînt foarte mari în Zimbabwe. Împuşcasem deja un frumos bizon, folosind o parte din el drept nadă pentru leoparzi. Şi cum e nevoie de cîteva zile pentru ca hoitul să ademenească felinele, ne petreceam vremea căutînd vreun vînat mai deosebit.

În ziua următoare primei noastre incursiuni pe rîul Snekwi, vremea s-a răcit. De aceea crocodilii preferau să rămînă în apă. Doar boturile şi ochii li se zăreau din undele tulburi. Pe cînd priveam către un grup de reptile, o pasăre de apă nesăbuită a ajuns în preajma uneia dintre ele. Ce s-a întîmplat apoi e tot atît de dificil de descris pe cît ar fi iuţeala cu care întunericul cuprinde o cameră în care s-a stins lumina. Unda a clocotit o clipă şi imediat, acolo, nu mai era nimic. Pasărea pur şi simplu dispăruse.

În ciuda angrenajului de colţi, groşi cît degetul, crocodilii nu ucid prin sfîrtecare. Dinţii nu le servesc decît la apucarea prăzii. Crocodilii omoară animalele mari tăvălindu-le în apă. E o fierbere cumplită, un răscol de ape şi de oase frînte pînă ce victima pierită sau muribundă ajunge în gîtlejul atrocelui răpitor. El nu mestecă prada şi nici nu are nevoie, deoarece sucurile lui gastrice sînt deosebit de puternice, carnea fiind digerată extrem de repede. Fiinţele mai mici sînt numai înşfăcate şi trase în adînc, putînd fi ucise pe loc în strînsoarea fălcilor. Un dispozitiv de ucidere mai eficient nu există în natură. Instinctul şi tehnica de omorîre sînt atît de precise, încît de milioane de ani n-a mai trebuit să fie perfecţionate. Prin comparaţie, chiar marele rechin alb e pe locul al doilea. Un crocodil poate ţîşni şi pe uscat destul de repede pentru a captura o antilopă înainte ca ea să încerce să scape.

După o săptămînă, vremea a dat semn că se încălzeşte. În după-amiaza zilei în care împuşcam cel mai frumos kudu al meu, l-am întrebat pe Mike:

„Ce zici? Azi e ziua mea norocoasă. Ne întorceam pe rîu?" Pentru o clipă, Mike s-a încruntat. Apoi s-a scuturat de ceea ce părea că îl îngrijorează şi a hotărît că e o zi ex-

→

celentă pentru o vînătoare de crocodili.

Știind din experiență că nu are sens să încerci a te apropia de aceste reptile cu barca, ne-am gîndit la un plan: l-am lăsat pe Jason cu ambarcațiunea în aval, restul deplasîndu-ne pe jos de-a lungul apei. Planul s-a arătat perfect. După aproape o milă, ne-am oprit îndărătul unei ridicături de pămînt dincolo de care se întindea o mare suprafață inundată. La început, locul părea lipsit de viață, dar, după ce a privit mai atent, Mike s-a ghemuit în spatele unui copac, sfătuindu-ne să facem la fel. De după un trunchi uriaș, am descoperit prin binoclu mai bine de o duzină de crocodili. Erau atît de greu de văzut deoarece soarele îi uscase, confundîndu-i perfect cu nămolul. Mike a venit pînă la mine și mi-a șoptit:

„Dacă încercăm să ne apropiem cu toții, se găsește vreunul din ei să dea alarma. Mai bine încerci să te apropii singur, iar noi rămînem aici. Ține minte: trebuie să nimerești țeasta din prima lovitură, altfel crocodilul va fi în apă într-o clipită!"

Aveam cu mine o singură armă — un „338 Winchester Magnum" construit pe sistem „Mauser 98". Această bijuterie devenise arma mea preferată pentru că nu ratasem niciodată cu ea.

Înaintînd cu greu în zigzag, am ajuns la aproximativ 200 metri de crocodilii adormiți. Acolo am găsit un trunchi după care să mă ascund. Cel mai mare crocodil era din fericire și cel mai aproape. Glontele porni, traversînd rîul. Uriașul a bătut violent cu coada, apoi a încremenit. Singura mișcare pe care am mai deslușit-o după ce nu mai rămăsese nici o reptilă pe mal a fost pata roșie care se tot lățea pe nămolul crăpat.

„Ai făcut-o, Jim!" mi-a zîmbit Mike, apropiindu-se. A studiat sălbăticiunea prin binoclu, pentru a se asigura că e moartă.

„Oomo, fugi și adu-l pe Jason cu barca!" a mai adăugat.

O jumătate de ceas mai tîrziu, timp în care crocodilul nu s-a clintit, traversam rîul cu barca, văzîndu-mi pentru prima oară captura. Era absolut incredibil! Crocodilul măsura 4,5 metri. Glontele, care ar fi trecut ușor prin țeasta unui bizon, se oprise în capul reptilei. Botul îi era inundat de sînge. Cînd crocodilul se afla pe jumătate în barcă ne-am oprit o clipă să ne odihnim. În acel moment, trupul masiv al animalului fu zguduit de un spasm înfricoșător.

„Reptilele fac deseori așa", am spus, „sistemul lor nervos încă funcționează după moarte". Jack și Mike erau de acord cu mine, dar cei doi africani nu păreau prea convinși. Coada crocodilului atîrna din barcă. Din pricina celor aproape trei sferturi de tonă ale reptilei, apa amenința să ne inunde. Un ochi al animalului era deschis. Jason se afla în fața mea.

„Privește, Jason!" am strigat. Celălalt ochi s-a deschis și el, iar negrul s-a aruncat în capătul celălalt al bărcii. Cu un zgomot teribil, crocodilul a căscat botul uriaș, arătîndu-și armătura colților. Labele i s-au încordat, ridicînd trupul pentru o clipă. Apoi s-au destins. Pierise? Ne aflam în mijlocul lacului, cînd barca s-a oprit. Murise bateria. Oomo a scos vîslele, dar țărmul era la mai bine de o oră depărtare. Într-un tîrziu, motorul și-a revenit. Fără să ne dăm seama, noaptea se lăsase neagră peste noi.

„Luminează crocodilul". Jack! i-am spus. „Să vedem ce mai face".

Nu-mi mai amintesc exact cum mi-a venit această idee, dar nu pot uita ce s-a întîmplat mai apoi. Imediat ce spotul lanternei a cuprins trupul monstrului, am putut vedea frînghiile rupte și botul său larg deschis. Bale însîngerate se prelingeau printre colți.

„Ține cîrma, Mike," am strigat, „trag din nou în el!"

Mă simțeam neajutorat. Unde aș fi putut să trag pentru a-l ucide? Singura posibilitate era să-i trag în cap, în locul nu mai mare decît o nucă de cocos. Dar pentru aceasta ar fi trebuit să trag de deasupra. Dacă glontele i-ar fi străpuns craniul, ar fi găurit și barca, destul ca să ne scufundăm. Crocodilul ținea botul deschis la nici un metru de mine, iar eu nu mai aveam unde să mă retrag. Jason și Oomo erau hotărîți să ajungă în apele lacului decît între fălcile fiarei.

Un odgon ieșea de sub pieptul crocodilului. Apucînd capătul de la picioarele mele am izbutit să-l trag de sub el și să-i fac un laț pe care i l-am împins cu țeava armei peste fălci în clipa în care s-au încleștat.

„Aruncă-mi celălalt capăt!" a strigat Mike din fața mea.

Următoarea jumătate de oră am navigat în vreme ce Mike și Jack țineau cu toate puterile capul crocodilului ridicat aidoma unui cal la rodeo.

În tabără am chemat ajutoare și după o luptă istovitoare am izbutit să-l debarcăm, legat cu zeci de funii.

Vestea capturării unui crocodil uriaș circulă cu iuțeală printre tufișurile africane. A doua zi, în zori, o mulțime de indigeni veniseră să vadă monstrul. Chiar și atunci încă se mai zbătea în chingile cu care l-am imobilizat. Un bătrîn băștinaș, pufăind dintr-o pipă de lut uriașă, a rostit ceva clătinînd din cap.

„Ce-a spus?" l-am întrebat pe Mike.

„A spus că marii crocodili mor încet."

Jim Carmichel

TAGMA AMARÎŢILOR

• fişe personale •

AMĂRÎTUL

Descriere sumară: potrivit de înalt, pleşuv şi fără dinţii din faţă, cu mustăţi zburlite, ajuns la 50 de ani, tehnician, născut în zodia scorpiei, figură remarcabilă, ca „leader" al tagmei.

Porecle uzuale: Amărîtul, Amărîtul, Amărîtul, Amărîtul etc.

Arsenal tehnic: telescoape şi lansete nenumărate, cu mulinete mai primitive sau mai sofisticate şi cu încă un milion de accesorii posibile, rătăcite prin cămară, balcon, baie, bibliotecă...

Situaţie familială: soţie ultraînţelegătoare, convinsă că există şi boli incurabile...

Calităţi: cel mai fanatic membru al tagmei, dotat cu calităţi excepţionale privind pescuitul, în ape tulburi şi-n general, de treizeci de ani rareori şi-a petrecut o duminică acasă, veşnic în căutarea necunoscutului. Îl caracterizează adînca resemnare în faţa ghinioanelor, fiind calm pînă la o limită (nu demult s-a lăsat de fumat). În orice ieşire, obişnuieşte să care cu el cît mai multe lucruri de prisos, convins că odată-şi-odată îi vor folosi, fapt pentru care, la întoarcere, cîteva zile boleşte-n pat. Are la activ greblarea bălţilor de la Beterega şi popularea cu puiet a unei ştiolane de la marginea oraşului, unde are de gînd să se refugieze la bătrîneţe. Se mai poate mîndri cu instruirea profundă şi eficace a subsemnatului încă din fragedă pruncie, pentru a mă dedica trup şi suflet tagmei... Nepăsător şi nesimţitor în faţa intemperiilor, pescuieşte pînă-n ultima clipă, bun cunoscător al tuturor gărilor prin care a dormit. Fire darnică în cîrlige şi plute, e jefuit metodic de pomanagii tagmei. Nu este invidios, ba chiar rîde de bucurie la capturile colegilor (pînă acum nu i-a spus nimeni cît de jalnic). Specialist de clean, scobar, caras şi ştiucă, despre care posedă cunoştinţe enciclopedice şi-i lămureşte pe toţi neştiutorii. Dacă trage peştele, rabdă de foame şi de sete zile întregi (întocmai ca şi şorecarul) şi nu se dă în lături de la corcoduşe sau alte poame răsărite pe maluri, cînd uită mîncarea acasă. Posesor al unui şorecar negru excepţional (mascota tagmei).

Defecte: tunde sălciile care-i agaţă plutele şi scoate şorecarul din casă!

Performanţe (numai cu martori): ştiuci şi mrene uriaşe, scobari, cleni, somn de doi metri scăpat la mal...

Perspective: deplasarea pe malul apei în cărucior cu rotile şi înfiinţarea unui muzeu „Amărîtul et co." pe lîngă filiala locală.

Obsesii: ştiucă de douăzeci de ani, mulinetă „Shakespeare" cu impulsuri şi băţ „Daiwa" cu senzori!

— Încă puţin, tocmai muşcă...

DOMBI

Descriere sumară: căţel la metru, şorecar negru, cu urechi clăpăuge şi bot ascuţit, crăcănat, cu coada îmbîrligată. Membru al Asociaţiei Chinologice Române, rasă pură.

Porecle uzuale: Dombi, Dombiliciu, Dombilă, Dombalău.

Arsenal tehnic: complet, nici un dinte lipsă, canini viguroşi şi gheare puternice.

Situaţie familială: de patru ani se află în custodia Amărîtului care se înduplecă să-l care peste tot, dar numai după lungi insistenţe (lătrat, gudurat, scheunat a jale).

Calităţi: rabdă de foame şi de sete cu un stoicism demn de rasa lui. Cînd e bine dispus, execută prompt comenzile Amărîtului. Dă lovitura de graţie mîrliţelor capturate de acesta, izbindu-le în joacă de trunchiurile copacilor. De

→

obicei nu latră decît atunci cînd nu înţelege anumite situaţii. De exemplu: pescari străini aruncînd priviri bănuitoare spre sculele sau bivuacul Amărîtului sau Amărîtul cînd prinde cîte-un peşte...

Nu se omoară după ciolane, în schimb, preferă să-şi lase urmele trecerii sale pe maluri: cîte-o moviliţă de pietre, frumos clădite, după ce le-a scos din apă, una cîte una. Bun înotător şi alergător. Simţ olfactiv extraordinar de bine dezvoltat, mirose încă de departe bălţile fără peşte şi chiar îşi manifestă nervozitatea prin lătrături puternice, dar fără ca Amărîtul să se sinchisească.

Defecte: nu suportă căldurile, fapt pentru care, odată încitat, plonjează rapid în apropierea plutei Amărîtului, obligîndu-l pe acesta la deosebite manifestări de simpatie (ex.: şarlă, dobitoc, porcule ...etc.). Iarna tremură şi-i curge nasul, ba chiar scheaună pînă Amărîtul îşi sacrifică hanoracul şi-l face pled. Noaptea refuză să păzească tabăra şi preferă să sforăie la picioarele Amărîtului, în cazul fericit cînd nu hoinăreşte prin luncă în căutarea sosiei (oricît l-ar ustura după aceea nuiaua stăpînului). Mare consumator de bere. Exploziv în situaţii excitante, îşi arată repede colţii şi nu se lasă pînă nu latră ultimul.

Locul de pescuit preferat: peste tot unde este şi Amărîtul.

Performanţe: hoinăreală solitară prin preajma bălţilor de la Beterega, în perioada imperecherii, vreme de o dimineaţă şi jecţie usturătoare aplicată Amărîtului. Întrecere cinstită cu un viezure bătrîn, din care a ieşit victorios şi plin de sînge. Duel c-un ciobănesc, pus pe fugă pînă la urmă. Izgonirea unor olteni de pe baltă. Un lighean de bere leorbăit de ziua lui. Şobolan făcut K.O. în prima repriză.

Perspective: îmbătrînirea lentă alături de Amărîtul.

Obsesii: căţeluşă Caniche, berea de Haţeg, orice specie de şobolan şi distrugerea papucilor de casă...

SANDU
«poartă pică»

Descriere sumară: potrivit de înalt, fălcos şi bucălat, cu părul mare, şaten. Poartă cămaşă cu burtă, 33 de ani, mecanic auto născut în zodia porcului.

Porecle uzuale: Pucă, Pică, Puiu, Poartă Pică...

Arsenal tehnic: telescopică şi mulinetă „Shakespeare", lansetă „Germina", telescop canadian, cîrlige şi nailon de import.

Situaţia familială: soţie rezonabilă, care nu mănîncă peşte, absolut indiferentă la frămîntările tagmei.

Calităţi: uşor receptiv la propunerile de a pleca la pescuit cu cortul, cu traista şi cu orice alt fel de mijloc... Talentat în a face rost de momeli, în condiţiile cele mai grele, lipsit de scrupule cînd îşi întîlneşte prietenii care au coropişniţe (...). Capturi moderate. Singurul din tagmă înzestrat cu harul de a-l chibiţa cu succes pe Amărîtul. Vesel, glumeţ şi plin de bancuri pescăreşti. Memorie prodigioasă la boacănele Amărîtului. Nu este invidios, dar nici indiferent cînd careva îi scoate peştele de sub nas. Specialist în prepararea unui deliciu rar întîlnit pe malul apei: varză călită la ceaun. Se bucură de trista faimă de a fi supravieţuit o noapte într-un cort de două persoane împreună cu alţi zece mincinoşi, cu beţe şi rucsacuri cu tot...

Defecte: în caz de ghinion, înjură ultrason (cînd e singur), stereoreverb (cu Amărîtul sau cu Gîgă), mono cu „repeat" (însoţit de străini), sau altfel, după caz. Nu vine la pescuit decît dacă în rucsacuri se găsesc mîncare, băutură şi ţigări pentru o săptămînă, băşca momelile, un tranzistor şi aparatul foto. Posesor al unui dispozitiv de filfiit pînza cortului pe timp de noapte, cu un bogat fond muzical. Cînd nu trage peştele, se dedică imediat culesului de bureţi sau ceaunului cu varză călită. Îl bîrfeşte cît îl bîrfeşte pe Amărîtul, şi, cîteodată, de necaz, se întoarce acasă, cînd vede că Amărîtul perseverează cu succes. Îi poartă ghinion şi este stăpînit de-o inexplicabilă frică ancestrală cînd acesta are norocul (odată la treizeci de ani) să aducă la mal un somn de doi metri pe care nu-l poate scoate singur. Fire uşor gurmandă, nu obişnuieşte întotdeauna să aducă acasă peştele prins; de cele mai multe ori îl frige pe malul apei. Vag lăudăros, în stare de euforie alcoolică, divulgă repede locurile unde se găseşte mult păstrăv usor de înhăţat. Neagă ne-

fundamentat şi cu zîmbetul pe buze orice performanţă a celorlalţi.

Locul de pescuit preferat: lacurile glaciare din Parîng, Mureşul la Malul cu Spini, cursul inferior al Streiului.

Performanţe: — cu martori: 50 de coregoni (în cincisprezece zile!), lipan de 1 kg (scăpat din mînă), scobari, cleni, porcuşori, cracă veche de arin...

— fără martori: şalău 4 kg, clean de 3.100 kg şi aproximativ 50 de scobari.

Perspective: înrăirea Amărîtului şi achiziţionarea de noi scule prohibite cu care să le rupă gura celor din tagmă, popularea cu porcuşori a bălţii din grădina unui prieten, stîrpirea braconierilor...

Obsesii: mreană albă de Mureş, barcă pneumatică, jungla Amazonului...

— Acum pot intra?

PICIOR DE LEMN

Descriere sumară: scund de statură, 28 de ani, şaten, c-un picior mai scurt, inginer miner.

Porecle uzuale: Picior de Lemn, Gură Mare, Ţeavă, Tubul!

Arsenal tehnic: telescop rusesc, lansete marcă proprie, colecţie de plute, cîrlige şi nailon de import, cizme 45, blinkere marcă proprie, ceaun de import!

Situaţie familială: soţie imposibilă, personalitate tipică pentru pescarii ghinionişti, care crede că pescuitul constituie o nebunie-n masă (...). Încercări repetate de a o converti şi eşecuri lamentabile. Cu toate acestea, mare amatoare de peşte (fript). Colportoare de bancuri la adresa tagmei, posedă detector de minciuni şi se amuză copios la insuccese. În caz contrar, mănîncă peştele şi tace!

Calităţi: încăpăţînat, tenace, fanatic al tagmei — a fost văzut la pescuit cu piciorul în ghips — calm şi răbdare ieşite din comun, uneori migăleşte ore-n şir pînă descîlceşte o perucă sau montura din salcie. Nu renunţă uşor la porcuşorul de onoare, bate malurile pînă la epuizare. Receptiv la sfaturile şi propunerile Amărîtului, îi calcă vertiginos pe urme, chiar riscă să-i preia porecla. Bucătar înăscut, pe malul apei face senzaţie în rîndul tagmei mai ales seara, la cină; niciodată nu-şi uită ceaunul acasă!

Defecte: fumător înrăit, uşor invidios la capturile colegilor. Bun povestitor, dar, de fiecare dată, peştele are altă dimensiune. Ghinionist, din născare, mai ales cînd nevasta nu-i de acord cu ieşirea. De multe ori, de frica nevestei, rătăceşte drumul spre casă. Stăpînit de ciudatul obicei de a pleca pe coclauri exact cînd bate vîntul, cînd plouă sau ninge. Obişnuieşte să-şi lovească vecinii de pescuit cu plumbii!

Locul de pescuit preferat: după cum îl aruncă valurile vieţii, pe Mureş, Someş sau Cerna, în ape tulburi, ori exagerat de limpezi...

Performanţe: — cu martori: crap de 6 kg şi respectiv de 3, somn de 3, coregon de 1 kg, cleni, scobari, somotei, cărăşei, bibani, mrene, obleţi, porcuşori, broască ţestoasă, plasă de sîrmă şi cracă de alun...

— fără martori: mreană de 6, somn de 4, păstrăv de 2, clean de 3, o tonă de obleţi şi-un camion de scobari!

Perspective: convertirea nevestei şi dobîndirea unei porecle noi: „Amărîtul II".

Obsesii: Amărîtul, clean la metru, scobar la muscă şi păstrăv la mămăligă...

Doru CHICET
„picior de lemn"
(în fotografie)

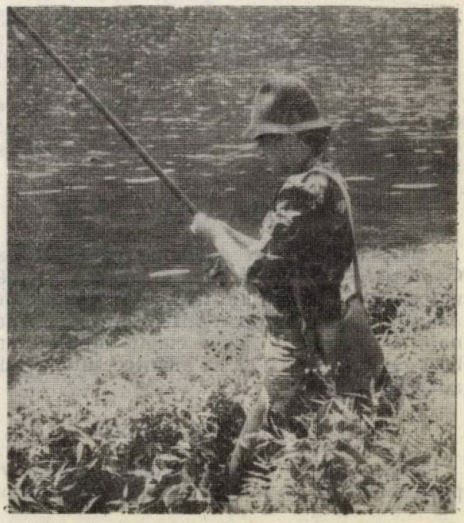

ZOORAMA

PEŞTI ZGOMOTOŞI

„Mut ca un peşte" a încetat demult să mai fie considerată o axiomă. Zoologii englezi au demonstrat că egrefinul, un peşte oceanic, ca şi peştii torpilă, atunci cînd sînt ameninţaţi de o primejdie sau vor să-şi sperie duşmanii, emit „semnale sonore". Experienţa care a dus la această concluzie este următoarea: mai mulţi egrefini au fost aclimatizaţi într-un mare bazin artificial. După ce s-au obişnuit cu noul mediu, în bazin a fost introdus un morun — duşmanul lor de moarte — şi atunci s-au putut înregistra „ţipetele" lor de spaimă şi avertizare.

ANTILOPELE NU BEAU APĂ!

Antilopele care trăiesc în regiunile secetoase din Kenya nu se duc niciodată să se adape. Cauza acestei ciudăţenii este că hrana lor — formată din plante ierboase — este foarte bogată în apă şi că în zori, cînd antilopele pasc de obicei, ea mai poartă o mare cantitate de rouă depusă peste noapte.

CARNE DE HIPOPOTAM

Hipopotamul are o carne foarte gustoasă şi la Dakar s-au făcut experienţe pentru domesticirea uriaşului pahiderm. Cînd animalul (cîntărind 1—2 tone) va fi perfect domesticit, el va înlocui vaca. Un exemplar produce o cantitate de carne de cinci ori mai mare decît vitele cornute şi, în plus, prezintă avantajul că se înmulţeşte mult mai rapid.

PROTEZE ANTI-ŞOC

Broaştele ţestoase din „Seaquarium" din Miami (Florida) prezentau permanent leziuni la cap: înşelate de transparenţa geamurilor ele încercau să treacă prin sticlă, lovindu-se. Specialiştii au avut atunci o idee care s-a dovedit salutară: broaştele ţestoase au fost echipate cu nişte mici proteze de cauciuc care îndulcesc impactul cu geamul.

RARA AVIS

„Quetzalul" a fost desemnat ca simbol al Guatemalei, pentru că această pasăre, asemănătoare papagalului, nu trăieşte în captivitate. Această „rara avis" este atît de mîndră de penajul ei lung, încît îşi face cuibul numai în arbori găunoşi pentru ca să aibă loc suficient de adăpostit coada.

CE LE PLACE CÎINILOR

La New York, o firmă de produse alimentare pentru cîini, nu fără umor, a lansat pe piaţă un nou produs, făcîndu-i următoarea reclamă: „Pate cu aromă de picior de factor poştal".

ACVARIU ÎN MARE

Peştele constituie baza alimentaţiei în Japonia. Pentru sporirea producţiei de peşte oceanic, s-au construit mari acvarii pe fundul apelor, în apropierea ţărmului. Ele sînt prevăzute cu lumină electrică şi sînt permanent aprovizionate cu alge, moluşte şi subproduse agricole care constituie hrana peştilor. Fundul mării a fost amenajat pentru a se asigura o temperatură constantă a apei, care să favorizeze dezvoltarea puietului.

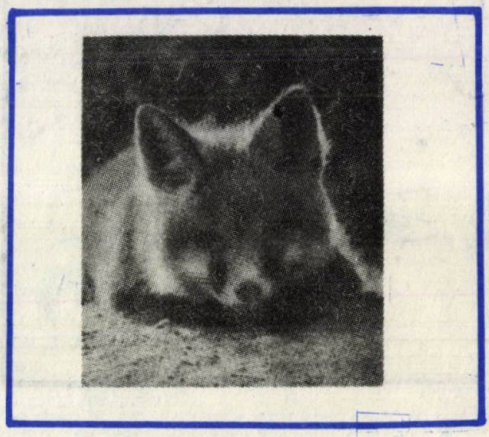

VULPI DOMESTICITE

Cu puţină răbdare, vulpea poate deveni un aliat al omului, un adevărat sanitar în gospodărie. În Italia, în multe sate, gospodarii domesticesc pui de vulpe pe care-i cresc pe lîngă casă. Aceştia extermină cu mult succes şoareci, şobolani şi chiar şerpi.

DISPAR CANGURII DIN AUSTRALIA

Cangurul — acest animal original, care trăieşte numai în Australia, este pe cale de dispariţie. Pieile de cangur devin tot mai căutate, iar fermierii localnici se plîng că acest animal distruge păşunile. Vînătoarea de cangur a început cu multe secole în urmă, avînd urmări dezastruoase în special în zona dintre New South Wales şi Queensland. Nu întotdeauna însă îngrijorarea fermierilor australieni este justificată căci în ţară există regiuni uriaşe de păşuni naturale nefolosite — scrie ziarul „The Australian", care apare la Sydney.

ZOORAMA

KINEGETIKOS

Editura Hachette publică o inedită „Istorie mondială" a vînătorii. Printre alte interesante capitole, citäm: originile vînătorii, probleme de preistorie ale evoluţiei omului şi animalelor, vînătoarea în diverse timpuri şi zone geografice. Cartea aduce în discuţie elemente noi pentru înţelegerea raporturilor dintre om şi natură. Ilustraţiile sînt în mare majoritate reproduceri după opere de artă celebre, care contribuie la calitatea cu totul excepţională a tipăriturii.

ÎN LUMEA STARURILOR

Elefantul Bill, care a trăit la Hollywood 52 de ani, a apărut şi în nenumărate filme. Ca orice star, începuse să aibă tabieturi: îi plăcea să mestece ţigări. Ca o culme a cochetăriei se citează faptul că în filmul „Gunga Din" a purtat... gene false.

UN CROCODIL MIRACULOS

De-a lungul fluviului Gwanda, în Transvaal, un agricultor a doborît un crocodil gigantic, care îngrozise populaţia locală. Deschizînd pîntecele colosului — unul din cei mai mari din specia sa — spre marea mirare a agricultorului şi a vecinilor prezenţi, au ieşit la iveală şase diamante brute, un pumn de monede de aur şi diferite alte obiecte preţioase. Nu se ştie cum a ajuns comoara în pîntecele animalului, dar cum legea prevede că animalul împuşcat aparţine în întregime vînătorului, acesta şi-a însuşit tezaurul neaşteptat.

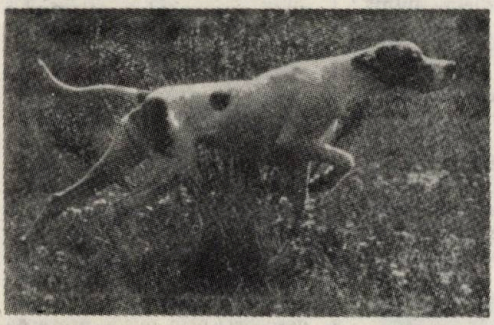

CÎINELE — TOVARĂŞUL OMULUI

Îndelungatul proces de domesticire a animalelor nu a fost pe deplin elucidat. Un fapt observat în Parcul Naţional din Nairobi (Kenya) sugerează modul în care cîinele a devenit tovarăşul omului. O familie de gheparzi pîndea o turmă de gazele. Fiind însă în stare de alertă, felinelor le rămîneau puţine şanse de a le captura. Deodată, un şacal s-a repezit lătrînd asupra gazelelor, distrăgîndu-le atenţia pentru un moment. Profitînd de aceasta unul din gheparzi a doborît o rumegătoare. Naturalistul R. L. Eaton, care a urmărit aceste vieţuitoare timp de mai mulţi ani, a declarat că sistemul de vînătoare prin distragerea atenţiei este frecvent practicat.

PIER ELEFANŢII

O adevărată alarmă a cuprins administraţia Parcului Naţional „Mikumi" din Tanzania. Elefanţii pier din cauza... accidentelor de circulaţie, care au devenit tot mai frecvente. Parcul este imens, iar la dispoziţia numeroşilor săi vizitatori au fost puse trenuri care circulă cu mare viteză, ceea ce constituie un adevărat dezastru pentru elefanţii greoi, care nu pot traversa repede şinele. În ultimul an, aproape în fiecare lună au fost călcaţi de tren cel puţin doi elefanţi din rezervaţie.

VAMEŞ PATRUPED

În fiecare an graniţa Suediei este trecută de circa patru milioane de automobile. Peste 150.000 din ele transportă diverse mărfuri, ceea ce îngreunează munca de control a vameşilor. În ajutorul lor a fost adus cîinele dresat Coquitt, care depistează fără greş locurile din maşini unde sînt ascunse narcotice. După succesul înregistrat cu Coquitt, vameşii au deschis o adevărată „şcoală" pentru dresarea altor cîini care să-i ajute în muncă.

CÎT TRĂIESC PĂSĂRILE

Greu se poate stabili vîrsta păsărilor care trăiesc în stare naturală, şi în general ele nu pot atinge vîrsta maximă din cauza duşmanilor care le vînează sau din cauza condiţiilor de mediu nefavorabile. Limita longevităţii se poate stabili numai la păsările care trăiesc în grădini zoologice. După îndelungi observaţii s-a putut constata că pelicanul şi flamingul trăiesc circa 30 de ani, bîtlanul, bufniţa şi pescăruşul — 20 de ani, iar graurul, piţigoiul şi sticletele sub 10 ani.

DESENUL GIRAFELOR

... sau mai precis dispunerea petelor este absolut proprie fiecărui individ, afirmă zoologii care au studiat fauna africană. Într-adevăr, dispunerea petelor este atît de variată încît poate fi comparată cu desenul palmar şi plantar în cazul speciei umane.

Culese de M. ELISA

STRĂJERII ANZILOR

PE VÎRFURILE SEMEȚE ale munților Anzi din America de Sud, aproape de granița zăpezilor veșnice, trăiește condorul *(Vultur gryphus)*, cea mai mare pasăre de pradă de pe suprafața pămîntului. Aria de răspîndire: America de Sud, din Venezuela și Columbia pînă în Țara de Foc (California).

Condorul zboară la înălțimi de aproape 7000 de metri, unde poate plana ore întregi. Ajuns la maturitate, corpul său măsoară în mod curent 3 metri de la un vîrf la celălalt al aripilor și cam un metru și jumătate de la cioc la coadă. Preferința acestui titan al înaripatelor pentru regiunile muntoase și mai ales pentru rîpele stîncoase perpendiculare, se explică prin faptul că, planînd pe deasupra acestor locuri, unde iau naștere în mod regulat puternici curenți ascendenți, el își economisește forțele. Condorul este din instinct un desăvîrșit planorist: trecînd în zbor planat de la un curent de pantă la altul, el reușește să nu dea din aripi decît atunci cînd se înalță de pe pămînt. Rotindu-se în cercuri maiestuoase, fie solitari, fie în stoluri, condorii iscodesc cu priviri de oțel pămîntul, în căutarea hranei. Aceasta e constituită de preferință din stîrvuri, dar adesea ei atacă și animale pe moarte sau iezii și mieii de la stîne. Din această pricină, țăranii chilieni își învață cîinii ciobănești să se arate ori de cîte ori văd condorii zburînd pe deasupra turmei și, privind în sus, să latre ca turbați. Cînd condorii se lasă din zbor în jos și apoi se înalță cu toții deodată, e semn, spun chilienii că o puma, care își păzește hoitul a sărit în sus, ca să alunge hoții.

În Batutin (Ucraina) și la Jdanov (Uzbekistan) condorul dresat, cînd zărește un lup, coboară în „picaj" și, lovindu-l cu ciocul, îl gonește. De cînd această pasăre păzește din aer turmele, nici o oaie nu a mai fost răpită de animalele pădurii. În urma unor experiențe s-a ajuns să se folosească păsările răpitoare și în paza aeroporturilor pentru a îndepărta zburătoarele nedorite, care, adesea absorbite de motoarele cu reacție produc catastrofe. (De cînd șoimul dresat supraveghează terenul din înălțimi, iar uliul de la distanțe mai mici, pe aeroportul -Strasbourg-Entzheim numărul accidentelor aeriene, provocate de păsări s-a redus simțitor).

Condorul mascul are pe cap și pe o parte din cioc o creastă cartilaginoasă, împodobită cu mici papile catifelate de culoare roșu-violet, pînă la negru. Pe fiecare parte a capului, pielea alcătuiește o încrețitură care se prelungește în jos ca o perdea, iar gîtul, la bază, este înconjurat de o coroană de pene lungi și moi. Întreg corpul condorului este acoperit cu pene de culoare albă. Trăind pe crestele Anzilor, aproape de granița zăpezilor veșnice, condorul e numit și străjerul Anzilor.

În Chile, condorii bîntuie mai tot anul ținuturile mai puțin înalte de lîngă țărmul Pacificului dar, de obicei, la începutul verii, ei se retrag în cele mai inaccesibile locuri din crearul munților Anzi, ca să se prăsească netulburați de nimeni.

În privința înmulțirii lor, se știe că aceste păsări nu-și fac cuib și că, în noiembrie și în decembrie, ele ouă cîte un ou pe lună, un ou mare și alb, pe care îl depun, ca pe o poliță, pe stînca goală. Puiul rămîne în cuib timp de 20 de săptămîni. Se spune că nu pot zbura timp de un an de zile și, chiar după ce învață, vînează încă mult timp împreună cu părinții, maturitatea atingînd-o abia în al șaselea an de viață!

De obicei, condorii bătrîni trăiesc în perechi, dar printre pereții bazaltici ai rîului Santa Cruz, există regiuni locuite de stoluri întregi. În captivitate poate trăi pînă la 40 de ani.

Deși se hrănește cu mortăciuni, mirosul condorului este foarte slab dezvoltat. Experiențele efectuate de naturaliștii Audubon și Bachman au dovedit că acești vulturi nu pot descoperi prin miros prezența cărnii intrate în putrefacție nici chiar cînd aceasta se află în imediata lor apropiere.

În Peru există o foarte interesantă formă de „corridă" în care rolul toreadorilor este preluat de... condori. Astfel de lupte se organizează în localitățile aflate în Anzi, la mari

înălțimi, cu prilejul zilei naționale a acestei țări. „Corrida", lupta cu taurii, a fost introdusă în America Latină de către spanioli. Indienii i-au dat însă o interpretare proprie. Pentru ei, taurul reprezenta forța ocupantului, iar condorul — pasărea sfîntă a incașilor — era simbolul luptei pentru independență. După ce țările andine și-au cucerit independența, „corrida" indiană și-a pierdut acest sens politic, dar a rămas principalul punct de atracție al festivităților anuale. Condorul atacă taurul din zbor înfigîndu-și ghearele în gîtul lui. Dacă taurul reușește să se debaraseze de adversarul înaripat, victoria îi revine; dacă nu — ceea ce se întîmplă frecvent — învinge pasărea.

Deși sînt foarte lacomi sau poate tocmai de aceea, condorii pot răbda de foame cincișase săptămîni, fără a-și pierde vigoarea. Pentru pagubele pe care le aduc stînilor, chilienii omoară mulți condori sau numai îi prind, folosind pentru aceasta două metode. Prima constă în a pune un stîrv pe un loc neted, care este împrejmuit cu un gard de țăruși înalți, în care e lăsată o poartă. După ce condorii se îmbuibă, ei devin atît de greoi încît, pentru a-și putea lua zborul, le trebuie o adevărată „pistă de decolare" pe care, alergînd întocmai ca avioanele, să poată prinde viteza necesară desprinderii de pămînt. Profitînd de faptul că țarcul în care se găsesc lacomele păsări nu le permite „decolajul", țăranii chilieni, care au stat ascunși prin împrejurimi, năvălesc călări în mare goană la poarta țarcului, și, astupînd ieșirea, îi prind apoi fără nici o dificultate. A doua metodă constă în a însemna copacii în care condorii cel mai adesea cîte cinci-șase, obișnuiesc să doarmă. A se cățăra apoi noaptea și a-i prinde în lațuri nu e o treabă din cale afară de grea, deoarece aceste păsări dorm foarte adînc.

În urma vînării și distrugerii fără milă, această uriașă

pasăre care a fost mîndria faunei continentului american, este pe cale de dispariție, numărul lor scăzînd îngrijorător an de an. Societatea națională americană pentru protecția naturii a dat publicității un studiu în care se arată că nici un fel de măsură de ocrotire nu va putea asigura supraviețuirea condorului în libertate, drept care s-a propus și s-a trecut la creșterea acestuia în captivitate.

Campania de salvare a condorului californian, din care nu mai rămăsese decît vreo 30 de exemplare, a întîmpinat o serie de greutăți datorită restricțiilor impuse de stat. Numai la cîteva zile după capturarea primului pui de condor pentru creșterea lui în captivitate, unde s-au creiat condiții apropiate de cele din locurile unde condorii au trăit în libertate, salvatorilor li s-a cerut să demonstreze de ce consideră condorul o pasăre pe cale de dispariție. Dacă unii oameni de știință afirmă că aceste păsări sînt pe cale de dispariție pentru că sînt împușcate cu sălbăticie ori otrăvite cu alicele de plumb, alții susțin că adevărata amenințare pentru condori este una de ordin genetic. Condorii nu se pot reproduce în captivitate; cei născuți aici sînt uciși fără milă de condorii maturi, ca și puii capturați. Deși în parcul de la San Diego un pui de zece săpămîni a fost recunoscut și acceptat de părinții săi — ceea ce se consideră un eveniment — oamenii de știință au precizat că stabilirea unui program de obținere a puilor de condor în captivitate nu este încă practic rezolvată.

Un confrate de breaslă, cumpărînd odată batog de morun de la un băcan, a constatat acasă că fusese păcălit binișor la cîntar. Enervat, el a publicat următorul anunț: „Dacă pînă mîine dimineață, băcanul care m-a înșelat nu-mi trimite diferența de batog, îi voi scrie numele în ziar". A doua zi, comisionarii i-au adus șapte pachete cu batog...

Nemulțumită că soțul o tot amînă cu prinderea „unei știuci mari, mari de tot și plină de icre", Georgeta se adresează unei foste colege de liceu:

— Ascultă, tu; cunoști mincinoși mai mari decît pescarii?

— Bineînțeles — îi răspunde netulburată, aceasta; soțul meu! Este și vînător...

*

Întrebat odată de către un pescar, ce simte la premiera unui film de-al său, un celebru regizor a răspuns:

— Exact ceea ce simți și dumneata, atunci cînd arunci undița și nu știi dacă prinzi un șalău sau un oblete...

*

Cînd soțul i-a făcut cadou un frumos mantou de blană, consoarta a exclamat fericită:

— În sfîrșit, ai ochit și tu ceva care îmi place!

LEGENDĂ ŞI ADEVĂR DESPRE BERZE

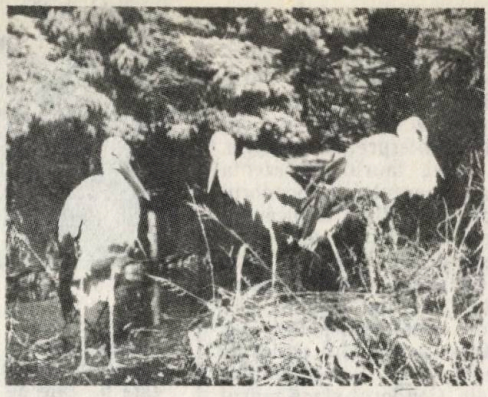

„...înotînd cu faţa în sus, nemaisăturîndu-mă să privesc cerul pe care, în sfîrşit, nu se zărea nici un nor, o pasăre s-a desprins din înaltul lui, coborînd spre mine. Filfiind rar din aripi, tot atît de rar pe cît îmi mişcam eu braţele, ca spre a-mi dovedi interesul şi chiar simpatia, o barză mi-a ţinut cîtva timp tovărăşie. Apoi, s-a depărtat spre miazăzi. Neaşteptata ei apariţie m-a bucurat, dar întrebîndu-mă în cîte veri voi mai trece lacul, m-a cuprins — singur şi gol în apele lui — melancolia.

O, barză — mi-am trimis gîndurile după ea —, dacă ai putea să mă mai aduci o dată pe lume...“

Geo Bogza

Barza... Fireşte că nu această călătoare aduce copiii legaţi în basmale *la* casa omului, ci doar cară găteje în cioc pentru a-şi face cuibul *pe* casa omului. De altfel, de cînd e lumea-lume, barza s-a simţit întotdeauna la ea acasă în preajma gospodarului. Se cunosc unul pe altul, se împrietenesc repede, se petrec unul pe celălalt la muncile cîmpului. Adeseori, cînd pleacă sau vine de peste mări, barza toacă din plisc în bătătura gazdei, vestindu-şi cîte un „bun rămas“ sau „bun găsit“, ca un oaspete cumsecade.

Acum cîţiva ani, Iakov Nazarciuk, de la un sovhoz viticol din Crimeea, a găsit printre rîndurile de viţă de vie un pui de pasăre cu picioare lungi, rătăcit de cuib. L-a luat şi l-a dus acasă. Cu timpul, puiul a crescut şi atunci toţi cei din gospodăria viticultorului au văzut că era o barză. Noul membru al gospodăriei locuia în curtea salvatorului său. Uneori zbura pe acoperiş, alteori, se ducea pe cîmp ori mai des la iaz, să pescuiască, dar invariabil se întorcea acasă. Se ataşase cel mai mult de soţia viticultorului, Daria, şi o seconda în treburile gospodăreşti: de pildă, cînd femeia prăşea cuiburile de cartofi, barza se ţinea pe alături, făcînd şi ea treabă, adică curăţind terenul de cărăbuşi şi omizi. Dar şi cînd Daria se ducea la magazinul sătesc, barza o însoţea cu devotament. Pînă aici nu ar fi nimic senzaţional. Cum stăpînul casei avea pasiunea de a cînta la instrumentul său preferat, baiana, barza îşi părăsea atunci orice altă preocupare, sălta din picioare, fîlfîia pe loc din aripi, cei din familie fiind de părere că ...dansează. Unde s-a văzut însă cu adevărat gradul, ca să zicem aşa de „umanizare“ a păsării a fost împrejurarea (dealtminteri repetată), cînd, într-o toamnă, a trecut pe deasupra casei un stol de berze. Barza familiei Nazarciuk a ezitat puţin, şi-a luat zborul spre stol, s-a alăturat, s-a întors: însoţise stolul pînă la capul satului, dar mai departe n-a mai vrut să zboare: a venit „acasă“.

O pereche de berze şi-au făcut cuib mare, din vreascuri, pe un stîlp de telefon din apropierea comunei Vasilievke, regiunea Nikolaev (U.R.S.S.). Ploaia a udat vreascurile şi audibilitatea convorbirilor telefonice a slăbit. Instalatorii de la telefoane i-au „evacuat“ pe contravenienţi, dar, la numai cîteva zile după aceea, cuibul a reapărut pe acelaşi loc. Atunci, ei au izolat firele care veneau în contact cu cuibul, dar din motive necunoscute, izolaţia n-a fost pe placul păsărilor şi acestea au distrus-o. Pînă la urmă, cuplul de berze a fost lăsat în pace, şi pe acea porţiune, linia a fost deviată; astfel, stîlpul a devenit proprietatea personală a înaripatei familii.

●

Locuitorii unui sat din provincia franceză Leon numărau în fiecare zi, printre animalele lor domestice, şi o... barză. Atunci cînd ţăranii îşi hrăneau raţele şi găinile, barza îşi părăsea cuibul şi cobora, amestecîndu-se printre celelalte păsări care, surprinse la început, s-au acomodat apoi uşor cu această prezenţă însolită. După masă, barza efectua un raid prin diverse locuri ale curţii, înainte de a se retrage la cuib.

●

Mare a fost şi surpriza unui vatman din Olsztyn (Polonia) cînd, la capătul liniei de tramvai, a observat o barză la marginea unei pădurici. Barza, deloc speriată de prezenţa oamenilor, s-a lăsat prinsă şi dusă în tramvai. Călătorii au început s-o îngrijească, oferindu-i tot felul de sandviciuri pe care pasărea le-a înfulecat cu lăcomie. După ce s-a săturat, barza nu şi-a manifestat intenţia de a părăsi tramvaiul. Spre marele haz al copiilor şi al călătorilor, ea a făcut mai multe ture prin oraş, iar la al patrulea tur, a coborît exact în acelaşi loc unde se urcase şi a dispărut în pădurice. Pasărea, care n-a putut zbura spre ţările calde din cauza unei răni a aripei, a revenit din timp în timp în staţia respectivă, făcînd cîteva ture prin oraş, cu tramvaiul...

●

La popoarele vechi, barza se bucura de multă cinstire. Să fi ucis un asemenea prieten era o mare nelegiuire. Şi-apoi, ce rău face această paşnică vieţuitoare? Se ţine pe urmele plugarului şi-i curăţă ogorul de vătămători, crîngul de şerpi pentru care nutreşte o mare slăbiciune — bălţile de broaşte rîioase, salamandre, guşteri şi alte lighioane.

Dar însuşirile cele mai de preţ ale berzelor sînt cumpătarea, fidelitatea conjugală, devotamentul filial şi grija faţă de părinţi. Barza este una din cele mai fidele vieţuitoare din lume. Masculul îşi caută altă tovarăşă de viaţă numai după ce s-a convins că vechea lui tovarăşă nu se mai poate întoarce la cuib. Plini de respect şi de afecţiune unul faţă de celălalt, soţii se ajută şi se ocrotesc între ei. Îşi hrănesc bine puii, îi protejează şi-i învaţă cum să se ferească de primejdii, îi cară în spinare pînă cînd ajung să se descurce singuri. Faţă de părinţii slabi, bolnavi, accidentaţi sau bătrîni nutresc o grijă încărcată de duioşie. Lor le pun la îndemînă vînatul cel mai gras, îi

veghează, îi îngrijesc şi niciodată nu-i alungă şi nici nu-i părăsesc. Cîteodată, barza îşi aruncă din cuib unii pui! Multă vreme nu s-a dat nici o explicaţie plauzibilă acestui gest paradoxal. Poporul l-a interpretat ca un fel de simţ de prevedere al părinţilor, care anticipează lipsa hranei suficiente, pentru pui, în acel an. Studiind un pui astfel aruncat din cuib, ornitologii au putut să-şi dea seama că era foarte pipernicit şi puternic infestat de paraziţi preluaţi de la broaştele cu care sînt hrăniţi.

●

Cu cîteva săptămîni înainte de a-şi lua zborul spre ţările calde, păsările sînt atît de cuprinse de „febra plecării", încît se agită chiar mai mult decît de obicei şi mai mult decît oamenii care-şi pregătesc geamantanele pentru concediu. În această perioadă, berzele pierd din greutate şi numai rareori se întîmplă să-şi abandoneze „treburile" pentru a aţipi puţin. Căutînd răspunsul la întrebarea dacă păsările dorm sau nu în zbor, ornitologii au fixat pe pieptul a trei berze gata de a-şi lua zborul spre ţările calde aparate miniaturale care să le înregistreze activitatea inimii, circulaţia sîngelui şi bătăile aripilor în zbor.

Indicaţiile aparatelor au fost transmise tot timpul la bordul unui avion care zbura în apropierea stolului de berze. În felul acesta, cercetătorii au aflat, cu mirare, că păsările dorm sau cel puţin aţipesc în timpul zborului. „Dormitoarele" lor de campanie se află în mijlocul triunghiului, cunoscuta formaţie de zbor a berzelor. Cînd pasărea închide ochii, auzul ei se ascute instinctiv. Din faţă şi din spate răzbat pînă la dînsa sunetele care indică direcţia şi înălţimea de zbor a stolului. În aceste condiţii o pasăre are nevoie de numai zece minute de somn pentru a-şi reface puterile, după care, odihnită, trece în „fruntea" stolului sau în coada lui, iar locul de odihnă este luat de alta.

Capacitatea păsărilor de a dormi în zbor depinde, firește, de cîţiva factori dintre care cei mai importanţi sînt: forţa vîntului, cantitatea de hrană consumată de păsări în cursul călătoriei şi temperatura aerului. Dar o dată ajunse în Africa, temerarele păsări sînt atît de extenuate, încît primele patru-cinci zile sînt abătute şi nu au aproape deloc apetit.

●

Berzele au cel mai rapid reflex observat în lumea animală. Doi zoologi de la Universitatea din Georgia (S.U.A.), au urmărit, cu ajutorul unui aparat de filmat elctronic, o barză care căuta hrană. Ei au constatat că în clipa în care ciocul păsării era atins de un peştişor, acesta era înghiţit instantaneu. Mişcarea de deschidere şi închidere a ciocului este declanşată automat de atingerea pradei. S-a stabilit că între atingerea ciocului şi înşfăcarea peştişorului nu trece mai mult de 1/25 000 de secundă.

●

O întîmplare senzaţională s-a petrecut nu departe de oraşul Tarsus, în Turcia. Un stol de berze, în zbor spre Africa a fost atacat de vulturi. A înce-

→

put o grandioasă luptă aeriană. În ambele tabere luptau o mie de păsări. Au învins berzele! Pierderile lor — 16 morţi — 200 răniţi, pierderile vulturilor 50 de morţi şi peste 200 de răniţi!

●

În regiunile mlăştinoase, greu accesibile, ale izvoarelor Nilului, trăieşte specia de berze uriaşe „Abu Markub". Penajul lor are un colorit albastru şi este aşezat pe spatele păsărilor sub formă de valuri. Această specie se distinge prin caracteristicul cioc masiv şi lat. Indigenii denumesc aceste berze „părintele mlaştinei".

●

Acum, în lume există 15 specii de berze, dintre care *Gruscinerea* barza cu guler negru sînt considerate cele mai preţioase. Ornitologii chinezi au anunţat că practic, barza cu guler negru mai poate fi întîlnită doar în podişul Singhai-Tibet. Ea preferă viaţa în zonele cu altitudini de peste 5000 metri, în locuri mlăştinoase. Un exemplar matur atinge 6-7 kg şi depune două ouă pe vară.

La începutul anilor '60 s-a descoperit pentru prima oară pe lacul Ngoring, în regiunea izvorului fluviului Galben (Huanghe), berze cu gîtul negru, o specie dispărută în restul lumii. Începînd din 1978 cercetătorii chinezi au început o investigare atentă a repartiţiei, numărului şi situaţiei ecologice privind aceste păsări rare. Wang Hauixin, operator de televiziune, interesat să le filmeze pe marginea lacului Longbao — la 4200 metri altitudine — a surprins repetiţiile de zbor deasupra munţilor. Aflase că berzele sosiseră în acel an cu 20 zile mai devreme decît de obicei şi se pregăteau de plecare tot mai devreme. Ciudat. Misterul avea să se dezlege mai tîrziu. Primăvara fusese „uscată", iar toamna cu ploi torenţiale care aveau să inunde malurile lacului. Berzele se dovediseră adevăraţi

„specialişti ai vremii". Prevăzuseră vremea şi anticipaseră clocitul pentru a-şi putea lua puii în călătoria lor sezonieră.

●

Pe lista, din păcate tot mai bogată, a vieţuitoarelor ameninţate să dispară, se află acum şi barza neagră, pasăre de o uimitoare frumuseţe care, în pofida faptului că-şi face cuibul în păduri şi pe stînci practic inaccesibile, devine o prezenţă extrem de rară. O expediţie de cercetători bulgari a descoperit existenţa pe teritoriul ţării a peste o sută de perechi de berze negre (păsări cu pieptul negru şi pliscul şi picioarele de un roşu aprins). Această pasăre era să dispară din cauza superbului ei penaj, folosit pe vremuri ca obiect de podoabă.

Barza albă *(Ciconia ciconia)* specie care trăieşe îndeosebi în Siberia de nord-est şi Danemarca, este şi ea pe cale de dispariţie, motiv pentru care este protejată de lege. În Danemarca, cîteva foruri de specialitate reunite într-un efort comun, au lansat o vastă campanie pentru salvarea berzelor. După ultimile statistici, din cauza condiţiilor nefavorabile, din cele patru mii de berze semnalate la începutul secolului în Danemarca, în ultimii ani se aflau din ce în ce mai puţine perechi. Programul de acţiune iniţiat a avut în vedere construirea unor cuiburi în zone lipsite de salvare a unor pui căzuţi din cuiburi şi alte asemenea măsuri menite să vină în sprijinul acestor păsări. Asociaţia mondială pentru protecţia naturii a proclamat anul 1984 ca „an internaţional al berzelor, din dorinţa de a sensibiliza opinia publică „asupra pericolelor de dispariţie care ameninţă aceste păsări". Se pare că berzelor le-a adus ceva... barza!

B. MIHAI

SPECII ÎN DERIVĂ

BALENA

„Balena e simbolul fascinației, balena e simbolul iredutabil al enormului, balena e simbolul gigantic al vieții pe pămînt, în aer și în apă, nimic nu freamătă ca balena, nimic nu mișcă precum ea în pădurea noastră de simboluri prin care pășim zi și noapte, la vînătoare de simboluri, cu harponul pe umăr, pușca la șold și baioneta la pușcă. Ocrotind balena — fie și doar zece ani — ocrotim enormul, ocrotim pădurea, ocrotim simbolul de pădure și de vînător, adică ne simbolizăm la maximum, pentru a o spune pe șleau..."

RADU COSAȘU

● Balenele populează mările și oceanele lumii de cca 40 de milioane de ani; 82 de specii populau cu un secol în urmă mările și oceanele globului, dar azi, multe din aceste specii au dispărut sau sînt amenințate.

● Timp de secole, vînătoarea de balene s-a desfășurat, practic, fără nici un fel de control și restricții. De aceea, încă de pe vremea corăbiilor cu pînze, cînd se foloseau harpoane de mînă, efectivele de balene groenlandeze, cele din sud, sau cele cenușii, ca și alte specii s-au redus considerabil. Intensitatea vînătorii este sugestiv ilustrată de următoarele exemple: din 1669 pînă în 1787, numai balenierele olandeze au răpus nu mai puțin de 100.000 de balene groenlandeze și cam tot atîtea, probabil, au omorît vînătorii de balene din alte țări. După unele date, numai balenierele americane au vînat în perioada 1800-1875 aproape 20.000 balene din emisfera sudică, iar în perioada 1835-1872 circa 300.000 balene groenlandeze, netede de sud, cenușii și cașaloți.

● În sezonul 1930-1931, au fost vînate 28.325 balene albastre; în 1964/65 numai 20 exemplare, iar în sezonul 1965/66 doar 4 exemplare!

În 1971-1972 a fost prins un număr de 11.513 balene de diferite specii, de către cele 7 flotile care funcționau pe oceanele lumii. 16249 balene de diferite specii au fost prinse de vasele de vînătoare a 17 stațiuni de prelucrare și a 5 vase-fabrică.

● De la 37.000 de balene sacrificate în 1975, s-a ajuns în 1981 la mai puțin de jumătate: 15.000.

● Balena este cel mai mare animal din cîte au trăit vreodată pe pămînt, față de care elefantul (4000 kg greutate) este un pitic. Chiar brontozaurul, uriașa reptilă de 18 m lungime și 38.000 kg greutate, ce trăia în era mezozoică, este pui față de balenă. O balenă ridicată vertical pe coada sa, depășește în înălțime 10 elefanți ridicați unul peste altul!

● Cea mai mare specie de balenă, cea albastră, atinge în mod obișnuit 27-28 m în lungime și cîntărește între 120 și 150 tone, adică tot atît cît 20-30 elefanți.

● Balenele constituie cea mai bogată rezervă de grăsimi naturale pe care natura a oferit-o omului; peste 500.000.000 kg de untură pe an. Sub piele, balenele au un strat protector de grăsime de 30-40 cm, care le

→

servește atît contra temperaturii scăzute a apei, cît și ca rezervă alimentară în caz de nevoie.

● O balenă obișnuită, de 60-70 de tone, furnizează 20-25 de tone de carne, 15-20 de tone de untură și un schelet de vreo 15 tone. Dintr-o balenă albastră se pot obține 50 de tone de grăsime din care se extrag 40.000 kg ulei.

● Industria margarinei absoarbe o mare cantitate din producția mondială a unturii de cetaceu. Numai între anii 1930 și 1937 țările europene au consumat peste 500.000 de tone pe an pentru acest scop. Margarinele europene conțin 7-17% untură de balenă.

● Inima unei balene mijlocii cîntărește 700 de kilograme, stomacul — de 3 m lungime —, o jumătate de tonă, capul balenei, 3.000 de kilograme. În schimb, creierul cîntărește doar... cinci kilograme! Structura creierului este apropiată de cea a omului.

● Balenele posedă... două inimi, una stîngă și una dreaptă, fiecare avînd ritmuri diferite. Cînd balenele înoată în adîncul apelor, funcționează inima stîngă, iar înainte de a ieși la suprafață, cît și ulterior, se folosesc de inima dreaptă.

● Plămînii sînt foarte voluminoși, pentru a putea înmagazina o cît mai mare cantitate de aer. Capacitatea plămînilor unei balene este de 14.000 de litri de aer pentru fiecare inspirație. Balenele au mare nevoie de aer, pe care vin să-l inspire la suprafața apei la fiecare 15 minute. Dar ele pot sta sub apă și timp de 30 de minute pînă la o oră, după care ies la suprafață pentru a respira pe nas, acesta deschizîndu-se pe partea de sus și din față a botului. „Fîntîna arteziană" produsă de expirația balenei se ridică la ... 12 metri înălțime!

● Corpul unei balene suportă presiuni enorme; se poate scufunda pînă la 500 m și poate să rămînă acolo peste o oră, grație rezervei de aer pe care plămînii ei elastici reușesc să-l înmagazineze. Trebuie precizat că numai la adîncimea de 240-300 m, presiunea apei atinge 70 kg pe cm^2.

● În gură, de pe bolta palatină, atîrnă în jos de fiecare parte 300 pînă la 400 de lame cornoase și franjurate numite „fanoane", cam de 80 cm lungime. Ele nu țin loc de dinți, ci funcționează ca o sită. Prin ochiurile acesteia este eliminată apa pătrunsă în gură o dată cu hrana. Aceasta constă din animale mărunte (plancton), crustacee, sepii, pești etc.

● Balena ia în gură o tonă de apă! Pentru a-și umple stomacul îi trebuie 1.200 kg de hrană, în timp ce pentru umplerea stomacului unui om normal este de ajuns un kilogram de alimente!

● Deși în gura unei balene poate încăpea o barcă, gîtlejul ei este atît de strîmt încît abia pot trece pești de talia unei scrumbii de Dunăre. Ce ar fi fost dacă faimoasa Moby Dick ar fi avut un gîtlej după proporțiile ei uriașe?

● Balenele „fără dinți" au în locul acestora niște colți dentari — fanoane — piese mari sub formă de coasă, prinse pe maxilarul superior. Fanoanele în număr de 300-350 ajung pînă la 5-6 m lungime. O balenă de 18 m și în greutate de 70 tone poate avea 1.600 kg fanoane.

● Orca este unul dintre cei mai temuți răpitori din neamul balenelor. Pentru a avea o imagine apoximativă a acestui temut animal este suficient să ne închipuim o masă de mușchi de 5 tone greutate, lungă de 7 m, care formează „o siluetă" perfect adaptată la înot și o gură cu 50 de dinți, ascuțiți ca niște pumnale.

● Despre ferocitatea acestor cetacee glăsuiește analiza făcută unor conținuturi stomacale la animale moarte. Astfel, într-un stomac de Orca s-au găsit resturile a 13 delfini și 14 foci, iar la altul 32 resturi de foci.

● Prin stomacul unei balene albastre, care are un volum de 3.000 mc și prin intestinul ei, care are 250 m, trec zilnic 5 tone de hrană (crustacei, moluște și pești).

● Gestația balenelor durează 10 luni, la cele mai mari un an întreg. Puiul este bine dezvoltat, cîntărind în prima zi de viață o tonă și măsurînd 5 metri lungime. Cel de balenă albastră reprezintă cam un sfert din lungimea mamei. Alăptarea puilor durează 7-12 luni. Femela care alăptează produce zilnic 200-300 litri lapte foarte gras conținînd 200-430 g grăsime la litru față de laptele de vacă cu 40 g pe litru.

● Într-o balenă prinsă în Oceanul Indian au fost descoperiți doi pui siamezi, lungi de aproape 1,8 m. Acesta este un caz foarte rar, deoarece balenele fată de obicei un singur pui.

Ca și delfinii, de altfel...

● Limba unei balene în greutate de 122.000 kg a cîntărit 3158 kg, ficatul 1000 kg, iar inima 634 kg.

● Puiul de balenă albastră măsoară în prima zi 6-8 m lungime. Ritmul de creştere e neverosimil; mai mult de o sută de kilograme pe zi, patru kilograme şi jumătate pe oră! O tonă la fiecare nouă zile! Nici un animal din lume nu creşte atît de iute. O balenă albastră atinge cincisprezece metri în 36 de luni; „tinereţea" ei se împarte astfel;: şapte luni de copilărie, şaptesprezece luni de adolescenţă şi apoi încă un an „de tinereţe" înainte de maturizarea sexuală.

● Ochii balenelor sînt foarte mici în comparaţie cu corpul animalelor. La o balenă de 30 m şi o greutate de 130 tone, diametrul ochilor este cam cît al unei farfurioare.

● Balenele înaintează în mod normal cu o viteză de 7—10 km/oră. Dar, în caz de pericol, aceşti uriaşi ai mărilor pot atinge 14—20 km/ora, uneori 600-700 metri pe minut.

● Limbajul balenelor n-a fost încă dezlegat. Ihtiologul american Cristofor Klark, studiind balenele, a demonstrat că ele pot recepţiona sunete de la distanţe apreciabile — pînă la 80 de kilometri. În condiţii deosebit de favorabile, de pildă cînd se află în apele antarctice, sau la o adîncime foarte mare, ele pot „discuta" la distanţe de pînă la o mie de kilometri! S-a calculat că emisiunea de sunete a balenei numără 25.600 de cicli pe secundă. (Urechea umană nu percepe nimic peste 200.000 de cicli pe secundă).

● Cea mai mare cantitate de balene a fost vînată în anul 1950: 55795 de exemplare. Începînd din 1956, balena albastră şi balena cu cocoaşă sînt protejate de lege. În 1977 Guy Le Bolzer, în articolul „Adio copiilor lui Moby Dick", publicat în ziarul „Le Figaro", spunea că mai există 13000 de balene albastre şi doar 600 de balene cu cocoaşă.

● Începînd cu finalul sezonului 1985/86, vînătoarea de balene a fost oprită.

B.N.

Marină

ÎN LARG, LA APĂ MAI ADÎNCĂ,
SE PRIPĂŞISE SUB O STÎNCĂ
SFIDÎND HARPONUL SAU NĂVODUL,
UN DITAMAI CEFALOPODUL.
N-AVEA VENIT, NICI PLĂŢI CURENTE,
TRĂIA DOAR DIN... EXPEDIENTE:
CHEFALI, STAVRIZI, CALCANI, DORADE...
SE MULŢUMEA CU TOT CE-I CADE.
ŞI ALGE DE ACORD SĂ PASCĂ,
ATÎTA, DOAR SĂ NU MUNCEASCĂ!
DECI ASTĂZI FURĂ, MÎINE CERE,
A STRÎNS MOLUSCA O AVERE.
SE TUTUIA CU TOŢI PESCARII,
AVEA RELAŢII CU „HOMARII",
UMBLAU PRINTRE CORALI ECOURI
CĂ DA RECHINILOR CADOURI...
CU VIGILENŢA ASTA SLABĂ,
ÎN CAZ DE... „RAZII" N-AVEA TREABĂ!
NU FOLOSEA CURSA LOCALĂ,
AVEA... „BALENĂ PERSONALĂ!"
BEA NOBILUL CEFALOPOD,
NUMAI ULEI DE PEŞTE... „GOLD!"
CU TOATĂ-NFĂŢIŞAREA-I SLUTĂ,
LIVRA ŞI „FÎŢE" (LA VALUTĂ!)
LA BAR, FUMA NEPĂSĂTOR,
PICIOR, PICIOR, PESTE PICIOR...
IAR CELE OPT TENTACULARE
SE DECRETARĂ... PICIOR MARE!
ODATĂ ÎNSĂ, LA O SFADĂ,
INTRĂ-N CONFLICT CU-N... „PEŞTE-SPADĂ!"
ÎNTINSE-UN BRAŢ CA SĂ DEA MITĂ,
DAR ÎI ZBURĂ ÎNTR-O CLIPITĂ!
ZVÎCNI CU ALTUL SĂ LOVEASCĂ,
PICĂ ŞI-ACELA CA O IASCĂ;
BRAŢUL PUTERII CUMPĂRATE,
FU RETEZAT PE NEAŞTEPTATE;
ŞI-AŞA, ÎN CÎTEVA CLIPITE,
ZAC TOATE BRAŢELE-I CHIRCITE!
RĂMASE GREU SĂ SE TÎRASCĂ
DOAR MASA-I GALBENĂ ŞI FLASCĂ!
STÎND SUS PE STÎNCI, CALUL DE MARE,
(UN CAP IMENS, FĂRĂ PICIOARE)
CU JALNICA-I ALCĂTUIRE
FIIND ŞI FIROSCOS DIN FIRE,
CONCHISE MÎNDRU-N GURA MARE:
„CÎND NU E CAP, VAI DE PICIOARE!"

Sergiu SIHARU

— Ştii, mîine e Anul Nou...

LA IAZUL MORII

La cea mai ponosită din cele trei măsuţe ale birtului, veşnicii muşterii ai amurgului moţăiau în jurul ulcelelor. Erau Trona, Moş Zgîndăr, paznicul de vînătoare, şi mai căscau gura Mai-marele pescarilor locului — fiul moaşei şi, evident, cîrciumarul. Pe dealul dinspre gară, vitele se întorceau către adăposturi. În fruntea lor, pe bălanul popii, călărea ca un cowboy diavolul de nepot al prelatului. Dar azi nu chiuia precum îi era felul. Ba parcă, mai avea atîrnate la oblînc şi cîteva boccele. Ale cui ar putea fi? se întreba din priviri, nedumerit şi mahmur, triumviratul. Abia atunci zăriră, către coada alaiului, tot călare, un găligan slăbănog, alungit şi ciolănos, împodobit cu-n soi de cioc şi purtînd ceva lung la subţioară, ca pe-o suliţă. Avea o ţinută ţeapănă, de cavaler medieval. N-avea zale, dar era în cizme lungi, de pescar!

Într-un nor roşiatic de praf, întreg alaiul ajunse în cele din urmă în faţa birtului, clipă în care călăreţul pitoresc redeveni pedestru, tot băţos, fără sprijinul hangiului sau al nepotului, scutier de ocazie. Pătrunse în întunericul birtului, se aşeză la o masă soioasă şi şchioapă, nepărînd a-l deranja ceva şi-şi aruncă privirea prin uşa vraişte, în zare, către munte. Înserarea cobora ceţoasă şi înfrigurată.

Într-un tîrziu, gazda se înfăţişă, află cîte ceva, dar deocamdată numai despre nevoile imediate ale călătorului şi, după ce-l servi, se retrase către nerăbdătorul sobor. Moş Zgîndăr, preşedinte de onoare şi de drept, mormăi cu ştiuta-i vorbă îngroşată de mahorcă şi trăscău:

— După coşul pentru peşti, vedem c-ar fi din cei de munte. După luciul cheutorilor pare cam nou în tagmă, după privire îi cam fudul. După felul cum a nimerit aici e ori prea leneş, ori prea slab. Că nici cine ştie ce mare Domn născut călare nu cred să fie. Dar după cît de precis a aflat el despre ascunsele noastre pîraie doldora cu păstrăvi şi lipani, se vede că s-ar putea să fie deştept, mai îngădui hîtrul. Dar poate că e numai băftos, conchise definitiv moşul, scîrbit de atîta vorbă.

Pentru lămurirea lucrurilor, soborul hotărî să-i încerce deîndată priceperea. Prin părţile acelea chiar şi nepescarii ştiau că din dreptul satului în sus, rar mai urca vreun clean, sau vreo mreană, prin vijelia undelor iuţi. Mai mult încă, pe afluentul care bagă apă în iazul morii, nişte netrebnici de peste munte sloboziseră otravă din frunză de lipan, aşa că acum iazul nu mai avea nici broaşte!

Hotărîră deci să-l înmoaie pe vajnicul păstrăvar presupus, mai întîi în batjocură şi necaz. După aia, vor mai vedea ei! Luă cuvîntul odrasla moaşei, nu prea tare, dar desigur atît cît să audă cine trebuie:

— Ştiţi voi mă nepricopsiţilor cum mi-a rupt mie azi-dimineaţă la moară? Dădeam nici măcar a treia oară cu blinckerul (auzise banditul undeva cuvîntul, dar de văzut nu-l văzuse nici în cărţi) cînd, simt că s-a agăţat de ceva. Ce-o fi?! Dau să trag în stînga, nimic! În dreapta, iar nimic! Cînd să zic că am rămas fără sculă, numai ce mi-o porneşte! Ca vijelia! Mă sperii, dau să-l ţin în curba joardei, dar el tot nimic. Ba mai face şi o lumînare, lăsîndu-mă cu ochii holbaţi. Şi pînă să mă desmeticesc, rupe brusc, de parc-ar fi avut briciul la el. Cînd a sărit însă, văzui: era o ştiucă! Auziţi voi! Mai lungă decît piciorul! Asistenţa, amuţită, încuviinţă din cap.

— Avea o gură mare şi rea! Şi urîtă...! Îmi făcea praf beldia! Mai bine că s-a dus...

Şi aplecîndu-se tainic spre gîturile întinse ale românilor, continuă:

— Oare ne-o crede Zi-de-Post ăsta? Cam cît de neştiutor să fie? Să ştie el oare cam cît urcă pe rîu o ştiucă?

În oglinda murdară văzură gura căscată a bărbosului. Se părea, ba era chiar sigur, că nici nu mai trebuia împins, în capcană. Curiozitatea îl sculă neiertătoare de pe scaun, aducîndu-l domol către profesori.

— Oameni buni, (parcă miere-i izvora din gîtlej, nu vorbe) pe unde m-aţi sfătui domniile voastre să-mi încep şi eu cele cîteva zile de pescuit, că-s primele din viaţa mea!

„Minte", gîndi moşul! „Prefăcutul, ca şi cum n-ar şti nimic!"

Cît îl mai îmbrobodiră ei nu interesează. Oricum, în noaptea aceea, visele bietului ucenic fură pline de balauri pe care el, Făt-Frumosul-Apelor îi va răpune cu siguranţă în zori. De fapt, nici nu dormi. Agitat, încins şi nerăbdător, după ce trezi el cocoşii care nu-şi făceau datoria decît la ora lor se încatarămă şi pe ascuns purcese ţanţos către moară. Descoperi greu locul prin ceaţa zorilor, deşi îi fusese descris cu amănuntime: nici prea departe nici prea greu de dibuit. Ba chiar cam prea aproape de sat, pentru a mai conţine ceva.

Ajunse în cele din urmă şi puse sculele-n bătaie. Trase cu coada ochiului, nu descoperi pe nimeni prin preajmă şi legă muştele. Ştia din carte cum, dar acolo nu scria şi cît e de greu. Mai întîi se agăţară, în modul cel mai firesc, în nuiele. Avînd răbdarea încă intactă, le salvă şi învăţînd empiric acest prim amănunt, se depărtă de tufe şi încercă iar. Se agăţară din nou, dar acum numai între ele. Pe întuneric, pe frig şi umezeală, se descurcau greu afurisitele! Poate-i mai bine cu linguri. Luă deci lanseta. Citise, văzuse ce-i, dar unde să-o încerce? În magazin?

→

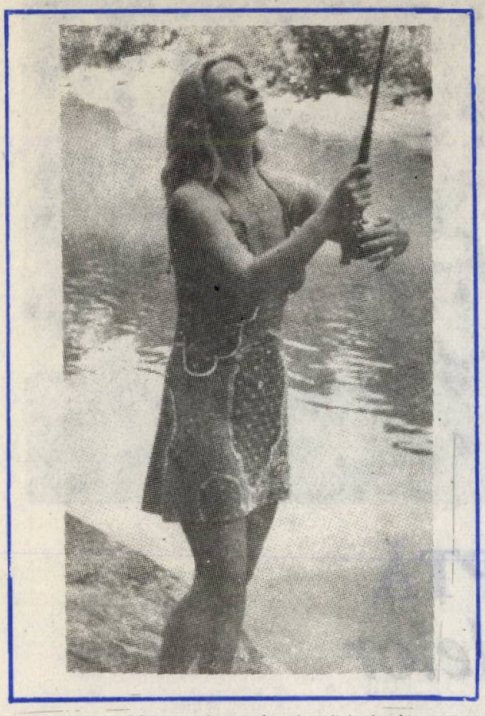

Culmea! Nici arbustul şi nici iarba nu se opuseră. Doar că băltoaca nu era prea largă şi linguriţa poposi tocmai pe malul opus. Scăpă acum de pomi, dar mai avu de-nvăţat că iarba e cît vezi cu ochii şi se gîndi trist la linguriţă. Încercă într-o doară, prin smulgere şi culmea, reuşi! Se feri din nou, calculă ţinînd seama de toate detaliile dobîndite pînă-n prezent şi reuşi. Îl cuprinse bucuria. Aruncă frenetic, iar şi iar! Pînă la ivirea zorilor şi mult după, pînă apăru în treacăt primul sătean. Se propti-n coasă şi începu să admire echipamentul, stilul şi mai ales zelul. Nu era pescar, dar într-o oarecare cunoştinţă de cauză fiind, zise:

— Aici n-are nimic!

„S-o creadă el!" Şi dă-i înainte, cu stăruinţă, ca şi cum n-ar fi avut urechi. Şi tot cu linguri. Parcă un demon îl îmboldea. Împungea încruntat apa, de fiecare dată fără rost. Mai obosi, mai mîncă, dar mai şi cugetă. Apă de băut avea. Şi aer, şi soare, şi gînduri! Făcuse deja o pauză, pe cînd Moş Zgîndăr trecu pe lîngă novice. Privea încordat, cu toată atenţia, cum arunca şi recupera. Înţelese că pentru prima zi omul învăţase destul. Îi fu şi milă, şi-l sfătui cu blîndeţe că seara nu dă peştele pe apele lor! Năpăstuitul înţelese fericit că nu-i ruşine fără recoltă şi că oboseala îmbie neiertător, de la un moment dat încolo, către adăpost. La cîrciumă făcu cinste, dar se retrase grăbit. De data asta dormi bustean.

În zori, reîncepu, cu metodă, mai cu răbdare şi cu forţe proaspete. Cînd soarele era destul de sus, trecu pe mal şi-al moaşei. Tare se minună că omul încă mai era pe rîu. Ar fi vrut să-l izbăvească, dar n-avu curajul să-şi recunoască mişelia. Plecă bolborosind. A treia zi, la fel! Cînd veni din nou, Zgîndăr se prefăcu milos că vede ceva-n apă. Ba, chiar zise:

— Uite colo, în dreptul arinului! Vezi dunga aia întunecată? Ea trebuie să fie! Şi aruncă şi răsaruncă novicele, dar dunga nu se clinti. Într-un tîrziu, slăbănogul îi oferi spre încercare scula. Cu curiozitate prost ascunsă, moşul o cîntări în mîna-i bătătorită, dar o dete la timp speriat şi din nou sfătuitor:

— Eu nu-mi dau unealta nimănui şi-i sfătuiesc şi pe alţii să facă la fel. De unde să ghicească nepofitul că bătrînul nici pikupul n-ar fi ştiut să-l ridice? Cînd se retrase la somn, mişeii hotărîră că se cam întrecuseră cu gluma şi că dacă nici a doua zi n-o pricepe singur, să meargă ei să-şi recunoască vina. Să dea spre împăcare şi vinul înapoi, plus partea lor, ca-ntre prieteni. În fine, să-l ducă pe român undeva, să vadă şi el peşte...

Spre nouă dimineaţa, îl luară pescarii pe cîrciumar şi purceseră spre iaz. Acolo era mai multă trecere de lume ca de obicei. Privitorii erau şi ei numeroşi, iar omul pescuia tacticos şi nu părea sau nu arăta a fi nici plictisit, nici obosit. Înţelesese oare el că cel mai adesea asta însemna pescuitul? Şi dacă da, cît de fericit era? Zise, într-un tîrziu, fără supărare:

— Unde minţeaţi voi mă, păcătoşilor? Sub fagul cel gros? Hai? Priviţi! E bună aruncarea? Recuperarea-i destul de-nceată? Este lingura aproape de fund? Recupera mecanic, cînd deodată, hop! Brusc, totul se opri: timpul, lingura, respiraţiile privitorilor. Zgîndăr, mai vechi în rele, se dezmetici primul, înţelese şi luă iniţiativa:

— Încearcă să dezgăţi spre dreapta. Că ţi-ai agăţat-o din stînga. Poate ai noroc şi-ţi scapă lingura, că bustеanul e vechi. Omul încearcă din proprie iniţiativă din partea opusă. Şi, bineînţeles fără rezultat. Dar ce urmă fu exact ca-n poveste. Firul întins porni vertiginos să taie apa, în direcţia roţii de moară. Găliganul nu s-ar fi priceput să oprească peştele, căci el era! Dar firul nu prea lung şi nici frîna prea moale ţineau cu el. Neavînd încotro, peştele se întoarse prostit în direcţia opusă. Şi iar fugă, şi iar opinteală! Urma să se ridice lumînarea! Dar aceasta fu numai în închipuire. Cuvîntă iar Zgîndăr:

— Eu cred că e păstrăvul morarului! Uitase tîlharul şi de otravă şi de celelalte minciuni. Vezi să-l oboseşti destul! Pe maluri, mai noi şi mai vechi curioşi se buluceau ca la bîlci. După multă trudă şi zbatere zadarnică, peştele se întoarse învins, cu albul burţii în sus. Al moaşei, galben de invidie dar şi curios, luă minciocul nou şi strălucitor — atît de fără rost pînă azi — şi scoase prada: o ştiucă aurie, cît toate zilele! Cum, cînd şi mai ales de ce urcase ea pînă acolo, naiba ştia! Şi ce rost ar avea să ştim? Magnificul Don Quichote le aruncă, biruitor:

— Şi voi, care abia aşteptaţi să plec fără să vă fac de rîs şi mai ales să nu v-o iau! Amărîţilor...

Liviu POP

TACTICI DE LUPTĂ
în lumea animalelor

Contrar a ceea ce se crede în mod obişnuit, animalul nu se bate decît destul de rar: întotdeauna cînd se vede încolţit şi cînd este înnebunit de spaimă. Dar, în restul timpului, în cursul multiplelor întîlniri cu celelalte animale, el îşi economiseşte cu grijă forţele. În cele ce urmează, prezentăm cititorilor cîteva elemente din tehnica de luptă a animalelor, care, în ultima vreme, a concentrat intens atenţia zoopsihologilor.

Norvegianul Scheldrup Ebbe, atent observator al lumii animale, a urmărit, de pildă, comportamentul puilor de găină în grup. El a observat că numai un singur pui îi ciupeşte şi-i ciocăneşte pe ceilalţi. Mutat în alt grup, manifestă aceleaşi tendinţe, devenind în scurt timp dominator. Iată deci, că, de foarte timpuriu, apare o diferenţiere de aptitudini între membrii aceluiaşi grup.

În cursul unor astfel de conflicte interne, apare o particularitate foarte curioasă: ritualul supunerii. Şoarecele, de pildă, cînd este atacat, oferă pisicii gîtul şi pîntecele, zonele cele mai vulnerabile. La fel face şi lupul în faţa unui agresor mai puternic.

Care este atitudinea învingătorului, a cărui supremaţie este atît de vizibil recunoscută? Ei bine, el încetează atacul imediat ce se convinge că adversarul nu opune rezistenţă. Aceasta este probabil explicaţia abandonului atît de rapid din partea celui mai slab.

Se pare că rolul social al ierarhiei este acela de a echilibra raporturile dintre indivizii aceluiaşi grup şi — ceea ce pare paradoxal la prima vedere, reduce frecvenţa luptelor. De fapt, încăierările încep uşor, dar se aplanează şi foarte repede.

În restul timpului, relaţiile rămîn excelente.

În lumea animală, se disting diferite tipuri de luptă: între specii diferite şi în sînul aceleiaşi specii. În primul caz, trebuie să remarcăm raritatea cazurilor de exemple precise: căci atacul unui animal carnivor împotriva unei victime nu dă naştere reacţiei de apărare decît în cazul femelelor cu pui. Mai interesantă este maniera de apărare a cornutelor împotriva leilor: masculii se aşează în cerc, cu coarnele în afară, plasînd în zona interioară femelele şi puii. De obicei, agresorul nu face faţă apărării organizate atît de ingenios. Printre reflexele de apărare ale speciei trebuie desigur, amintite semnalele care anunţă apropierea duşmanului, declanşînd fuga din faţa pericolului.

RIVALITATEA ÎN FAŢA FEMELEI...

...declanşează cel mai adesea lupta între masculii aceleiaşi specii. Ei utilizează armele lor naturale: dinţii, coarnele, copitele etc. De remarcat că toate animalele îşi îndreaptă muşcăturile cu precizie spre punctul slab al adversarului. Există la mamifere, în epoca copilăriei şi tinereţii, jocuri care par adevărate exerciţii

→

pentru viitoarele lupte care îl aşteaptă în viaţa de adult.

Bătăile între păsări sînt precedate de numeroase gesturi de intimidare, uşor de recunoscut. Unele păsări se bat în zbor, altele la sol. Agresivitatea la păsări se manifestă în diverse grade. Aceasta depinde de specie, vîrstă, sex şi de starea sănătăţii.

La insecte, rivalitatea apare de asemenea, în perioada de reproducere.

„REVOLUŢIE DE PALAT" PENTRU MASCULII ÎNVINŞI

Lupta între crabi a fost studiată în mod special la faimoşii crabi „violonişti" — Uca, întîlniţi pe coasta Pacificului. Ei au doi cleşti, dintre care unul atinge dimensiuni enorme. Culoarea lor obişnuită este roşu aprins. Crabii Uca trăiesc pe plajă, în zonele mareelor, unde-şi sapă gropi pe care nu le părăsesc timp îndelungat. Deosebita lor agresivitate îi face pe crabii „violonişti" să fie adesea în conflict: femelele între ele şi masculii între ei. disputa începe printr-un dans frenetic în timpul căruia îşi agită ameninţător imensul cleşte. Apoi îşi încrucişează cleştii ca doi oameni care-şi dau mîna şi fiecare încearcă să rupă cleştele celuilalt. Încordarea este dramatică şi efortul violent. În cele din urmă, unul din crabi învinge, aruncîndu-şi cu putere adversarul la sol. Crabul care şi-a pierdut cleştele este gonit fără milă de ceilalţi, cu atît mai mult cu cît cleştele mic, care i-a rămas, nu-i mai este de nici un folos. Ca o concluzie generală, în lumea animalelor învinge stăpînul de drept al locului, al femelelor, deşi, uneori, totul este o chestiune de conjunctură. Există posibilitatea aşa numitelor „revoluţii de palat". Ce se întîmplă în cele din urmă cu masculii învinşi? Nu moartea într-un termen scurt, ci un fel de exil de lungă durată.

Cînd în lumea peştilor începe anotimpul dragostei, masculii îşi modifică profund aspectul. Culorile devin mai vii, mai atrăgătoare, schimbîndu-se de asemenea şi comportamentul. Devin circumspecţi şi îşi păzesc cu străşnicie teritoriile tradiţionale; în momentul în care un eventual rival, uşor de recunoscut, îşi face apariţia, stăpînul legitim începe să se agite pentru a-şi apăra supremaţia. Mişcările sale sînt foarte agresive şi, de cele mai multe ori, îşi pune pe fugă adversarul. De remarcat că mai rar se ajunge la ciocniri directe şi că, de regulă, peştele foloseşte cu succes o manevră de pură intimidare.

Dar mai teribile şi mai comice în acelaşi timp, în tehnica intimidării, sînt delicatele vieţuitoare ale văzduhului. Într-adevăr, în momentele de exaltare amoroasă, cînd se ameninţă, păsările devin spectaculoase. Masculii se înfruntă în poziţii încrîncenate, cu capetele înclinate ameninţător, cu penele înfoiate. După o scurtă fază de studiu reciproc,care se petrece într-o imobilitate cataleptică şi concentrată, Philomachus pugnas, de pildă, pleacă foarte decis într-o direcţie opusă ca şi cînd ar fi uitat brusc de prezenţa adversarului. Volumul lui descreşte vizibil, penele se reaşează cuminţi şi incidentul se declară închis. Mai rar se întîmplă ca cei doi combatanţi să se încaiere cu adevărat. Şi, atunci, lupta este scurtă, iar rivalii se despart tot aşa de brusc cum au şi început.

De ce toate aceste ritualuri absurde? Zoopsihologii nu s-au pronunţat hotărît asupra motivaţiei, în schimb au observat cu atenţie împrejurările în care apar aceste manifestări. De exemplu, ele apar o dată cu dilema: lupta sau fuga. În interiorul teritoriului său, afirmă specialiştii, masculul atacă orice alt mascul. În afara teritoriului, regula generală este fuga. Între cele două situaţii, adică la frontiera teritoriului, combatanţii ezită.

ROLUL SOCIAL AL IERARHIEI

La mamifere, ritualurile „sociale" sînt în general de o simplitate uluitoare. La copitatele mari, cum sînt de pildă taurii, totul se reduce la o înclinare a capului şi gîtului. La maimuţe, semnele de ameninţare sînt şi mai discrete: gorilele de obicei se privesc fix în ochi. Există însă metode şi mai subtile de a ameninţa un eventual rival: mirosul care informează despre apropierea agresorului.

Păsările şi greierii folosesc pentru atac sau apărare o metodă mai poetică. Ornitologii au putut identifica, cu ajutorul mijloacelor tehnice moderne de înregistrare şi analiză a sunetelor, o gamă foarte bogată de semnale. De altfel, chiar şi observatorii amatori pot remarca diferenţe în sunetele emise de una şi aceeaşi specie.

Greierele, cînd îşi caută perechea, emite sunete dulci, atrăgătoare, dar, cînd i se pare că identifică o prezenţă masculină rivală, produce zgomote mai puternice, mai dure. Ele devin din ce în ce mai insistente. Chiar şi un profan poate identifica schimbarea de tonalitate. De obicei, intrusul nu insistă, încetează să mai cînte şi se îndepărtează.

ARMELE CHIMICE ALE COMBATANŢILOR

Gazele şi lichidele asfixiante sau corozive n-au fost descoperite de om. Ele au fost inventate de natură, astfel înzestrînd vietăţile în scopul autoapărării. De pildă, gîndacul skunk înainte să-şi împroaşte lichidul, ia o atitudine de ameninţare. Insectele, au observat entomologii, au o coloraţie avertizoare, care precede expulzarea lichidului rău mirositor sau iritant. Această coloraţie avertizează şi eventualii duşmani, cum ar fi de pildă,păsările. Entomologii continuă să-şi manifeste admiraţia în faţa unui sistem de apărare-atac atît de ingenios, în faţa mecanismului biologic care permite formarea substanţelor mai sus amintite în receptacolele biologice de dimensiuni atît de reduse.

Nu se poate trece cu vederea, la acest capitol al armelor chimice, folosirea veninului de către

insecte şi reptile, injectat în organismul adversarului prin diverse mijloace. Un alt sistem interesant de apărare îl au termitele africane din specia Nasutitermites. Cînd în muşuroi a pătruns un duşman, „soldaţii" se îndreaptă spre el şi revarsă asupra lui un lichid vîscos, produs în propriul lor organism, imobilizînd intrusul care, în cele din urmă, moare.

ATACUL ELECTRIC

Multe specii de peşti pot emite puternice descărcări electrice. Cele mai spectaculoase sînt cele produse de o anghilă din Amazoane: Electrophorus electricus. Grupul electrogen nu este altceva decît un ansamblu de muşchi care, contractîndu-se produc curent electric. Rezultatul este că anghila, care măsoară doi metri, poate produce o descărcare de circa 600 de volţi, suficientă să paralizeze un cal.

...ŞI CEL PSIHOLOGIC

În lumea animală, aşa cum am mai amintit, sînt des folosite tacticile de intimidare a adversarului. Este deja foarte cunoscută fascinaţia pe care o exercită asupra pradei şerpii sau păsările de pradă, care planează aproape în nemişcare asupra victimei, trezindu-i o teamă comparabilă cu frica „mistică" la specia umană. Ca revers, apare şi reacţia de apărare cu mijloace psihologice. De pildă, fluturele Smerinthus ocellatur, de obicei paşnic şi colorat într-un gri banal, la apropierea primejdiei emite brusc un zumzet ameninţător şi-şi desface rapid aripile posterioare, colorate foarte viu. Această reacţie neaşteptată, cu caracter de metamorfoză spectaculoasă, pune cel mai adesea pe fugă adversarul.

TACTICA DE RĂZBOI A FURNICILOR

La toate speciile de animale lupta dintre specii are mai mult caracterul unui atac. Sînt doar două specii în lumea vie care duc războaie metodice, fie cu scopul de exterminare, fie de capturare de sclavi: omul şi furnicile. Specia „magnus" din Africa centrală organizează adevărate expediţii: prin pădurile tropicale pot fi întîlnite şiruri foarte ordonate de furnici care defilează cu un scop precis ore întregi. Formica sanguinea, de pildă, face adevărate expediţii pentru capturarea sclavilor, care sînt puşi la muncă sau la asigurarea pazei coloniei. Ele aleg cu precizie drumul cel mai scurt către colonia pe care vor s-o prade. Ajunse la obiectiv, îl înconjoară, îl asaltează. Victimele îşi iau coconii în mandibule şi încearcă să fugă, dar atacanţii le taie calea şi-i împiedică în cazul în care opun rezistenţă. Apoi, convoiul face cale întoarsă, ducînd cu el ostatecii pe care-i înglobează în propria lor colonie. Faptul cel mai uluitor este că, după un timp, „sclavii" par să adopte cîte ceva din comportamentul învingătorilor, mai tîrziu, luînd ei înşişi parte la expediţii de jaf. „Perversiunea" furnicilor se manifestă şi în cazul în care expediţia are ca scop numai însuşirea proviziilor strînse cu trudă de altă colonie.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Foarte sumara trecere în revistă a tacticilor de luptă în lumea animală impune net concluzia că luptătorii utilizează în exclusivitate mijloacele de apărare şi atac cu care i-a înzestrat natura. Excepţie fac numai acele specii de maimuţe superioare care se folosesc de crengi şi pietre drept proiectile. În cazul insectelor şi mamiferelor inferioare, se remarcă predominaţia mijloacelor chimice, în timp ce la mamiferele superioare şi păsări, atacul este însoţit de multe tactici de intimidare. Munca de cercetare a zoopsihologilor tinde, prin generalizare, să găsească mijloace mai bune de cunoaştere a speciei umane, căci noi sîntem, de fapt, mamifere superioare prin fiziologia şi o parte din psihologia noastră, astăzi extrem de complexă şi diferenţiată.

(După *Science et Vie* de Elisa Madolciu)

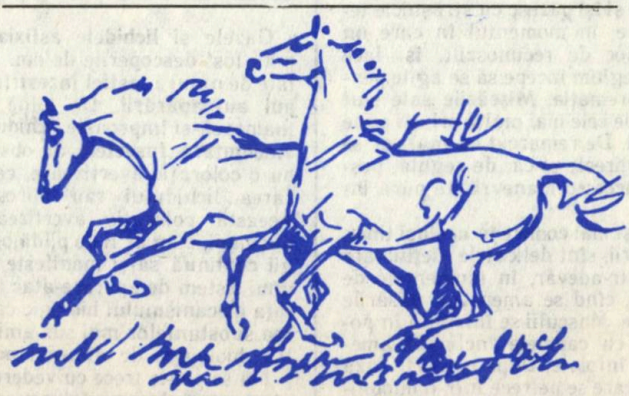

VEVERIȚA

Razele soarelui de toamnă tîrzie cădeau pieziș pe coasta împădurită a dealului de lîngă malul stîng al Gilortului, de deasupra Jupîneștilor gorjeni, din sus de Pîriu. Doar cîte o șuviță aurie mai răzbătea pînă la locul unde mă sfătuise paznicul de vînătoare să-mi aleg loc de pîndă la vizuinile de bursuc. Seara cobora hotărîtă peste liniștea din jur. Nici o adiere de vînt nu mișca frunzele uscate, neașezate încă în pătul de iarnă sub coroanele copacilor. Era vremea serii cînd și păsările amuțesc un timp, înainte de a se chema la locul de înnoptat. Doar o ghionoaie nu-și potolise încă foamea și ciocănea harnic în tulpina găunoasă, dînd fiecărei lovituri de cioc melodie și ecou ca un mesaj straniu venit din înalturi.

Mă cuibărisem liniștit pe un trunchi de stejar; din trei părți, trei frați ai celui retezat și făcut scaun îmi ofereau un spătar comod. Vegheam în amurg vizuinile de pe versantul de vizavi, aflat acum în umbra deasă a serii. Îmi doream și eram numai ochi și urechi, cu arma gata pregătită, să zăresc ieșind la vînătoare nocturnă capul vărgat al sfiosului viezure, ori, de ce nu, urechile roșcate ale vreunei vulpi, care va fi învins bursucul cu șiretlicuri în lupta pentru culcuș. Măturam malul ce adăpostea vizuinile doar din priviri, ferindu-mă de mișcări bruște ale capului, care ar fi fost sesizate de asediați cu mult înainte de a le vedea culoarea părului.

Cum stăteam, în nemișcare, mă gîndeam cît de ingenios își aleseseră lighioanele loc de vizuină: versant abrupt pe care numai căprioarele mai puteau bătători potecuța; umbra deasă, de seară, cînd obișnuiesc să iasă la vînat, le apăra de pericolul de a se demasca la ieșirea din bîrlog; vederea largă și luminoasă pe versantul opus — pe care mă aflam eu — le asigura o cercetare pînă departe și siguranța la întoarcere de la vînat; în zori, se puteau prinde primele raze de soare să le încălzească culcușul pentru dulcele somn al dimineții, după oboseala peregrinărilor nocturne... „Deștepte făpturi!".

Ochiul stîng îmi sesiză o urmă de umbră în cădere fulgerătoare, oblică, printre copaci. Cînd am fixat privirea într-acolo, am zărit un punct negru, alunecînd pe trunchiul unui stejar. Ajuns jos, acesta se prefăcu în veveriță. Cum atinse pămîntul, se opri nemișcată. Apoi roti căpșoru-radar, în jur. Făcu cîteva sărituri ușoare. Părea că se joacă cu frunzele. După fiecare salt, mai zăbovea o clipă. Înlătura, apoi, cu lăbuțele, frunzele uscate. Se mai ajuta și cu coada stufoasă cu care învolbura frunzele a vîrtej. Cînd în cale-i apăru un trunchi de frasin, doborît la pămînt, o luă grăbită spre vîrful lui, acum așezat orizontal. Se oprea din cînd în cînd, minunîndu-se, pe semne, cît de repede se poate ajunge la vîrf de copac, în comparație cu alții de pe care cobora și urca zilnic. De pe ultima creangă sări pe patul de frunze, făcînd parașută caraghioasă din pămătuful cozii. Ajunsă jos, ridică ochii a luare aminte. Nedeslușind pericol, din două salturi era lîngă ranița mea, pe care o lăsasem la doi pași de scaunul de pîndă improvizat pe trunchiul de stejar tăiat.

„Să fi simțit, oare, că printre alte merinde pusesem și cîteva nuci?" gîndeam eu, urmărindu-i cu plăcere curiozitatea și foiala din jurul raniței. După ce a mirosit și s-a convins că nu-i zadarnică osteneala, a început să zgîrîie harnic cu lăbuțele docul kaki... „Să știi că-i în stare să-și pună rozătorii la încercare!", mi-am zis, cu grija de a nu vedea jerpelitura mea de desagă cu răsuflătoare. Pesemne că o dată cu gîndul ăsta am schițat vreo mișcare, căci în aceeași clipă ghidușul meu musafir era deja la celălalt

→

capăt al frasinului doborît. Apoi, își luă avînt spre un alt copac înălțat spre cer, lăsînd în urmă doar dîra de vînt prin care filfîi coada înălțată a semn de întrebare.

Seara, în casa paznicului de vînătoare, nenea Vintilă, am avut ce povesti. Gazda relată cum, într-o toamnă, a găsit în scorbura unui fag de lîngă șopron vreo trei căciuli pline cu nuci, chivernisite de veveriță. Mai spunea că altădată a văzut o „arătare" d'astea urcînd în copac cu un știulete de porumb, altădată cu un cartof...

— Sînt mici, dar lacome și stringătoare neîntrecute, veverițele astea; hărnicia lor aduce a pagubă, zise gazda, încheind cu o concluzie din viața lui de aproape șase decenii, petrecută în preajma jivinelor pădurii.

— Da', cît poate mînca, la urma urmei, o veveriță cît un pumn închis strîns, mînca-o-ar mama de jucăușe, îi luă apărarea soața paznicului...

— Cît, necît, nu contează; că de multe, s-adună, intră în vorbă un vecin...

— Las-o, numai că-i mică și frumușică; să trăiască în pădure și pe lîngă noi ca o floare, să ne bucurăm cînd o vedem. S-o vedem vie, vara-iarna. Că' eu, dac-o zăresc, nu-i strig „hiș" în urmă. Din contră, mă opresc locului să n-o sperii, răsuflu de-s ostenită, și mă pomenesc zîmbind, uitînd de rele, oricît aș fi de necăjită, sună verdictul clar, fără drept de replică, al femeii.

I-am dat dreptate gazdei mele. Căci și eu în seara de pîndă la bursuc ce făcusem? Puteau să fi defilat pe potecuțele de dinaintea vizuinelor tot neamul viezurilor și al vulpilor, că nu le-aș mai fi zărit. Atît de mult m-a acaparat prezența ghidușului cu coada stufoasă, cu jocul lui atît de viu. Mai viu decît jăraticul aprins din lemn sănătos de fag.

Și cînd te gîndești că, pînă nu demult, blănița fină a spiridușului pădurilor și parcurilor ținea căldură mîinilor nemuncite în manșoane și etole!? Cum de nu le cuprindea focul, veșnic nestins, al veșmîntului acestor nevinovate? Cîte sacrificii zadarnice? Cîte perechi de ochișori de mărgele le vor fi prins capcanele ori plumburile? Altădată, desigur. Acum e bine cu ea alături!

Gheorghe COLȚ

DOUĂ
fără cuvinte

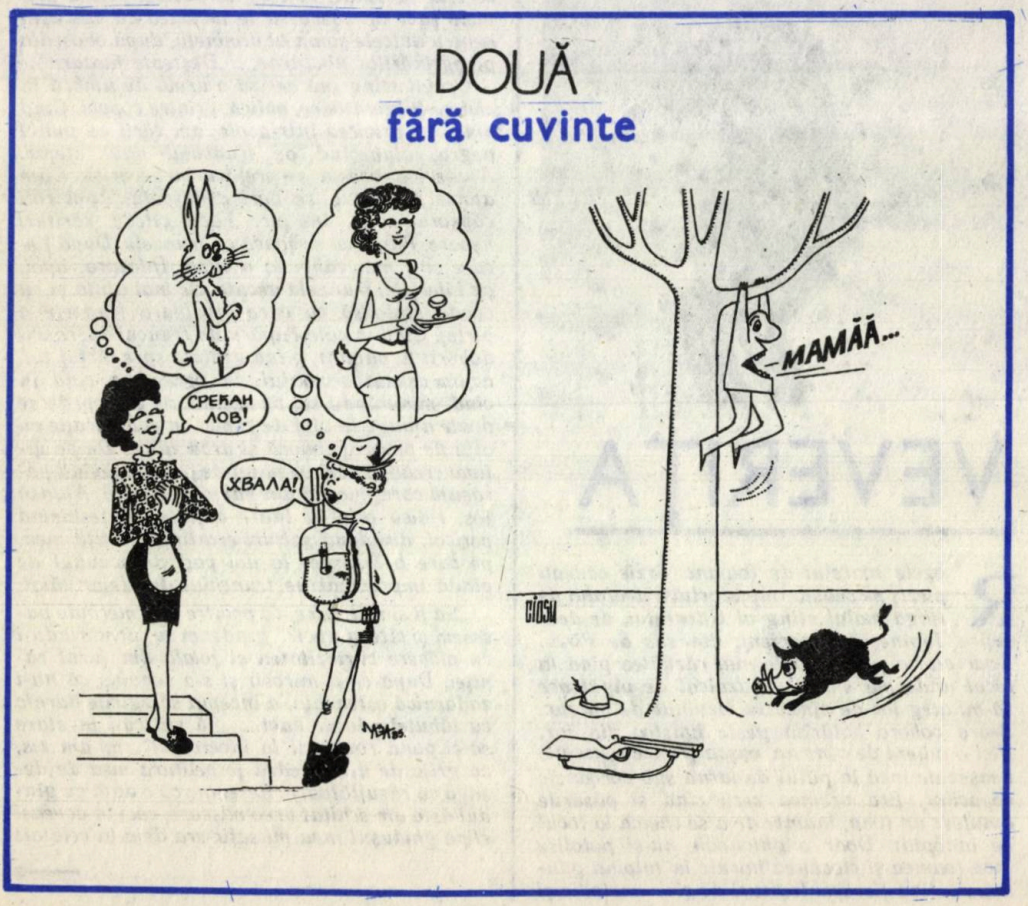

Prin fereastră răzbate noaptea cu cerul ei prundit de stele, clipocind printe nori albi, apoşi; noapte, în prag tîrziu de toamnă scuturată de toate podoabele ei. În sobă, flăcările şi jarul s-au domolit în spuză; odaia e caldă şi gătuile de pe policioară răspîndesc o miroaznă plăcută, îmbietoare. Ceaiul din flori de bisacăn şi de măcieş, aburind lenit în cană, îndeamnă către poveşti adunate din veac vînătoresc; am să-l sorb pe îndelete — ca pe un vin vechi — tăifăsuind cu ortaci de demult...

Dintre ei, moş Vuia şi baci Potor, Stelian şi

CÎNTEC
despre un om al pădurii

Niţă Noană se află astăzi plecaţi pe alte tărîmuri de vînătore; ultimul, în cel de al şaptelea deceniu al vieţii sale, s-a mulţumit să ne petreacă statornic pînă la poarta plecării şi să ne aştepte la fel de statornic întoarcerea, ca să ştie cum a fost şi să trăiască faptele...

Astăzi mi se înfăţişează, cu mai multă stăruinţă, făptura şi faptele lui baci Potor, fiind dezlegat — după scurgerea unui pătrar de veac de la acele întîmplări — şi de un anume legămînt făcut atunci şi păstrat cu sfinţenie pînă acum.

Era acest baci Potor un rumân bine clădit, mai mult înalt decît scund, uscăţiv, vînjos, rumen în obrajii împodobiţi cu mustăţi cărunte, sfătos răsucite şi făloase nevoie mare. Cînd vorbea baci Potor — şi mai cu seamă atunci cînd voia să arate tăria celor spuse —, apoi musai răsucea cu degetele răşchirate cea mustaţă. Nu puteai spune că era vreun mare vorbăreţ ori dăscăluitor — nefiind el băgăreţ din fire ci, dimpotrivă, mai mult sfielnic — dar nici tăcut, nu îi prea plăcea să steie aidoma mutului. „Are omul o limbă în gură, apoi s-o folosească, dară cu socoată", avea el obicei să zică, adăugînd pe dată „vînătoru-i vînător şi nu muierotcă ieşită la portiţă"!. Îndeobşte era blînd şi întotdeauna cuviincios în vorbă şi-n făptură. Uneori se voia cu orice chip aspru; atunci îşi încreţea fruntea şi îşi zburlea mustaţa. Numai ochii îi rămîneau luminoşi ca întotdeauna, oarecum zîmbitori; oricît îşi încreţea baci Potor cea frunte, oricît îşi zburlea cele mustăţi, ochii, ei bine, ochii rămîneau aşişderea: blînzi, senini, fără urme de mînie într-înşii. Şi cu asta era iarăşi bună pace între ortaci.

Toamna tîrziu şi mai cu osebire iarna, după ce se mai ogoiau muncile cîmpului, lua mai des drumul pădurii; asta şi pentru a se-ntîlni cu moş Vuia, pădurarul, cu care se afla „leat" şi ortac bun din vechimea tinereţii lor, cînd cel dintîi război mondial i-a purtat pînă prin Italia şi Galiţia cu oştirile cezaro-crăieşti. Aşa că, atunci cînd porneau tăierile prin pădure, era un fel de ajutor de-al pădurarului; dobora creangă şi steri, mai călăuzea pe ceilalţi lucrători. Era, cum s-ar zice, un om de-al pădurii...

...„Măi, pădurea trebuie să-ţi fie ca un cîntec de tinereţe; vrei nu vrei, începi aşa, dintr-o dată, să-l îngîni. Şi să te bucuri ascultîndu-te fiindcă întîi îţi aduci aminte de toate cele ale iubirilor", avea el o altă vorbă; bună şi dreaptă vorbă...

În acea toamnă tînără şi bogată în culori — de la care s-au scurs multe-multe alte toamne, aşişderea ori altfel, dar oricum pot fi povestite întocmai cum au fost! — mistreţii se nărăviseră prin lanurile de porumb care mărgineau hatul pădurii. Şi făceau pagube, nu glumă! Cercau oamenii fel şi chip de meşteşuguri, numai şi numai să-i îndepărteze: momîi puturoase, focuri cu fum şi catran, tălăngi trase de sfoară cît noaptea de mare. Degeaba, toate, fiindcă mistreţii, după o vreme, se învăţau cu ele şi nici că le mai păsa. Puşcau oamenii şi cu carbit; mistreţii se trăgeau dintr-o parte ca să iasă la liman în alta, astfel că paguba rămînea tot întreagă pentru om.

S-a ridicat baci Potor gîndind că-i de datoria lui să sară întru ajutorinţa celor loviţi de o asemenea năpastă. A cercetat el cu luare aminte hatul acela de pădure şi s-a socotit că cei mai mulţi sorţi de izbîndă i-ar avea dacă şi-ar aşterne pînda, sus, pe geamăna unui stejar cioturos, drept deasupra unei scăldători. Urmele „ştutuite" de baci Potor arătau precum că la acea scăldătoare venea mistreţii noapte de noapte. Aşa că şi-a zis în sine lui: „aici am să stau şi am să aştept; colţaţii, ori pe unde or mînca în lanuri, în cele din urmă tot or să vină la apă, iar eu am să-mi culeg dobînda şi am să scap lumea de-o pacoste".

... Fireşte, faima lui de vînător ar fi crescut ca pîinea cea mare dacă s-ar fi adeverit acele

→

presupuşuri ale sale. Fiindcă nu-i chiar la îndemîna oricui să puşte ditamai mistreţul şi încă noaptea la pîndă, cînd pădurea prinde închipuiri de fantasme în fiece tufan...

Aşa a şi făcut baci Potor zîmbind şăgalnic într-un colţ de mustaţă. Nu era el ceea ce se cheamă un „fălos", dar, oricum, nitică faimă nu i-ar strica! Unde mai pui că se alegea şi cu folosul! Aşa că a venit la ceasurile portivite după amiaza, astfel încît amurgul l-a găsit gata suit în lăcaşul ales pentru pîndă. Şi-a tocmit sălaş potrivit, ca omul hotărît să steie şi să aştepte toată noaptea de va fi nevoie.

S-a nimerit să fie o noapte cu lună mare, luminoasă. După ce a trecut şi buha în călătoriile sale vînătoreşti, pădurea s-a învelit în linişti şi-n taine, iar baci Potor, om cuminte, s-a sprijinit de trunchiul stejarului, încălecînd cioata „întocmai ca la oştire"!

...Cît o fi stat el aşa, nu se poate spune; nu şi-a dat seama de crugul vremii, fiind el şi cam ostenit de ziua de muncă. Stelele curgeau lin pe covata viorie a cerului, carul mare îşi răsucise oiştea, iar luna — galbenă, rotundă — se ridicase binişor, sus, către creştetul pădurii. Noapte adîncă. Nu se poate spune nici cum a aţipit baci Potor, nici cum piroteala cu pricina s-a prefăcut în somn adînc; după cum nu se poate spune, cu mîna pe inimă, cît a dormit el acolo, una cu stejarul de care se răzemase.

Însă aşa l-a găsit buha cea mare, întoarsă din drumurile ei; i-a dat tîrcoale, şi s-a repezit către cuşma dintr-o oaie a lui baci Potor, socotită de ea drept cine ştie ce pradă bună de luat în cloanţ. Prins aşa, pe neveste, de întîmplare — oricum, cine ce-a zice, nimănui nu i-ar fi fost prea la îndemînă să se trezească buzna cu o ditamai arătare, înverşunîndu-i-se asupra capului, ba, încă o arătare harnică la gheare şi la plisc! — baci Potor a apucat să zică din rărunchi „ptiu drace" şi a alunecat de pe cioată, adăpostul său de pînă atuncea devenind dintr-o dată neprielnic pentru prelungirea unei şederi dovedită cît se poate de paşnică şi-a descălecat de-a dreptul în scăldătoare!

Acolo — altă năpastă pe capul lui! — se afla o ciurduliţă de mistreţi, venită cine ştie cum, cine ştie cînd. Nu se cunoaşte nici ce va fi zis anume acel mistreţ sculat aşa din toropeala lui şi încălecat cu nădejde de baci Potor; se ştie însă că, pufnind groaznic a pornit din toate puterile sale drept către cei mai spinoşi tufani prin care a trecut aidoma unei locomotive. Nu se ştie nici ce-a mai apucat să zică baci Potor cînd s-a văzut purtat, aşa, cu năduf, către cele mai ascunse şi mai ţepoase coclauri de-ale pădurii. O fi zis iară „ptiu drace", iar cu amîndouă mîinile ţinea cu toate nădejdile urechile mistreţului pe care îl încălecase. În jur, ciurduliţa icnea, guiţa, lărmuia în fel şi chip, fugind care încotro întru aflarea mîntuirii!

... Nu se cunoaşte dacă a scăpat baci Potor de mistreţ, ori mistreţul de baci Potor. Pot spune însă cu jurămînt că amîndoi au fost deopotrivă de bucuroşi. După cum nu pot şti dacă şi mistreţul a ţinut minte toată viaţa cea întîmplare astfel cum a ţinut-o baci Potor, care, o săptămînă încheiată, şi-a tras sufletul de spaimă, pufnind încoace şi-ncolo „ptiu drace"...

Iacă aşa au fost lucrurile; iar dacă baci Potor n-a avut parte de faimă de vînător la mistreţi, apoi fala lui de „călăreţ" a trecut hotarele satului. Cît despre oamenii care aveau lanurile mărginaşe pădurii, nimeni nu le-a mai tulburat agoniseala. Prin partea locului nu s-a mai arătat picior de mistreţ. Asta mulţumită şi lui baci Potor. Că ani şi ani după acea întîmplare, atunci cînd se arătau iară pagube prin lanurile de porumb, veneau de-l rugau:

— Baci Potore, fă bine dumneata şi mai încalecă vreunul să scăpăm de năpastă, că numai într-una ca asta ne sînt nădejdile!

... Ce anume le răspundea atunci baci Potor nu se poate spune prea bine, fiindcă, cu mîinile răşchirate — cu amîndouă mîinile! — îşi răsucea mustaţa şi vorbea nu ştiu cum printre buze, de nu se prea înţelegea. Pot pune însă jurămînt că nimeni nu mai apuca să-l îndemne şi a doua oară către o asemenea faptă!...

Eugen JIANU

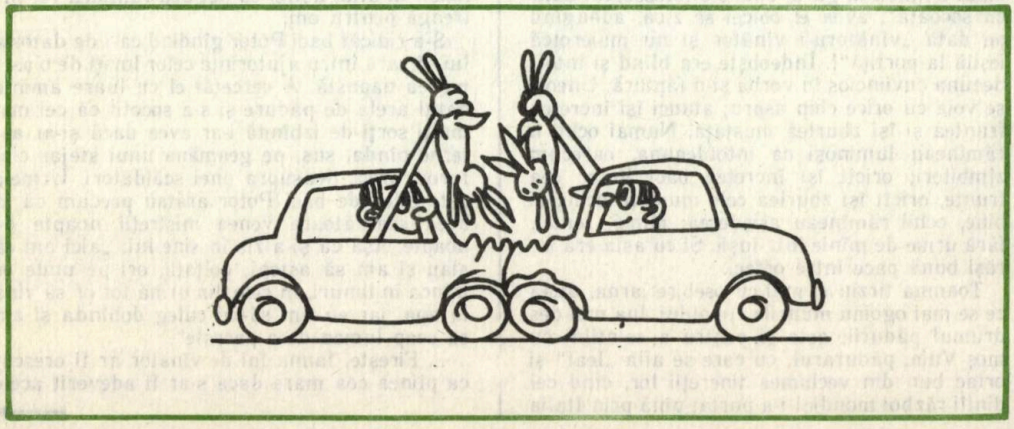

Foto: V. Tăruş

MAI VECHI ŞI MAI NOI

lacuri de alunecare

ÎN ANII ÎN CARE BAIE-rele cerului se destramă, apele se slobod vijelioase prin văi şi umezeala musteşte pe coaste, făcînd frunza să-şi întipărească forma sub paşii drumeţului ce cutreieră pădurile de fag. Sînt zile cînd copacii se prăvale sub biciul vijeliei, iar dosurile pornesc în bejenie cu pădure cu tot, vălurindu-se pînă în vale.

Aşa a luat drumul pribegiei un versant al Văii Zăbala din curbura Carpaţilor. Era un început de iunie al anului 1977, cu ploi ce au uitat să se mai oprească. Bătrîna pădure din Munţii Vrancei a oprit în frunziş şi prin iarba săracă, sub coronament, toată apa ce s-a scurs fără oprire timp de două zile.

Pe dealul Răoasa, situat pe versantul stîng al Zăbalei, mai sus de Căldări, păşunea împădurită a comunei Nistoreşti era bătătorită de vitele ieşite la vărat, iar copacii rari, de mesteacăn şi arin, n-au mai putut opri apa multă ce nu mai contenea să cadă. Şi dealul a pornit la drum cale de trei kilometri, oprindu-se în vale în dreptul Pîrîului Negru, blocînd curgerea Zăbalei şi formînd un stăvilar de 25 m înălţime şi 40 m lăţime, cu trunchiuri îndreptate parcă a rugă spre cer.

Lacul ce s-a format cîteva zile mai tîrziu în spatele barajului de pămînt şi bolovani şi-a întins apele pe o lungime de un kilometru şi o lăţime de 80 metri, spre bucuria păstrăvilor ce l-au luat de îndată în stăpînire.

Existenţa i-a fost însă efemeră pentru că august a venit cu ploi multe, umflînd apele Zăbalei şi rupînd stăvilarul ce le-a zăgăzuit vremelnic. Au fost din nou zile de amar pentru păstrăvii ce hălăduiau pînă jos, la vărsarea Nărujei, pornindu-i în pribegie în apele Putnei. Cîteva zile mai apoi, lacul a dispărut lăsînd în urmă, urcat pe coastă, nămol şi trunchiuri uscate pe picioare.

Efemeră a fost şi existenţa lacului Betigi de pe Novăţ, format spre sfîrşitul decenului '50, şi a altor lacuri ce au trecut în anonimat.

Dar sînt şi unele lacuri de alunecare ce şi-au statornicit stăpînirea pe albiile pîraielor formînd oaze de linişte şi delectare pentru pescarii sau turiştii care le vizitează; fără îndoială, cel mai de preţ rămîne Lacul Roşu format din alunecarea muntelui Ucigaşu în vara anului 1837.

Sînt însă cîteva lacuri de alunecare formate în vremuri imemoriale pe care atît pescarii cît şi drumeţii munţilor le cunosc mai puţin şi asupra cărora aş vrea să zăbovim preţ de cîteva rînduri.

Lacurile *Vinderel* şi *Sadova* se numără printre cele mai cunoscute, deşi sînt uşor accesibile.

Pescarilor care ajung pe malurile lacului de la fruntariile de nord ale ţării — sub Vîrful Farcău — le precizăm că, de curînd, acesta a fost populat cu păstrăv curcubeu adus de la păstrăvăria Făina. Amatorilor le reamintim să nu uite să treacă, în urcuş, pe la sediul Ocolului silvic Ruscova, situat în comuna Leordina.

Turiştilor le prezentăm particularitatea acestui lac: este situat în bazinul Repedei şi are scurgere peste creastă în bazinul Socolăului. Dacă în preajma lacului întîlnesc, spre vîrful Farcău, cîteva fire de floare de colţ, să nu rupă aceste ultime vestigii scăpate de nechibzuinţa omului.

În jurul Lacului Vinderel, în cele mai multe zile de vară, soarele nu-şi poate trimite razele călduţe, iar ceaţa se vălătuceşte sub curenţii ce trec prin şa dintr-un bazin în altul, vălurind oglinda lacului.

În jurul Lacului Sadova însă, razele soarelui aduc lumină şi ridică aburi din fînul proaspăt cosit, amestecîndu-i mireasma cu cea a pădurii de brad ce înconjoară lacul şi poiana de deasupra lui.

În Munţii Bîrgăului, prin locuri ce în timpuri străvechi grănicerii năsăudeni îşi făceau datoria, s-au format două mici lacuri de alunecare.

→

Izvoru Măgurii — situat la obîrşia pîrîului cu acelaşi nume, afluent al Văii Leşului, tributară la rîndul său Someşului Mare, la Ilva Mică.

Lacul, colmatat an de an de depunerile aduse de pe versanţi, a fost amenajat în anul 1981, prin grija silvicultorilor, iar acum îşi întinde apele pe o suprafaţă de aproape 0,5 ha, la altitudinea de 880 metri. A fost populat cu păstrăv şi îşi aşteaptă vizitatorii.

Accesul se face din comuna Ilva Mică prin Leşu, pe drumul forestier al pîrîului Măgurii, pe şosea carosabilă, cu un total de 24,5 km.

Lacul Zînelor, botezat după liniştea şi farmecul de ţarină al locului, este aşezat la obîrşia Colibiţei, la altitudinea de 1290 metri, la marginea de hotar a Munţilor Bîrgăului cu cei ai Călimanilor.

Pierdut în geneză, născut pe cînd prin păduri stăpîneau spiriduşi şi rusalce, pitici şi zîne, lacul s-a ascuns de oameni la adăpost de pădure, retrăgîndu-se în ani mulţi, rînd pe rînd, pentru a lăsa loc de joacă locuitorilor vechi ai pădurilor din poveştile oamenilor. Astăzi, suprafaţa luciului de apă mai însumează doar 0,30 ha cu o adîncime de 2,5 metri. Este populat cu păstrăv curcubeu, populaţia piscicolă fiind însă foarte redusă numeric. Lacul este accesibil de la staţiunea Colibiţa, pe drumul forestier pînă la gura pîrîului Tirimia (7 km), iar de aici pe jos, încă 15 minute pînă la lac.

Drumeţind sau pescuind în bazinul Colibiţei, peisajul ce ţi-l oferă împrejurimile cochetei staţiuni climaterice Colibiţa merită efortul unor mici excursii. Urcat de cu zori la lac, după ce aburul dimineţii se împrăştie în săgeţi de soare, admiri feeria ce se răspîndeşte, în răsărit peste Dălbidan sus pe culmile semeţe ale Rodnei. Te îndemni la drum spre culmea din spate pentru ca de sus din Vîrful Zurzugău (1915 metri) să cuprinzi cu privirea întins de ţară transilvană şi coame de munţi înverziţi sau

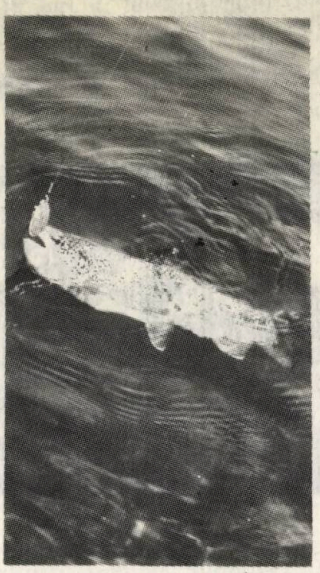

peticiţi în alb de zăpadă tîrzie.

Te găseşti pe culmea Călimanilor ce fac cumpănă între apele Dornelor şi ale Mureşului, culme pe care, luînd-o spre soare-răsare, ajungi după patru ore de mers la un ochi de lumină: *Iezerul* Răciciş. Format într-un masiv vulcanic prin alunecarea versantului sudic al Răcicişului (2021 metri), lacul şi-a întins apele peste stîncile, bolovănişul şi lespezile oprite în prag la altitudinea de 1730 metri. Apele i s-au retras de-a lungul timpului făcînd loc jnepenişului ce a pus, înaintînd, stăpînire pe malurile rămase goale.

Astăzi, oglinda cu luciu cînd întunecat de verdele jneapănului, cînd luminat de galbenul versantului dinspre vîrf, se întinde doar pe o suprafaţă de 0,10 ha cu o adîncime a apei de 3 metri. Din el pleacă la vale Pîrul Puturos, afluent al Văii Topliţa.

Iezerul a fost populat în anul 1980 cu puieţi de păstrăv indigen şi urmează ca, prin nişte lucrări de amenajare, să i se mărească adîncimea şi să i se dubleze suprafaţa.

Uşurinţa accesului a adus cu sine distrugerea frumuseţii peisajului: în apropierea lacului pădurea de jnepeni îşi ridică în lumină cioturile uscate ale ramurilor vitregite de mu

gurii terminali, de către culegătorii de la Plaşar.

La lac se poate ajunge cu uşurinţă după o oră şi jumătate de la exploatarea minieră Călimani. Din Topliţa, pe DN 15 (Topliţa-Borsec) pînă la monumentul eroilor (km 185) şi apoi pe drumul forestier pe la Dealul Alb şi Bradu Ciunt sînt 21 km de mers cu maşina de teren. De aici se mai face cu piciorul o jumătate de oră pînă la lac.

În munţii Ciucului, în masivul Nemira, la obîrşia izvorului Negru — afluent al Uzului — la o altitudine de 550 metri s-a format în anul 1850 cel mai mare lac de alunecare din zona montană: *Lacul Bolătău*. Situat într-o pădure de fag, lacul constituie o oază de linişte şi desfătare.

Pescarii care-şi petrec o zi de pescuit pe marele lac de acumulare de la Poiana Uzului nu pregetă să schime peisajul cu liniştea Bolătăului, deşi lacul este populat cu specii de ciprinide aflate aici în afara arealului lor de dezvoltare.

Accesul este posibil cu autoturismul din şoseaua care urcă la lacul Poiana Uzului; de la km 7 al acesteia, pe drumul forestier de pe Izvorul Negru, se ajunge la lac după 5 km.

Lacul Verde din Munţii Vrancei s-a format în secolul trecut, cînd un versant estic al Muntelui Zboina a pornit la vale şi s-a oprit la obîrşia pîrîului Şuşiţa blocîndu-i curgerea la altitudinea de 1040 metri. Seceta anului 1946 a prăvălit în lac trunchiurile de molid secerate de pîrjolul abătut asupra pădurii bătrîne din jurul lacului. În anul 1977, lacul a fost secat pentru curăţire de namolul depus de-a lungul anilor şi de trunchiurile prăvălite peste apă sau înfipte în mîl.

Aşezat într-un loc plin de încîntare, lacul este accesibil de la Soveja pe drumul forestier Dragomira circulabil 5 km, iar de aici, pe potecă, cca o oră. De la casa de vînătoare Zboina, în coborîş, se face pînă la lac o oră şi jumătate.

Cei ce urcă pe culmea Zboinei — ce desparte bazinul

Caşinului de cel al Lepşei — pot găsi găzduire pentru o noapte la casa de vînătoare Zboina, situată la egală distanţă între păstrăvăria Întărcătoare şi Lepşa.

Munţii Buzăului găzduiesc mulţime de lacuri formate prin alunecare. Dintre acestea cele populate cu peşti sînt: cunoscutul Lac al Vulturilor din Siriu, Lacu Negru din bazinul Bîscei Mici, Hînsaru din bazinul Bîscei, Mocearu, şi lacul din Dosu Castelului situate în bazinul Văii Slănic.

Toate îndeamnă paşii drumeţului la cunoaşterea şi preţuirea bogăţiilor şi frumuseţilor fără de seamăn ale naturii noastre montane. Azi, cînd toţi cei ce lucrează în întreprinderi sau în birouri îşi doresc din ce în ce mai multe ore de odihnă, lacurile de munte intră în actualitate cu frumuseţea şi liniştea peisajului şi a oglinzilor de cleştar ale apelor.

Paul DECEI

Vînătorească

Un leu ieşit cîndva la vînătoare,
fugea după o turmă de gazele,
mînat de foamea lui mistuitoare,
să prindă măcar una dintre ele.

Iepuroaica văzuse doar leul (turma
nu se vedea)
şi chemînd iepuraşii cu urechi clăpăuge
le-a zis, arogantă, aşa:

— Ia priviţi-l cum fuge,
cum îi tremură coama regală
şi spaima-l goneşte mereu!
Halal de-aşa fală!
Numai eu l-am speriat, numai eu!
Hai să lansăm o celebră zicală:
„Curajos ca un iepure şi fricos ca un leu!"

Andrei CIURUNGA

BABOII DE LA GÎSCA

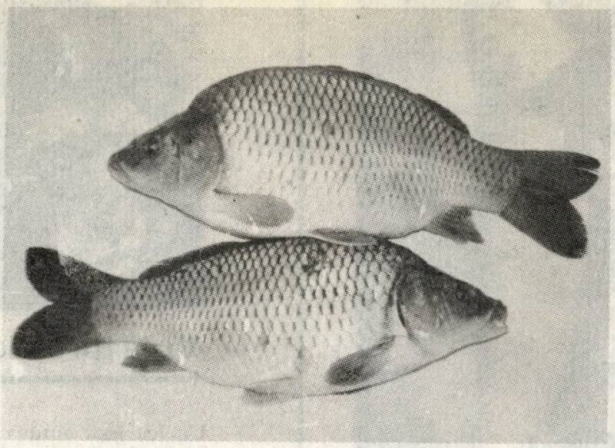

Stînd la taclale mai dăunăzi cu cîţiva buni prieteni şi năraviţi pescari, mi-am reamintit o veche ispravă pescărească: „baboii" de la Gîsca, şi — depănînd-o din nou — ne-am veselit de bucuria amintirilor, împletindu-le cu o undă de tristeţă cînd am picurat un strop de vin întru pomenirea bunului meu prieten Petruş, părtaş cu mine şi la acea ispravă. Sînt peste treizeci de ani de atunci şi poate că le-ar place şi altor mulţi ai mei necunoscuţi prieteni pescari să afle cum am prins noi atunci „baboii" din capul ostrovului Gîsca. Nu am mai fost însă în stare să-mi aduc aminte cum ni-i făcusem noi prieteni pe fraţii Dima, de fel dintr-un sat de lîngă Dunăre, pe aproape de Hîrşova, ţărani legaţi de pămînt, dar într-atît de împătimiţi pescuitului, încît, atunci cînd dădeau „baboii", uitau şi de ogor şi de casă, treceau „gîrla" şi stăteau zile şi nopţi de-a rîndul pe ostrovul Gîsca.

Am plecat deci, eu şi cu fratele meu de cruce Petruş, în prima expediţie la Gîsca, la un început de august, puşi pe jar prin laconicul apel — carte poştală — de la fraţii Dima: „Veniţi că dau baboii". A urmat cuvenita telegramă fixînd data sosirii noastre la Hîrşova, nebunia pregătirii sculelor, alese cu mare chibzuială, ca pentru nişte isprăvi grele, pregătirea celor deale gurii şi mai ales — a proviziei de tărie de care erau dornice gîtlejurile mereu uscate ale fraţilor Dimă, plus tarhatul de înnoptat pe ostrov. Erau aceşti doi fraţi întru totul asemănători şi în apucături şi în patima pescuitului, dar încolo, deşi vînjoşi cremene, erau cum nu se poate mai deosebiţi la înfăţişare. Mezinul era de 30 de ani — noi îl strigam „Dimic" — avea nişte spete cît un dulap, se purta ras şi tuns ca toţi oamenii şi îi spunea — cu o undă de respect — „Neica Ion" — fratelui mai mare cu numai un an, pe care noi îl botezasem şi îl strigam cu „Dimare" — un zdrahon scump la vorbă, de aproape doi metri, cu braţele pînă către genunchi, bărbos, pletos şi cumplit de sprîncenat.

În lotcă, mergînd spre ostrov, cei doi s-au minunat, dar cu un fel de bănuielnică îndoială, de arătoasele noastre lansete DAM, subţirele şi elastice, pe care, nerăbdători, le-am şi scos din huse şi — cînd le-am mai lăudat şi firul de pe mulinete „gros de 0,35, ca pentru peşte mare" — le-am lămurit noi, mezinul nu s-a mai putut ţine:

— Apăi, sculele astea-s cam subţirele da' cu asemenea fir... Să ştii neică Ioane, că ne lasa dumnealor fără baboi!

Ne-a fost dat să vedem ce nu mai văzusem. Mai întîi că în lotcă nu se vedea nici urmă de scule de pescuit, doar o paporniţă mare cu de-

ale gurii şi cu „Sfînta" — aşa o botezaseră fraţii Dima — o damigeană pîntecoasă cu zaibăr.

— Dar unde vi-s sculele, măi, fîrtaţilor, întreabă Petruş.

— D-apoi, noi le ţinem în capul Gîştii, la locul nost, să nu ne mai încurce în lotcă. Dă glas de răspuns „Dimic" ca mai vorbăreţul familiei. Cît despre „baboi", cu toate iscodirile noastre, n-am scos altceva decît: „Ia... nişte „baboi" o leacă mai răsăriţi, da se dă nevoie mare, o să vedeţi şi dumneavoastră şi de nu v-a place, să-i radeţi barba lu'neica Ion, că doar nu v-am adus aci doar pentru v-un peşte-doi!"— ne-a lămurit „Dimic".

Nerăbdători, ne-am aşezat scăunelele, ne-am potrivit sculele făcute încă din lotcă şi am aruncat cîte două lansete, armate cu cîrlige nr. 1 şi cu babaroase zdravene, în nişe bulboane mai departe de mal şi mai ferite de apropierea răgăliilor. Indiferenţi şi liniştiţi, cei doi Dima au potrivit gospodăreşte tarhatul de noapte sub o salcie plecată, au ascuns sub întunericul unui tufiş des „Sfînta", precum şi băuturile aduse de noi — după ce le-au încercat niţeluş, ca şi proviziile lor şi ale noastre.

Au dispărut apoi printre sălcii, mai dinăuntru şi s-au întors curînd, purtînd pe umeri nişte joarde lungi de vre-o cinci metri, cu capătul de jos gros ca pe mînă şi ascuţit ca un arac, iar din paporniţa mare au scos un coş micuţ cu mămăliga şi în stînga noastră, la mai bine de vreo douăzeci de metri şi — după ce au moşmondit la capetele mai subţiri ale joardelor — au tot potrivit „apa" pentru nişte plute uriaşe din vîrf gros de cocean, manevrînd prăjinile cu ambele mîini şi — în fine — au dat la apă, fiecare, cîte două joarde a căror coadă ascuţită au înfipt-o zdravăn în mal, cu vîrful oblic către faţa apei, după care s-au ciucit jos între cele două joarde şi s-au pornit pe fumat, din ţigările ce nu uitasem să le aducem.

Între timp, soarele se ridicase, iar din apă încă se înălţa o abureală uşoară şi noi aşteptam să dea semn „baboii" la lansetele aşezate pe cumpene, dedîndu-ne cu pescărească răbdare, la tutun..

— Neică Ioane — zice într-un tîrziu Dimic — a dat dracu-n ei, azi, că nu trage!

— Eah! face Dimare scîrbit, cu un gest din mînă a lehamite, dar, în clipa următoare, sare cît era de lung, înşfăcînd joarda din stînga cu ambele mîini şi — bine înfipt pe picioarele răşchirate — o smulge cu putere în sus şi dintr-o singură mişcare o dă cu totul peste cap pînă a izbit cu vîrful în pămînt, în spatele lui. Petruş şi cu mine, încremeniţi, pentru că totul nu a durat decît o clipă, nu am văzut decît o uriaşă fulgerare, ca un curcubeu auriu, arcuit la faţa apei, sus, peste capul lui Dimare şi pînă în buruienile din spatele lui, în care, curcubeul de aur s-a stins într-o bufnitură grea.

— Las-că-l iau eu,neică Ioane! strigă Dimic, alergînd către locul bufniturii de unde se întoarce cu un crap de vre-o cinci ocale, pe care îl bagă în sacul cu legături la gură, pregătit dinainte, în apă. N-apucă Dimic să se ciucească între joardele lui, că eu îi şi strig lui Dimare, care era cu nasul în căuşul pumnului ca să-şi aprindă o ţigară, că-i trage dreapta şi — fulgerător — se repetă aidoma scena, cu săltatul în picioarele gata răşchirate, cu smulgerea prăjinii cu două mîini, curcubeul de aur şi bufnitura din buruienile din spate, de unde, tot Dimic aduce alt „baboi" de vre-o patru ocale, pe care îl bagă în sac, lîngă primul.

A urmat, nu peste mult timp, Dimic, cu exact acelaşi scenariu, numai că Dimare nici n-a întors măcar capul ca să vadă isprava mezinului, apoi, iar Dimare şi iar Dimic, şi iac-aşa, pînă către prînz, cînd ne-am tras la umbră, la mîncare şi la odihnă. Între timp, după sfatul lui Dimic care privea cu milă la zadarnica şi lunga noastră aşteptare cu ochii sticliţi pe vîrful lansetelor, am început să lansăm mai în scurt către mal, că acolo trage, dar cu multă şi de altfel îndreptăţită teamă, din cauza periculoasei vecînătăţi a răgăliilor rămuroase. I-am urmat sfatul dar, şi în ziua aceea ca şi a doua zi, isprava noastră n-a fost decît că ne-am prăpădit toate garniturile cu cîrlige şi cîteva zeci de metri de gută, pentru că „baboii" nu puteau fi stăpîniţi cu lansetele noastre flexibile, iar drill-ul care urma după fiecare înţepare se termina, invariabil, cu „baboiul" adăpostit sub una din răgăliile apropiate. Meşteşugul l-am priceput curînd: crapul care da semn la plută trebuia scos din apă dintr-o dată şi drept în sus, printr-o singură mişcare care să-l zvîrle la mal, dar, pentru o asemenea ispravă, trebuiau joarde cît nişte prăjini de rufe, puterea de urs a fraţilor Dima, firul lor de un milimetru şi cîrlige mari, puternice, triplu-zero... „Pe care le-am căpătat noi de la un talian, anul trecut, cînd l-am adus şi pe el acilea, de nu-i mai venea să plece după ce-a prins şi el meşteşugul cu joarda" — ne-a lămurit Dimic.

A doua zi, spre amiază, am părăsit cu scîrbă sculele noastre şi am tras la cîte o joardă împrumutată cu ascunsă ironie de fraţii Dima, dar pe care, cu mare caznă, izbuteam să o manevrăm cu ambele mîini; am scos şi noi cîţiva „baboi", ceva mai mici dar cu mare osteneală, terminînd acea primă expediţie la ostrovul Gîsca cu orgoliul nostru de vechi şi experimentaţi pescari cam terfelit, deşi acasă ne-am fi putut lăuda că noi am prins namilele căpătate de la fraţii Dima; am rămas însă cu amintirea unei lecţii de neuitat care ne-a servit — şi încă cu bune roade — în vreo doi din anii următori, tot la Gîsca, cu fraţii Dima, deşi locurile din capul ostrovului, mîncat mereu de ape, se stricau de la an la an...

Nicolae STOENESCU

ZOORAMA

VULTURII

PRINTRE ANIMALELE menţionate de istorie, care au prezentat o anumită importanţă, se numără şi vulturii. Astrologul Aristandras, al lui Alexandru Macedon, înaintea începerii bătăliei de la Arabella, în anul 333 î.e.n. a izbutit să dirijeze zborul unui vultur, probabil dresat, spre tabăra inamică. Faptul a fost interpretat ca un „semn divin" de către trupele macedonene, vestindu-le victoria împotriva armatei persane şi stimulîndu-i astfel. Macedonenii i-au învins pe oştenii lui Darius, deşi lupta a fost teribil de inegală, întrucît Alexandru nu a dispus decît de circa 35 000 oameni care luptau în raportul de 1 la 12 şi chiar de 1 la 13, împotriva perşilor. Secretul victoriei nu a constat în realitate în ajutorul zeilor, ci în marile talente de strateg şi tactician ale lui Alexandru.

●

Se ştie că, la apropierea unui vultur, orice pasăre şi oricare animal care-i poate cădea pradă se ascunde în primul adăpost sau se aplatizează pe pămînt, confundîndu-se cu mediul înconjurător. Există însă o specie de vulturi care ştiu să înlăture acest sistem de apărare al animalelor vizate. În momentul cînd îşi ia zborul după vînat, vulturul-bombardier smulge un bolovan mare de pe coama muntelui şi-l poartă în gheare pînă deasupra locului unde ochiul lui ager a zărit de la distanţă o pradă. Aici, îi dă drumul, de la înălţime şi, la zgomotul pe care bolovanul îl face în cădere, animalul de jos se sperie şi o rupe la fugă, uitînd de camuflaj. Vulturul se năpusteşte atunci ca săgeata aupra lui şi-l prinde cu uşurinţă.

Vulturul pleşuv egiptean este cel mai mic din cele cinci specii care vieţuiesc în Africa orientală. El măsoară în jur de 1,70 metri cînd are aripile deschise şi se recunoaşte uşor prin penajul alb-murdar, părţile golaşe ale capului şi gîtului de un galben-citron, ochiul roşu şi punctul albăstrui de pe cioc. El se hrăneşte cu stîrvuri şi gunoaie, cu mici mamifere şi reptile. Aceste păsări au o tehnică foarte curioasă de spargere a cojilor la ouăle de struţ, cărora vor să le mănînce conţinutul. Ele iau în cioc o piatră în greutate de 120-180 grame, uneori chiar pînă la 300 grame, apoi îşi înalţă capul cît mai sus şi, cu o mişcare violentă a corpului şi gîtului, proiectează această piatră în direcţia oului. Mişcarea se repetă pînă ce coaja oului se sparge. Unele ouă sînt sparte în mai puţin de două minte, după patru sau şase lovituri, altele au cerut pînă la 11 sau 12 lovituri de piatră. Distanţa de la care sînt aruncate pietrele variază între şase şi zece metri.

●

Ochii vulturilor cîntăresc de două ori mai mult decît creierul lor. Vulturul auriu vede de opt ori mai bine ca un om a cărui vedere este considerată ca perfectă (10/10 pentru ambii ochi). După National Geographic Society, un vultur adult poate să descopere un iepure la 800 metri. Se poate spune că vulturul are o vedere telescopică, microscopică, monoculară şi bioculară.

●

...şi ruda sa, uliul

Din punct de vedere al selecţiei naturale, rolul vulturului este deosedit de important, întrucît elimină animalele bolnave care pot provoca grave epidemii. În munţii Magalies (Republica Sud-Africană), vulturilor care cuibăresc li se expun regulat hoiturile vitelor moarte. Motivul — după exterminarea marilor răpitoare, aceste păsări nu mai găsesc hrană suficientă (mai ales oase), numărul lor scăzînd foarte mult.

●

În bazinele rîurilor mari din Alaska, trăieşte o specie de vultur care se hrăneşte numai cu somon şi păstrăv. Aceste păsări sînt foarte mari şi puternice, fiind capabile să scoată din rîuri peşti de pînă la 5 kg. Se întîmplă foarte rar ca vulturul să atace o pradă prea voluminoasă, care să atîrne la greutatea lui proprie. Dar atunci cînd atacă, o face cu curaj şi de cele mai multe ori cu deplină reuşită. În stepele Mongoliei, vlturul asiatic atacă — lucru foarte rar — şi lupul. Dar prada este prea grea şi vulturul n-o poate ridica în gheare. Atunci îl izbeşte pe lup cu năpraznice lovituri de cioc şi-l goneşte, zburînd în jurul lui şi ameninţîndu-l cu zbaterea aripilor, pînă îl conduce acolo unde vrea el: într-o prăpastie de el cunoscută, într-un hăţiş din care prada nu se mai poate salva. Apoi îşi hrăneşte femela şi puii, căci întotdeauna asemenea bătălii sînt purtate numai de vulturii masculi.

→

despre peşti

Recordul de longevitate a fost înregistrat de un vultur egiptean (Neophron percnoptenis) care a trăit nu mai puţin de 118 ani în grădina zoologică din Viena (1706—1824). Remarcabil este şi cazul de longevitate deţinut de un exemplar din specia Vultur gryhus care a trăit timp de 72 de ani în grădina zoologică din Moscova, în totală captivitate.

●

Printre păsările ameninţate cu dispariţia se numără şi vulturul de mare. Astfel, pe teritoriul R.F. Germania, mai trăiesc puţine exemplare. Autorităţile vest-germane au luat o serie de măsuri pentru salvarea lor, începînd cu ocrotirea ouălor. Copacii unde vulturii de mare îşi fac cuiburile sînt împrejmuiţi cu sîrmă ghimpată, iar microfoane fixate în preajmă transmit amplificat orice zgomot suspect într-o cabină unde se află permanent un paznic.

Pe coastele de nord ale Norvegiei, trăieşte o colonie de vulturi de mare cu un număr record de exemplare. Ameninţat cu dispariţia, vulturul de mare a fost ocrotit în ultimii ani în Norvergia şi specia s-a înmulţit rapid. Cea mai mare colonie s-a constituit pe una din insulele situate în apropiere de Troms, unde specialiştii apreciază că 75 perechi de vultur de mare cuibăresc. Insula a fost declarată rezervaţie protejată şi accesul vizitatorilor aici este strict interzis.

●

Vulturii şi rîndunica ating media orară de zbor de 45 km; şoimul 95 km, iar raţa sălbatică este una dintre cele mai rapide zburătoare din lumea păsărilor, atingînd viteza maximă de 135 km/oră.

Deşi descoperit nu prea demult, cu dovezi incontestabile... evenimentul s-a petrecut acum 60 milioane de ani: un peşte răpitor, dintr-o specie de mult dispărută, s-a înecat... mîncînd peşte şi a murit sufocat. Dar de unde ştim azi asemenea amănunte?

Nu demult, un grup de geologi englezi făcea prospecţiuni pentru descoperirea unor noi zăcăminte de ţiţei. Fără să urmărească scopuri paleontologice, sondînd terenul, au scos la iveală, în cuprinsul carotei (eşantionul de rocă) excavate în cursul prospecţiunii, o bucată de calcar pe care s-a păstrat, fosilizat eroul arhaicului eveniment, adică peştele răpitor care murise în timp ce înghiţea alt peşte mai mic. Exemplarul e unic în acest sens şi marea şansă a paleontologicilor a constituit-o forarea care n-a distrus cîtuşi de puţin interesanta fosilă.

●

Fauna unor mări demult dispărute de pe glob i-a fost de mare ajutor unei echipe de geologi. Amprentele de peşti fosili din perioada devoniană descoperite în straturile sedimentare de pe teritoriul Estoniei le-au permis să întocmească o hartă geologică mult mai precisă a republicii, iar „peştii cu carapace", care au trăit cu 400 de milioane de ani în urmă, au ocupat un loc de cinste în colecţia vestigiilor de acest gen.

Un ton uriaş a parcurs distanţa care separă insulele Bahamas de Norvegia în numai 50 de zile. Media zilnică parcursă de acest peşte a fost deci de 160 km ceea ce constituie un adevărat „record mondial".

250 milioane de ani este vîrsta probabilă a unui mare cimitir de peşti fosili descoperit în apropierea oraşului Tsesis din R.S.S. Letonă, primul de acest gen de pe teritoriul Uniunii Sovietice. Pînă în prezent, este cunoscută doar o singură formaţie similară în Europa: cimitirul de peşti descoperit în secolul trecut în Marea Britanie. Se apreciază însă că cel din Letonia sovietică este mai interesant, mai ales prin numărul fosilelor.

●

Arapaima, un peşte de apă dulce specific ţinuturilor sudamericane, este pe cale de dispariţie, scria ziarul „Guyana Chronicle" acuzînd practicarea intensivă a braconajului, în pofida interzicerii pescuitului de către autorităţile guyaneze. Specia aceasta de peşte trăieşte numai în porţiunile de junglă pe care le străbat Amazoanele şi Orinoco; are lungimea de patru metri şi poate atinge greutatea de 200 kilograme.

LA PĂSTRĂVI ŞI ANGHILE
prin orientul Apropiat

Am avut ocazia să-mi încerc norocul de pescar în cîteva ape ale Orientului Mijlociu, fiind detaşat o perioadă de timp la rafinăria construită de către România la Banias, pe litoralul sirian al Mediteranei. Acest sector al Mării Mediterane este foarte bogat în peşte şi de aceea, încă şi azi, una din ocupaţiile de bază ale locuitorilor Baniasului o reprezintă pescuitul. Pe lîngă pescarii profesionişti, sînt numeroşi pescari sportivi care pescuiesc — cu excelente rezultate — chefal, stavrid, zărgan sau anghilă.

Fiind mai puţin familiarizat cu tehnica pescuitului la mare, am preferat, de cele mai multe ori, să pescuiesc în rîurile din zonă. Cîmpia pe care se află situat Baniasul este străbătută de numeroase rîuri care izvorăsc din munţii aflaţi în imediata apropiere. Deşi nu depăşesc 10—12 km lungime, uneori nici măcar atît, multe dintre acestea au un debit relativ mare şi oferă condiţii ideale de existenţă şi înmulţire a peştelui.

Specia prezentă peste tot este scobarul. Urmează anghila, păstrăvul curcubeu şi somonul. Se mai găseşte şi o specie asemănătoare cu cleanul mic de la noi. În ultima vreme, s-au semnalat şi capturi de crap-oglindă şi caras. Date fiind condiţiile de biotop excepţionale — nu există practic poluare, nu sînt viituri etc. — densitatea în peşte a rîurilor este deosebit de ridicată.

Sezonul de vîrf este cuprins între lunile octombrie şi aprilie, adică în anotimpul ploios. Vara, cînd debitul scade şi apa devine limpede precum cristalul, rezultatele sînt mai slabe.

Într-una din zilele lui ianuarie, m-am dus pe rîul Sin, aflat la circa 6 km nord de Banias, unul din rarele rîuri în care se găseşte păstrăv. Mă însoţeşte I.D., partener nedespărţit de pescuit şi tovarăş de muncă. Este o vreme splendidă. După trei zile de ploi năprasnice, însoţite de violente descărcări electrice, natura s-a liniştit ca prin farmec. Totul în jur este de un verde proaspăt, aşa cum este la noi în luna mai. Am o „telescopică" echipată cu o mulinetă „Avat", fir de 0,30 cu forfac de 0,25 mm, rotativă albă nr. 2, echipament cu care stîrnesc admiraţia şi invidia localnicilor, neobişnuiţi cu astfel de scule. În locul pe care l-am botezat „La cascadă" — de fapt o denivelare de aproximativ 1 m — în mai puţin de o oră, prind două exemplare frumoase de curcubeu, dintre care unul de peste un kilogram. Mulţumit de rezultat, nu mai insist şi mă reprofilez pe scobar. Amicul I. D. insistă şi... marchează! Un superb exemplar de două kilograme care deţine şi acum recordul în colonia română...

Coborîm spre vărsare, străbătînd locuri de o frumuseţe stranie. Copaci torsionaţi de cine ştie ce furtuni, pe care se încolăcesc vrejuri groase de viţă-de-vie, păduri de bambus, livezi de citrice pline de roade aromate. În dreapta, apare un mic sat cu nelipsitul minaret al geamiei, pe care sînt vizibile însemnele progresului: megafoane puternice, capabile să ducă chemarea muezinului în cele mai îndepărtate case... Pe mal, femei în şalvari orientali spală vasele în apa curată a rîului. În aval de acest punct, locul este excelent, fiind nădit aproape permanent cu resturile de mîncare avînd provenienţa amintită mai înainte. Folosim ca momeală „habîzul" — pîinea localnică, făcută numai din făină şi apă, şi nedospită — care, muiat cu apă şi frămîntat devine o pastă lipicioasă ce cade foarte greu din cîrlig. Ne readaptăm sculele pentru pescuitul la plută, întrucît curentul este mai slab în acest loc şi permite aceasta. Pînă spre înserat, obţinem o recoltă destul de frumoasă: între 25 şi 30 bucăţi fiecare. Printre ele, exemplare de 500—600 grame, dar majoritatea sînt între 100 şi 150 grame. Ne întoarcem pe jos în colonia română, depănînd cu plăcere amintiri pescăreşti de acasă...

După cîteva zile, însoţit de acelaşi nedespărţit amic, plecăm la o partidă de anghile, la izvoarele aceluiaşi rîu. Imediat după izvor, rîul

→

străbate o zonă mlăştinoasă. Decorul este foarte asemănător cu cel din delta noastră: canale mărginite de stuf, plauri, ochiuri de baltă. Aici se poate prinde şi somn, dar nu avem intenţia de a rămîne peste noapte şi ne limităm strict la anghile. Ca momeală folosim rîma groasă de pămînt; la fel de bine ar merge şi bucata de peşte, dar nu avem timp să ne procurăm scobarii trebuincioşi. Alegem un loc cu apă destul de adîncă, cu curent leneş. Malul opus este blocat de un plaur mare, care se întinde pînă la jumătatea cursului apei. Acolo, la marginea lui, este locul cel mai bun.

Deşi foarte lacomă, anghila este un peşte extrem de prudent, preferînd locurile în care obstacole naturale îi asigură un refugiu în caz de pericol. Numai o momeală atrăgătoare, oferită în imediata apropiere a ascunzătorii sale o face să atace, altfel doar noaptea îşi părăseşte locul în căutarea hranei.

Dăm cu greutate, ţinînd tot timpul lansetele în mînă, căci muşcăturile nu se lasă mult aşteptate. Mai întîi curăţim locul de anghilele mici, cele mai lacome şi mai imprudente. Muşcăturile îşi reduc mai apoi frecvenţa, dar talia capturilor creşte. Schimbăm foarfacele la fiecare 3—4 exemplare prinse. Gura anghilei este plină de dinţi mărunţi care, deşi nu reuşesc să taie firul îl ciupesc, diminuîndu-i mult rezistenţa. În general, capturăm exemplare mijlocii, de 45—65 cm lungime. Ratez un exemplar frumos, deoarece am omis să schimb la timp forfacul şi acesta, uzat, s-a rupt. Mare necaz, dar... graba strică treaba! În schimb, I. D. prinde un exemplar de 98 cm lungime şi acesta record (încă nedepăşit) în colonia română.

Lupta cu peştele, deşi mai scurtă decît în cazul altor specii, a provocat desigur alertă în colonia de anghile, aşa că muşcăturile au încetat. Ne strîngem sculele şi plecăm spre Banias. Drumul este destul de lung, dar plăcut. Vremea e călduţă, iar aerul este parfumat de aroma portocalelor şi mandarinelor din întinsele livezi care se înşiruie pe marginea drumului. Pe cerul perfect senin, urmărim luminiţele roşii şi verzi ale avioanelor de pasageri zburînd spre cine ştie ce capitală, poate chiar spre Bucureşti... Trimitem prin ele, ca prin nişte păsări măiestre, gîndurile noastre bune spre cei de acasă. Peste puţin timp, vom fi iarăşi pe pămîntul drag al ţării, nerăbdători de a ne relua îndeletnicirile vremelnic întrerupte şi de a ne reîntîlni cu vechii camarazi de frumoasă patimă, pescuitul...

Eugen A. PODOLEANU

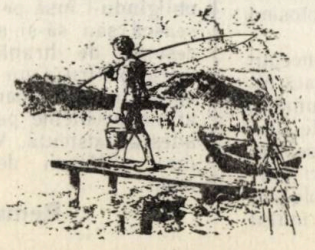

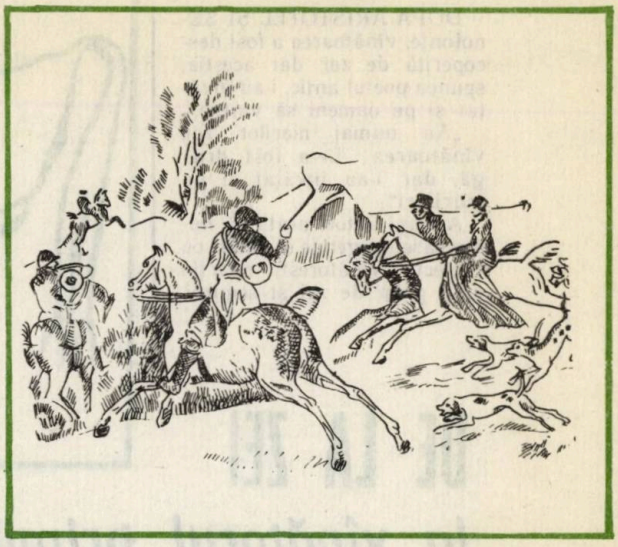

PE URMELE PRIMILOR ÎNCORNORAŢI

„Încornorat", „cornuto", „cocu"? Măi, mă întreb, cum de s-or fi încurcat „coarnele" în hăţişurile lingvistice ale gintei latine? Răspunsul avea să mi-l dea *Dimitrie Ralet,* unul din acei mărunţi slujitori ai condeiului, uitaţi, pe care vreun curios ca şi mine îi scutură de colbul vremii, readucîndu-i pentru o clipă la lumină. Spirit neliniştit şi cu dor de ducă, întorcîndu-se pe drumul prăfuit al Constantinopolului de la începutul veacului trecut la obîrşiile alor săi, hîtru observator, cu luare aminte la năravurile şi moravurile orientale el scrie: „Din obiceiurile orientale atingătoare de căsătorie unul au trecut cu atîta desăvîrşire în Europa civilizată, încît între creştinii Orientului se întîlneşte foarte rar, iar între osmanlîi nicidecum. Acela datează de la Andronic Comnenul. El iubea mult femeile şi trimitea bărbaţilor învoire a vîna pe pămînturile împărăteşti. Tot bărbatul ce avea dreptul vînatului era obicei de punea coarne de cerb asupra uşei casei lui. Absenţa bărbaţilor da împăratului ocazie a se introduce în casele străine şi, deoarece nu mai putea confisca armele, confisca femeile. Astfeliu începură aseminea bărbaţi a se intitula de cornoraţi pentru că purtau şi poartă nişte coarne ciudate, care îi asemănează mai mult cu culbecii: dar ştiţi în ce? În aceea că au şi ei ochii deasupra coarnelor şi văd totul afară de cornele lor". Asta e deci, mă luminai!

Mariana V.

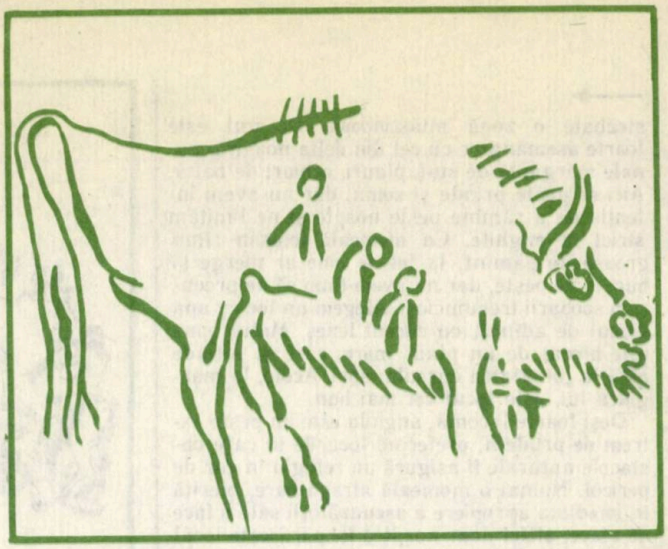

DE LA ZEI
la vînătorul primitiv

DUPĂ ARISTOTEL ŞI SENOFONTE, vînătoarea a fost descoperită de zei, dar aceştia, spunea poetul antic, i-au învăţat şi pe oameni să vîneze.

„Au numai marilor zei, vînătoarea / Le-a fost dragă, dar i-au învăţat şi pe muritori".

Aceiaşi autori arată că numeroasele legende şi mituri cu subiecte vînătoreşti aparţin unui grup de zei şi semizei, constituind fondul unei culturi ce avea ca obiect vînătoarea: centaurii sînt şi ei vînători, iar *Perseu* este considerat a fi primul vînător. *Castor* învaţă arta de a urmări în pădure, călare pe cai, vînatul şi a-l omorî folosind suliţa.

Polluce urmăreşte şi prinde animalele sălbatice cu ajutorul cîinilor. După Senofonte această metodă de vînătoare a fost practicată prima dată de *Apollo* şi *Diana*.

Ippolito foloseşte la vînătoarea păsărilor plase special construite. *Atlanta* inventează săgeata cu aripi, iar *Orione* este primul vînător nocturn.

Aristotel afirmă că vînătoarea animalelor este *dreaptă* şi *naturală*, fiindcă prin ea omul îşi revendică ceea ce e natural şi îi aparţine: aşa precum plantele servesc ca hrană omului, şi în acest sens el trebuie să dovedească măiestrie şi meşteşug pentru a le prinde.

Printre numeroasele mesaje lăsate de omul primitiv şi găsite azi sînt picturile rupestre unde sînt înfăţişate animale sălbatice şi, uneori, scene de vînătoare.

În majoritatea operelor de artă şi cultură ale epocilor trecute vînătoarea e mereu prezentă: în poezie, proză şi mai ales în pictură. Muzeele lumii deţin lucrări realizate de pictori cu renume internaţional: Tiziano, Domenichino, Locatelli, Rubens, unii dintre aceştia, ei înşişi vînători.

După Toussenel, vînătoarea „e prima şi cea mai antică dintre arte. E anterioară gastronomiei şi războiului, pentru că omului i-a fost mai întîi foame, iar instinctul său carnivor l-a făcut să se repeadă asupra a tot ce avea viaţă. Războiul a avut loc mai tîrziu, poate dintr-o neînţelegere generată de vînătoare".

Umanitatea datorează prima haină şi primul biftec vînatului şi în semn de recunoştinţă a implicat diferite zeităţi ce ocroteau pe omul-vînător ca acesta să poată trăi.

După Elzar Blaze, „toate făpturile care merg, toate păsările care zboară au fost create şi lăsate pe lume pentru a mări plăcerile şi a satisface nevoile omului. Natura a creat iepurele, potîrnichea, dar şi şoimul, toate contribuind la realizarea unei armonii universale de pe urma căreia profită şi omul de îşi satisface poftele gastronomice, folosind bucăţi fine de vînat.

Armele folosite la început au fost: bîta, transformată ulterior în lance şi pumnal, avînd la capete bucăţi de silex bine ascuţit. Vînătorea se realiza în general în grupuri înarmate cu bastoane şi bolovani ce atacau îndeosebi vînatul mare. În această luptă existau în ambele tabere victime.

Vînatul era consumat de grupul familial sau de întreaga comunitate, împărţeala făcîndu-se de bătrînii tribului după reguli precise.

Ulterior, vînatul, ca sursă de hrană, a trecut pe un plan cu totul secundar. Chiar şi atitudinea faţă de vînat s-a modificat: omul nu se mai confruntă cu animalul pe principiul „care pe care", cu sadism şi plăcerea de a ucide, ci îl tratează cu respect, acordîndu-i şansa de a scăpa cu viaţă în condiţiile cînd mijloacele de dobîndire a vînatului au devenit mult mai eficace.

Vînătorul primitiv se caracteriza prin forţă, curaj şi măiestrie în funcţie de mijloacele pe care le avea pentru a prinde vînatul. El trebuia să se afirme ca un bun vînător, pentru a fi stimat de întreaga populaţie a tribului ce trebuia hrănită. De altfel, în timp, cei mai buni vînători sau războinici au preluat puterea şi au impus populaţiei primitive o nouă ierarhizare socială. În viaţa omului primitiv vînătoarea a avut un rol deosebit, obligîndu-l însă pe om să găsească sau să-şi asigure noi resurse de hrană necesare vieţii, pentru a nu se mai recurge la vînat, care îi punea atîtea probleme periclitîndu-i adesea existenţa. Venise vremea vînătorii de divertisment...

Remus MICU

amăgirea

Noapte de noapte, uneori chiar în faptul zilei, lanurile de porumb şi rîndurile de cartofi din preajma comunelor Polovragi şi Baia de Fier erau jalnic prădate. Păgubirea luase proporţii, parcă mai devreme decît în alţi ani. Încă din august începuse ispita gustului lăptos al boabelor de pe ştiuleţii fragezi şi a dulceţii tuberculilor săltaţi de sub muşuroaie cu rîtul, la repezeală, din mers. Pesemne, lotrii simţiseră recolta bogată a toamnei. Capul răutăţilor era o dihanie viguroasă, cu experienţa citorva toamne la rînd. Sătenii o zăriseră de multe ori. Unii au confundat-o cu tăuraşii lăsaţi slobozi să zburde pe lîngă casă şi intraţi în lan din necunoaşterea opreliştilor. Chiar dacă mai avea în suită cîţiva godăcei, cu siguranţă acea făptură întunecată era ajutorul principal al prăpădului.. Prea erau adînci rîmăturile. Prea jalnice erau călcăturile la pămînt ale cocenilor de pe care ştiuleţii erau smulşi cu mari bucăţi din tulpină.

Poteca bătătorită de copita ca de viţel ducea din porumbişte spre dealurile şi zăvoaile piraielor de sub Paring. Acolo îşi aveau lotrii locul de odihnă, după întoarcerea din lanuri.

Este lesne de înţeles sîrgul sătenilor de a curma degrabă şi cu orice preţ culesul ilegal şi timpuriu al roadelor, săvîrşit de sălbăticiuni. Cîţiva vînători s-au înţeles, întîi între ei, apoi cu autorităţile şi au hotărît să răpună dihania stricătoare de porumb şi de cartofi. Cînd s-au înşiruit, adăpostiţi de adînc întuneric, pe drumeagul lăstărişului vecin cu porumbiştea, cocoşii nu anunţaseră încă ivirea dimineţii. Cerul spuzea viu de licuricii stelelor în înginare jucăuşă cu licăririle umezelii încremenite în brumă deasă, aşternută pe vîrful ierbii luminişurilor. Carul mare ţinea oiştea în jos, îndreptată înspre izvorul Olteţului, slobozind aer crud şi rece, spre cei cinci aţinători în pîndă, care, cu auzul încordat la maximum aşteptau la marginea hăţişului de mărăcini întoarcerea tilharului din lanul de porumb.

Era încă beznă. Nimic nu vestea apropierea zorilor. Nici a negrului prădalnic. Doar cîte o frunză grea de brumă, a cărei codiţă îngheţase prima dată în acea noapte, nerezistînd, cădea cu zgomot de creangă uşor trosnită de călcătură. Şi atunci, inima pîndarilor îşi iuţea înfiorată ticăirea.

Pe neaşteptate, Ionică desluşi ceva curios din direcţia satului. Un mormăit slab se apropia parcă de el. Semăna cu un scîncet. Apoi, se asemuia cu un mormăit. Pe măsură ce treceau secundele, acesta se transformă în grohăit tinerel, clar, de proaspăt înţărcat. Dar cu opriri, parcă a zbenguială de godăcel ce nu cunoştea încă pericolul. Nu era teamă şi nici semn de foame sau de frig în grohăiala ce se apropia.

„Măi, să fie" îşi zise Ionică, slăbind piedica puştii. Şi îşi făcu urechile pîlnie spre direcţia cu pricina.

Din tufiş, grohăitul aducea acum cu claritate prezenţa de purceluş mistreţ.

„Să ştii că vine turma peste mine", se înfioră Ionică. „Scroafa, cu purceii după ea, se hîrjoneşte, pesemne, în desiş, sătulă după prada de astă-noapte şi caută acum, în joacă, ghindă şi jir. Ce-i de făcut?"

Era clar. Hotărîrea fu luată pe loc:

„Plesnesc răufăcătoarea mare, că ăi mici încă n-au acumulat suficientă... vină", cugetă înţelept gorjeanul nostru, în timp ce ţinea ţevile puştii înspre pămînt, gata de săltat la comandă, cu degetul încordat pe trăgaci. Cotul drept deja ridicat pulsa nervos, iar ochii-ţintă de luceafăr spre pădure...

...Tocmai se lăsa deschisă prima geană luminoasă a zorilor. Întîi, Ionică zări în faţă-i deschizătura uşoară a unei potecuţe ce ducea dinspre sat, prin desiş, direct spre el. O ştiuse dintotdeauna, dar în noapte parcă nu o luase în seamă şi îşi cuibărise aici aţinere, din instinct.

„Numai bună cărăruia să vină ăl mare, pe poteca gata făcută", cugetă fără glas asediatorul. „Din direcţia asta vine grohăitul cruduleţului, cu cei mari după el"... Iată, iarăşi se aude ceva. Acelaşi grohăit liniştit, uşor înfundat, a joacă şi mulţumire... „Bine că nu m-a simţit", reflectă vînătorul, trăgîndu-se un pas în umbra alunului ce-i ţinea de adăpost.

Minune! Grohăitul încetă subit. Locul lui îl

luă un zgomot ușurel de pași. Unul după altul. La lizieră apăru pe potecuță o femeie în pas săltat, grăbită și cu o desagă vărgată pe umeri. Din desagă, unde cu siguranță era ceva mai cald decît afară pe bruma groasă de munte, se afla izvorul grohăielii liniștite, înșelătoare.

A vrut Ionică să rămînă nevăzut, însă ochiul ager al gorjencei n-a putut fi păcălit:

— Bună dimineața, muică, n-ai înghețat aici? Pesemne, aștepți vulpea. Cînd mă întorc de la tîrg, de la Novaci, unde mă duc să vînd tîrcălul ăsta din traistă, te cinstesc, zău așa, că s-a dat zvăpăiata aia de roșcată la curci și bibilici. Nu-i mai plac gîștele și găinile de cînd s-a spurcat la bibilici, continuă femeia, depărtîndu-se sub privirile mute ale lui Ionică.

„Ce-ar fi să fie bună proorocirea", își zise Ionică, schimbînd plumbul greu din pușcă cu cartușe cu alice numai bune pentru cumătra vulpe, cu gîndul că pe lîngă cinstirea de care era sigur că va avea parte va duce acasă și un trofeu de preț.

Nici nu apucă bine să-și ducă la sfîrșit gîndul despre blana roșcată, argăsită, pusă cu fundulița de cadou la tulpina brăduțului de iarnă pentru soție, cînd... pe aceeași potecă pe care cu cîteva minute înainte păsise gorjanca cu purcelușul în desagă spre tîrgul din Novaci, apăru namila de mistreț cît un tăuraș de un an. Se opri locului la capătul potecii. Fixă, din ochii afundați în orbite, pe cel cu alice de vulpe în țeava puștii. Clămpăni groaznic din fălci de cîteva ori. Trosni amenințător colții tociți cu anii și o rupse înapoi în desiș. Era acum clar că grohăitul gingaș și ademenitor de la marginea satului, prin lan și prin pădure, fusese doar o dulce amăgire. Nu numai pentru Ionică...

Gheorghe COLȚ

VÎNĂTOAREA CU PLASA

ESTE VORBA DE CAPTURAREA porumbeilor sălbatici cu plasa, o metodă practicată și în zilele noastre în sud-estul Franței, fără întrerupere, încă din secolul al XIII-lea. Sînt alese în acest scop anumite defilee — puține la număr — din munții Pirinei, prin care trec toamna stolurile de porumbei sălbatici în zborul lor de migrare din Europa, spre părțile însorite ale Spaniei și Portugaliei. Acțiunea durează între 1 octombrie și 15 noiembrie, perioada de vîrf fiind între 15-25 octombrie. Plasele, înalte de 15 metri sînt instalate, în poziție verticală, în punctul cel mai îngust al defileului, fiind acționate, cu dexteritate, de un „pîndar" în momentul trecerii stolului prin dreptul lor. Porumbeii prinși sînt repede culeși, iar plasele ridicate imediat la loc; nu se trage cu pușca penttru a nu speria stolurile ce pot urma.

Marele meșteșug este însă să „convingi" stolul să treacă prin defileul respectiv. Pentru aceasta, sînt instalate din loc în loc, pe înălțimile presupusului lor parcurs, niște „puncte de veghe" de unde alți pîndari aruncă, strigînd puternic, niște „palete" (de forma și dimensiunile unor palete de ping-pong) asupra stolului, pentru a-i modifica direcția de zbor, acestea imitînd oarecum, atacul unui uliu; și, tot pentru dirijarea stolului, alți pîndari, plasați pe sol, agită și pocnesc din niște steaguri albe; acest gen de „vînătoare" presupune deci un colectiv specializat.

Rezultatele variază, bineînțeles, de la un an la altul, în funcție de abundența stolurilor și de abilitatea grupului de „vînători". Astfel, media anuală globală a zece asemenea instalații este de cca 15. 000 de păsări, vîndute cu 30 franci bucata (cele ucise) și cu 80 franci cele rămase vii — o „vînătoare destul de rentabilă..."

N.C

...sau cu arcul

LA UMBRA PLOPULUI BĂTRÎN

NICI NU ÎNCEPUSERĂ BINE PLOILE DE vară că, prin orăşelul cu peste o mie de amărîţi înscrişi la filială cu permis în regulă, începuseră să bîntuie zvonuri stranii şi alarmante, cum că se pornise să tragă peştele pe Mureş la apă tulbure, ce nu s-a mai pomenit de cînd s-a înfiinţat filiala, fapt care ne-a cam pus pe gînduri şi pe noi, şi pe cei străini de undiţe, că prea mirosea a peşte fript pe la toate colţurile.

Drept urmare, secretarul filialei s-a plîns forurilor superioare că nu mai face faţă dacă nu i se trimite urgent o ladă ticsită cu permise şi timbre, un reporter de la T.V. şi altul de la revistă care să consemneze cu majuscule evenimentul, căci aşa năvală pe uşa filialei nu mai pomenise el de cîţiva ani, cînd vînduse kilograme de cîrlige galbene cu cincisprezece bani bucata, primite de la un suedez salvat de la înec în raza de acţiune a filialei, prilej bun pentru toată tagma să pună umărul lîngă buldozer şi să tragă pe mal maşina cu suedezul adormit la volan...

Ei, şi pe bună dreptate şi drept cuvînt, nevestele mincinoşilor s-au trezit dintr-odată cu noi *gînduri şi, să nu-ţi crezi ochilor şi urechilor,* cum au ajuns să se fălească una alteia:

— Să vezi, Miţo, ce mreană faină a adus al meu zilele trecute, pe puţin douăj'de kile, ce n-a prins el în douăj'de ani a prins într-o singură zi şi eu, ca proasta, nu şi nu, că să nu-l las, aveam de bătut covoarele!

— Vai, dragă, zîmbise cu inocenţă şi candoare cea nou iniţiată, păi, nu-ţi spun că Fănică al meu numai de ieri are permis şi mă trezesc că-mi pune în braţe un somn de vreo opt kilograme, să leşin, nu alta, m-am jurat că, dac-o ţine tot aşa, la anu', pe lîngă banii de permis şi-o mulinetă nouă, îi fac cadou şi-o barcă pneumatică...

În sfîrşit, părinţii cu odraslele mai deochiate şi-au scuipat în sîn cu neîncredere şi-au îngînat plini de speranţă: „Ptiu, Doamne, ţine-o tot aşa, c-o ţii bine!", căci dăduse subit cumînţenia-n puştime, dar şi-n profesori, de-ţi era mai mare dragul să vezi cum, cu mic cu mare, împînziseră pe nesimţite malurile, fleoşcăind cu beţele pe sub sălcii cît era ziua de lungă, de parcă îşi luaseră definitiv gîndurile de la fotbal, geamuri sparte sau pisici spînzurate prin castani.

Cu alte cuvinte, tot orăşelul mirosea a peşte fript şi-a bîrfă şuşotită pe la colţuri, care, cum şi ce-a mai pescuit, ca şi cum peştii din Mureş porniseră să se sinucidă în masă, flămînzi orinebuni de-a binelea... Părea de necrezut, dar aşa zile fericite rar mai apucaseră cei cu nevestele mai belicoase, geaba îşi dădeau ei bobîrnace şi se pişcau de bărbi, căci nu visau, ele singure şi nesilite de nimeni îndesau rucsacurile cu provizii, printre care strecurau ca din greşeală o sticluţă cu tărie şi pacul de tutun, că de, acum nu se mai putea, altfel s-ar fi făcut de ruşinea lumii cînd altele vînturau toată ziua tigăile cu peşte fript pe la nările vecinilor!

Asta n-ar fi nimic, dar unde mai pui că se stîrnise o concurenţă atît de aprigă între cele mai bune reţete de peşte marinat, dihăniile la cuptor şi multe alte minunăţii, încît gospodinele noastre, sau cum le spuneam noi, amărîtele noastre, au ajuns să-şi arunce vorbe grele pe la colţuri, să mîrîie una la alta şi să pufnească, arătîndu-şi colţii de necaz cînd mai apărea cîte una cu vreo reţetă nouă, de prin Franţa, Madagascar, China sau Honolulu şi nu mică ne-a fost mirarea că la aşa tratament cu fosfor de baltă, li s-au luminat minţile ca niciodată, întreţinînd o pasionantă corespondenţă cu gazetele de prin toată ţara, referitor la reţete culinare insolite, spre marele nostru deliciu al tuturor celor din tagmă. Ce mai, parcă-l prinsesem pe Dumnezeu de-un picior, ne cruceam şi ne dădeam coate prin birturi sau pe sub sălcii, convinşi că se apropie sfîrşitul lumii, că prea ni se ţicniseră nevestele (!).

→

Şi cum campania de sinucidere în masă a peştilor din Mureş a continuat regulat şi-n zilele următoare, încetul cu încetul, febra undităului a cuprins toată suflarea urbei. Magazinul „Sport" a reuşit splendida performanţă ca, în doar două zile, să se debaraseze de toate hîrburile adunate cu anii pe un raft prăfuit şi uitat de lume, etichetat generos cu titlul: „Ustensile de pescuit". Cei de la încălţăminte au vîndut sute de perechi de cizme, nu mai vorbesc de rucsacurile şi genţile de toate felurile...

Ziarul local a deschis o rubrică permanentă cu „De-ale undităului", iar peste drum de Consiliul popular, a apărut peste noapte o tablă lungă de vreo doi metri, proptită bine între doi stîlpi cu neoane încastrate, pe care scria mare şi citeţ: „Gazeta tînărului pescar sportiv". S-a mai înfiinţat un muzeu adecvat acestei stări de fapte şi s-a deschis un magazin de momeli naturale. Concomitent, şi-a închis definitiv porţile magazinul „Piscicola".

Dar în momentul cînd mă întrebam cu nostalgie, oare cît va mai dura şi această minune a lumii, m-am trezit brusc la realitate, zgîlţîit cu mîna neiertătoare a destinului, întruchipat de data aceasta într-o pălărie mare, cu borurile pleoştite peste un bărboi negru şi zburlit.

— Scoală-te prăpăditule, haide Onceo, c-a apus soarele, rînji Gîgă bine dispus, ai dormit mai bine de trei ore, hai că pierdem trenul! Dă-i naibii de peşti, azi o fi şi la ei zi de post. Cît ai dormit tu, am scos încă vreo doi porcuşori, facem pe din două, iei tu şase şi rămîn eu cu opt, altfel iar îmi sui meliţa-n cap că n-am fost pe baltă, şi cine ştie pe unde...

Mi-am strîns sculele bombănind şi l-am privit cruciş:

— Mă Gîgă, peştii ca peştii, dar ştii care-i partea proastă a lucrurilor? Sub plopul ăsta nu-i bine să dormi, că te trezeşti cu dureri de cap!

— Prostii, bodogăni Gîgă croindu-şi drum prin luncă, acu'vreo doi ani am dormit şi eu sub plopul ăsta, într-o după-amiază, şi nu mi s-a întîmplat nimic, am visat numai ştiuci şi m-am procopsit c-un găinaţ mare de cioară pe pălărie. Ăla mi-a purtat noroc, nu mai ţii minte că atunci am prins cleanul ăla mare, de douăzecişitrei de centimetri?

Doru CHICET

SCURTE

● Dacă duci puşca la ochi şi nu nimereşti mistreţul, fugi ca din puşcă!

● Slăbiciunea vînătorului era ogarul.

● Cocoşul armei te scoală numai pe tine: pe vînat îl culcă!

● Nu numai vînătorul de munte merge pe vîrfuri...

● Mai bine să spună ursul: mor, mor, decît tu.

● Corn: instrument sau... trofeu de vînătoare.

Un vînat fără sezon oprit: leul.

F. TEODOR

MISTERUL CARŢII
(9, 2, 8, 7)

Pe cînd dădeam cu undiţa la peşte
zării, c-o carte-n mîini, un băieţel.
Mirat, vroiam să aflu ce citeşte
şi tot priveam întrebător spre el.

Atunci, c-un zîmbet tainic, cititorul
mi-a-ntins volumul, să-l privesc puţin,
Pavel S. Surla văd că-i autorul,
iar titlul cărţii: „Stropitori... cu vin".

Dar eu, venit din lumea rebusistă,
anagramînd şi titlu şi-autor,
am obţinut, necriptic, o revistă
cu un profil grozav de-mbietor.

A. CIURUNGA

Soluţia: Vînătorul şi pescarul sportiv

SCURTE

MOZAIC

PEȘTII PRESIMT CUTREMURELE

Un savant japonez a observat că peștii din apele țării sale vestesc cutremurele, manifestînd o vie neliniște. Savanții explică acest fenomen ca o adaptare a organismului la regimul de cutremure la care este supus, prin hipersensibilizarea sistemului nervos.

ELEFANȚII SUFERĂ DE SCLEROZĂ

Elefanții, aceste uriașe ierbivore din Africa, suferă de sclerozarea vaselor sanguine. Pînă la această descoperire se credea că principala cauză a sclerozei ar fi consumul excesiv de grăsimi.

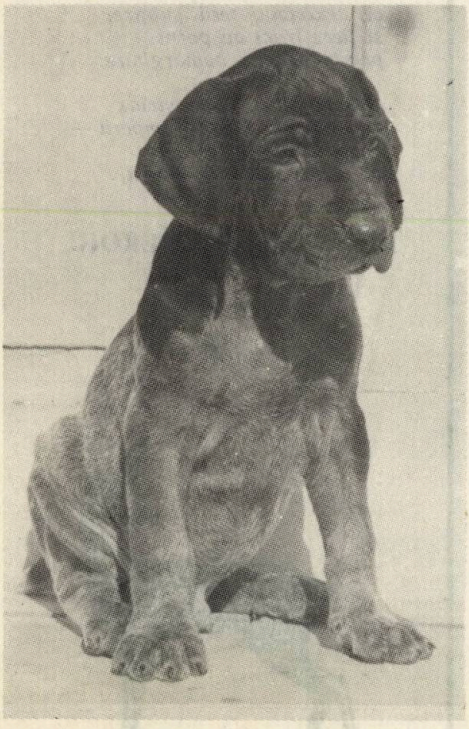

SE CAUTĂ UN CÎINE

...dar, nu un cîine pierdut, ci unul care nu se știe dacă a fost găsit pînă la urmă. Studiourile Rank din Anglia au publicat un anunț prin care se caută un cîine care să înțeleagă comenzi în engleză și italiană, care să nu se teamă de foc și apă, care să fie jucăuș și îndrăzneț în același timp. Patrupedul ar urma să fie „eroul" unui serial pentru copii.

RĂZBOI CHIMIC ÎN LUMEA INSECTELOR

Cînd gîndacul bombardier este atacat, el „fumegă" și emană un miros neplăcut, care *pune pe fugă pe cei mai temerari dușmani ai* săi. Multe insecte se apără cu arme chimice, dar nici una nu are un sistem atît de rafinat ca brachinidele. La partea posterioară a corpului, gîndacul are un sistem glandular care produce atît hidrochinonă cît și foarte otrăvitorul peroxid de oxigen, precum și o „cameră de ardere" în care — în caz de primejdie — substanțele sînt amestecate și apoi aduse în stare de explozie sub influența unei enzime. Căldura și suprapresiunea aruncă în fața atacatorului norul urît mirositor, pe care-l poate repeta de 12 ori. După aceea, gîndacul are nevoie de o oră pentru a strînge din nou suficientă secreție.

DE-ALE VÎNĂTORILOR

Trei vînători italieni au împușcat — toți dintr-un foc — o vulpe, pe care au aruncat-o neglijent în mașină. Întorși de la vînătoare, nu mică le-a fost mirarea cînd au descoperit că animalul fugise și că rigiditatea ei în momentul în care o ridicaseră de jos nu fusese decît prefăcătorie.

VÎRSTA PEȘTILOR

Denise Laurel, o savantă franceză a făcut cunoscută constatarea că la pești, la fel ca la copaci, trecerea fiecărui an din viață este înregistrată în organism. Astfel, peștii, o dată cu trecerea fiecărui an își completează componența solzilor.

IDENTIFICAREA CÎINILOR

S-a stabilit că, după cum amprentele digitale sînt caracteristice pentru om, tot așa și relieful pielii de pe vîrful nasului reprezintă un semn individual la cîini. El folosește la descoperirea cîinilor de valoare care au fost furați, cu condiția — desigur — ca această amprentă să fi fost luată dinainte.

MOZAIC

REVINE

calul greu

Masivi, în general docili, adevărată întruchipare a forței, caii de tip greu nu au fost creați pentru viteză. Cele mai vechi dintre rasele de cai au fost create în Europa Centrală și Apuseană pentru călărie, mai precis pentru a purta pe cavalerii Evului Mediu, împovărați de armuri și arme grele. Ei continuă să fie crescuți în scopuri militare, pentru tractarea tunurilor, mai ales a celor grele, pentru diverse transporturi de aprovizionare, ipostaze în care au acționat și în decursul ultimului război mondial.

În paralel, o dată cu răspîndirea și în alte zone geografice, caii grei au avut un rol însemnat în viața economică a multor țări, considerabila lor forță de muncă fiind folosită în diverse domenii: agricultură, industrie (inclusiv cea minieră), transporturi — inclusiv de călători (rasele mai puțin masive erau folosite la diligențe).

Mecanizarea a adus însă declinul cailor în general și al raselor grele în special, caii ușori fiind folosiți și la echitația sportivă, de agrement, la turismul hipic etc. Magnificele exemplare de rasă Ardeneză, Brabant, Percheron, Boulonnais, Breton, Tracțiune grea italiană iau drumul măcelăriilor cabaline. Se părea că în bună parte caii grei vor persista mai mult în arenele circurilor (crupa lor masivă și alura specifică consacrîndu-i pentru acrobațiile călare, făcute cu chinga de voltije) sau pentru păstrarea unor tradiții ca transportul butoaielor cu bere, în orașele engleze sau la Leipzig.

Dar, criza energetică din ultimii ani a revitalizat interesul pentru caii grei în lumea occidentală, unele cifre fiind concludente pentru Franța; astfel, dacă între anii 1948—1979 numărul cailor grei scade catastrofal (1.577.000 în 1948, 221.000 în 1970, 36.806 în 1979), aparînd sate fără cai, cu fierari-potcovari reprofilați în mecanici auto, în 1982 se înregistrează 37.500 cai grei („Le chasseur francais"). Cererea internă și externă (Japonia, Belgia, Italia, S.U.A.) crește, mai ales pentru rasele mai puțin masive: Breton, Comtois.

De altfel, japonezii (cunoscuți ca fiind foarte practici și nu mai puțin stăpîni ai progresului tehnic) apreciază că tracțiunea animală merită interesul. Să mai adăugăm că tot un japonez a achitat, în 1981, la Salonul de agricultură de la Paris, 100.000 franci pentru Gaspard și Dreyfuss, doi magnifici etaloni de... asini de Pottou!.

Adrian PALLADI

Simfonia tăcerii

De-atîta lumină s-a stins
luna sub clopot de noapte,
ninsoarea foșnește, schimbînd
miresmele toamnei în lapte.

Doar urme de paseri în zbor
mai stăruie încă departe,
acel ce le poate vedea
își vindecă duhul de moarte.

Cînd apele bat în oglinzi
cu umbră subțire de pește,
e semn că din rugul adînc
flacăra stelelor crește.

În cerbi se deșteaptă apoi
tremurul tînăr de iarbă,
căci volburi stîrnite pornesc
sub lespedea frunții să fiarbă.

Un cerc se-mplinește în lemn
cît cearcănul serii, subțire,
și fiece fruct va porni
printr-însul în nemărginire.

Durerile lumii s-au strîns
deasupra-n albastre imperii —
coboară din arderea lor
în munți simfonia tăcerii.

Gabriel CHEROIU

O MEMORABILĂ
expediţie cinegetică

A fost realizată — cu mijloace proprii — la finele secolului trecut, de către românii Dimitrie Ghica Comăneşti şi fiul său Nicolae D. Ghica, către adîncul ţinuturilor somaleze prea puţin cercetate pînă atunci. Expediţia avea un inventar deosebit la acea vreme: 40 carabine Sneider pentru escortă, arme de vînătoare Holland şi multe lăzi de muniţie, cort cu echipament pentru dormit, masă şi baie, farmacie portativă şi aparatură de observaţie ştiinţifică, toate acestea fiind transportate cu oamenii şi strictul lor necesar pe cele şaptezeci şi două cămile cumpărate la Aden, împreună cu patru cai şi doi catîri.

Ca punct de plecare spre interiorul ţării aflată sub protectorat britanic, în urma războiului anglo-abisinian, a fost la 22 oct. 1985, oraşul portuar Berbere. La data aceea, D. Ghica-Comăneşti avea „de acasă" o experienţă vînătorească remarcabilă ca palmares, la care se adăugau, — după afirmaţiile memorialistice ale nepotului său Radu Rosetti — calităţi de excelent trăgător, sînge rece şi o răbdare deosebită. Fiul său Nicolae — ce-i moştenise nu numai pasiunea dar şi calităţile sus amintite, — avea să doboare un prim şacal, imediat după plecarea caravanei sau „cafilei" de la Berbera pe direcţia sud-vestică a Hargheizei şi a platourilor savaniere dinspre munţii Golis, din nordul conului răsăritean al Africei. În văile nisipoase din apropierea coastei, vînătorii au surprins primele gazele — Pelţini sau „Dero" în numire localnică — ce se hrănesc dintr-o vegetaţie aridă, fără a urca spre aceea, mai bogată, a culmilor apropiate. În schimb, o gazelă identică acesteia — exceptînd o mică umflătură aflată pe nas — şi numită Spekel sau Naso (datorită acestui adaos nazal), preferă micile păşuni ale înălţimilor şi nu coboară niciodată spre şes. Vînătorii noştri au recoltat din fiecare cîteva exemplare, pregătite apoi pentru naturalizare, cu un viitor loc, într-un nou muzeu al ştiinţelor naturii anticipat ca proiect la Bucureşti.

Ziua de vînătoare începea dimineaţa, după o masă frugală la apariţia zorilor şi se termina spre seară, cu o pauză între orele 12 şi 14, datorită căldurii mari. Vînătorii se abăteau fiecare circular din drumul caravanei, dar urmîndu-l la o distanţă ce ajungea nu o dată la 10 km. Călăreau însoţiţi fiecare de un acelaşi vînător, localnic cu experienţă — şicarul — călare şi el, avînd, totodată, în pază, unul din catîrii pe care se aflau muniţia, apa şi legăturile pentru atîrnarea vînatului doborît.

În cartea sa apărută la scurt timp după întoarcerea în ţară şi intitulată „O espediţiune română în Africa", D. Ghica-Comăneşti, descrie astfel modul de a vîna antilope sau gazele. „Vînătorul, cînd a descoperit vînatul, se apropie călare cît se poate de aproape, pînă la vreo 600 metri. Atunci cînd vede că vînatul începe a fi neliniştit, descalecă, ia carabina din mîna şicarului său, furişîndu-se pe după tufe, uneori tîrîndu-se pe pămînt şi ascunzîndu-şi capul cu o creangă tufoasă, ce o ţine înaintea obrazului şi parvine după multă trudă la o distanţă de vreo 200 metri. Aceste animale, ca obcinuit orice alt vînat, nu se sperie atît de vederea omului cît de mirosul acestuia. Dacă vînatul este favorabil şi vînătorul a reuşit a se păzi bine, el poate să se apropie pînă la 150 şi, cîteodată, pînă la 120

→

metri. Atunci, sentimentul curiozității care e foarte dezvoltat la aceste animale, le face a sta liniștite cîteva secunde, chiar cînd au văzut pe vînător ridicîndu-se după vreo tufă și ochind cu carabina...

Autorul relatează apoi, în amănunt, felul în care este urmărit vînatul cînd acesta a fost rănit sau focul a dat greș. Din capitolele ce descriu vînătoarea, cititorul e informat atît despre mai toate patrupedele regiunii Guben — aflate între golful Aden și munții Golis — cît și acelea dintr-o a doua regiune parcursă, Ogo, orientată spre înaltul platou al Handului, dominat de muntele Gan-Libah (laba de leu), înalt de 1580 metri. În Guban, exploratorii români au mai vînat antilope „Madoqua" sau „Dik — dik", mult asemănătoare caprei sălbatice din România, dar de dimensiunile unui iepure!... Și iepurele a fost întîlnit pe platformele somaleze însă cu o blană mai scurtă și aproape de jumătatea greutății celui european. La finele lui octombrie, o dată cu intrarea în „Ogo", Dimitrie Ghica împușcă un mascul de gazelă Walleri sau „gherenuk" cu un trofeu excepțional — femelele acestei specii neavînd coarne. Recoltarea unui alt trofeu de valoare corespunde doborîrii — dintr-o mare turmă — a unui mascul de aul (Gazela Sommeringi), dominantă ca număr în Somalia. A urmat întîlnirea cu antilopa Orix Beisa — asemănătoare la corp unui catîr și avînd coarne de aproape 1 metru lungime ce devine periculoasă și atacă vînătorul cînd este numai rănită. Și ea a prilejuit satisfacția unor trofee de calitate. Străbătînd un adevărat „Eldorado vînătoresc" din adîncurile căruia nu lipseau rinocerii Durdurului, Nicolae doboară un Kudu de talie mare și coarnele raportate la aceasta. Nici întîlnirea cu marile feline ale continentului negru nu a întîrziat. După depășirea trecătorii, în caria sau depresiunea de la Der Narodilee se afla un cal doborît cu o seară înainte de un leu, care, obișnuit urma să revină la hoit. Sicarii Gheli și Deli ancorează calul cu legături iscusite de rădăcinile tufelor din jur. La o mică distanță e ridicat din crengi un adăpost de pîndă pentru Dimitrie. Abia după miezul nopții — vestită de un răget puternic — o leoaică bătrînă nu va mai apuca finele dejunului început, fiind „oprită" de la acesta cu un glonte în plină frunte. O altă leoaică e doborîtă la scurtă vreme de către Nicolae, (în fotografie) care, și el, își va insera notările zilnice în cartea apărută imediat după aceea a tatălui său, dar tipărită în franceză, la Geneva, sub titlul: „Cinq mois au pays de Somalia, suivi de la faune de Somalie et d'une lite des plantes derites par G. Schweinfurth et G. Volkens, avec une carte de 27 illustrations etc., — Bale et Geneve 1897. Cărțile sînt aproape identice ca subiect.

De notat este că ambii Comănești i-au apreciat deosebit și chiar i-au admirat pe vînătorii somalezi, dintre care șicarii Gheli și Deli, erau excepțional înzestrați fizic, fiind capabili să lupte cu un leu și să-l doboare, folosindu-se numai de lance... După afirmația lui Dimitrie „ei vedeau" vînatul înainte de a fi văzuți de acesta și deosebeau masculii la o distanță cînd toate exemplarele păreau identice. Aveau, totodată, un extraordinar simț al orientării, îndreptîndu-se spre seară, direct spre locul de campare al caravanei. Dintre cei doi, Gheli mai servise ca șicar pentru un explorator englez de avangardă al acelor locuri, căpitanul Swayne, în a cărui carte era considerat valoric drept un „capital fellow" — adică un tip formidabil, — (engl.).

În expediția lor — pentru noi unică în felul ei — cei doi Comănești nu s-au limitat numai la observații faunistice sau florale, ci au notat totodată, observații geologice și geografice, meteorologice și chiar astronomice. Ele au avut calitatea de a se integra pozitiv în viitorul ghid al regiunilor somaleze ca o mărturie a unei temeinice pregătiri științifice a exploratorilor români.

Dar un merit deosebit și dominant al rezultatelor expediției celor doi Comănești — descendenți ai uneia din vechile familii domnitoare în Moldova — rămîne donația lor pentru patrimoniul nostru muzeistic a acelor frumoase exemplare de feline, gazele și antilope, de șerpi mari, exotici, care, naturalizate, ne privesc din reușitele diorame ale Muzeului „Grigore Antipa", așa cum, poate, l-au privit, pentru o ultimă oară, pe unul din cei doi Ghica-Comănești.

Constantin EFRIMESCU

Restituire

DIN TOTDEAUNA, CREAŢIILE POPULARE româneşti, uneori simple, chiar naive, dar pline de expresie a sufletului nostru, au coborît văile, au suit dealurile, săltînd munţii, veşnicind. Creaţiile anonime s-au răspîndit pe toată glia strămoşească, precum fluxul şi refluxul oceanului, răscolite mereu de puterea uriaşă a sufletului românesc, năzuind să ne simţim o singură fiinţă cu acelaşi dor, cu aceeaşi limbă în care s-au topit şi au curs tradiţiile bătrîneşti.

Cărturar moldovean de formaţie enciclopedică (poliglot, diplomat, istoric. orientalist, filosof, etnograf, muzician etc.), Dimitrie Cantemir, domnitorul şi scriitorul, se apleacă în operele sale cu osîrdie asupra numeroaselor aspecte ale creaţiei româneşti. Acest autentic părinte al folcloristicii noastre ne onorează în opera sa (şi nu numai în ea), *Descrierea Moldovei* — scrisă în 1716 în limba latină (prima ediţie în româneşte cu titlul „Scrisoarea Moldovei" apare de sub teascurile tipografice de la mănăstirea Neamţ, aceasta în 1825), cu relatarea multor obiceiuri din ciclul vieţii populare. Bogăţiei de amănunte i se adaugă consemnarea unor texte deosebit de preţioase, cum ar fi „oraţia de peţire", cea mai veche atestare scriitoricească de acest fel. Dar, să vedem ce consemnează marele umanist şi cărturar moldovean care, printre altele, aminteşte şi de vînătoare, într-alt mod decît la „obiect cinegetic".

„Moldovenii îşi însoară copiii la vîrsta la care trebuie să se facă... Se socoteşte că e ruşine dacă o fecioară cere un bărbat; iar obiceiul ţării a statornicit că flăcăii trebuie să-şi aleagă ei înşişi neveste şi nu să-şi aleagă părinţii fetei ginerele... Dacă unui flăcău îi place o fată, atunci el trimite la părinţii ei oameni pe care ei îi numesc peţitori. Aceştia iscodesc mai întîi, pe departe, gîndurile bătrînilor, ca să nu păţească ruşinea că nu vor părinţii fetei. Dacă bagă de seamă însă că aceştia vor s-o dea, atunci se duc cu toate rudeniile mirelui în casa fetei. Cel mai de frunte dintre peţitori, numit staroste, începe să rostească vorbele:

Moşii şi strămoşii părinţilor noştri, umblînd la vînat prin codri au dat peste ţara în care locuim noi acum şi în ţara asta trăim, ne hrănim şi ne întărim cu laptele şi mierea ei. Îmboldit de pilda lor, măritul boier cutare, în vreme ce umbla după vînat pe cîmpii, prin codri şi prin munţi, a dat de o ciută, care, sfioasă şi cuminte, nu i-a îngăduit să-i vadă faţa, ci a luat-o la fugă şi s-a ascuns. Am pornit pe urmele lăsate de copitele ei, care ne-au adus pînă în casa aceasta; de aceea voi trebuie sau să ne daţi, sau să ne arătaţi încotro a fugit vînatul pe care l-am gonit cu osteneală şi sudoare din pustietăţi.

Acela ce rosteşte vorbele acestea mai adaugă însă vreo cîteva alte vorbe cu tîlc, şi înflorite, pe care le poate ticlui. Părinţii răspund la început că în casa lor n-ar fi venit acest fel de vînat; oaspeţii s-au încurcat în urmele pe care au venit, ciuta ar putea fi ascunsă pe la vecini. Iar dacă peţitorii stăruie să li să arate vînatul, atunci se aduce o fată bătrînă, urîtă şi îmbrăcată în zdrenţe şi îi întreabă dacă aceasta e ciuta pe care o urmăresc. Peţitorii răspund NU! şi adaugă că vînatul lor are plete bălaie, ochi de şoim, dinţi ca şiragul de mărgele, buze mai roşii decît cireşele, trup ca de leoaică, pieptul ca de gîscă, gît ca de lebădă, degete mai netede decît ceara şi faţa mai strălucitoare decît soarele şi luna. Dacă părinţii tăgăduiesc din nou că un astfel de vînat s-ar fi arătat vreodată la ei, peţitorii dau răspuns că ei au cei mai buni cîini de vînătoare, care nu i-au înşelat niciodată şi care le-au dat semnele cele mai adevărate că ciuta pe care o caută ei se află tăinuită aici.

La urmă, cînd peţitorii se laudă cu sila şi cu armele, părinţii scot fata la iveală, împodobită după puterile lor. Cînd o văd, peţitorii spun îndată că ea este ciuta căutată. Apoi cheamă... pe cei mai bătrîni dintre vecini şi înaintea lor, logodnicii îşi schimbă inelele. Isprăvindu-se aceasta, părinţii ascund îndată fata şi se întinde masa, la care, înainte să se scoale, se hotărăşte ziua nunţii".

Din file vechi pentru oameni noi am insistat pentru generaţiile tinere, din dorul de a le restitui cît mai veridic imaginea unui îndepărtat şi trainic trecut pentru ca ei să-l înţeleagă mereu mai limpede şi să-l păstreze pentru sufletul lor şi al neamului nostru.

P.A. MIHĂILESCU

PĂSĂRI CUIBURI PONTE RĂSPUNDERI

SE PARE CĂ LA 70% DIN speciile de păsări existente, masculul este cel care clocește ouăle. Potîrnichea roșie depune două ponte consecutive, prima pontă fiind clocită de mascul, iar a doua de femelă!

Una din păsările cele mai ciudate, la care s-au inversat într-o bună măsură rolurile familiale este, fără îndoială, leipoa ocealiata.

Masculul acestei păsări pare a avea impresia că incubația este un lucru prea serios pentru a fi lăsat pe seama femelei. Din momentul în care „ea" depune primul ou, „el" este acela ce se ocupă de rest. Încă cu trei luni înainte de a avea loc fericitul eveniment, el caută și pregătește o adîncitură de pămînt de un metru profunzime și 2—3 metri diametru, pe care o umple cu foi putrede, ce încep să fermenteze atunci cînd ploile de toamnă le umezesc îndeajuns. Această fermentație este generatoare de căldură, temperatura fixîdu-se în jurul a 34 de grade. Femela depune atunci primul ei ou, pe care „el" îl acoperă cu pămînt, printr-o activitate de două ore. Cu multă rîvnă strînge treptat pînă la 35 de ouă și are grijă ca temperatura „clocitoarei" să se mențină constantă.

Specialiștii au studiat vreme îndelungată comportamentul masculului de graur, întrebîndu-se dacă e vorba de „altruism" sau e pur și simplu, egoism. Biologul Harry W. Power afirmă în „Matrix", o publicație a Universității americane Rutgers, că altruismul la animale este doar o „greșeală" rară sau o mutație. Gestul masculului graur pornește din... egoism. El alege, la fel ca și masculii altor păsări, calea care-i asigură continuitatea genetică. Cu riscul chiar ca femela neglijentă să-l părăsească! Altruismul nu l-ar avantaja deloc, nu l-ar ajuta să-și promoveze prețioasele-i calități peru perpetuarea, în condiții cît mai sigure, a speciei sale.

Există o legătură directă între longevitatea păsărilor și numărul de ouă depuse anual? S-a constatat că cu cît o specie depune mai puține ouă, cu atît trăiește mai mult. Unele păsări au o prolificitate mai redusă prin faptul că în natură nu au avut dușmani prea mulți, care să genereze nevoi de adaptare. Păsările răpitoare — vulturii, acvilele — fac 1—2 ouă, iar uneori se reproduc la doi ani. Femela pinguinului depune un singur ou pe an. La păsările la care ponta nu este alcătuită dintr-un număr fix de ouă dacă se extrage zilnic cîte un ou din cuib, se poate forța pasărea să depună ouă mai multe ca de obicei. Astfel, o cucuvea, care de obicei depune 4—6 ouă, a depus în 15 zile consecutive un număr de 13 ouă; păsărarul sau vrăbiarul, a cărui pontă obișnuită constă din 5—6 ouă, prin această metodă a fost forțat să depună un număr de 12 ouă, iar capîntortura, care are normal 7—10 ouă în 62 de zile consecutive a depus un număr de 62 de ouă.

Pasărea liră (Menura novaehollandiae), timidă și destul de greu de observat pentru specialiști, este originară din Australia. „Celebritatea" ei se datorește cîntecului minunat, felului în care știe să-și etaleze frumusețeaa darului de imitație dar și fantasticei puteri de rezistență a oului său. Perioada de reproducere a acestor păsări durează din luna mai pînă în octombrie. Femela face un singur ou pe care-l clocește singură, fără ajutor din partea masculului, la fel cum și-a construit, tot singură, cuibul și cum își va hrăni puiul. Cînd o astfel de pasăre face un ou și-l clocește într-o zonă de mare altitudine, cuibul este, adesea, acoperit de zăpadă. Oul este însă, foarte rezistent la frig, incubarea durînd șase săptămîni.

Săpăturile efectuate în estul Argentinei au dus la descoperirea unui ou gigant. El are o înălțime de 1,60 m și o grosime de 80 cm. Autoritățile din Rosario au așteptat sosirea paleontologilor la fața locului pentru a da răspuns la întrebările pe care le pune aducerea la suprafață a unui ou de o asemenea mărime cu totul neobișnuită.

Un grup de biologi de la Institutul de Cercetări din Cambridge a ajuns la concluzia că ouăle aflate la clocit „vorbesc" între ele. Așa se explică fenomenul că, deși ouăle au fost ouate la intervale diferite totuși, puii ies în același timp. Oul care este pe punctul de a se deschide și a face loc puișorului — emite cu 24 ore înainte un clinchet asemănător cu al ceasornicului. Sunetul care poate fi auzit cu urechea și a cărui origine nu e îndeajuns de elucidată se transmite și celorlalte ouă și, astfel, puii ies toți în aceeași perioadă.

Puii de rață din specia Anatra sposa recunosc chemările mamei chiar cînd sînt în ouă. În momentul în care rața știe că clocitul ouălor a ajuns la termen, ea părăsește cuibul și emite chemarea ei specifică. Se întîmplă atunci un fapt nemaipomenit: puii din ouă, auzind chemarea mamei, se aruncă pur și simplu din cuib direct pe pămînt sau chiar în apă. Cu acest prilej, evident ouăle se sparg și puii o ajung imediat pe mama lor.

Incubația la păsări poate dura un număr variat de zile; astfel, la pasărea cu ochelari (Zosterops) este de 10 zile, în timp ce la „găina de gunoi" ea merge pînă la 90 zile. Gîsca sălbatică mare depune 12—14 ouă și le clocește 28—29 de zile. La o zi sau două după ce au ieșit din ou, puii gîștei sălbatice mari își însoțesc părinții la căutarea hranei pe lîngă cuib. După ce încep să zboare, îi însoțesc pe aceștia la hrănirea pe semănăturile de cîmp. Unele specii de albatros clocesc ouăle lor nu mai puțin de 60—62 de zile.

Toată lumea e convinsă că ouăle de păsări sînt printre obiectele cele mai fragile din natură. Și totuși... Cineva a avut ideea să încerce rezistența ouălor de struț. Acestea suportă o presiune exercitată de greutatea a 120 kilograme!

Cele mai mari ouă de struț le produc cele din specia Ostrich (Struthio camelus). Lungimea lor este de circa 1,5—2 kg, din care 280 g revin cojii oului. În privința conținutului, un ou de struț este egal cu 36 ouă de găină.

Struțul se numără printre păsările care au obiceiul să-și construiască cuiburi comune unde sînt clocite ouăle mai multor specii. Urmărind comportamentul unei femele de struț din specia Strutio camelus, cercetătorul englez Brian C. B. a observat că printre ouăle care sînt îndepărtate în mod obișnuit din cuib, nu se află aproape niciodată cele de struț. Este neîndoios faptul că femela struțului își recunoaște foarte bine ouăle. Cum? Prin ce mecanisme? Aceasta constituie încă o enigmă nedezlegată.

Pînă în secolul al XVII-lea, cînd a fost definitiv distrusă, mai zbura pasărea gigantică

epiornis (Aepyornis maximus), a cărei înălțime ajungea pînă la 5 m. Azi, cîteva ouă ale ei se păstrează în muzeele din Europa și America. Dar a fost descoperit și un ou, pe insula Madagascar (Republica Malgașă), cu o vechime de 700—1000 ani. După părerea ornitologilor, un ou proaspăt al acestei păsări cîntărea peste 9 kg, fiind de opt ori mai mare decît un ou de struț. În mod obișnuit ouăle acestei păsări dispărute cîntăreau pînă la 12,5 kg, înălțimea de 32 cm, diametrul de 22 cm, iar volumul ajungea pînă la 10 litri.

După ce depune un ou, pasărea femelă kiwi (Apterix australis), una din cele mai ciudate din lume, care trăiește în Australia și Noua Zeelandă, își părăsește cuibul lăsîndu-i sarcina de a cloci, timp de 75 de zile, masculului. Femela acestei păsări atinge 2,5 kg, iar oul reprezintă 20% din greutatea corpului ei (la găini doar 4%), fiind probabil cazul în care oul este cel mai mare în comparație cu corpul păsării.

Prepelița clocește timp de 15 zile. Începe cînd are doar 35—40 zile de viață. Produce într-un an circa 300 de ouă mici, dar foarte nutritive. La Universitatea din Cambridge, Margareth Wins a efectuat timp de trei ani o serie de cercetări care i-au permis să constate că, încă înainte de a ieși din găoacea lor, puii de prepeliță stabilesc între ei o... legătură.

Tratamentul cu ouă de prepeliță este cunoscut încă din antichitate — la vechii chinezi și egipteni — iar în zilele noastre are o largă răspîndire în Japonia, Franța, Vietnam, U.R.S.S., Polonia și alte țări, atribuindu-se un larg evantai terapeutic: alergii comune sau rebele, hipertensiune arterială, diabet zaharat, ulcer, boli de piele și astm bronșic. Oul de prepeliță este de cinci ori mai mic decît oul de găină, dar el conține aceeași cantitate de calciu și fosfor, de 5 ori mai mult fier și de trei ori mai multe vitamine D2. Sub coaja lor pestriță, aceste ouă ascund un bogat concentrat de substanțe nutritive și terapeutice.

Ouăle raței cu cap alb (Oxyura leucocephala) clocite un timp, se pot apoi autotermoregla (își mențin singure temperatura), încît puii se dezvoltă și ies afară chiar cînd pasărea nu le-a mai acoperit în ultimele zile ale perioadei de incubație.

Bufnița mare sau buha, a cărei împușcare este interzisă prin lege, chiar dacă, pentru cei superstițioși, cîntecul ei nocturn și lugubru prevestește nenorociri, este una din păsările care-și clocesc ouăle timp de cinci săptămîni. O bufniță (Bubo ignavus) sitarul și caprimulgul își transportă ouăle pentru a le cloci în altă parte, cînd cuibul este descoperit de cineva.

Biologii din Perm au demonstrat pe cale experimentală că păsările sălbatice pot fi de cîteva ori mai numeroase decît în prezent, dacă sînt ajutate să-și clocească ouăle. După ce rațele sălbatice ținute sub observație au terminat ouatul, ouăle au fost luate și puse la incubator, unde au scos pui. Rațele au ouat din nou și și-au crescut puii pînă ce aceștia au început să zboare. După părerea ornitologilor din Perm (U.R.S.S.)., prin această metodă, numărul păsărilor sălbatice ar putea spori, într-o singură vară, cu 70%.

La Ista Raza (Golful Californiei), 40000 de presuri (Thalasseus elegans) cuibăresc pe o suprafață de numai 0,4 ha, cuiburile lor avînd între ele o distanță de numai 22—29 cm.

Cele mai mici ouă cunoscute le depun speciile de colibri Mellisuga helenae și Phaetornis ruber, păsări care nu cîntăresc mai mult de 1,8 grame. Ouăle sînt mai mici decît un bob de mazăre și n-au decît 0,2 g. Foarte mici sînt și ouăle femelei cucului, avînd doar 2—3 grame față de 100 grame cît cîntărește aceasta, fapt ce constituie o adaptare a speciei pentru parazitarea altor păsărele.

Arheologii muzeului orașului Zhengzhou din provincia Slenan, Republica Populară Chineză au descoperit pe șantierul arheologic Dahecum din suburbia aceluiași oraș, un ou de pasăre cu o vechime de 4500 de ani. Oul, bine conservat, mai mic ca cel de găină, a fost găsit la adîncimea de 1,4 metri. Unul din cele mai mari ouă din lume se află expus la un muzeu din orașul Dusseldorf (R.F.G.). Acest ou a aparținut unei specii de păsări care a trăit cu milioane de ani în urmă...

B.D. MIHAI

o barcă cu... bucluc

— Ce zici, nea Vasile: om prinde ceva ştiucă azi, ori om umbla tot ca data trecută?

— Ca acum săptămînă în nici un caz, ci...

— Mai bine! vrei să spui, îi completă răspunsul, zorit nevoie mare cum era, Ghiţă Bucluc.

— Ba, eu nu m-oi grăbi cu prezicerile, îi întoarse din drum speranţa Vasile Gorun, paznicul lacului, că, dacă stau pe dreptate, atunci numai la sfîrşit om şti fiecare cum ne-a fost norocul. Vorba ceea: urma alege.

— Şi-aşa-i bine, nea Gorune. Rogu-te, dezleagă-mi acum barca şi întinde-mi vîsla ca s-o întind şi eu pe lac pînă nu s-a urcat soarele în crucea amiezii.

— Iacăt-o ni, că-i gata!

Şi Vasile Gorun împinse uşor barca spre strîmtoarea dintre cei doi plauri ce păzeau, legaţi în odgoane groase de fier, liniştea debarcaderului. O dată ieşit afară, lacul se întindea în tot largul său, cît puteai cuprinde cu flămînda lăcomie a privirii tale de pescar. Oare încotro s-apuce? Pînă la luarea deciziei, barca se opri cîteva clipe în loc, rotindu-se în semicerc. În dreapta, la Tăul Popii, poziţiile cele mai bune păreau deja ocupate. Lîngă malul din faţă, sub deal, sînt locuri bune de plătică ce-i drept, dar nu prea sînt plauri acum; i-a mînat curentul apei tocmai în adîncitura ceea din stînga. Te mai poţi învîrti în jurul lor, nu trage-ntr-o parte, dai în alta şi...

Mîinile apucară strîns vîsla, afundînd-o în apele neştiute ale lacului. Apoi barca se îndreptă hotărîtă înspre stînga, ţinîndu-se mereu în lungul perdelei de stuf ce proteja oglinda apei de indiscreţia maşinilor care treceau din cînd în cînd pe drumul pietruit al Sicului. Debarcaderul şi cabana rămaseră undeva, ascunse în spatele brîului de vegetaţie. După ce, în sfîrşit, Ghiţă Bucluc aruncă cele două ancore improvizate printre încîlciturile brădişului de la margine, nimic nu mai sparse liniştea din jur. Doar măcăitul ascuţit şi precipitat al cufundarilor le trăda hărnicia cu care adunau din adînc bogăţie de peşte mărunt. Presimţeau oare o schimbare de vreme şi, o dată cu ea, îndelungată izbeliştе de hrănire?

Din împreunarea cea mai de sus a văii, petice de nori scămoşi porneau să se adune. Cînd din mişcarea lor se schiţară cîteva suluri şi spirale cu proiecţie verticală, nimeni nu se mai putea îndoi de iminenţa furtunii de apă şi vînt. Ghiţă Bucluc începu să se gîndească mai cu temei asupra măsurilor ce le avea de întreprins. Dinspre Tăul Popii, oglinda spartă a lacului venea vălurindu-se. Cîteva bărci se apropiau de debarcader. Un vîrtej de vînt smulse din stuf de la margine o mînă de trestii uscate, azvîrlindu-le peste plutele undiţelor. Evident, pescuitul trebuia întrerupt, mai ales că şi barca dădea acum tot mai vizibile semne de neastîmpăr. Rînd pe rînd, firele de nailon fură strînse pe mulinete, iar lucrurile apropiate şi mai mult. Primii stropi grei căzură izbiţi de rafalele vîntului.

Ghiţă Bucluc ridică ancorele şi încercă să se îndrepte şi el spre debarcader. Dacă ar mai fi avut destul timp! Măcar încă vreo zece minute! Valurile loveau însă cu putere scîndurile bărcii, întorcînd-o mereu din drum. Cînd îşi aruncă ochii în susul lacului, parcă o cireadă de vite cu mii de capete venea mugind spre el, umflîndu-şi în goana fugii spinările, răscolind în vrăjmăşia copitelor nevăzutul adînc al nămolurilor. Prea era mare riscul de a rămîne la loc deschis cu acest necruţător duşman fluid ce ataca tot mai dezlănţuit biata ambarcaţiune din toate părţile văzduhului şi ale întinsului, cu o mobilitate vrednică de admiraţia celor mai bune detaşamente de guerilă.

Împins de vînt şi de curentul iscat al apei, se trase cu repezicune la margine, căutînd protecţia peretelui de stuf. Din împletiturile de rădăcini ale vegetaţiei, răzbăteau în sus cîteva mlădiţe îmbătrînite de salcie. Ghiţă Bucluc învîrti strîns frînghia ancorelor pe după cioturile negrii, alipindu-şi barca de trestii. Aşa, laolaltă, urgia părea mai uşor de suportat. Se adună mai bine, cu lucruri cu tot, sub creţurile pelerinei de nailon, întorcînd spatele vîntului. Sfichiurile ploii nu-i izbeau acum faţa, iar atacurile succesive ale valurilor nu-i mai străpungeau de fiecare dată inima de groaza naufragiului. Auzea doar izbitura ritmică în peretele dimpotrivă al bărcii peste care uneori stropii mari săreau ameninţători.

→

Nici gînd să înceteze. Ba, parcă izbea şi mai îndrăcit înainte, sporind senzaţia de inevitabilă răsturnare. În cîteva rînduri Ghiţă Bucluc avu chiar impresia că se învîrte împreună cu lacul între frînghiile de apă ale văzduhului. Atît de mare era clătinătura! O rafală de vînt îl ţinti în plin, zmulgîndu-i pelerina din încleştarea mîinilor. Jetul de apă îi împrospătă simţurile şi-l aduse mai aproape de realitate. Nu-i venea să-şi creadă ochilor: purtat de curentul apei şi furia valurilor spre o destinaţie necunoscută încă.

— Ce-ai căutat, dom'le, pe-o vreme ca aia tocmai în larg? îl întîmpină vocea paznicului cînd Ghiţă Bucluc reapăru în rada debarcaderului.

— De unde puteam să ştiu, hăbăuc cum eram din pricina furtunii, că-mi leg barca chiar de-o insulă?

— Mare noroc că n-ai păţit nimic, că aşa valuri de vînt de cînd îs aici n-am mai văzut. Uite cum .o-ntors plopii ăia cu rădăcinile-n sus!

Şi Vasile Gorun, arătîndu-i şirul de plopi dezrădăcinaţi, îl făcu să tremure mai vîrtos de frigurile spaimei prin care trecuse.

— Potopul!!! Am crezut că-i potopul! De-am scăpat nevătămat acum, nea Vasile, n-o să mă mai prăpădesc niciodată! recunoscu Ghiţă Bucluc, cu sinceritate genuină, buclucul în care fără voia şi ştirea lui intrase.

Mai trecu o vreme pînă cînd încheieturile trupului îşi redobîndiră elasticitatea, iar lividitatea feţei se stinse. Memoria timpului depunea astfel o nouă jertfă pe treptele sanctuarului său.

foto: Arghir

Eugen CÂMPEANU

PESCĂREŞTI

Banc — Mulţime de peşti, nu glumă!
Somn — Peşti cu mustăţi... pe oală
Bi... ban — Peşte de două parale.
Crăpelniţă — Mîncarea pescarului ce dă la crap.
Peşte — Un gură-cască... la momeală, sau unul care nu se simte... în apele lui pe uscat.

F.T.

VÎNĂTOARE DE GREŞELI

Dis-de-dimineaţă, în norii milei, am pocnit cu hoţii, flecare cu pîine şi pască, deoarece la vînătoare nu se pleaşcă cu mîţa goală.

Am umblat printr-o mulţime de cămări ale păturii dese şi verzi, apoi ne-am÷aşezat la pînză.

Roiam neapărat să mînăm nişte pupi.

După ce-am stat pe lac aproape o eră, a apărut şi lutul. Era vornic, sus la culcare. Am tras un cactus din pustă, dar luxul a mugit, periat.

Am porcit mai departe, să găsim alt lot de pînză. Ne-am aşezat supă un capac cu grăsime de un metru, cu cuştile înţărcate.

Din pomană, a ieşit arsul. Zici măgar n-am apucat să ragem nouă-trei jocuri, că unsul a luat-o la goaină. Nu l-am stins, nu l-am răcit.

Aşa că ne-am întors la oasele noastre, cu lîna ţoală şi cu bubele umflate.

N. Luca-REIMANN

cu papagali

Într-o vilă din orașul francez Saint Moritz a izbucnit un incendiu provocat de un... papagal. Pasărea a manifestat un deosebit interes pentru o cutie de chibrituri aflată pe masă. Lovind chibriturile cu ciocul, un băț de chibrit s-a aprins, iar flăcările au cuprins întreaga clădire.

●

O întîmplare inedită s-a petrecut într-un hotel din Buienos Aires. Un pasager, Jean Juilland, tocmai își aranja patul înainte de culcare, cînd auzi în spatele său un zgomot suspect. Se întoarse repede și rămase stupefiat. De după draperie apăru un necunoscut, cu revolver în mînă. Era un hoț care îi ceru banii și obiectele de valoare, dar, chiar în clipa aceea, pungașul fu somat de un glas care venea din spatele ușii băii, să arunce arma și să ridice mîinile. Infractorul tresări și, derutat, lăsă repede arma pe o măsuță. Timp suficient pentru ca Jean Juilland să-l dezarmeze. A fost apoi predat poliției. Pungașul și agenții ordinei publice încă nu părăsiseră camera cînd, din baie, se auzi din nou: „Mîinile sus, hoțule! Aruncă arma!". Surîzînd, pasagerul lămuri enigma, aducînd de acolo colivia unui papagal vorbitor, devenit a doua zi eroul publicațiilor de senzație.

●

În laboratoarele fabricii de produse farmaceutice din Dorogh (R. P. Ungară), „lucrează" cîțiva papagali Kakadu. Practica a arătat că aceste păsări reacționează prompt în condițiile existenței chiar și a unei doze minime de acid cianhidric, atît de toxic. Dispozitivele de control, chiar și cele mai sensibile, sînt inferioare acestor păsări tropicale. Papagalii fac permanent de gardă în secția de fabricare a medicamentelor, în componența cărora intră compuși ai acestui acid. Cînd sesizează evaporări de acid, papagalii încep să se agite foarte zgomotos.

●

Din menajeria unui circ din Morecambe, Anglia, a fost furat papagalul Gonzo, evaluat la aproximativ 2000 de lire sterline. Hoțul a fost identificat chiar a doua zi, cu ajutorul paznicului unui parking, intrigat de învîrșunarea cu care papagalul încerca să se smulgă din mîna unui bărbat grăbit. El a notat numărul mașinii acestuia și a anunțat poliția. Așa a fost prins hoțul care se numea Stanley... Parrot (în engleză — papagal).

Papagalul ondulat Vineri — numele unuia din eroii lui Daniel Defoe — care trăiește în casa economistei G. Goncearova din Novgorod, are un vocabular atît de bogat, încît poate „conversa" pe diferite teme. De pildă, nu uită să-i amintească mezinului familiei: „Igor, apucă-te de lecții!", iar pe stăpîna lui o somează: „Galea, deschide colivia, vreau să zbor. Din temniță neagră prin gratii privesc..." „Galea, Vineri vrea să mănînce." „Mersi pentru tratație." „Poftă bună". El nu numai că vorbește, dar și fredonează — de preferință refrenul unui cîntec de estradă de mare succes: „Să vezi de-acu ce vine, vai, vai, vai!"Dar lucrul cel mai surprinzător e că Vineri nu numai că repetă tot ce aude, dar și născocește diferite expresii. Uneori rostește propoziții, auzite nu se știe de la cine și care întotdeauna au sens. Nu de mult, i-a lăsat pe toți cu gura căscată. Mai întîi, făcu „Drr", imitînd zbîrnîitul telefonului, apoi strigă: „Alo! La telefon. Bună! Noroc! Ciau!"

●

Un locuitor al Taganrogului, F. Arseni, ținea foarte mult la papagalul său, între altele fiindcă știa o mulțime de cuvinte pe care le repeta cu mult haz în tot felul de împrejurări. Preferința micului papalal se îndrepta însă în mod vizibil către expresiile vocabularului șahiștilor: „șah la rege", „mat" și multe altele. Respectiva preferință, ca și cuvintele folosite în partidele acestui sport, erau împrumutate de la stăpînul său, șahist pasionat, jucător fervent. Nimeni nu s-ar fi așteptat ca micul spectator să poată nu numai exclama, ci chiar da, la nevoie, soluția salvatoare. Și totuși, așa pare că s-a întîmplat. F. Arseni povestește următoarele: „Într-o zi, a venit la mine un coleg, tot șahist, campionul secției noastre. Am așezat piesele, am apăsat pe butonul ceasului de control și am început partida. La un moment dat, m-am pomenit într-o situație foarte dificilă și tocmai mă gîndeam să cedez, cînd îl aud pe papagal: „Mută calul, mută calul!" Mă uit bine pe tablă și-mi dau seama că, într-adevăr, dacă sacrific calul, cîștig partida în trei mișcări. Ceea ce am și făcut!..."

M. P.

clipe de gheață

De bună seamă, nu sînt în toate minţile. Iar mă gîndesc la blestemata de mulinetă. Cel care şi într-o asemenea situaţie se gîndeşte la mulinetă, la băţ, la găleata de plastic, ei bine, acela este un smintit. Normal ar fi ca acum să mă gîndesc la băieţelul meu, la fiica mea, la soţie şi nu la calabalîc. Să mă gîndesc la viaţa care mi-a mai rămas de trăit. Viaţă?! Minute! Minutele pe care le mai am de trăit. Da, mai am de trăit minute, clipe şi nicidecum ore, zile. Hai să privim realist situaţia în care mă aflu: nu mai am mult...

Băiatul meu are febră. Reţeta mi-e în buzunarul hainei. De-acum medicul poate să scrie una nouă; oricum nu s-a născut încă farmacistul care s-o poată descifra pe asta. Trebuia să scot medicamentele încă de dimineaţă, dar a intervenit copca...

Băţul. Mulineta. Spre începutul verii o să le găsească vreunul care îşi încearcă norocul, vede că nu pică nimic şi cînd începe să mulineze, simte că agaţă ceva. Se gîndeşte la plaur, sau la ceva ce putrezeşte pe fundul lacului, trage, ca şi cînd ar osteni peştele şi apare băţul. Pentru că unul din cîrligele săluia se agaţă de firul meu... Cum o să se agaţe, doar malul e la o distanţă de vreo sută de metri şi cine e cel care poate arunca la o asemenea distanţă? Şi chiar dacă l-ar agăţa, nu l-ar putea scoate, pentru că mulinta, cîrligele, sînt prinse pe fund de vegetaţie, firul e subţire şi cedează. Sigur, cînd lacul va fi desecat, atunci vor fi găsite de cineva. Aiurea! Cine ştie cîte straturi de plante vor putrezi pînă atunci deasupra lor. Dragul meu băţ, iubită mulinetă, e mai bine dacă ne spunem încă de pe acum — adio!

Cam de cîte ore oi fi stînd *aici?* cîte minute să fi trecut de cînd stau *aşa?* Să tot fie cam un sfert de ceas de cînd mi-am impus să fiu calm... La început, trebuie s-o recunosc, mă cam cuprinsese panica. Victoria era de partea groazei... În momentul cînd cineva a urlat: „Pe burtă!", sb mine încă nu pîrîia gheaţa. Crăpase subăia care stăteau în grup şi ţopăiau în micile băltoace care se formaseră pe gheaţă. Dacă nu intram atunci în panică şi nu mă apucam să alerg ca un descreierat spre mijlocul lacului, ci spre mulţimea care se zbătea şi urla în apă, atunci aş fi fost şi eu acum pe mal. Stăteam, bine mersi, înfăşurat într-o pătură, sau în ceva cîrpe şi sorbeam un ceai fierbinte. Dar eu am luat-o la fugă în altă direcţie, îndepărtîndu-mă de mal, către locurile unde soarele a prăjit, a „uscat" gheaţa. Pe dracu, a uscat-o!

De cîte ori m-oi fi scufundat? Odată m-am şi căţărat pe stratul de gheaţă. Atunci încă apa mai pişca. Acum nu mai pişcă... Demult nu mă mai spintecă prin oasele picioarelor. Ca şi cum nici n-aş mai avea picioare. Cîte grade să aibă? Bine că m-am scufundat de vreo cîteva ori. Măcar am amestecat apa. Jos, nu-i aşa, ştim că apa are cam patru grade!

Ei bine, doar atunci m-am liniştit cînd cei de pe mal au început să îndrepte spre mine, urlînd, un fel de vergea lungă de fier-beton. Doamne, cîţi oameni fără minte mai sînt pe lumea asta? S-ar putea constitui un dig din ei. Există prostie bine intenţionată, dar şi prostie rău intenţionată. Cel care, ma rog, în disperare, s-a gîndit să sudeze cap la cap bucăţi de fier-beton, pe malul lacului fiind un şantier, şi să împingă spre mine vergeaua lungă astfel obţinută, ei, ăla a fost un prost bine intenţionat. Cît timp i-o fi trebuit? Şi dacă măcar ar fi îndoită în formă de cîrlig capătul vergelei... L-ar fi agăţat de haina mea şi m-ar fi tras pe deasupra gheţii. Poate că bucăţile de gheaţă mi-ar fi smuls hainele, poate că mi-ar fi zdrelit pînă la os pielea şi carnea de pe coapse, de pe umeri, dar aş fi ajuns la mal?... Oare ce mutră am făcut văzînd operaţia prin care cei de acolo plasează vergeaua de fier lîngă nasul meu? Eu ştiu că de firul acela îmi atîrnă viaţa, că trebuie doar să-l apuc. Dar nu-l pot apuca pentru că mă ţin în coate pe gheaţă; nici nu mă pot clinti, deoarece la orice mişcare, chiar şi la cea mai neînsemnată, se rupe din strat cîte o bucată de gheaţă cam cît o jumătate de masă şi mă scufund. Iar dacă mă mai scufund încă o dată, nu mai pot reveni să mă sprijin în coate. Nu mai am putere.

N-ar fi mai bine dacă m-aş scufunda acum, de bună voie? Să se termine odată treaba asta! Curios, capul este partea corpului care răceşte cel mai încet; mintea îţi îngheaţă cel mai tîrziu. Şi degeaba zic eu că băţul, aşa şi pe dincolo, că mulineta, că nu sînt normal, trebuie, totuşi, că sînt întreg la minte dacă văd toate acestea. Mai şi aud, doar că zvonul de glasuri de pe mal mi se pare mai estompat. S-au plictisit de spectacol... S-au obişnuit cu el...Dar de ce sînt doar *acum* întreg la minte? De ce nu m-am gîndit atunci cînd am călcat pe gheaţă? Toată noaptea a căzut o ploaie călduţă şi, în cazuri de-astea, chiar dacă gheaţa e groasă, putrezeşte. Se şi desprinsese de pe mal, trebuia să facem salturi de aproape un metru pînă să ajungem pe o placă mai mare. Da, dar eu gîndesc totul *ulterior*. Pînă acum nu a fost deloc tîrziu să gîndesc ulterior, dar acum, în situaţia aceasta — este. Ca şi cînd ai potcovi un cal mort. Acum ştiu şi faptul că, dacă eu aş fi în locul celor de pe mal, nu m-aş văicări, nu aş ţipa şi nu aş alerga ca un netot în sus şi în jos, ci aş da o fugă-n sat după o scară. În zece minute scara ar fi aici. O scară lungă, zdravănă, din vreo şură. Cu una ca asta poţi aluneca pînă aici chiar şi pe gheaţa putrezită. M-ar ajuta să mă urc pe scară şi atunci păcătoasa asta de gheaţă nu ar trebui să-mi suporte cele 70 de kilograme într-un singur punct... Dar, hai să zi-

cem că nu se găseşte nici o scară. De ce nu bat atunci în cuie două scînduri? Trebuie să se găsească şi scînduri pe şantier! Văd că circulaţia se opreşte pe şosea, sute de oameni aleargă ca bezmeticii pe malul lacului, neştiind ce ar trebui să facă.

Mulineta şi băţul... Formau un sistem delicat, fin armonizat. Dacă vă spun şi marca, o să mă bănuiţi că fac reclamă vreunei firme... Ei, acum chiar că m-am ţicnit. Ce reclamă o mai fi şi aia care nu se aude; doar eu vorbesc în sinea mea.

Mă aflu aici ca un copil care învaţă să umble în ţarcul său. Un ţarc de 20 de hectare, cu margini de gheaţă, poroasă, sfărîmicioasă. Să fi avut un clinchet, un sunet metalic, mă căţăram eu pe ea. Dacă la noapte dă îngheţul, mîine mă ridică de aici ca pe un spărgător de gheaţă prins între blocuri; îngheţat bocnă aşa cum erau crapii ăia primăvara trecută. Ce vor zice oamenii despre mine? Noroc că nu trăieşte tata. Ce s-ar mai ruşina! Din pricina prostului de fiu-su. Şi ce părere o să-şi facă băiatul meu atunci cînd va ajunge să înţeleagă totul? Şi fiica mea? Ea înţelege deja, observă că tăticul nu lipseşte provizoriu, ci e plecat într-o lungă, prea lungă călătorie, că se află în afara acelei instituţii care, îndeobşte, se numeşte *viaţă*. Iar dacă o să aibă un alt tată, acela nu va mai fi cum am fost eu. Tot timpul se va întreba, curios, ce aş fi făcut eu într-o situaţie sau alta... Şi nevastă-mea. Cît m-a ferit, cît m-a păzit de orice risc! Mai ales de riscurile muncii, ale meseriei mele, dar şi de apă, şi de gheaţă... Eu însă eram teribil de încrezător în mine. Exagerat de încrezător. Îndărătnic la culme. Iar acum consecinţele le suportă ai mei...

Hei, v-am spus eu că pompierii vor avea mai multă minte? Sau nu v-am spus? N-are importanţă! Aştia vin cu scările după ei. Tîrîş, grăpiş. Vin! O ţin întins încoace. Doamne, nu mai am acum în minte nici băţ, nici mulinetă. Mă puteam considera un idiot cîtă vreme îmi treceau prin minte lucruri mărunte, lipsite de importanţă. Se zice, că, înainte de moarte, omul îşi derulează pelicula celor mai importante evenimente pe care le-a trăit. Eu observ că am făcut deja acest bilanţ! Malul începe să fie învăluit şi el într-o pîclă. Acesta să fie sfîrşitul? Degeaba se mai omoară aştia să vină după mine? Poate un pescar la ananghie să le spună cu ultima suflare: „Degeaba veniţi, oameni buni, nu-mi mai merge nimic în viaţa asta?"...

Sylvester LAJOS

CÎINELE

Prietenul acesta, fără grai,
Care-şi atestă-n coadă bucuria,
Îşi face-ntotdeauna datoria
Şi nu pretinde vreun nivel de trai...

E-un paznic care nu prea doarme-n post.
Şi cîine-lup de este — cu mirosul —
Îţi prinde delicventul, păcătosul,
În orice văgăună va fi fost!

Modest, la vînătoare, fără larmă,
E gata să-şi ofere ajutorul...
Că nu degeaba spune vînătorul:
„Un cîine e o ţeavă-n plus la armă"!

Iar cîinelui de circ, numai dresajul
Îi dă cea mai năstrușnică valenţă,
Cumul de muncă şi perseverenţă...
Pe vagabonzi, îi ia... Ecarisajul!

.....

Priceapă-aceia care au curajul!

●

UN URS

Un urs — responsabilul unei păduri —
Şi-a ales subalterni nişte făpturi
După cum vă descriu:
Ca adjunct avea un maimuţoi pirpiriu
Care-l imita pe urs cu iscusinţă —
Pe cît îi era cu putinţă.
La planificare cangurul era titular
Pentru că avea „buzunar"
Şi ţinea în el
Cifre, fel de fel.
Pe post de tehnolog
Era un cocoş de munte, fudul şi pintenog,
Care închidea ochii, ascultîndu-şi cîntatul,
Încît n-auzea cum mai cîntă şi altul.
Broasca — la producţie — practica saltul
Sau coboritul — după împrejurare.
Iar la aprovizionare,
Lupul mușca
Cît putea.
Şi ca să n-o lungesc prea mult,
Vulpea era juristconsult
Şi făcuse ce făcuse
Că toate procesele le pierduse...

Morală: S-o găsi cineva să se-ndure
Să le-o scurteze:
Să nu-i mai lase să „lucreze"
...Ca-n pădure!

D. C. MAZILU

Ionescu plimbă un pinguin pe stradă, unde se întîlneşte cu unul din vecini.

— Unde îl duci? se interesează acesta.

— Este o pasăre rătăcită de circul ambulant şi pentru că avem o iarnă geroasă, se simte bine aici.

— În locul tău l-aş duce la grădina zoologică.

— Ce idee minunată, zice Ionescu şi pleacă. A doua zi, cînd se întîlnesc din nou, pinguinul merge tot alături de Ionescu.

— N-ai dus animalul la grădina zoologică?!

— Ba da, zice Ionescu — ieri l-am dus la zoo iar astăzi mergem la cinematograf...

●

Reîntors mai devreme de la vînătoare, cineva are tristul prilej de a constata infidelitatea soţiei.

— Ascultă stimabile — îi zice respectivului, luîndu-l de guler în faţa ferestrei deschise, dacă aş fi gelos, m-ai ţine minte toată viaţa! Dar cum nu sînt, îţi voi da drumul.

Şi, i-a dat drumul pe fereastră de la etajul 7...

●

— Ce coincidenţă — se minunează sora lui Costandache; de cîte ori soseşte peşte proaspăt la magazin, şi fratele meu are noroc pe baltă...

Om ordonat, Cristache îi spune întotdeauna consoartei programul din ziua următoare:

— Fiind liber, mîine voi pleca de dimineaţă, şi sper să împuşc unul-doi iepuri, că tot avem nişte slănină prin casă.

Reîntors de la pădure, seara îşi rezumă bilanţul:

— Din păcate azi am realizat numai prima parte din ceea ce planificasem...

●

Rătăcindu-i-se soţul în junglă, doamna Hoopkins întreabă o călăuză:

— Nu aţi văzut cumva un domn corpolent şi puţin distrat?

— Regret milady; am văzut doar leul...

●

Un abate francez fusese invitat de către vecinul său la o straşnică partidă de pescuit. Întrebat mai apoi de către învăţătorul satului cum a fost la baltă, preotul a răspuns: „Dragul meu, noi eram pe mal, undiţele în apă, iar peştii, ei bine peştii... Dumnezeu ştie unde erau!"

Noaptea, un zgomot suspect îl face pe hangiu să se aprope de coteţul păsărilor cu furca în mînă:

— Spune care eşti înăuntru sau bag furca!

Imediat, un glas înfricoşat răspunde:

— Sîntem doar noi, domnule, găinile şi cocoşul...

●

— Da — se pronunţă Bill către văduva fostului său amic — să recunoaştem că Tom era un înotător de elită. Păcat doar că ultima dată l-a depăşit un crocodil...

●

Aflînd că în clasa în care predă, mai mulţi copii au părinţi vînători şi pescari, profesoara îi pune să scrie o poveste despre cea mai frumoasă ispravă cinegetică sau pescărească a taţilor lor. Nota 10 a fost obţinută de eleva care a scris şi cea mai scurtă compunere: „Încă de cînd eram mică, mama mi-a interzis să spun sau să scriu minciuni".

Savantul și vulpea

PRIN ANII '40, UN COLONel britanic, veche cunoștință din copilărie cu Sir R. V. Jones, savant englez cu excepționale contribuții — în timpul celui de al doilea război mondial — în crearea radarului și perfecționarea aviației militare britanice, îl invitase pe acesta să-și petreacă sfîrșitul de săptămînă la castelul său, înconjurat de un parc uriaș și continuat cu o fermecătoare pădure. În prima zi de la sosire, ieșind la plimbare pe aleile parcului, savantul s-a trezit nas în nas cu o vulpe care îl privea liniștită. După momentul de uluire, a dus în mod mecanic mîna la tocul revolverului, scoțînd arma. Dar cumătra cu blană roșcată a continuat să se uite cu o incredibilă indiferență la slăbănogul înalt, îmbrăcat în uniforma militară a Majestății Sale, regina Angliei. Dezarmat de pasivitatea sălbăticiunii, Sir Jones a băgat rușinat revolverul la locul lui și a continuat plimbarea. Seara, a relatat soției sale neobișnuita întîmplare. Dar lady Jones, după ce l-a ascultat zîmbind subțire a schimbat, diplomatică, firul discuției...

„Ei bine, draga mea, s-ar putea ca mîine să fac dovada că ceea ce ți-am spus nu-i basm vînătoresc!" Dimineața și-a petrecut-o cu verificarea unei experiențe care nu dăduse rezultatele scontate, apoi a plecat să se răcorească la umbra arborilor seculari din parc. În acel moment, incredibilul s-a produs: dintr-un boschet aflat la marginea aleii, îl priveau curioși ochii unei vulpi! Oprindu-se Sir Jones a măsurat-o și el îndelung, apoi cu mișcări domoale și-a scos revoverul, a întins calm mîna și a apăsat pe trăgaci. Glonțul a lovit în plin... Reîntors la castel, a exclamat triumfător către soție: „Iubito, vulpea te așteaptă afară!". Bine dispus, în timpul mesei a ținut să relateze și gazdelor cele două întîmplări cu vulpea. „Pretindeți sir că ați împușcat astăzi o vulpe, și încă cu un singur foc de revolver pe domeniul meu?". „Nu pretind deloc milord; acesta este purul adevăr și vă puteți convinge de el, văzînd-o afară..."

Măsurînd-o în tăcere, cu ochi de cunoscător, colonelul se adresă oaspetelui său: „Mă văd obligat să vă dau o explicație, ca între gentlemeni... Astăzi, asociația vînătorilor din comitat a organizat pe proprietatea mea o vînătoare minuțios pregătită. Ei bine, după cîteva ceasuri bune, blestemîndu-ne afurisitul de ghinion, ne-am lăsat păgubași, nezărind măcar o coadă de roșcată! Vă imaginați ce „celebritate" s-ar abate asupra asociației noastre, aflîndu-se că în vreme ce noi umblam zadarnic de colo pînă colo, dumneavoastră, un savant cu capul în nori și profan în ale pădurii, vă distrați împușcînd o vulpe cu revolverul?! Iată ce vă propun, domnule: o îngropăm imediat, fără a apela la vreun slujitor care nu și-ar ține gura, și promiteți-mi că o vreme veți păstra tăcerea..."

Ca un adevărat gentlemen, Sir R. V. Jones și-a ținut cuvîntul timp de 30 de ani. Ajuns mai apoi la vîrsta memoriilor, a adus vorba și despre această întîmplare, ca un episod nostim din vremea războiului.

A. DORNEANU

URŞI ÎN STARE DE EBRIETATE

A fost interzisă temporar vînătoarea de urşi în vestul statului Massachussetts (S.U.A). Iată ce motivaţie a prezentat directorul Oficiului de Vînătoare şi Pescuit, Shepard: „Au fost observaţi cîţiva urşi într-o înaintată stare de ebrietate astfel încît împuşcarea lor ar fi o încălcare a eticii vînătoreşti." Explicaţia nu este chiar atît de fantezistă pe cît pare. Urşii se pot îmbăta datorită marilor cantităţi de mere sălbatice pe care le consumă, şi care, odată ajunse în stomac, trec printr-un proces de fermentaţie.

ÎN APĂRAREA BROAŞTELOR ŢESTOASE

La Rangoon, capitala Birmaniei, guvernul a dezbătut problema ocrotirii broaştelor ţestoase marine. Semnalul pentru această iniţiativă a fost dat de un om de ştiinţă birmanez, care, într-o expediţie pe malul sudic al ţării, a constatat că aceste animale au dispărut aproape complet. Fenomenul este explicabil: broaştele ţestoase sînt foarte apreciate de amatorii de delicatese din Asia, care plătesc preţuri bune pentru carnea şi ouăle lor, fapt care a stimulat vînătoarea acestor vieţuitoare. Se pare că în viitor ele vor fi ocrotite: guvernul va pedepsi vînarea broaştelor ţestoase cu închisoarea.

CROCODILII SÎNT AMENINŢAŢI

... de modă! Şi asta nu de ieri de azi. Într-adevăr vînătoarea lor intensivă pentru capturarea pieii folosite la confecţionarea pantofilor, poşetelor şi valizelor de lux a dus la micşorarea îngrijorătoare a numărului lor în Valea Nilului.

RECORD PESCĂRESC

În apropierea oraşului Vidin (R. P. Bulgaria), pescarii din comuna Zlaten Rog au prins un morun ce cîntărea 180 de kg şi avea lungimea de 2,80 metri. Morunul ascundea în măruntaie nu mai puţin de 20 kg icre negre. El este unul din cei mai mari peşti prinşi pînă în prezent în Dunăre în această zonă. Capturarea lui a necesitat eforturi deosebite din partea pescarilor, care s-au luptat cu peştele timp de două ore pînă să-l scoată pe uscat.

PEŞTELE SECOLULUI

Grădina Zoologică din Frankfurt pe Main a făcut o achiziţie foarte rară — ţiparul alb. Ultimul ţipar alb semnalat, fusese pescuit cu 60 de ani în urmă în rîul Somme din Franţa. Cel expus acum la Grădina Zoologică a fost capturat pe coasta vestică a landului Schleswig-Holstein. Judecînd după lungimea sa (0, 50 cm) el nu pare mai bătrîn de şapte ani. Potrivit specialiştilor, ţiparul alb a ajuns în Europa după mii de kilometri de călătorie, de-a lungul curentului Golfstream, pornind din Marea Sargaselor.

DACĂ LEUL ESTE BOLNAV

...medicul veterinar vrea în primul rînd să ştie ce temperatură are. Pentru aceasta nu este nevoie să intre în cuşcă şi să-i pună termometrul sub limbă. Medicii veterinari de la Grădina Zoologică din Moscova folosesc în acest scop termometre utilizate de astronomi pentru stabilirea temperaturii aştrilor. Ei determină temperatura animalului în numai două secunde de la o distanţă de 30 de metri.

DE LA DISTANŢĂ

Mulţi vînători neglijează observarea vînatului asupra căruia au tras, interpretînd greşit reacţiile acestuia după foc. Desigur că cel mai bun semn, în cazul vulpii este căderea instantanee. Chelălăitul strident semnalează lovitura unuia dintre oasele membrelor de cel puţin o alică mare, eventual fracturarea osului. O vulpe care se ridică relativ repede pentru a fugi este de regulă lovită în partea anterioară a corpului, rana fiind de obicei uşoară; al doilea foc se impune. Tot astfel, orice ezitare sau întîrziere a fugii după împuşcătură indică o rănire, de regulă, însă, nu una mortală. Şi aici doar cel de-al doilea foc ne poate asigura preţioasa blană...

O vulpe care pleacă după focul de armă cu botul coborît spre sol, împingînd uneori pămîntul cu nasul, fără a scoate un sunet, este un semn bun, rana este gravă, mortală. Un semnalizator foarte bun este şi... coada: ridicată vertical în sus, mai ales dacă nasul este lăsat pînă la pămînt, înseamnă că vulpea va fugi mai puţin de 50—100 metri, după care o vom găsi moartă. Coada fluturată în cerc, mişcată dintr-o parte în alta în cursul fugii, semnalizează doar spaima trăită, alicele greşindu-şi ţinta.

TOCMEALA

Tîrziu, cînd soarele aproape dispare printre crengile plutelor bătrîne de pe malul Dunării, mă apropii de barca săltată puţin pe malul nisipos. Aplecat peste maldărul din barcă, pescarul nu mă bagă în seamă şi-şi vede de treabă, curăţînd şi aranjînd plasele.

„Bună seara" zic. „Bună seara", răspunde fără să se uite.

Mă aşez pe o piatră mare lîngă barcă. „Ia o ţigară" zic iar, şi-i întind pachetul abia început. „Mulţumesc", zice, şi-şi scoate una. „Merge treaba, merge?" întreb, aprinzîndu-i ţigara cu bricheta. „Merge, cum nu!" şi-şi vede de lucru. „Dar un peşte se mai găseşte pe la matale? Un somn, ceva..."

Mă priveşte şi pare că-i fac impresie bună, că zice: „Se găseşte". Se întoarce, caută sub banca din spate şi scoate un somn la vreo 4-5 kilograme.

„Frumoasă marfă" zic. „Cît?".

Ridică un deget în sus.

„Mult, zic, mă gîndeam la vreo 80".

„Nu merge" şi dă să-l bage la loc.

„Hai,măi omule, gîndeşte-te niţel. Vin şi eu de departe şi-aş mînca ceva peşte. Dar chiar o sută?".

„De unde vii matale?"

„De prin părţile Ploieştiului".

„Ia te uită!? Chiar d-acolo? Păi, am şi eu o soră măritată pe la Ploieşti, cu unu de la sonde. Băiat bun. Au şi copii. Au luat-o atunci şi pe maica la ei!"

Luminat la faţă, omul scoate o sticlă de sub plase, îi smulge dopul cu dinţii, îi şterge gura cu muchia palmei şi mi-o întinde.

„Ia aici„.

Trag o înghiţitură din băutura ca focul şi-i dau sticla înapoi. O ia în palma lui mare şi lasă lichidul să-i curgă în voie pe gît.

„Aşa... Matale eşti de la Ploieşti! Am fost şi eu acolo, acu doi ani cînd am îngropat-o pe maica. Femeie de treabă şi vă iubea pe voi, ploieştenii. Săraca, s-a dus!".

Cu ochii roşii îmi întinde o mînă bătătorită, mă trage spre el şi mă pupă pe amîndoi obrajii, apoi îşi şterge ochii, apucă peştele şi mi-l întinde.

„Ţi-l dau pe gratis. Ia-l şi mănîncă-l sănătos!".

Emoţionat, simt cum mi se opreşte un nod în gît şi mi se umezesc ochii.

„Nu se poate! Nu pot să-l primesc aşa! Dar uite cum facem: iau peştele şi-ţi dau 80".

„Nu! O sută!" răspunde neînduplecat pescarul...

Titu IONESCU

SCURTE

Vînzătorul de cîini, clientului:

— Luaţi-l domnule, e foarte ataşat: uite, pînă acum l-am vîndut de cinci ori, şi de cinci ori s-a întors!

Un vînător ghinionist, dar orgolios, cumpără un iepure de la băcănie. Se vede însă că iepurele stătuse cam mult în vitrină, pentru că se cam fezandase. Oferindu-i-l soţiei, aceasta remarcă:

— Bine că l-ai împuşcat, săracul. Era şi timpul...

●

Am un cîine extraordinar. Începe să latre de bucurie cînd sînt încă departe de casă. Mă simte de la trei kilometri. Ce zici de asta?

— Ce să zic? Poate ar fi bine să faci baie mai des...

●

Bătrînul conte revine de la vînătoare. Se desparte de grupul de invitaţi, îşi caută valetul şi-l întreabă:

— John, toţi invitaţii s-au întors la castel?

— Da, domnule.

— Perfect, în cazul acesta înseamnă că am nimerit căprioara...

REBUS – V.P.S.

de Nelu CARAIMAN

ŞALĂI, SARDELE

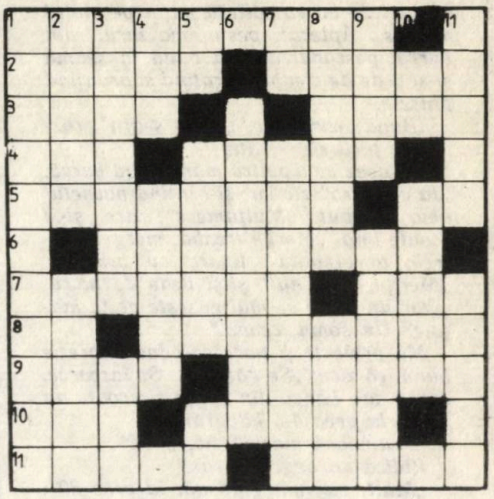

ORIZONTAL: 1) Forma calcanului. 2) Plase pescăreşti de tip capcană — Peştele contorsionat. 3) Familia tonului — Împărăţia nisetrului şi a morunului. 4) Rîul nisetrului! — Moluşte marine comestibile. 5) Păstrăvul sau lipanul — Apar beldiţele! 6) Săbioare... din Bosfor. 7) Prinşi în cîrlig — Coadă... scurtată. 8) Ton scurtat! — Ca peştele prin apă. 9) Plasă în formă de sac, ţinută de două bărci — A creşte... un ton. 10) Roşioară — Hazliu. 11) Pană din spate de chitic! (pl.) — Se prind pe malul apei.

VERTICAL: 1) Specialist în cod (pl.). 2) A prinde ceva... — ... cu şansă. 3) Ţine calcanul (pl.) — Insulă şi orăşel japonez. 4) Ce se taie la caras! — Mai mult decît un hobby. 5) Al doilea ton — Amator de peşte — 2-3 ghiborţi! 6) Fraţii pescarilor. 7) Cal de mare — Roşioară pentru inimile noastre. 8) Roşioară... dacă te uiţi la ea — Campion peste un an! 9) Baltă-i! — Plasa mişcată (pl.). 10) Măsură la lufar! — Carnea calcanului. 11) Plase dreptunghiulare, cu plutitori — Te îndopi cu peşti!

Dicţionar: ISE, IZU.

VIN PĂSĂRILE

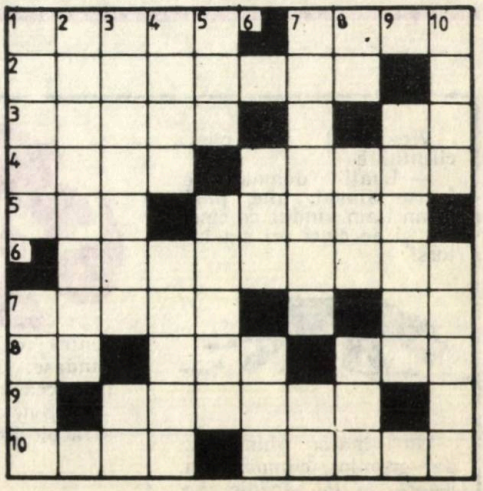

ORIZONTAL: 1) Puiul purtat de barză — Un cocostîrc (fig.). 2) Păsări vînate cu mîna. 3) Mini-jambon de pasăre — Primele lişiţe! 4) Cocoşel olandez, din veacul trecut — Mesajul porumbelului călător. 5) Cap de gîscă (trans.) — Golaş (fig.). 6) Rudele cocoşului. 7) Stăpînul păsării de oţel — Aripa stîngă! 8) Producţie avicolă — Trofeul obţinut de vulpe de la corb — Cozi de coţofene! 9) Barza tropicală. 10) Bijuteria porumbeilor călători. — Coţofene.

VERTICAL: 1) Deşteptător cu pene — Blocurile păsărelelor. 2) Cuib de cuc. 3) Imitator cu cioc — Mei! 4) Ciuc... la munte — „Pescăruş" sau „Ciocîrlia". 5) Aerodromul ciocîrliilor — Migrator cu pene cafenii. 6) Calapod — Vulturu, Cocora, Şoimi, Cuci (sing.). 7) Promenada pescăruşilor — Cioc de barză! 8) Păsări răpitoare numite şi şoricari — Scena lebedelor — Compoziţia ouălor unei păsări de basm. 9) Potenţial boboc... la facultate. 10) O răpitoare de zi... — ... şi altele.

Dicţionar: ŞOG, ANE, IŢAN.

VIEȚĂȚI EXOTICE

ORIZONTAL: 1) Șarpele cu clopoței — Cămilele fără cocoașe, din podișurile Americii de Sud. 2) Un uriaș din apele Africii ecuatoriale. 3) Cîinele-raton, vînat pentru blana sa de preț — Beisele din deșerturile Africii de sud-vest, un gen de antilope cu coarne negre. 4) Golf în care se varsă Ronul — „Vorbăreț" tropical cu penaj viu colorat. 5) Inculpați — Rîu maramureșean. 6) „Vulturul" oprit pe Lună — Alt nume dat pecărușilor, din care menționăm speciile: martinul argintiu (Oceanul Indian, Marea Roșie, Mediterana), martinul negricios (Marea Baltică), martinul ghețurilor, martinul roz — Armăsar din Patagonia! 7) Ursul vegetarian din America de Nord și Asia. 8) Pești din Oceanul Atlantic și Marea Mediterană, asemănători cu nisetrii — -3 tigri! 9) Astăzi, în mijlocul hoazinilor! — A scăpa... de lei. 10) Lame sălbatice, cu lînă fină — Șopîrle uriașe din Brazilia, Peru, Guyana, Uruguay. 11) Rumegător nordic din Alaska — Pantera, ghepardul.

VERTICAL: 1) Pește marin, din care o specie trăiește în Atlantic și Mediterana — Sucurile plantelor. 2) Pahiderme cu corn, din Asia și Africa — Inima antilopei! 3) Marsupial nordamerican, hoț de ouă și păsări — Iapă neagră cu pete albe. 4) Zeu egiptean cu cap de ibis — Rumegător din America de Nord, cu coamă. 5)

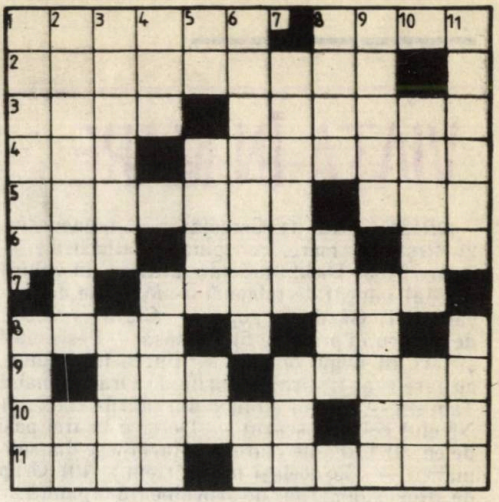

Ape printre tapiri! — Antilopă africană mare, cu coarnele ca o liră — Urme de babuin! 6) Păsări picioroange, din care specia „roz" trăiește în America, iar cei „albi" în Africa — Conifer. 7) Mamifere cu trompă scurtă, din America și Asia — Șoricar. 8) Atitudinea „Struțului" — Pasărea Nilului. 9) A întinde curse — Rozătoarele Amazoniei. 10) Legat de „trompă" — Cerbul din tundră. 11) În surghiun — Cobra, șarpele cu ochelari.

Dicționar: FOS, LEM, LARI, TEJ, AGUTI.

SARAMURĂ

— fantezie —

ORIZONTAL: 1) Sare în bucate — Dă gust saramurii (trans.) 2) Colac mare, în apă sărată — Grunjoasă (pl.). 3) Apă sărată. 4) Ghiol secat — Marcă de motocicletă. 5) Zgomot în respirație — Capitala Asiriei antice. 6) R — Sare... ochiul (pl.) 7) Un gaz cu sare! 8) Sare-n sus (interj.) — Deplasare. 9) Depozite de sare — Nu. 10) Se sare — Pus la saramură.

VERTICAL: 1) La saramură! — Prefix pentru „egal". 2) Un fir cu sare! — Acum! 3) Schelet în apă sărată — Scrumbii sărate. 4) Cavalerist de demult — Bun de saramură. 5) Călător peste saramura oceanelor. 6) Logofătul ce sărea la cafea — O sare! — Nămol. 7) Asociația Sportivă Recolta (abr.) — Bronzat de soare. 8) Sare zeul turmelor! 9) Miez de sare! — Sare-n ochi... frumusețea ei. 10) Sare pe cîmp

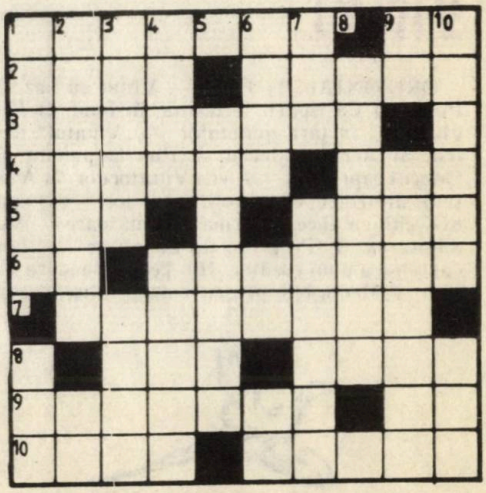

(pl.) — Sărata Monteoru (județul Buzău)

Dicționar: NSU RAL, ASUR, IRA, ULAN.

VIAȚA ÎN MARE

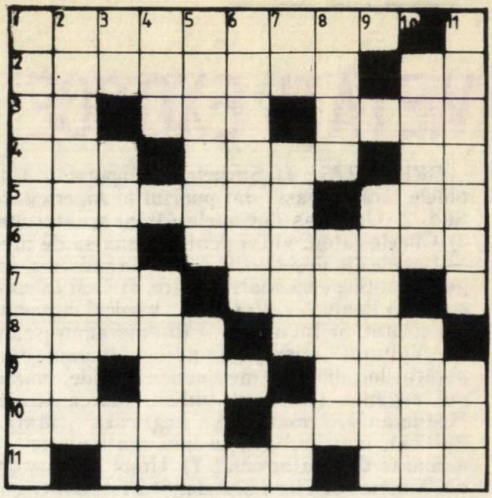

ORIZONTAL: 1) Cercetător al adîncurilor. 2) Pește de mare, cu spinarea albăstruie — Apare Moby Dick! 3) Cetate antică... în valuri! — Mal mîncat de talazuri — Mulțime de pescăruși. 4) Găzduire, popas — Clară — Coadă de nisetru în prundiș! 5) Părtașă — Peste mări și țări. 6) Digul olandez — Furca lui Neptun, cu care el ar fi stîrnit valurile. 7) Oraș pe malul Tamisei — Forma atolilor din mările calde. 8) Nivelul cel mai scăzut — Delta e la trei pași de ea. 9) Cal... de mare — Marin iese din submarin! — Cu același nume (fem.). 10) Grup de stînci submarine, de proveniență organică — Lamă cornoasă pe maxilarul balenei. 11) Navă scufundată — A ieși la suprafață.

VERTICAL: 1) Piatra ponce (3 cuv.). 2) Opt șerpi și un singur cap (pl.) 3) Apele! — Răpitor marin albăstrui, ce depune icrele în fluvii — Întrebarea din capul cegăi! 4) Stea de mare — Pardoseala oceanului. 5) Moluscă fosilă, cu cochilia spiralată — Piesă la îmbinarea țevilor. 6) Sturioni prețuiți pentru icrele negre. 7) Dedublat! — Misterul adîncului — Ton la chei! 8) Cu apa la cota maximă (fem.) — Întîlnirea fluviului cu marea, rai al pelicanilor, rațelor, gîștelor etc. 9) Inteligenții înotători ai mărilor. 10) Alt sturion mare, furnizor de caviar — Sora mică a Mării Negre. 11) Stridii, midii, scoici — Pasăre neagră, de peste ocean și... vreme bună.

Dicționar: MAS, DAM, ETON, ANI.

VÎNAT

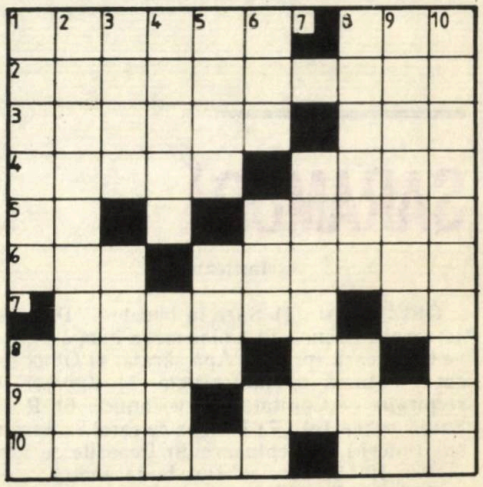

ORIZONTAL: 1) Fiare — Vînat cu haz. 2) Puști. 3) Ca iepurii — Blana, în fond. 4) Mici gloanțe... în țara minunilor — „Vînatul" nostru. 5) Armă mijlocie! — Pus la pămînt. 6) Odorul căprioarei — Aleea Vînătorilor. 7) A obținut un trofeu, cu ajutorul armelor — 2-3 tigri! 8) Ochit cu alice, cu arma de vînătoare — Face adunarea. 9) Program de activitate — Blana castanie a unui rozător. 10) Țeava din care iese fum — Mediu bun pentru vidră, nutrie, castor.

VERTICAL: 1) Vînătoare în junglă — Suport pentru armă. 2) Urmărirea vînatului. 3) Niște cîini mari... — ... și încă unul. 4) Coarne întoarse... din alice! — Vînat cu coarne... 5)... și schimbați-i „coada"! — Cap percutor! 6) Rîși răpuși! — Bot de șoricar! — Bec! 7) Au puști în casă. 8) Glonț — Verbul rozătoarelor. 9) În bătaia puștii (pl.) — La capre, la țapi! 10) Cursa vulpoiului.

Dicționar: ILACE.

SAFARI

ORIZONTAL: 1) Caracterul tigrului. 2) Rezervaţii de lei. 3) Stăpînul leilor — Rumegătoare din America de Sud. 4) Greşit — International Austronautical Federation (abr.). 5) A chiţăi — Primii canguri! 6) Şopîrlă exotică, superior dezvoltată, din care specia uriaşă din insula Komodo atinge 3 metri lungime. 7) Fular — Glonţ (fig.). 8) Ziua precedentă — Om... la vînat! 9) Leu uriaş. 10) Lama — Startul glonţului.

VERTICAL: 1) Vulpea deşertului — Specialitatea panterei. 2) Vînătoare... cu ciini. 3) Fiare cu chip de om — Coioţi idigeni. 4) Monştri (reg.) — Trompă (fig.). 5) Mic rozător, utilizat la experienţe. 6) Mîl — În bătaia puştii. 7) Ţesătură fină (pop.) — Lei. 8) Marsupial exotic, numit şi leneş — Plasă pentru capturat animale. 9) Mică maimuţă asiatică — 3—4 pluviani! 10) Uriaşii cu trompă.

Dicţionar: IAF, CÎŢÎI, TIL.

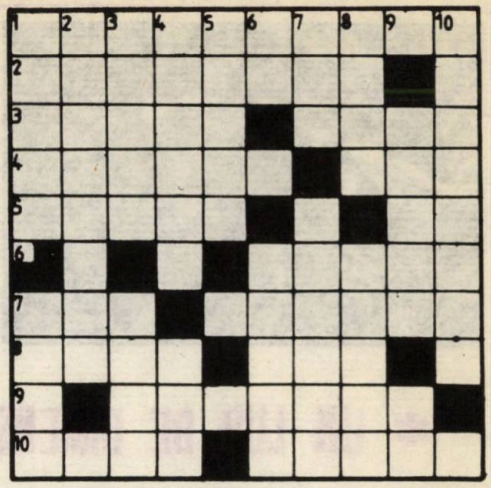

O GUSTARE

ORIZONTAL: 1) La început, o „tărie". 2) O specialitate: mîncare de veveriţă — Garnitură la fasole verde. 3) Tocătură la grătar — Un strop... 4) ... un fir... — ... o porţie. 5) Serveşte... — ... brînză dulce... — ... şi o gură de lapte. 6) Mîncat bine, băut bine. 7) Se vîră-n ciorbă — Poftă mare! 8) Se dă-n vînt după „boabe". 9) Saramură (sare cu apă)! — 2—3 lubeniţe! 10) Altă specialitate: mîncare de mistreţ — Vînat de baltă, cu carne bună.

VERTICAL: 1) Vin muscat — Ajun pe jumătate! 2) Spumă — Pahare înspumate. 3) Fruct în ambalaj solid — Vînat înaripat, cu carne gustoasă. 4) Picioare de fazani! — Peşte de baltă, bun de mîncat. 5) Ceapă deshidratată! — Ambalaj pentru cîrnaţi — Vegetarian constant, amator de grăunţe şi de verdeaţă. 6) Mîncare de oaie sau de vită (pl.) 7) Face porţii şi felii — „Muieţi-s posmagii?" 8) Face să cînte maţele — Sete! 9) Din carne de vită — Ton ceva mai vechi, la cutie! 10) Carne în amestec! — Carne... bătută.

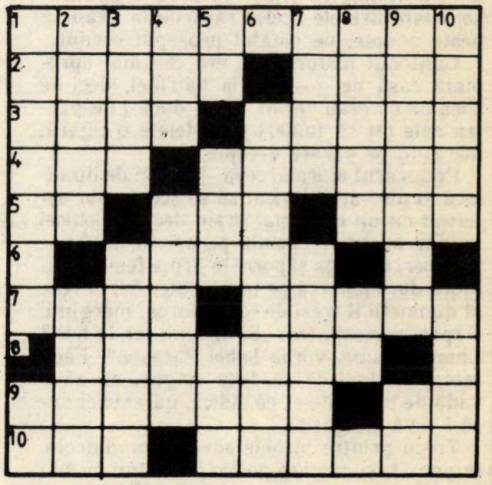

DEZLEGARILE

în pag. 196

* UN LUP DE DIMENSIUNI IMPRESIONANTE *

— MARE MINUNE! HAIDEŢI PÎNĂ-N pomăt şi-ţi videa!... Iară or vinit lupchii pînă-n dreptul căsii. Aşa ceva n-am mai pomenit di cînd în... O bătut cîinele şi s-o zbătut tătă noaptea, de să rumpă lanţu' nu alta... Femeia răscolea aerul cu palmele crăpate şi uscate de muncă şi se vedea că o tulburaseră tare urmele acelea răsărite în grădină peste noapte, pe omătul proaspăt cernut.

Cantonul pădurarului era cea mai apropiată casă de gospodăria bătrînei, deci se cheamă că erau vecini. Chiar dacă-i despărţea cale cît să fumezi pe îndelete o ţigară, mergînd pe cărare dreaptă.

Pădurarul mormăi ceva — era zi de duminică şi nu i-ar fi stricat să se scoale din aşternut cu un ceas mai tîrziu decît de obicei — dar îşi trase căciula pe urechi, îşi puse pe umeri bundiţa şi porni în urma femeii, pufuind din mahorcă pe nemîncate. Aerul rece al dimineţii îl trezi de tot şi parcă, mergînd, îi spori curiozitatea: „Să fi venit iar la hoit? Chiar minune, vorba babei Parasca". Făcu semn bătrînei că se duce singur, ea să-şi vadă de treburile ei, că, adică, găseşte el dacă-i ceva de găsit.

Trecu printre bîrnele zăvoarelor dincolo, în pomăt, şi rămase pe loc cercetînd cu băgare de seamă. Avusese dreptate femeia: pe zăpadă se citea un adevărat vălmăşag de urme, care de dus, care de-ntors. Însă cele ce urcau erau lăsate de doi lupi, care se vede că merseseră fără grabă, unul dintre ei fiind grozav de mare. „Asta dacă trece pe lîngă tine, numa' vîntul pe care-l stîrneşte în urmă te doboară de pe picioare", gîndi pădurarul a şagă. Urmele de întors erau rare: de fapt nici nu se mai distingea ale cui erau, fiind înfipte pînă-n pămînt şi lăsînd în zăpadă doar nişte găuri adînci între care, din loc în loc, se puteau vedea tăvălituri de goană nebună, bezmetică. Omul se întoarse fulgerat de-un gînd. Coborî iute pînă la canton, îşi luă arma din dulap, cîteva cartuşe şi porni îndărăt cu paşi mari, străduindu-se să calce pe urmele vechi. Era un obicei al său acela de-a se-ntoarce pe unde-a venit, să nu ştie alţii cîte drumuri bate el şi dacă pleacă ori vine. Acum însă nu se mai gîndea la asta, ci mergea aşa din obişnuinţă şi, poate, ca să nu-şi ude mai rău bocancii, neunşi în dimineaţa aceea cu grăsime galbenă de bursuc.

Lupii mai fuseseră la hoitul ciutei sfîrtecate de rîs şi noaptea dinainte, dar capcanele aşezate de Pentelei, bătrînul paznic de vînătoare, au rămas nemişcate.

A doua zi, adică sîmbătă, am scos împreună ficaţii ciutei şi i-am aşezat pe o cioată astfel încît să se vadă şi să ademenească, mutînd o capcană chiar în dreptul nadei. Era tare cătrănit bătrînul. De mult nu i se întîmplase să-şi afle cursele fără dobîndă, după ce în jurul lor parcă dănţuiseră sălbăticiunile, atît de bătătorit era omătul.

Pădurarul se opri. Printre cetini zăpada se ivea mai întunecată în apropierea hoitului, ca şi cum lumina ar fi ocolit şi ea acel loc dinspre care vîntul vălătucea miasme deloc plăcute. Pe măsură ce se apropia, omul vedea cum umbra aceea ciudată îşi schimbă culoarea, devenind cărămizie ca o purpură veche. Nu putea fi decît sînge, un covor de sînge, ca şi cum acolo ar fi avut loc o luptă teribilă în care unul dinte rivali a rupt celuilalt jugulara şi l-a tîrît undeva să-l sfîrtece. Un zgomot metalic se iscă timid în spatele unor aluni zburliţi ca nişte măturoaie. Pădurarul îşi pregăti arma şi înaintă cu grijă, ferind cîteva crenguţe de coacăz care i se agăţaseră de haine. Cu laba stîngă din faţă ridicată, lupul stătea în şezut, cîineşte, şi privea fix la omul rămas şi el în nemişcare. Chiar dacă trupul îi era aproape golit de vlagă, dihania avea puterea să nu ocolească privirea omului. Racul capcanei se agăţase în clenciul unui făgaş, iar între colţii de fier şi labele animalului — o vînă groasă, alungită înfiorător şi care, necedînd, condamnase definitiv prizonierul la moarte. Arma răcni fără veste, iar lupul, ca şi cum ar fi ostenit, se lăsă pe o coastă, răsucindu-se apoi într-o poziţie nefirească, suspendat de lanţul de fier...

Fără acest crîmpei de viaţă n-ar fi apărut niciodată pe pagina, acum galbenă, a revistei „Bucovina forestieră" din 1943 acea fotografie înfăţişînd pielea uriaşă a unui lup care cîntărise nu mai puţin de optzecişidouă de kilograme. Cuvintele aflate deasupra clişeului reprezintă însuşi titlul acestei istorisiri.

Gabriel CHEROIU

PANOPLIA LUI EMIL RACOVIȚĂ

MARELE SAVANT ROMÂN *Emil Racoviță* a fost vînător. În ultima parte a vieții, el și-a păstrat armele de vînătoare ca arme de panoplii. În prezent, aceste arme sînt conservate, ca piese de patrimoniu cultural național, la Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa" din București, donate de moștenitorii lui *Emil Racoviță*. În scrisoarea de donație, din 27 ianuarie 1948 (semnată de *Andrei Racoviță* în numele tuturor moștenitorilor), se arată că sînt donate „cîteva obiecte relicve ce au rămas de la marele dispărut...", printre care și permisul de posedat arme vizat pînă în anul 1946 și ultima cerere pentru permisul din 1947, semnată chiar de *Emil Racoviță* în 18 iunie 1947.

Este importantă „Declarația de proveniență și de motivare a cererii", din 17 aprilie 1947, prin care savantul care nu mai vîna (a murit la cîteva luni după aceea), scrie:

„Armele au fost cumpărate de mine la Paris, în 1896, cu ocazia participării mele la Expediția polară antarctică belgiană (1897—1899) cu vasul „Belgica", în calitate de director al Serviciului zoologic și botanic.

Am folosit apoi aceste arme în explorațiile mele în Țara de Foc și Patagonia (America de Sud), în Africa și Sahara, în Alpi și Pyrenei, în Franța și Spania, în Ardeal și Munții Apuseni.

Țin la aceste arme de preț și nu voiesc să le înstrăinez pentru motivele următoare:

1. Ca specialist naturalist am avut nevoie de ele pentru procurare de material de cercetări.

2. Ca explorator, în regiuni sălbatice sau nelocuite, am avut nevoie de ele pentru apărare sau procurare de hrană; nu o dată, în jurul campamentului meu am găsit urme de fiare: lupi, urși, pantere etc.

3. Ca Director al Institutului de Speologie am avut de făcut cercetări pe teren în munții noștri, la mari altitudini nelocuite, unde am stat cu săptămînile în cort, prin păduri și regiuni pustii.

4. Aceste arme mai sunt pentru mine relicve, amintiri din lunga mea activitate de explorator și naturalist, în timpul căreia mi-au salvat viața în mai multe rînduri."

Cele două arme, una „Manufacture francaise d'armes Saint Etienne" cu trei țevi (16 × 16 × 10, seria 2593/4258/14968), iar cealaltă „Greener London" cu două țevi (cal. 16, seria 45585) au fost intens folosite de posesor, în special ultima avînd țeava dreaptă vizibil subțiată la vîrf.

La cerere, *Emil Racoviță* anexase diferite acte, printre care și două chitanțe de cîte 120.000 lei fiecare și o dovadă că este membru la Societatea de vînătoare „Aurel Bozac" din str. Universității nr. 1, Cluj.

Matei TĂLPEANU

PĂCĂLIȚI ȘI MINCINOȘI

Ursul este cel mai păcălit animal:
— E tras pe sfoară și dus de nas (de ursar!).
— E dus cu zăhărelul la circ.
— A fost păcălit de vulpe.
— E prins... în cursă.
Dar își mai ia și el revanșa pentru că:
— Zice că moare, dar știți dv...
— Mor, mor, spune în pădure
Dar noi știm că după mure.

● Vulpea l-a dus de... plisc pe corb

Unii mint de zvîntă apele, alții de le îngheață.

DEFINIȚII

PEȘTELE: Unul tras pe sfoară.

ELEFANT: Unul care nu poate fi dus de nas, ci de trompă.

F. TEODOR

și mamiferele PESCUIESC

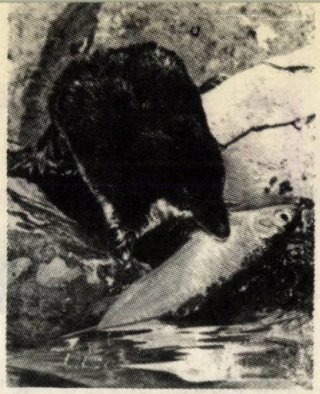

Oamenii de știință consideră astăzi că întreaga linie evolutivă a vertebratelor și-a asigurat continuitatea, în importantele transformări ce a trebuit să le sufere, datorită schimbărilor de condiții de-a lungul milioanelor de ani, numai prin adaptările la consumul de pește și de carne în general. Chiar peștii străvechi, care au stat și la originea celorlalte vertebrate, se hrăneau cu alți pești. Unele păsări și mamifere actuale au între componentele hranei lor și pești.

În lume se cunosc peste 4000 specii de mamifere (animale cu blană), adaptate la viața terestră, subpământeană, galericolă, etc. Doar vreo 140 specii sînt înotătoare; ele își petrec cel puțin o parte din viața lor în apă și pentru aceasta au modificări corespunzătoare: existența unei pieliță înotătoare între degetele labelor (vidra, focile, morsele), în alte cazuri chiar membrele sînt transformate în lopeți pentru a bate apa (delfinii, balenele, sirenele) sau coada lățită sau transformată în înotătoare (ex. castorul, bizamul ș.a.).

La cele mai multe mamifere, adaptarea parțială sau totală la viața acvatică s-a realizat tocmai pentru căutarea hranei. Cînd vorbim de hrana din apă, ne gîndim în primul rînd la pești. Dar în apă se găsesc miriade de plante și animale microscopice care plutesc în pătura superficială și alcătuiesc fito și zooplanctonul (plantele și animalele minuscule); de asemenea sînt numeroase insecte acvatice și mai ales larve de insecte, numeroși crustacei, viermi, scoici și melci, broaște și multe altele.

Iată, de pildă, ciudatul ornitorinc din Australia, cu însușiri de mamifer și de pasăre (face ouă și are cioc ca de rață) se hrănește în apă cu: crabi, crevete, larve de insecte acvatice, melci, viermi, broaște și pești. Peștii însă pot lipsi din hrana ornitorincului; astfel, în captivitate s-au putut ține mai multe exemplare dîndu-li-se ca hrană numai viermi, crabi și broaște.

Dintre marsupiale există așa-numitul opossum-de-apă (*Chironectes minimus*), un excelent înotător ce umblă după crabi, crevete, pești. Tenrecul înotător (*Limnogale mergulus*) se hrănește în principal cu tuberculii plantelor acvatice, fără însă a evita peștele.

Dintre mamiferele insectivore, un chițcan-de-apă (*Potamogale velox*), ce trăiește prin Africa, consumă exclusiv crabi; nu a fost observat atacînd peștii. În schimb, chițcanul-de-apă *Neomys fodiens* (*fig. 2*), care trăiește și în țara noastră, are secreția galandelor salivare submaxilare veninoasă, pentru a-și paraliza prada alcătuită din: pești, broaște și nevertebrate acvatice; se credea că atacă peștii zdrobindu-le ceafa și apoi trăgîndu-i pe mal pentru a-i mînca. În realitate, chițcanul-de-apă, cînd mușcă peștele de după cap, îi și inoculează saliva veninoasă în creier; paralizat peștele poate fi scos mai ușor pe mal sau pe o piatră din apă, pentru a fi devorat pe îndelete.

În Japonia și în China trăiesc alți chițcani-de-apă (*Chimarogale hantu* și *Nectogale elegans*) care se hrănesc tot cu insecte, larve acvatice, mici crustacee și peștișori. Cîrtițele mirositoare (*Desmana moschata*) cu glande odorante, cele stelate (*Condylura cristata*) și cele din Pirinei (*Galemys pyrenaicus*) se hrănesc cu insecte, crustacei, scoici și melci, broaște, dar în cazuri aparte și cu pești.

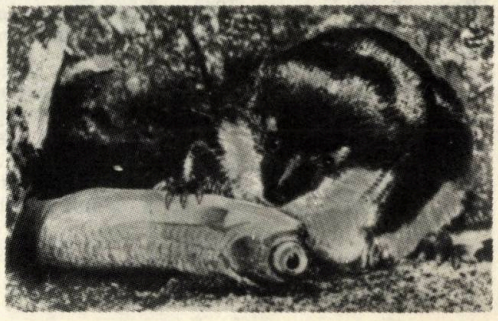

Dintre rozătoare, multe sînt bune înotătoare și se hrănesc cu viețuitoare acvatice; există însă un neam de șobolan căruia i se spune „mîncător de pește" și care excelează în acest sens (*fig. 1*). Într-un stomac de asemenea șobolan s-au găsit resturi ale unor pești care măsurau 15 cm lungime (!). La noi în țară, pe lîngă ape, adesea poate fi observat șobolanul-de-apă (*Arvicola terrestris*), care pe lîngă plante mănîncă și melci, broaște și peștișori.

Mamiferele amintite sînt de talie mică și deci cantitatea de hrană necesară este nesemnificativă în lanțurile trofice stabilite de milenii în natură. Ce putem spune însă despre mamiferele de talie mijlocie și mare? Oricine va considera că ele au nevoie de o cantitate de hrană mai

mare, corespunzătoare taliei şi energiei necesare pentru toate activităţile. Pornind de la asemenea logică simplă, se apreciază că, de pildă, o vidră (*Lutra lutra — fig. 3*), care trăieşte şi în ţara noastră, consumă pînă la 3 kg peşte pe noapte (!), cînd ea este mai activă. Dar nici vidra, după cum nici nurca (*Mustela lutreola*) nu se hrănesc exclusiv cu peşte. Ele mai consumă: nevertebrate acvatice, ţestoase, broaşte; cînd ies pe mal, prind şoareci, şobolani şi nu evită ouăle şi puii de păsări. Aceasta nu înseamnă că vidra şi nurca trebuie tolerate pe lîngă crescătoriile de crapi sau de păstrăvi. Ele trebuie însă păstrate în zona apelor, ca valoroase elemente faunistice ale ţării.

Lutra-de-mare (*Enhydra lutris*) se hrăneşte cu arici-de-mare (59%), moluşte (23%), crabi (10%) şi peşti (7%). Ursul negru american *Euarctos americanus*), precum şi ursul polar (*Thalarctos maritimus*), consideraţi ca omnivori, nu ezită să intre în apă şi să prindă somni sau alte feluri de peşti, pe lîngă alte animale pe care le prind şi care se adaugă la hrana vegetală, mai ales primăvara.

Cunoscutele sirene, deşi complet adaptate la viaţa acvatică, se hrănesc cu plante acvatice (iarba-de-mare *Zostera*, zambila-de-mare — *Eichornia*). Nici focile nu sînt toate ihtiofage: renumitul elefant-de-mare (*Mirounga leonina*) se hrăneşte în principal cu sepii, caracatiţe şi mai puţin cu peşte. Alte foci (ursul-de-mare — *Callorhinus ursinus*; foca pătată — *Phoca hispida*; foca-de-Groenlanda — *Pagophilus groenlandicus*; foca-cu-mustăţi — *Erignathus barbatus* ş.a.) se hrănesc cu peşte, dar consumă şi moluşte, crustacei etc.

Cetaceele cu dinţi (delfini, caşaloţi) mănîncă şi peşti, dar balenele filtrează prin fanoane mai multe feluri de animale planctonice şi în special crustacei. Este ştiut, de pildă, că reprezentantul celor mai mari vieţuitoare care au trăit vreodată — balena albastră — *Balaenoptera musculus* — se hrăneşte cu un neam de raci: krilul (*Euphausia superba*).

Dacă punem în balanţă consumul de peşte de către unele mamifere şi valoarea lor economică, constînd din piei, blănuri, uleiuri etc., vom înţelege că omul are doar de cîştigat de pe urma acestor interrelaţii stabilite cu milioane de ani în urmă şi că astăzi, pentru noi ca şi pentru bucuria şi desfătarea generaţiilor viitoare, ele au dreptul la viaţă, aşa-zisele mamifere ihtiofage reprezentînd o minoritate neînsemnată în uriaşul concert al vieţuitoarelor de pe Terra.

D. MURARIU

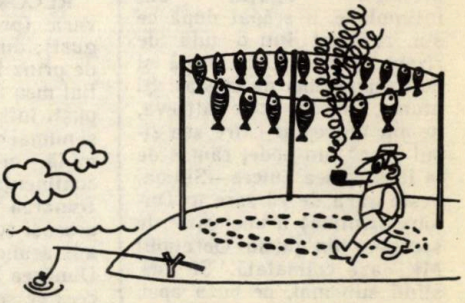

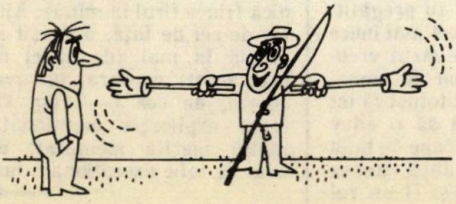

(Trei, de Nic N.)

ÎNTÎLNIRI cu avaţii

...S-AU DATORAT LA ÎNceput unei întîmplări, în absenţa ştiucii. Abia după ce ştiuca a devenit tot mai rară şi poate tocmai de aceea i-am dat de gust şi am devenit un pasionat al pescuitului la avat.

Întîmplările descrise mai jos s-au petrecut în Delta Dunării cînd, împreună cu cîţiva colegi şi prieteni sau cu familia, îmi petreceam concediile la cabana vînătorilor şi pescarilor sportivi din comuna Crişan. Întîmplarea cu „un avat la rîmă" povestită anterior — s-a petrecut la marginea oraşului Tulcea.

PRIMII AVAŢI MARI. Odată, colegul şi prietenul C.V. m-a scos fără milă din aşternut — pentru el pescuitul nu însemna vacanţă — în toiul nopţii pentru ca răsăritul să ne găsească pe ghiolul „Lumina", unde am ajuns într-adevăr la timp, dar, vai, unde am biciuit ore întregi apa, fără să vedem vreo ştiucă (singurul exemplar, nevăzut, dar simţit, probabil agăţat din întîmplare, a scăpat după ce s-a refugiat într-o tufă de rizac). Apa era neclintită şi de-o limpezime de cleştar. Şi atunci, în lipsă de altceva, ne-am îndreptat către aşa-zisul „rac", un podeţ rămas de la fosta şosea Tulcea—Sulina, peste gura de vărsare în Dunăre (Sulina) a unei gîrle de scurgere din ghiolul Obretinul Mic, azi colmatată. Şi aici, stînd sub mal, pe buza apei, aruncam în curent cu năluci rotative mici. Miracol! Aproape la fiecare aruncare, un avat, mai rar şi cîte un strapazan. Era o zăpuşală cumplită. Mă îndreptam încet spre cabană, oprindu-mă însă la fiecare luminiş între bătrînele sălcii ce străjuiesc malul Dunării, pentru a executa cîteva lansări spre larg, destul de departe, cu o vargă telebolică şi o năluca rotativă „Flips" nr. 5. Chiar de la prima oprire, am agăţat un avat de peste un kilogram, apoi alţi cîţiva şi mai mari. A trebuit să întrerup însă pescuitul, deoarece... nu puteam transporta capturile.

RECORDUL. Într-o zi de vară (probabil în luna august), după ce am luat masa de prînz la cabană, însoţit de fiul meu Gabi — pe atunci un puşti înfipt, de vreo 8 ani — şi numai cu varga telebolică în mînă, m-am îndreptat spre confluenţa canalului Sulina cu Dunărea Veche (Mila 23). Cu aceeaşi rotativă „Flips" nr. 5 am aruncat de cîteva ori în Dunărea Veche. S-a întîmplat ceea ce se petrece atunci cînd pescuieşti fără să fii pregătit: am avut în cîrlig cel mai mare avat pe care l-am văzut vreodată. Cu un nailon de numai 0,30 mm am reuşit totuşi să ţin namila în frîu şi să o aduc lîngă mal; era aproape de talia fiului meu, Gabi (după cum se va vedea, a avut şi el un rol în această poveste). Vai!, dacă n-ar fi intervenit gafa (din păcate nu cea metalică, ci cea prostească), în loc să ţin peştele în fir şi să-mi trimit copilul la cabană după ajutor şi gafă, am încercat să-l scot pe mal... la înălţimea de 1,5 metri, trăgîndu-l de fir. Bineînţeles că firul a pocnit imediat, însă peştele, cuminte, a mai stat aproape un minut, nemişcat ca un lemn, la suprafaţa apei, lîngă mal. Urmează intervenţia copilului care a intrat în apa nu prea adîncă, s-a apropiat de peşte şi a încercat să-l prindă în braţe; atins cu mîna, parcă trezit din somn, avatul a pornit săgeată spre larg, iar noi am rămas cu regretele, cu învăţarea de minte şi cu amintirile.

UN AVAT LA RÎMĂ. Nu-i o raritate prinderea unor răpitori cu momeli destinate altora. Eu însumi am agăţat (uneori chiar am scos) de mai multe ori ştiuci în timp ce pescuiam la crap, cu rîme şi chiar cu mămăligă. Explicaţia cea mai rezonabilă ar fi atacul răpitorului îndreptat asupra peştelui care ciuguleşte sau a înghiţit deja momeala. Întîmplarea care urmează mi se pare însă mai deosebită. Însoţeam o excursie de mici pescari sportivi în Delta Dunării şi, la un popas făcut pe malul fluviului, copiii şi-au desfăcut undiţele şi au început să pescuiască la somn, cu plumbi grei şi rîme negre. Un flăcău de cca 10—12 ani, a simţit la un moment dat o zmucitură puternică (ţinea firul în mînă). Ajutat de cei de faţă, a reuşit să scoată la mal (de altfel nu prea înalt) captura: un avat enorm, de cca 6—7 kg. Cu toată explicaţia menţionată, faptul merită memorat: un avat de talie excepţională luat

→

de la fundul apei, şi încă, cu rîmă!

LÎNGĂ MONUMENT. Un pescuit memorabil la avaţi am făcut împreună cu colegul constănţean M.R., pe plaja din amonte de monumentul ridicat de constructorii canalului Sulina, în comuna Crişan. De fapt, într-o după-amiază plecasem, în frunte cu C.V. la ştiucă, după spusele cabanierului o ieşire problematică, aşa că eu şi cu colegul constănţean, proaspăt dar definitiv îndrăgostit de deltă am renunţat uşor la expediţia motorizată, stimulaţi şi de unele semne promiţătoare de pe lîngă mal.

Într-adevăr, acţionînd cu năluci rotative, dacă n-am avut parte de capturi de talie excepţională, am făcut un pescuit fructuos, prinzînd nu numai avat, ci şi şalău. Ca şi altădată, echipa plecată după ştiuci a rămas cu regretul opţiunii greşite. Dar, ce să-i faci, aşa e pescuitul: totdeauna ai nevoie şi de un dram de noroc...

O ÎNTÎMPLARE „PESCĂREASCĂ". După cum se ştie, din faţa cabanei porneşte canalul spre Caraorman, construit acum cîţiva ani. Pentru protejarea intrării canalului, pe porţiuni apreciabile din Sulina şi din noul canal, malul a fost întărit cu fragmente mari de stîncă ce formează un dig de apărare împotriva valurilor. Capul din amonte al acestui dig era invadat deseori de pescăruşi, semnul cel mai sigur de atac al avatului. La o asemenea ieşire, pescuiam din barcă cu un devon artizanal şi un fel de muscă grosolană confecţionată din pene, plasată puţin mai sus. Aruncam devonul greu aproape în mijlocul Dunării şi-l trăgeam cît mai pe fund. Uneori cîrligele se mai înţepeneau în stîlpii pietrificaţi ai fostului mal al canalului, acoperiţi acum de apă, dar scăpau uşor datorită scoicilor cu care sînt tapetaţi stîlpii. Aşa am prins cel mai mare avat al meu, în greutate de 6,5 kg. Dar tot în acele zile s-a petrecut şi un fapt care şi azi mi se pare extraordinar. Mirel, căruia îi dădusem varga să execute cîteva aruncări, a pierdut montura: devon, struna metalică şi musca ataşată, avînd în total o lungime de cca 35 cm. A doua zi, de data aceasta însoţit de Darius, celălalt băiat al cabanierului, pescuind cam în acelaşi loc, în loc de peşte, a agăţat şi a scos montura pierdută cu o zi înainte. Iată că uneoi poate fi găsit şi acul din carul cu fîn...

Laurenţiu BRATU

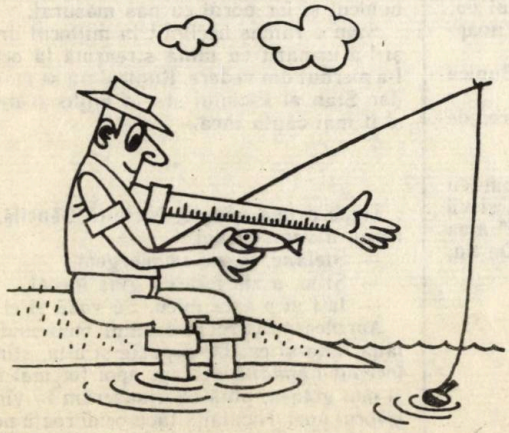

(Nic)

● în urma unui test efectuat la mai multe grădini zoologice, specialiştii au stabilit că vizitatorii au cea ai mare preferinţă pentru tigri, lei, lupi şi hiene (toate cu acelaşi punctaj). Pe locul doi, maimuţele, elefanţii şi urşii. Locul trei: păsările, girafele, rinocerii.

● celebrul Buffalo Bill, pe vremea cînd era angajat al unui şantier de căi ferate, a reuşit ca, într-un an şi jumătate, să ucidă, singur, 4280 de bizoni.

● găina era denumită cu mult respect, de către antici, „pasărea care naşte în fiecare zi".

● lăcustele pot zbura, fără întrerupere, 2000 de kilometri.

● recordul de longevitate în lumea gîştelor este deţinut de un gîscan englez — George — care a trăit 50 de ani.

● vulpea face parte dintre animalele care presimt, cu cîteva ceasuri mai devreme, cutremurele.

● trăgînd năvoadele cu nădejde, un echipaj de pescari sovietici aflaţi în Marea Barentz au constatat uluiţi că „pescuiseră" o superbă ursoaică albă şi puiul ei...

● în statul New York există o lege care interzice deschiderea unei umbrele în preajma unui... cal.

vînătoarea *bunicului*

Ciudată primăvară năvălise peste sat. Nimic nu se mai întîmpla înainte, zic oamenii, ca-n primăvara asta.

Întîi erupsese martie, călduros și verde, grăbind floarea și iarba. Zăpada intrase în buzunarele pămîntului îndesată parcă la iuțeală, hoțește, să n-o fure cerul atît de aproape. Pămîntul mustise îndelung apoi, brusc, tresărise verde în respirația caldă a vremii.

Oamenii se întrebaseră, la început uimiți, cum se poate una ca asta, apoi se bucuraseră, dar ochiul lor deprins cu stihia tot mai căuta în dunga cerului semnul vînăt al gheții. Pădurea respira alături, profund, cu plămînii dilatați de ozon și aburea.

Ciudată primăvară. Apoi, într-o z , Ioan Cocioc intrase în cîrciumă să ceară o țuică. Cum și de ce îl întărîtase flăcăul? Oamenii își amintesc doar gestul lui mare, care măturase tinicheaua tejghelei de sticle, și cuțitul scos brusc din cizmă. Flăcăul încremenise cu ochii la luciul mat al oțelului cu care bătrînul îl chema tot mai aproape. Bunicul făcuse un pas înainte și lumea închisese ochii să nu vadă sîngele spumînd. Cînd îi deschisese, bunicul rîdea larg, săltîndu-și pieptul, și mîna se destinse peste masă, străpungînd-o cu lama.

— Te iert, a zis bunicul. Piei! Stane, aruncă-l afară și hai să bem, că a ajuns cîrciuma de rîs. Doar noi, măi Stane, mai știm a bere pe lumea asta. Hai, mă!

Și a băut pînă în noapte, neclintit, după care a ieșit în pridvorul crîșmii, a colindat cerul cu ochii și a plecat drept ca un ulm, săgetînd noaptea cu trilul lui de mierlă.

La nici o săptămînă, căzuse la pat. Bunica alergase în sat să cheme preotul.

Cînd a deschis ochii, l-a țintuit cu privirea de scaun.

— Ioane, zisese preotul.

— Rușine, părinte, rușine. Tu ești om cu minte și mă cunoști de șase zeci de ani, și vii tu să mă îngropi pe mine? Dă „lucrurile" alea și, dac-ai venit ca om la alt om, stai! De nu, pleacă!

Părintele Ieremia lăsase capul în pămînt. Și-a scos încet patrafirul și l-a pus păturit pe marginea scaunului.

— Așa, Ieremie, așa. Ce mai faci?

— Slavă domnului, bine, Ioane, bine.

— Ieremie, tu să nu te superi. Dar io nu-s nici moș, nici muiere să mă îngroape altul pe mine. Trei muieri am petrecut în mormînt și nu m-o petrece a patra pe mine. Io mă îngrop singur, auzi?

Părintele Ieremia plecase mai cocîrjat și mai umil ca niciodată, lăsînd ușa larg deschisă.

A doua zi, de cum scăpătase soarele, ieșise în prispa casei și chemase cu glas mare:

— Femeie, hei, femeie!

Femeia își dusese speriată mîna la gură, acoperindu-și mirarea cu palma.

— Io mă duc. La mistreț mă duc.

Drumul spre pădurea de fag tăia în două satul, de-a lungul, apoi trecea peste apă și se pierdea în susul ei, pe Vale.

Oamenii îl petreceau din ochi, ori întorceau capul cu uimire și neîncredere urmîndu-i calea cu privirea pînă-l pierdeau. El trecea drept, prin mijlocul uliței, răspunzînd salutului cu un mormăit întărîtat. Doar lîngă Stan al Pîciului se oprise.

— Tu nu vii?

— Nu, răspunsese Stan, nu încă.

— Io mă duc!

— La mistreț?!

— La. Rămîi... rămîi sănătos, mai adăugase bunicul și iar porni cu pas măsurat.

Stan a rămas neclintit în mijlocul drumului și l-a urmărit cu mîna streașină la ochi pînă l-a pierdut din vedere. Bunicul nu se mai vedea, dar Stan al Pîciului sta în mijlocul drumului și îl mai căuta încă.

***

După prima noapte, Niculiță Băncilă, pădurarul, a venit la noi.

— Ștefane, io zic să mergem.

— Și io, a zis tata cu glas înecat.

— Ia-l și p-ăsta micu. Să vază și el...

Am plecat tustrei pe drumul bunicului. Niculăiță, tata și eu. De o parte și alta, stînca. La început năpădită de fag, apoi tot mai stearpă și mai golașă, pînă ce ajunserăm în vîrf, spre izvorul apei. Niculăiță făcu ochii roată peste întinsul pădurii, după care își ridică mîna împungînd aerul cu arătătorul.

— Acolo trebuie să fie.

Pornirăm iar, de astă dată la vale, tăind pădurea pe poteci necunoscute pînă cînd fagii abia ne mai cuprindeau între ei. Începuse să apună soarele și noi tot mai mergeam. Tăceam deopotrivă, căutînd pămîntul, pînă am dat de arătura mistreților în potecă.

— Să fi venit drept în turmă? se miră Niculăiță.

Și iar pornirăm urmînd, de astă dată, poteca mistreților. De la un timp Niculăiță și tata strînseră armele în mîini, înaintînd cu pas încet și rar, cu urechea întinsă la zgomot.

Niculăiță, care pășea în frunte, încremeni dintr-odată cu mîna în aer, neîndrăznind să mai facă un pas.

— Ia-l p-ăsta, șopti Niculăiță, dar tata n-auzi, ci-l înlătură cu un gest din potecă, pătrunzînd în adăpătoarea dintre fagi.

Cînd l-am urmat, l-am văzut acolo pe bunicu, întins cu fața în jos, parcă să bea apă, cu spinarea zdrențuită de colți, dinspre șale spre ceafă. Dincolo de firul apei, mistrețul mort, bătrîn și mare cum nu mai văzusem încă. Chiar lîngă el, al doilea, uriaș, cu fruntea smulsă de gloanțe, cu gura încleștată pe pușca veche a bunicului.

Tata a gemut și s-a zbătut cu fruntea de fagul pe care îl luase în brațe. S-a smuls dintr-o dată, rupînd parcă inerția grea a pămîntului și, cu pușca în mînă, a tras. A tras în sus, spre bucata de cer care lucea în spărtura copacilor. S-a ridicat cu capul adunat între umeri, de parcă îi era frig, și s-a pierdut în pădure. Niculăiță a cumpănit o clipă, după care a pornit grăbit după tata. S-au întors într-un tîrziu cu targa, doi mesteceni tineri peste care așternuseră frunză bogată, și l-au așezat pe bunicul. Apoi, cu targa pe umeri, am început să coborîm spre sat. În frunte, Niculăiță. La cap, tata. În urmă, eu.

George VĂLEANU

Neluțu vine de la școală triumfător și-i spune mamei că a răspuns cel mai bine din toți copiii la întrebările profesoarei.

— Ce v-a întrebat?

— Ne-a întrebat cîte labe are un bursuc și eu am răspuns că trei.

— Păi, atunci, cum zici că ai răspuns cel mai bine?

— Da, pentru că ceilalți copii au spus că are două...

●

Dresorul își prezintă cîinele „savant" unui director de circ. Îmbrăcat în frac și cu cravată, cîinele scoate vioara minusculă din cutie și, urmărind notele, execută la perfecție cîteva motive din Schubert, Bach și Chopin.

— Ei, ce părere aveți? întreabă dresorul plin de el.

— Hm, ce să zic? Nu-i rău deloc. Dar cine vine la circ să asculte muzică clasică?

●

Miezul nopții. La comisariatul de poliție sună telefonul:

— Ajutor, ajutor! Veniți imediat! se aude în receptor.

— Dar ce s-a întîmplat?

— A intrat o pisică în cameră. Veniți!

— Domnule, ai înnebunit? Ne ocupi telefonul și timpul cu asemenea prostii? Cine te crezi dumneata?

— Ce prostii domnule? La telefon e papagalul!

Rănit la vînătoare de mistreți, Mc Gower solicită telefonic vizita unei somități medicale.

— Eu, domnule, vin de-îndată, dar să știți că un consult costă...

— Și — se interesează curios, scoțianul — nu putem începe direct cu tratamentul?!

— Cu această armă — ultimul strigăt — precizează vînătorul, puteți trage șase focuri, fără s-o mai încărcați.

— Și dacă o încărcăm?! —se interesează proaspătul adept al Dianei.

●

La intrarea în proprietatea domnului Mills — agent publicitar — o tăbliță avertizează oaspeții: „Cîine foarte rău; sunați și depărtați-vă grabnic de poartă!"

— E chiar așa teribil, Griveiul dumitale? întreabă, impresionat un musafir.

— Da de unde, mai sperios ca un iepure!

— Bine, dar anunțul...

— Dragul meu — îi explică răbdător, domnul Mills — am impresia că dumneata nu știi ce poate face o reclamă!

●

Marieta îi spune prietenei sale:

— Ce te tot lauzi cu ursul vînat de bărbatul tău? Al meu a vînat un fazan gata fezandat!

CITE BORDEIE ATÎTEA OBICEIE

Așa sună o veche și înțeleaptă — am spune azi realistă — zicală populară. Dacă o vom raporta la normele vînătorești culese întîmplător de prin cărți sau reviste, vom constata că și în epoca noastră — cu toate schimburile sale de experiență și de imagini sosite prin satelit — mai există încă o pitorească diversitate cinegetică interesantă de cunoscut: nu toți vînătorii preferă aceleași vînaturi și, mai ales, nu toți le vînează la fel. Ba unii se și minunează cînd își văd vecinii făcînd *altfel* decît dînșii, socotindu-se singurii ce practică adevărata etică vînătorească... Să aruncăm deci o privire — sigur, instructivă — prin „ograda vecinului", să mai vedem ce se întîmplă pe acolo fără a ne crede, neapărat, pe noi grozavi, iar pe ceilalți, nepricepuți. Căci tocmai despre asta este vorba aici: cîte bordeie, atîtea obiceie...

Așa de pildă, în Anglia, vînătorii nu prea fac caz de iepuri și de căpriori, lăsați mai mult în grija paznicilor, iar în porumbeii sălbatici, deveniți, prin numărul lor, un flagel pentru agricultură, nu trag deloc, trebuind, pentru treaba asta, să se apeleze la vînători profesioniști, stimulați cu prime. În schimb, „marele 12" e un eveniment aproape național: este vorba de faimoasa zi de 12 august cînd se deschide vînătoarea la „grouse", un fel de potîrniche mai mare al cărei tir e recunoscut ca foarte dificil.

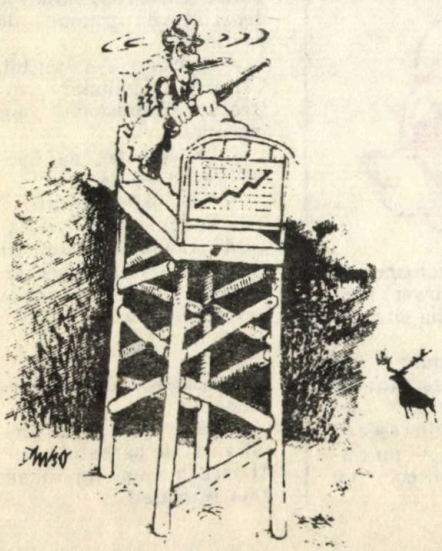

Sau iată că în Franța, cu tot vînatul ei abundent și variat, se vînează cu pasiune sturzul (în 1983, 25 milioane!), nagîțul, ciocîrlia și mierla, toate, bineînțeles, cu autentica armă de vînătoare și nu cu niscaiva glonțișoare...

Foarte interesantă este și varietatea metodelor de vînătoare. În Franța și Anglia, cervidele și mistrețul se vînează și călare — sînt sute de asemenea „echipaje" comportînd fiecare cam 20 de cîini și cam tot atîția călăreți în frumoase uniforme roșii. Vînatul este fugărit *(forțat)* pînă ce, epuizat, se oprește; i se dă atunci lovitura de grație fie cu un lung pumnal special — așa cum cere etica — sau, mai rar, cu carabina, măruntaiele fiind abandonate pe loc, cîinilor. Există și „echipaje" pentru iepuri, dar acestea, mai modeste, sînt pedestre și nu au nici costume de paradă. O ciudățenie pentru noi este că, în Anglia, vulpea se vînează tradițional numai și numai călare, cu haita de cîini; a ucide o vulpe cu arma înseamnă a nu respecta etica cea mai elementară, vînătorul în cauză suferind sancțiunea social-vînătorească de a nu mai vîna cu colectivul respectiv. Și Franța are, din punctul nostru de vedere, numeroase curiozități cinegetice. Astfel, ciocîrlia se vînează *la oglindă* care, așezată și mișcată pe cîmp, atrage pasărea; la turturele se trage de preferință din vîrful unor piloni — în regiunea Gironde, din sudul Franței, erau în 1983, 3380 de asemeni piloni! Sitarul, unul din vînaturile cele mai îndrăgite acolo — în 1980 s-au vînat 1.500.000 de sitari! — nu se vînează la pază, aceasta fiind interzisă de lege, iar la goană, extrem de rar. Metoda corectă e socotită numai aceea la picior, cu cîinele; acesta, indiferent de rasă, este în genere de culoare deschisă pentru a fi mai ușor de supravegheat în teren. Și încă ceva: mulți sitărari atașează cîinelui un clopoțel pentru a ști, atunci cînd nu-l văd, ce se petrece cu dînsul, dacă nu cumva e în aret etc. La rîndul lor, partizanii clopoțelului se împart în două categorii: unii folosesc un clopoțel mic și sferic — *grelot* — iar alții unul ceva mai mare, deschis în partea de jos — *campane* — cam asemănător celui de la gîtul vacilor (se pare că sitarul este mai familiarizat cu sunetul acestuia); iată o sugestie și pentru vînătorii noștri de sitari!

In privința cocoșului-de-munte, se practică în Franța două metode de vînătoare: în regiunea Alsacia-Lorena unde, ca și în alte țări, este permisă vînătoarea în timpul nopții, se vînează „la cîntec", în zorii zilei, însă cu glonț. În restul țării, vînătoarea în timpul nopții fiind interzisă, el se vînează cu alice, la... picior cu cîinele, sau

chiar la goană; vînătorul e sfătuit să aibă şi o frînghie pentru a-şi recupera cocoşul căzut în fundul văii. Tot în Franţa: armele cu alice cu repetiţie sînt limitate la 3 focuri: nu se vînează la cîmp cînd e zăpadă, vînatul trebuind a fi protejat în aceste condiţii socotite vitrege pentru dînsul; este interzisă „măturarea" miriştii cu o sfoară de care atîrnă tinichele.

În Spania se practică cu fervoare metoda de vînătoare numită *monteira:* o vastă pădure este înconjurată cam de 100 de vînători postaţi la marginea ei, ca la goană; în pădure intră o sumedenie de hăitaşi însoţiţi de tot atîţia cîini, făcînd cu toţii o imensă hărmălaie, gonind vînatul mare şi mic în toate direcţiile. La sfîrşitul acestei goane uriaşe camionetele adună de-a valma vînători şi vînat, acesta din urmă fiind socotit „la grămadă"!.

Metoda vînătorilor profesionişti australieni de recoltare a cangurilor pentru... industria de conserve a cîinilor şi pisicilor: ei vînează numai noaptea, cu un puternic proiector pe maşină şi carabină cu lunetă, pentru lovituri exclusiv la cap...

*

În încheiere, două savuroase răspunsuri ale faimosului *Jean de Bonnot,* socotit prima puşcă a Franţei: „Ce vînaturi preferaţi?". „Absolut toate, de la becaţină la elefant". „Dar care este, pentru Dv. cel mai dificil?". „Fazanul, în zbor, cu pliciul..."

Nicolae CRISTOVEANU

Jderul din Valea Putnei

Povestea un pescar cum nu cu mulţi ani în urmă, umblînd el cu un cîrlig la prins păstrăvi pe Valea Putnei, mai din sus de Pojorîta, s-a întîmplat un lucru chiar de necrezut.

Mai întîi şi-ntîi că, aşa cum sta ţapăn cu jordia deasupra apei, aude în spatele lui, între brazii din pădure, un foşnet prelung şi cu mare sfială. Dar n-are curaj să-ntoarne capul, şi nici timp, pentru că de cîrlig smulgea zdravăn o dihanie de păstrăv. Şi cum jordia era vîrtoasă ş-avea mare nădejde într-însa, o cumpeneşte o dată bine şi azvîrle păstrăvul cît colo, pe mal.

Numai că n-apucă s-ajungă în iarbă, că dintr-un brad zvîcneşte un jder, înghite păstrăvul drept din aer şi tule-o la fugă drept în pădure. Fugea ca din puşcă! Da cum credeţi că fugea, mă rog frumos? Cu tot cu jordia şi aţa pescarului nostru; i-a smucit-o din mînă ca şi cum i-ar fi luat un ac dintre degete.

Na, ce era de făcut? Să cheme un pădurar, nu-i da mîna. Hîrtii, permis, marafeturi. Să intre singur în pădure? Mai la miez, pe urma jivinei iar nu-i da mîna, că de! jderu-i jder, n-ai ce-i zice.

Tace şi porneşte spre casă. Acasă tot aşa, nu spune păţania. În sat, nici atîta. Îi era ruşine ş-apoi cine l-ar fi crezut?

Dar peste vreo trei săptămîni şi ceva, în vreme ce cata mai cu vreo cîţiva megieşi să-ncarce o căruţă de lemne pentru foc, iaca într-un fagan năzbîtia.

— Mă, Gheorghe! îl cheamă unul. Ia vină să vezi minune mare!

Şi-i arată jderul spînzurat între crengi, în cîrligul de la undiţa lui. Dihania a fost înghiţît peştele cu tot cu cîrlig, şi hăituită cu jordia-n urmă, horhaind printre crengi, iaca s-a încîlcit şi-a ramas spînzurată...

...şi păstrăvul de argint

Merge vorba că, pe apa Sucevei, ar vieţui un păstrăv mai altfel decît ceilalţi peşti, un păstrăv de argint, strălucitor şi sprinten precum ar fi o aşchie din fulger.

Mai cu seamă pescarii şi cei care zatonesc noaptea peştele se tem de acest păstrăv sub cuvînt că poate să fie chiar împăratul peştilor. Unii spun curat că l-au şi văzut ori în deal, printre munţi, pe la Straja ori chiar încă mai sus, aproape de izvoarele apei, ori în jos, la vale, pe unde s-ar întoarce Suceava cu Siretul.

Se mai zvoneşte că acest păstrăv zboară pe deasupra apelor în nopţile cu lună ori cînd vin apele tulburi de la munte, sau că s-ar fi văzut iarna despicînd gheaţa cu trosnete ca de tunet ca să nu se năduşească peştii din apa acoperită bocnă de gheaţă.

Ca să-l poată prinde, un om din Maneuţi pune într-o bulboană un cazan de aramă căptuşit pe dinăuntru tot cu oglinjoare mici; acoperă cazanul cu o foaie de sticlă ţesută cu sîrmă şi numai la mijloc face o bortă cam cît un ban de mare, din aceia mari de demult, pe unde să poată intra peştele. Dimineaţa scoate cazanul din apă numai ciur; curgea apa din el ca dintr-un druşleac.

N-a mai cercat altă capcană. I-a fost destul: Cum să-l prinzi dacă îi chiar împăratul peştilor? Păi nu?

Ion FILIPCIUC

O neînțelegere...

VAZUȚI CU OCHIUL îngustat a rîs, semnalizați cu cotul în coasta vecinului și arătați cu o tresărire bruscă a capului spre înainte, stîrnim nedumerirea omului comun. Deși, da, și el a pescuit cîndva, într-un concediu sau în copilărie, nu poate spune că nu i-a plăcut, ba, chiar se înfierbîntă cînd îți vorbește de norocul lui de novice invidiat de înrăiții vergii pentru captura lui de atunci. A fost chiar frumos pe malul apei, perpelit la spuza jarului, încălzit de o gură de vin. Romanțios, omul comun își aminteste de scîrțîitul greierilor ori de gîlgîitul dimineții într-o gușă de mierlă. Dar el amendează cu degetul întins figura ta hirsută. Ești decent îmbrăcat, dar aparte cu cizmele tale de cauciuc prinse de centură, cu rucsacul tău răspîndind mirosul dulceag de sare, cu trusa ta de vergi sticloase. „Dom'le, ăla are acolo o juma' de mașină. Știi dumneata cît costă chestiile alea? Mii, dom'le, mii bune, pe bani d-ăștia. Că de și-ar cumpăra cu ei pește, i-ar ajunge o viață!"

Tu, care despici hotărît desișurile, care te tîrăști pe malul golaș al pîrîului, tu care iei în piept mlaștina ca să-ți așezi momeala acolo, unde bănuiești captura capitală, ești alături de el, în tramvai sau în tren, stingher. Parcă te ferești să nu-l superi cu alura ta marțiană. Prins de bara de susținere ca o rufă pusă la uscat, încerci să nu-i auzi și cazi în visare. Îl sfidezi de acolo, din seninul sufletului tău și chiar te lași prins de imagini bătrîne, statornicite în ființa ta. Se derulează dimineți lăptoase, cînd grîul te umezește de rouă, iar de sub cizmă parcă se ridică speriată, cu zbor leneș, întins, cîte o barză. Peste luciul bălții stau în echilibru precar clăbucii de ceață, cîte un salt de răpitor despică tăcerea, iar plevușca halucinată de spaimă mitraliază suprafața apei.

Cînd hotărît iei în cătare orizontul, din spate te ajunge strigătura codoașă: mincinosule!

L-ai înfrunta pentru moment, dar te resemnezi. Cum să-i explici lui, omului comun, că la mijloc este *o neînțelegere*. Și pentru ca drumul pînă la baltă să pară mai scurt, dialoghezi în gînd, cu aceeași pornire donquijotească ce te împinge spre universul lacustru.

Cînd omul comun îți vorbește despre lucruri comune, nu-i pui cuvîntul la îndoială. Și e normal, atîta timp cît universul este comun. Da, e cald afară, nici azi n-o să plouă, spanacul e veșted și scump iar roșiile de seră n-au savoarea sălbatică a tomatei de grădină. Dar atras în universul tău, el pune totul la îndoială pentru că totul îi este străin. Este ca dialogul între strungar și tîmplar: unul măsoară în centimetri, celălalt în milimetri.

Ce știe el despre pești, despre apă, despre viața halucinantă a universului acvatic? Pentru el, peștele este crap sau hamsie, icra e albă, amestecată vîrtos cu franzelă și năclăită de ulei. Păstrăv, da, a cumpărat și el de pe piață, ambalat în celofan. Din ăia cît cuțitul de bucătărie, că nu cresc mai mari. Cum, d-ta chiar ai prins la Paltinu, în lacul de acumulare, un păstrăv de trei kilograme, lung de șaizeci de centimetri? Imposibil, dom'le, *minți!* Ce argumente, ce atlas zoologic, ce curs de ihtiologie? Asta a văzut, asta a cumpărat, asta știe. Ce trece de știința lui, nu există. Sau e *minciună*.

Uneori te copilărești, îți dai drumul la baierele gurii și spui ce ai făcut tu, ori numai ce ai văzut. Ai prins la Dunăre un crap de un metru lungime. Dar cîte kile avea? Ridici din umeri. Nu te-a interesat niciodată. Tu te-ai luptat cu el, l-ai învins cavalerește, te-a bucurat mărimea lui, poate chiar i-ai făcut o fotografie cu pachetul de țigări alături, spre comparație. Dar kilogramele? Nu te-au interesat... poate avea... Minți, dom'le! Păi n-a cumpărat el crap chinezesc de la pescărie și avea... și începe doct să îți demonstreze, contrazicînd evidența. La ce să-i spui că cele două specii de crap se deosebesc capital, că densitatea cărnii e diferită de la unul la altul, că greutatea diferă și în funcție de mediul de viață, chiar la aceeași specie și la aceeași dimensiune? Și apoi el are *optică de cumpărător*. Plătește în lei și cumpără în kilograme. Cum să înțeleagă bucuria ta, cu adevărat sportivă? Lupta prelungită în timp, dibăcia cu care l-ai dominat, acțiunea superioară a sculelor tale ex-

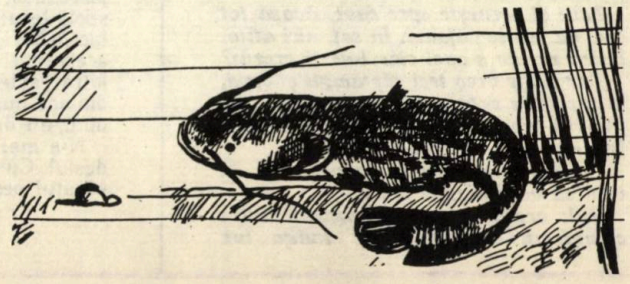

travagante. Şi apoi triumful cu care te-ai întors acasă şi l-ai prezentat celuilalt om comun, soţia, graba harnică de a-l curăţi, de a-i scormoni pîntecele după icre, tranşarea în „pene" împărăteşti pentru care ai ostenit apoi bătînd crema de usturoi, după reţetă lipoveană?

Dar iată malul bălţii. Te grăbeşti — meticulos — să nu pierzi o secundă din timpul solunar. Poate vei prinde un peşte. O plătică lăbărţată cît ligheanul, ca un calcan, pe care, iarăşi, n-o cîntăreşti...

V. HANIBAL

(N. Nicolaescu)

...şi o amintire

Scriitorul Ionel Pop, dispărut dintre noi la 27 ianuarie anul acesta, mă onora cu prietenia pe care mi-o arăta. Din cînd în cînd, mă primea oaspete şi mă întreba de una, de alta. Uneori, cu modestie şi timorat, îl rugam să-mi vorbească despre viaţa lui. Mi-a povestit odată şi următoarea întîmplare.

În luna septembrie 1933,pleda într-un proces la Curtea de Apel din Cluj. Preşedintele a propus ziua de 27 septembrie.

Ionel Pop, avocatul, s-a ridicat şi a spus:

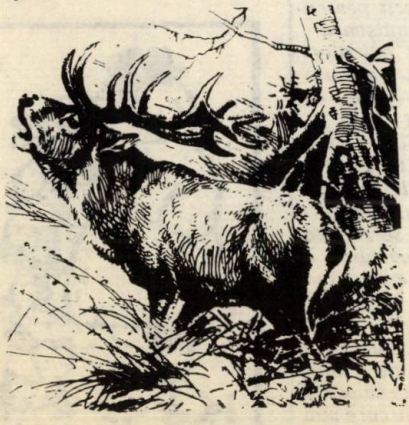

„Domnule preşedinte, vă rog respectuos să binevoiţi a ne da un alt termen, după cinci octombrie".

Mirat, preşedintele a întrebat de ce?

„Îndrăznesc să cer alt termen, fiindcă la 23 septembrie merg la munte la vînătoare de cerbi şi am de gînd să rămîn acolo zece zile", a răspuns solicitantul.

Mănescu l-a fulgerat cu privirea pe avocatul pledant, formulînd concluzia că acela nu era un motiv pentru amînarea procesului.

„Nu va fi un motiv legal, domnule preşedinte, a spus Ionel Pop, însă e un motiv întemeiat: noi, aici, boncăluim în cursul întregului an, iar onoratele instanţe ne trăsnesc în cursul întregului an cu deciziile lor. Dar cerbii mugesc numai în vreo trei săptămîni dintr-un an, toamna, iar vînătorii numai atunci îi pot căuta cu nădejde..."

După această replică, rostită cu bun simţ şi speranţă, scriitorul de mai tîrziu a văzut înmugurind pe faţa lui Mănescu o lumină. A răsfoit apoi condica de termene şi, după alte cîteva clipe, a spus:

„Constat că la 27 septembrie e o zi încărcată, iar procesul acesta prevăd că va reclama dezbatere mai lungă. Termenul nou este 3 octombrie".

Înţelegerea de care a dat dovadă preşedintele i-a oferit vînătorului-turist posibilitatea să stea în munţi măcar o parte din cît gîndise el că va putea sta...

V. BORDA

MIHAIL SADOVEANU

și lingura sa

CÎND A VENIT Mihail Sadoveanu cu cîțiva prieteni scriitori la noi, în Cîmpulung Moldovenesc, a fost o sărbătoare cum nu s-a mai pomenit. Poporenii l-au întîmpinat la gară călări și în straie de sărbătoare, iar de pe coastele munților din jur sunau buciume și trosneau săcălușuri. Cîntece și voie bună ca atunci, mai rar...

Sadoveanu și ceilalți oaspeți, care cine au fost, au vorbit oamenilor, le-au lăudat vorba și portul, cinstindu-le chiar sub stăpînirea străină, cînd românilor din Bucovina nu le era deloc moale.

Mai la urmă, ca la o sărbătoare ca aceea, oaspeții au fost poftiți la o masă întinsă, unde gospodinele s-au întrecut în bunătatea și frumușața bucatelor, iar după un pahar de holercă, pofta de vorbă și de poveste a sporit. Un gospodar din Capu Satului, aflînd că unul dintre acei scriitori era avocat, îl întreabă mai peste masă:

— Da, cum să face domnule judecător că vorbiți așa de minunat și cu mare drag despre noi, țăranii, talpa țării care va să zică, iar la judecată matale dai pedepse și ții partea celor bogați?

— Cum să se facă? răspunde judecătorul? Iaca bine, într-atîția ani amari de avocatură n-am dat pedeapsă decît la un singur țăran...

— Unul singur? face gospodarul neîncrezător. Și pentru care pricină, mă rog frumos, dacă nu vi-i cu supărare?

— Își bătea cu nădejde muierea, zice scriitorul-judecător.

— Pentru atîta? se miră gospodarul speriat ca de-o faptă la care nu credea că se cere pedeapsă.

— De fapt și de fapt, zice scriitorul, nu pentru că o bătea, că asta i se poate tîmpla oricărui român, ci pentru că s-a fost însurat a doua oară...

Ș-așa au glumit ș-au petrecut oaspeții o bună bucată de vreme.

Dar timpul a trecut, a venit războiul cu alte necazuri, a venit și Unirea-cea-Mare, cu bucurie și cîte altele, însă și războiul din urmă, cu alte dureri, încît cu timpul doar cîțiva dintre oamenii de-atuncea își mai aduceau aminte de sărbătoarea aceea din Cîmpulung.

Atîta că într-o bună zi, un elev de la Liceul „Dragoș Vodă", avînd băietul niscaiva note slabe la istorie și vrînd într-un chip oareșcare să-l îndulcească pe profesor, aduce la școală o lingură de lemn tare frumos închistrită.

— Ce-i asta? întreabă profesorul Ion Țugui.

— Îi lingura cu care a mîncat Mihail Sadoveanu, zice elevul cu glas îmbățoșat, marele nostru povestitor, cînd a fost în Cîmpulung pe la începutul veacului. Mi-a dat-o bunica să v-o arăt, poate o puneți în muzeul școlii...

Era o lingură frumoasă, lunguiață și cu mare meșteșug împodobită, veche, nici vorbă, și-i dă școlarului, mai mult pentru meteahnă decît pentru osteneală, o notă bunișoară.

Atîta le-a trebuit băieților! Cîte linguri de lemn erau prin Cîmpulung Moldovenesc, cu toatele ar fi mîncat odată și-odată Mihail Sadoveanu. Le-au adus una cîte una la școală și profesorul le-a pus la păstrare. Și iaca așa, de la lingura aceea cu care se zice că ar fi mîncat Sadoveanu, a prins a strînge profesorul Ion Țugui linguri de lemn din Cîmpulung și de prin satele din Bucovina și de prin toată țara și din alte țări, de-a adunat o colecție cu peste cinci mii de bucăți, care mai de care mai arătoasă și mai chipeșă, de mai mare minunea!

Dar între atîtea mii ar fi fost și rușine să nu se afle și o lingură cu care cu adevărat a mîncat Sadoveanu, care cum se știe nu mînca chiar așa de rar, și cu o singură lingură. Numai că era o lingură pe care i-au meșterit-o niște pescari de pe valea Bistriței, parcă de pe la Zugreni, într-un sat unde povestitorul își ostoia pofta de pește și de vorbă cu oamenii locului, așa încît pescarii i-au făcut o lingură frumoasă și pe măsura oaspetelui, hărăzită anume ca să mănînce borșul de pește cu ea.

Și-atunci Sadoveanu, văzînd că lingura-i cam mare, o tot cumpenea zicînd să nu-și strice gura. Dar un pescar dintre-aceia îi și răspunde cu o vorbă știută parcă de cînd sînt linguri pe lume:

— Lingura mare strică gura, dar drege fața!

S-au rîs cu voie bună căci Sadoveanu era cam rotofei și sorbea borșul cu multă dezmierdare.

Ion FILIPCIUC

SITARII LUI NEA ŞEFU

NEA ŞEFU', AŞA CUM ÎI spuneam noi tineretul, era probabil şef pe undeva fără să ştim exact unde — de fapt treaba asta ne era indiferentă. Ştiam doar că era un vînător de vază în tîrg, cu reputaţia bine stabilită de irezistibil sitărar **în sensul că pe aceste ferme** cătoare păsări cu ciocul lung le căuta şi le găsea pînă în pînzele albe, şi mai ales că le „recolta", cum se zice azi, cu o eficacitate neîntrecută. Dacă la restul vînatului nea Şefu', zicea gura lumii, trăgea aşa şi aşa, mai greşind ca tot omul cîte un iepure, o raţă sau odată, chiar un mistreţ, acest lucru nu i se întîmpla, ferit-a sfîntul, cu sitarii, unde regula era „focul şi bucata"...

Cînd am căpătat în sfîrşit vreo doi dintre noi permisul de vînătoare — pînă atunci trăsesem cu puştile altora şi, bineînţeles, fără permis — s-a întîmplat c-am mers odată cu dumnealui la o goană de sitari. Pe drum, înghesuiţi cum eram cu hăitaşi cu tot într-un fel de camionetă, nea Şefu', ca să mai treacă vremea, ne-a făcut pe scurt, cu autoritatea dumisale înnăscută, mai întîi teoria vînătorii în general şi apoi pe aceea a sitarilor în special.

— Să nu credeţi mă că fiindcă v-aţi văzut acu' cu puşcă şi permis, gata, sînteţi şi vînători; să ştiţi de la mine că vînătoarea e un meşteşug complicat al dracului, care nu se învaţă aşa cu una cu două şi nici nu se cumpără o dată cu permisul. Trebuie să bateţi bine cîmpiile şi pădurile pînă tocesti nişte părechi de bocanci, să tragi mult pe alătu-rea pînă îi prinzi meşteşugul, că numai cînd te loveşti de pragul de sus îl vezi pe cel de „gios"; ba unii isteţi cred că dacă au şi-o coadă de maşină şi se pot duce să bubuie unde vor, gata cu ei, ştiu tot, nu-i mai ajungi cu prăjna la nas, ba îi mai învaţă şi pe alţii, de rămîne mîţa în vîrful cozii cînd îi aude vorbind sau chiar scriind, că unii mai dau şi din condei. Cît despre sitar, că după el umblăm acu!, îi o pasăre minunată şi sucită, da' pe jumătate drac, atît îi de greu de nimerit; trebuie să te freci multişor de el pînă începi să-i afli rostul. Pot zice că nici eu n-am dat chiar de capătul lui, că iaca, mai slobod cîte o dată şi cîte două focuri...

Asta o spunea, desigur, din modestie, fiindcă ştiam cu toţii că alt sitărar ca el nu se mai află prin părţile noastre. Noi îl ascultam în tăcere, destul de îngrijoraţi de iminenta noastră confruntare cu un asemenea vînat, mai ales că, de! începusem să ne socotim vînători de-a binelea fiindcă ciocnisem cîte un iepure sau cîte o raţă, ca să nu mai vorbim de prepeliţele, numeroase pe atunci, şi cu care nu aveam probleme. Cu sitarii însă nu avusesem a face, aşa că l-am întrebat pe nea Şefu' cum se trage la sitari şi dacă cumva e vreun secret de tir. Răspunsul lui ni s-a părut cam ciudat:

— Eu vi-l spun, ca să-l ştiţi şi voi, da' ca să-l înţelegeţi bine trebuie să scăpaţi mai întîi nişte sitari şi apoi om sta de vorbă...

— Bine da' cum faci matale de-i împuşti chiar pe toţi? Fiindcă era ştiut, nea Şefu' nu scăpa niciodată un sitar... Şi iar ne-a răspuns cu o formulă cam încîlcită pentru noi:

— Măi, să ştiţi că de simplu, e simplu de tot: trebuie să-ţi coordonezi iuţeala de mînă cu viteza ochiului, să tragi în locul unde va fi el peste un sfert de secundă, nu în locul în care este el cînd tragi în el...

Dar nici asta n-am înţeles-o prea bine cu „coordonarea şi fragmentul de secundă" — noroc însă c-am ajuns la faţa locului, aşa că de voie de nevoie explicaţiile teoretice s-au terminat...

Au început goanele; eram 7 inşi cu puşca: nea Şefu', un prieten al său, noi, cei 3 „boboci necopţi" şi 2 pădurari, moş Iordache mare tartor al sitarilor şi excelent trăgător şi fecioru' său, bădiţa Ilie. Ziua de primăvară se nimerise dulce şi frumoasă mai ales că după ploicica de aseară căzuseră acolo, peste noapte, destui sitari. Una-două auzeai hăitaşii strigînd „Păzea, sitarul", „Sitar la dreapta" sau „Sitar la stînga". O plăcere aleasă să-i tot vezi şi să tot tragi dar, ce să zic, noi, nepoftiţii, n-am avut decît aceste două plăceri, fără a cunoaşte pe a treia, aceea de a nimeri vreunul şi a-l pune în geantă... Fiindcă aceste păsări cu ciocul lung zburau fiecare în alt fel:

unii repede de tot, parcă lunecînd pe o aripă, alţii veneau mai domol dar plonjau pe neaşteptate cînd dădeau de un loc mai deschis, răsucindu-se apoi într-o direcţie neprevăzută; aşa am făcut şi noi cunoştinţă cu felul lor minunat de a se apăra...

Bineînţeles că nea Şefu', vorba ceea, „unde trăgea, acolo cădea", şi chiar cînd trăgea mai depărtişor, cădea şi acela — iute-iute i-l aducea moş Iordache, că n-aveam cîini să-i caute şi să-i aporteze, iar nea Şefu', comod din fire, nu se prea mişca de pe scăunel. După fiecare goană, nea Iordache venea foarte cuviincios la el, ţinîndu-şi pălăria în mînă să-l întrebe cu tot respectul: „Ce-aţi făcut coane Şefu', unde a căzut?". Nea Şefu' îi arăta direcţia iar după puţin timp apărea şi moşu întinzîndu-i sitarul... „Eu nu admit să-i scap" zîmbea nea Şefu' jovial, netezind penele păsării ciufulite de foc... Şi tot aşa noi, bobocii, îi scăpam în serie, nea Şefu' îi împuşca tot în serie iar ceilalţi se descurcau cum puteau, mai împuşcînd şi mai greşind...

Asta pînă mai spre prînz cînd m-am nimerit, într-o goană, chiar vecin cu nea Şefu', bucuros tare să-l văd şi eu mai de aproape cum coordonează el iuţeala de mînă şi viteză la ochi. Da' am avut ghinion, n-am văzut mare lucru, a tras doar departe un foc într-un sitar care, nu m-am lămurit eu prea bine dacă a căzut cu adevărat sau a făcut doar o fentă după un tufiş. Şi cînd a venit moş Iordache cu pălăria în mînă întrebînd reglementar „Unde aţi tras coane Şefu'?" şi acesta i-a arătat direcţia, m-am dus şi eu cu dînsul să-l ajut la căutat; ne-am tot învîrtit noi prin locul respectiv fără să găsim nici urmă de sitar — pînă ce, după un timp, îmi zice moş Iordache cu năduf scoţînd un sitar împuşcat din buzunarul pantalonilor: „Lasă că i-l dau eu şi pe ăsta!". „Păi,cum aşa moş Iordache?" l-am întrebat în culmea mirării... „Păi,iacaşa, ca să nu se mai supere conu' Şefu', că-i supărăcios a dracului, că,dacă nu-i duc sitarul mă boscorodeşte şi zice că eu îs de vină că n-am ştiut să-l găsesc...". „Bine-bine", îl întreb din ce în ce mai uluit, da' el nu vede că-i împuşcat mai dinainte?". „Păi,cum să vadă că doar d-aia îl ţin în buzunarul pantalonilor, la căldurică, să nu se răcească...". Abia atunci m-am lămurit eu cum de făcea nea Şefu' să împuşte „focu' şi sitaru'"...

Acum, poate aţi vrea să ştiţi cum îl chema cu adevărat pe nea Şefu'? Asta nu se poate fiindă au romanii — unii din strămoşii noştri — o zicală, „nomina odiosa", şi musai trebuie s-o aplicăm aici...

C. NICOLAE

Dacă ai un cîine :

- Înainte de a lovi un cîine, priveşte-l în och
- E bine să ai un cîine *rău* pentru prieten şi *bun* pentru duşmani!
- Învaţă sinceritatea de la prietenul tău patruped!
- Alegeţi prietenii dintre prietenii cîinelui tău!
- Cîinii pot mîngîia şi cu colţii!
- Cîinele care-ţi linge mîinile nu este un lingău!
- A fi javră între canide nu-i tot una cu a fi acelaşi lucru între oameni!
- Respectă-ţi semenii educîndu-ţi cîinele!
- Nu întotdeauna cel muşcat de cîine este victima!
- Adeseori, cîinii trataţi de jigodie se vindecă; oamenii, însă, de cele mai multe ori turbează...
- Saliva cîinelui vindecă, cea a omului jigneşte!
- Botniţa şi lesa sînt purtate de cîini, dar folosesc oamenilor!
- Cîinele bine crescut se cunoaşte după lungimea lesei!

Ioan DAVID

PRINTRE VÎNĂTORII DE LA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ"

WILHELM TELL DE PE BAHLUI

Legendarul erou elveţian din secolul al XVI-lea, luptător împotriva Habsburgilor austrieci, cel care, nesupunîndu-se măsurilor impuse de Gessler — reprezentantul împăratului Albrecht I — a fost pedepsit să doboare cu săgeata un măr aşezat pe capul propriului copil, a avut un demn urmaş în urbea de pe Bahlui!

Întîmplarea se petrecea cu cinci secole mai tîrziu şi avea ca erou un scriitor: pe George Topîrceanu...

Acesta, angajat de Ibrăileanu în redacţia *Vieţii româneşti,* se sătura uneori să tot citească şi să tot corecteze manuscrisele unor autori cu mai mult sau mai puţin har. Cum era pasionat ţintaş, îşi petrecea ore întregi în exerciţii de tir cu puşca lui, marca Flobert. Dobora fără greş toţi guzganii care se încumetau să-şi părăsească ascunzişurile de după atenansele din curtea redacţiei.

Odată, victimă i-a fost o cioară. Săraca! S-a nimerit să fie prin văzduh cînd trăgătorul se afla în exerciţiul funcţiunii! A rănit-o doar, frîngîndu-i zborul.

Supărat de nereuşită şi orgolios, Topîrceanu i-a cerut lui Simion, omul de serviciu al redacţiei, să o ţină în mînă cu capul în jos. El s-a îndepărtat la o distanţă de vreo 20 de metri, a ochit şi a tras. Glontele şi-a nimerit ţinta: a lovit pasărea drept în cap!

Întrebat dacă nu i-a fost frică, Simion a răspuns colegilor scriitorului:

— Domul Topîrceanu nimereşte cu glontele gămălia chibritului, darămite ditamai ţintă...

ALTERNATIVA

Printre alte lighioane pe care le-a domesticit George Topîrceanu s-a aflat şi un pui de vulpe. S-au împăcat bine, om şi animal, o vreme. Poetul purta vulpea cu sine, în lesă, pretutindeni: în redacţia *Vieţii româneşti,* la restaurant, în promenadele lui pe strada Lăpuşneanu din Iaşi.

La mănăstirea Agapia, într-o vacanţă, vulpii i-a venit de hac maica Minodora, gazda vilegiaturistului. Ar fi rămas în continuare în grija stăpînului ei, care o îndrăgea, dacă hoţomana ar fi respectat obiceiurile casei şi n-ar fi dat iama printre găinile călugăriţei, şterpelindu-i cîţiva pui, cu toate că era hrănită fără zgîrcenie cu carne şi era păzită îndeaproape.

Revoltată, gazda i-a dat un „ultimatum" oaspetelui:

— Ori dumneata, domnule Topîrceanu, ori vulpea...

Scriitorul, care sosise abia de cîteva zile la odihnă, nu putea să părăsească locul acela de linişte patriarhală. Ştiind că maica Minodora nu va tolera să-l găzduiască mai departe cu vulpe cu tot, a luat-o pe aceasta de cureluşă şi a dus-o departe în pădure, eliberînd-o.

Regretul poetului, amplificat de imaginea privirilor vulpii în momentul despărţirii, s-a stins încet-încet la gîndul că va veni ea singură să-şi ia tainul dintre orătăniile mănăstirii...

DE RÎSUL OAMENILOR

Mihail Sevastos şi Costică Botez, redactori ai revistei *Viaţa românească* din perioada ei ieşeană, erau mari vînători. Cu toate acestea, se întorceau adesea cu tolba goală.

Într-o zi au tocmit o căruţă să-i ducă pe cîmpul din jurul Hadîmbului. Zadarnic au călcat în lung şi-n lat meleagurile: iepurii nu se arătau în bătaia puştii lor!

Ajunşi acasă, seara, au vrut să achite suma cuvenită căruţaşului.

— După cîtă treabă aţi făcut..., le spuse acesta refuzînd să primească banii.

Întîmplarea a ajuns la urechile lui Garabet Ibrăileanu, redactorul şef al revistei, care nu s-a putut abţine să facă haz pe seama vînătorilor ghinionişti — apropiaţii lui colaboratori:

— Ce încurcaţi voi lumea cu vînatul? Nu vedeţi că aţi ajuns de rîsul oamenilor?

V. BEICA

BĂTRÎNEŢEA VÎNĂTORULUI

În micul oraş provincial, mare cît o zaharniţă, cine nu-l cunoaşte, cine nu-l salută, cine nu opreşte siderat în faţa bărbii albe, de patriarh, a lui nenea Rozin?

Este un moş simpatic, cu ochelari încercuiţi cu aur, pe cap cu o pălărie de fetru verde, cu şnur de mătase, şi pe care, în fiecare sezon al noii toamne sosite sticleau fulgii cafenii ai sitarului avangardist.

Privit de pe cealaltă parte a trotoarului, nenea Rozin aduce mai mult cu un Moş Crăciun, îmbrăcat în haine sportive, aşa cum adesea defila cu rucsacul în spate, decît a vînător al timpurilor de azi.

Bătrîn, ca toţi bătrînii pămîntului, îşi mai hrăneşte încă ultimele zile cu amintiri cinegetice, vînătoarea fiind rămasă pentru el marea lui patimă, începută de timpuriu şi depăşindu-şi graniţele.

Amintirile toate şi le-a cristalizat în trofee ce acum, în mod puţin ostentativ, spînzură deasupra pereţilor biroului său. Invitatul amator, uluit, nu ştie ce poate admira mai întîi: superbele coarne de ţap roşu bogat perlate, ţîşnite din rozetele largi sau fildeşul colţilor de mistreţ aduşi în secere, ori cîrligele de capră neagră, parcă atunci scoase dintr-o baie de smoală fierbinte. Ramurile de cerb vorbesc nenumăraţilor prieteni mai tineri destul de limpede, de casa în care poposeşte.

Cu măruntele lui economii făcute zi de zi, şi care toate luau drumul satisfacerii marii pasiuni, ieri reuşise să-şi cumpere o armă rară, de ocazie, azi un superb prepelicar la înălţime după pofta inimii lui, şi aşa, încet, încet, mai departe, fără a fi lipsit de cel mai mic dichis, încît fără voia lui ajunsese pe drept cuvînt starostele vînătorilor din orăşel.

În zilele de bătrîneţe, aceste prăfuite trofee sînt ultimele bucurii ce-i mai rămîn, şi care îi reamintesc tot mai vie viaţa şi tinereţea lui, cu atîta intensitate trăită, şi tocmai acum, cînd vederea începe să se tulbure prin ceaţa anilor, cînd vocea se stinge, cînd genunchiul şi glezna slăbesc, cînd bunii lui amici de odinioară s-au risipit în cele patru colţuri ale pămîntului sau dorm tăcuţi în corturile marelui Nimrod.

În aceste clipe, bătrînul vînător se simte tot mai singur, iar înaintea pantofilor de pîslă nu mai stau decît amintirile.

Bătrîneţea, a oricăruia dintre noi ar fi ea, rămîne din ce în ce mai mult, o rece singurătate, pînă la definitiva noastră plecare. Acel interior îndemn, acea goană după vînat prin ceţuri şi ploaie, devin azi, cu toatele, un fapt banal, cenuşiu...

Dar nu numai atît, plăcerea urmăririi vînatului agil, şi ea se stinge, şi totul pare că se acopere de un scrum inert, acela al faptului divers rămas strein fiinţei tale.

Ceea ce rămîne însă şi mai ciudat, e că toată această lipsă de gust, de îndemn, de tentaţie de a mai colinda coclaurile depărtate nu provine din cauza mîinilor ce au început să tremure, a vederii ce se înceţoşează, a tot mai neregulatelor bătăi ale inimii şi uşoare sufocări la prima alergătură, ci mai ales dintr-o indiferenţă sufletească şi o pace coborîtă nu ştii de unde, lîngă o inerţie interioară.

Jucăuşul Medor, căruia odată îi aveai de grijă cu atîta punctualitate şi plăcere totodată, chiar şi el a început să te plictisească, să te obosească cu îngrijirile prea regulate şi fără nici un rezultat practic, fără nici o bucurie alta decît a-i face curăţenie şi a-l hrăni. Cel mai mărunt efort ţi se pare greu şi te face să pregeţi.

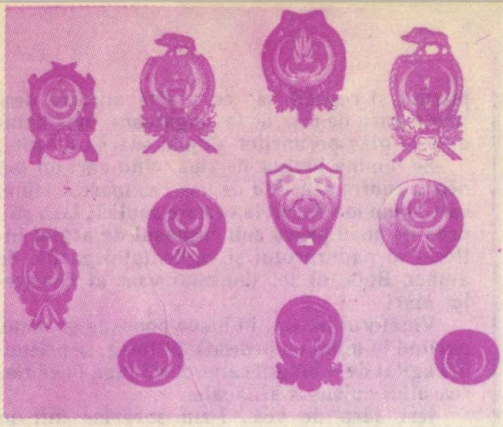

La întîlnirile vînătoreşti în cateneaua din colţ, te prezinţi mai degrabă dintr-o obişnuinţă şi după dispoziţie. Tot ce povestesc cu entuziasm şi mirare tinerii ţintaşi îţi par lucruri la mintea cocoşului, şterse... O placă de patefon ce mereu o asculţi de la capăt... aceeaşi şi iar aceeaşi.

Sîngele lui odată aşa de iute şi cu muşchii de oţel călit, îngenunchiaţi doar în faţa Dianelor impulsive, atît de zvelte, pe cît anii le făceau mai frumoase, cu cismuliţe de lac şi mănuşi de antilopă să nu le zgîrîie spinii şi să le ciupească ţînţarii, unde mai sînt ele azi?

Moşneagul de acum priveşte ca într-o ciudată apă, spre acel zvelt tînăr de odinioară, alături de o lume cu totul alta şi care forfoteşte în jurul lui, desprinzîndu-se uşor şi luînd viaţă ca o lumînare de la altă lumînare. Crîngurile tinereţii lui erau parcă şi ele mai înalte şi mai verzi decît cele de azi. Miriştile de grîu trecute la secere de mînă, erau mult mai bogate decît cele de azi, urcînd uneori pînă la brîu. Păsăretul puşcaşului sărea din toate colţurile, el neavînd decît greutatea alegerii şi menajarea cartuşelor.

Toţi oamenii aceia din vechime, i se arătau parcă mai cuviincioşi, mai plini de bun simţ şi respect, locurile chiar ele erau mai tăcute, mai ferite de zgomotul fierăriilor: tractoare, batoze, combine, secerători.

Simţea şi mirosul hainelor, fumul de stînă cu care atunci se culca. Îşi amintea atît de clar de ciobănaşul roşcovan, cu părul creţ, cînd îi anunţase parcă speriat că numai la o aruncătură de ciomag, de la marginea „stăoinei" păştea liniştit o namilă de ţap sălbatec, cît măgarul de mare... Somnoros, sărit de sub cetini, pînă să regleze cătarea i-a trebuit să se tîre pe burtă, pînă în sfîrşit să zărească ţapul, fără ca el să-l fi simţit.

Pe zarea încă fumurie, nu i se profila decît gîtul din cînd în cînd, printre cetinile în parte uscate. Trebuia în adevăr matinalul joc al luminii alunecătoare, cînd pe coarnele ţapului, cînd pe rămurelele uscate ale bradului, cetini sub care păştea o iarbă crudă şi proaspătă.

Cînd socoti distanţa suficientă spre a-l putea răsturna îngenunche încet şi cu băgare de seamă, apoi, proptîndu-şi carabina cu ochian de palma stîngă, bine fixată în umărul drept, apăsă nervos pe trăgaci.

După ce focul trăzni sub o găluşcă de fum, nu zări totuşi ţapul căzînd. După o aruncătură vioaie spre cer... dispăru, dar sub linia vederii ţintaşului, el se prăbuşi inert la pămînt. Nu ştia exact ce se putuse întîmpla, dar o intuiţie a vînătorilor încercaţi, îi spunea că ţapul trebuie să fi fost izbit mortal după reflexul saltului.

La rîndu-i, cu o aşa de mare furie sări atunci din loc, cu atîta nerăbdare se repezi spre fundul văii de sub bradul căzut şi unde bănuia lighioana căzută, încît împiedicîndu-se într-un suplu vrej de mur, căzu la rîndul lui în toată lungimea trupului rupîndu-şi inelarul de la mîna stîngă şi care şi azi îl mai supără cînd strînge pumnul.

Cu el doar răsucit, dar scrîşnind de durere, se duse totuşi să identifice ţapul pe care repede l-a descoperit zăcînd inert sub trunchiul unui molid, cu superbele coarne blonde prinse de o cetină uscată. Sălbăticiunea avea doar un singur fir de sînge roşu la colţul buzelor, ce acum se închegase.

Coarnele fuseseră fără îndoială cele mai bune ce reuşise să le colecţioneze în viaţa lui de pătimaş vînător de munte.

Mai dincolo... mai aproape de tavan, începea frumoasa colecţie a cîrligilor de capră neagră. Erau multe trofee şi fiecare, se înţelege, îşi avea legată de el o poveste a lui, de care se împletise o viaţă de om sănătos, trăită în multiple peripeţii.

Mai greu totuşi de colecţionat fusese acelea de ţap negru, dar tînăr, şi care încheiau rîndul de sus.

L-a ucis în munte, după o furtună scurtă dar de pomină, în buza unei stînci strălucitoare ca argintul. Cu greu trecuse cele patru ore de cînd stătea în ţiitoare, fără însă să poată avea vreun semn de viaţă de la semeni. După ce în tîrziu de octombrie vremuise puţin spic de zăpadă, cerul înspre miazănoapte începuse să devină negru-vînăt, asemenea unor cremene de gîrlă aduse vara de marile puhoaie. Din piscurile zaristei înalte de piatră, aripi întunecate de nori începură să se sfîşie ameninţătoare ca aripile unor uriaşi vulturi, ce vor între ei să se nimicească cu ghearele ascuţite. Nu trecu prea mult timp şi boabe reci de apă începură să-i biciuiască faţa. Un uragan năpraznic se deslănţui dintr-odată, măturînd faţa muntelui drept spre el. Acum totul se pleca şi se rostogolea în faţa lui, deslănţuind un vuiet sinistru...

Era voinic şi tînăr, plin de mult curaj, dar pentru prima dată în viaţa lui încerca printre aceşti inospitalieri colţi un astfel de prăpăd. Cărările îi erau complet necunoscute. Singurul lucru de care îşi mai aducea aminte, era că postul lui era pe ridicătura cea mai înaltă a muntelui ce străpungea văzduhurile ca o măsea enormă de bazalt.

Ce îi părea mai ciudat era faptul că o dată ce furtuna se înteţea din ce în ce mai mult, o pîclă rece şi deasă, creştea din adîncuri.

Cînd reuşi să se dezmeticească mai bine, văzu în faţa lui măreţia unui soare uriaş, decorat jur-împrejur de panglici roz şi rubine întunecate, tîrînd totul după el sub pămînt. Începu să se pipăie febril ca să poată descoperi rănile eventual sau vreo fractură în urma rostogolirilor peste bolovani şi pietre cu violenţa furtunii. Constată însă că numai un picior sub rotulă era jupuit aproape pînă la os, sîngerînd din abundenţă. După ce cu greutate sfîşie o batistă mare să poată opri hemoragiile, porni şchiopătînd, cu o prăjină în mînă şi arma la umăr pentru descoperirea plaiului cel mai apropiat. Cînd cu hainele ude şi tremurînd de oboseală, bîjbîia prin misterul singurătăţilor montane, deodată i se păru că mişcă sub el la vreo sută de metri spinarea păroasă a unei capre negre. Carabina — căreia îi schimbă doar butonul închizător — căzu deodată la ochi în mod reflex, şi deci nu-i mai rămînea decît s-apese pe trăgaci. Spaima şi oboseala îl făcură să procedeze cu tot calmul, ca un adevărat om al pădurilor.

Văzu atunci numai o clipă ţapul luînd în fugă precipitată direcţia spre cea mai adîncă dintre prăpastii şi ieşind din purpura unui nouraş; apoi nu-l mai văzu deloc...

După această scenă nu-şi mai reaminti decît de ochii mari şi blînzi ai colegului său de şcoală primară... doctorul L. de azi şi care se deschideau miraţi deasupra feţei lui ca înaintea unui mare miracol. Îl strîngea în braţe ca pe un copil pierdut şi regăsit, iar cu o altă mişcare desfunda gura de rom de la cingătoare, îndemnîndu-l cu glas poruncitor să mai soarbă un gît...

Se lumina binişor de ziuă, cînd zări un ţap negru enorm atîrnînd de uşa cea mare a stînii, care acum indiferent la oricare suplicii, lăsa să-i cadă de pe el pielea sub cuţitaşul de argint înflorat al pădurarului şi vigilentului paznic de atunci, Beja, al tot ţinutului vast al Oboarelor-Mari.

Vînătorul bătrîn, în haine ponosite şi uzate, purtînd în mîini un nedespărţit toiag, se preumblă agitat de-a lungul camerilor lungi, în căutarea altui culcuş mai moale.

Ieri, fără de voie, l-am surprins într-un somn adînc alungit pe sofaua lui de pluş verde cu ziarul la picioare. Obosit mereu, ca şi stăpînul lui, Pic îl veghea aşteptînd semnul plecării la vînătoare, ce nu mai sosea decît în amintiri.

Dar cartea cea mare, cartea întîmplărilor celor mai minunate şi pe care cu evlavie o citeşte în fiecare seară, sînt pereţii albi ai chiliei lui cu ciudatele trofee de mamifere şi păsări furate singurătăţilor acestui pămînt din tainiţele cele mai nebănuite. Ea doar îi dădea speranţa unui cît mai apropiat Paradis al vînătorii, dintr-o lume mai vie şi mai curată.

Şi astfel, în apus, cu părul lui de omăt, prin visul care tot mai puternic îl învăluie, bătrînul în care totuşi mai pîlpîie vechea patimă, vînează şi acum, vînează mereu, pe un teren al amintirilor, dar pe care nu mai apare niciodată funesta tăblie: VÎNĂTOAREA OPRITĂ!

Prin fereastra întredeschisă, doar gîştele tomnatice se mai aud la mici intervale gîrîind, cu chemări duioase şi nostalgice. Trec, cum toate pe acest pămînt, chemînd la viaţă alte generaţii de pătimaşi vînători, care şi ele se vor stinge în negura uitărilor veşnice, o dată cu silueta de neuitat a lui moş Rozin, starostele vînătorilor din micul orăşel.

Mihai MOŞANDREI

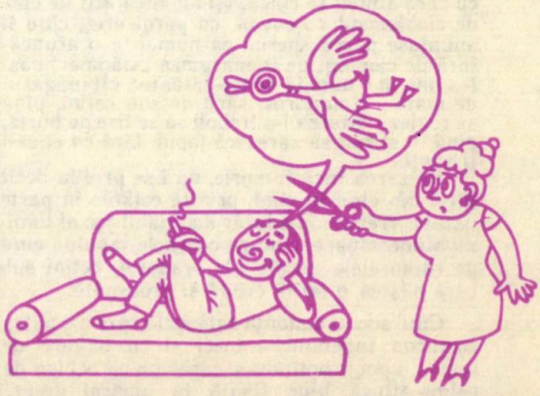

ȚÎNȚARII NOȘTRI

cei de toate zilele

CU UNDIȚELE ÎN FAȚA, liniștit și mulțumit de bogăția zilei trecute, privești, prietene pescar, încîntat soarele ce coboară încet, schimbîndu-și culoarea și mîngîind pămîntul cu raze blînde ce-ți ating obrajii ca puful fin al păpădiei.

Nu te înduri să pleci, deși întunericul se apropie cu valurile lui de umbre și de... țînțari. Cînd, în sfîrșit, te-ai hotărît și începi să strîngi calabalîcul bîjbîind, este prea tîrziu: un bîzîit infernal te înconjoară și în zadar încerci, cu ambele mîini, să alungi micile bestii translucide, lungi de 6 mm, în timp ce-ți cauți drumul spre casă, spre adăpost. Dar drumul e lung:/„Și te poartă sub escortă/ O cohortă/ De țînțari subțiri în glas/ Înzestrați la cap c-o sculă/ Minusculă/ Cu pretenție de nas...“/.

Cohorta asta de țînțari, mai precis de femele-țînțar, se mișcă în toate direcțiile cu o extraordinară agilitate, planînd, dîndu-se peste cap, accelerînd sau încetinind brusc, zburînd pe spate, într-o parte și chiar înapoi și scăpînd, aproape întotdeauna, printr-o mișcare dibace, de perechea de palme cu care vrei să le strivești. Cu agilitatea-i cunoscută, se spune că țînțarul se strecoară, în zbor, printre picăturile de ploaie ce cad din cer, fără să se ude....

Degeaba alergi, degeaba încerci să te pierzi prin hățișuri, femela-țînțar te găsește și în întunerecul cel mai adînc. Chiar dacă ochii n-o ajută, pentru că nu vede noaptea ca pisica sau cucuveaua, organele sensibile la umiditate, căldură și substanțele chimice din transpirație, așezate pe cele două antene și pe cele trei perechi de picioare, o îndreaptă cu precizie spre tine, victimă sigură. Zburînd în zig-zag, se apropie și-atunci auzi bîzîitul provocat de bătaia aripilor și de vibrația mușchilor puternici ce le pune în mișcare. În acele momente, aripile-i bat de cel puțin 250 de ori pe secundă.

Ajunsă lîngă tine însă, s-ar putea ca mirosul să-i... displacă și-atunci trece la un vecin sau la o vecină! Totul depinde de reacțiile chimice ale corpului tău, de substanțele pe care le elimini prin transpirație, de mirosul acestora.

Dar să presupunem că te place. Ți se așază delicat pe corp fără să o simți, pentru că are o călcătură extraordinar de ușoară. La una din specii, din regiunile tropicale și pînă în nordul înghețat, femela-țînțar este atît de ușoară, că se poate așeza pe pînza de păianjen fără ca gazda s-o simtă.

Cum spuneam, iat-o așezată pe nesimțite pe pielea ta și pregătindu-se de masă. De sub ochi, i se ivește acum, acul atît de subțire și de sensibil, dar, în același timp, atît de precis și de complicat. Pare surprinzător, dar acul include nu mai puțin de șase .instrumente: două tuburi, unul salivar și altul de alimentare, înconjurate de două mandibule ascuțite și de două scalpele cu dințîi ca de fierăstrău. Toate șase sînt îmbrăcate într-o teacă ce le protejează pe întreaga lungime.

Echipată cu această sculă de temut, femela-țînțar se pune pe treabă și,dintr-o mișcare îți înfige acul în epidermă pînă în rețeaua capilară a vaselor de sînge, la o adîncime cît firul tău de barbă neras de două zile. Nimerind într-unul din minusculele vase, începe pomparea prin tubul de alimentare, pînă cînd întregul său abdomen devine o bășicuță umflată și roșie. Pare simplu, dacă ar fi numai atît, iar tu nici n-ai ști, pînă la urmă, aproape nimic din ce ți s-a întîmplat. Din nefericire pentru tine, însă, mama-natură a înzestrat-o pe nesățioasa femelă-țînțar cu un mecanism suplimetar, care o ferește de eventuale neplăceri. Pentru că sîngele tău poate coagula, iar prin coagulare se îngroașă și-i înfundă canalul de alimentare, atunci, prin celălalt canal, de salivare, pompează salivă ce conține substanțe anticoagulante; păstrează sîngele fluid, permițîndu-i să treacă lesne în abdomenul agresoarei. Ea nu are neplăceri, dar tu, victima înțepată, păstrezi în epidermă puțină salivă, care îți dă mîncărimea sîcîitoare pe care cunoscută și de care te scarpini, mai, mai sa-ți rupi pielea. La unele specii din regiunile tropicale, calde și mlăștinoase din Africa, America de Sud și Asia, saliva conține paraziți ce dau omului paludismul (țînțarul anofel), virusul febrei galbene, al hepatitei sau al encefalitei.

După ce s-a săturat, femela-țînțar se îndepărtează, zburînd ca un avion prea încărcat, fără să se sinchisească de necazurile pe care le lasă în urmă. Ea știe că acum trebuie să se odihnească, oriunde, pe →

un zid sau pe o frunză, şi digerînd picul de sînge sustras, să poată da naştere la sute şi sute de ouă. Pentru ele, pentru generaţia viitoare, o mamă, femela ţînţarului, cu un curaj inconştient se apropie singură sau în stoluri de omul care o poate strivi în orice moment.

Dar dacă nu e apă? Dacă e secetă sau dacă e frig? Nici o problemă, pentru că ouăle sînt rezistente, în unele cazuri putînd supravieţui chiar cinci ani pe pămînt uscat, în frig, pînă vine o ploaie bună, caldă, care le face să eclozeze. Şi noile generaţii de ţînţari pornesc la drum, în căutarea victimelor. Şi nu numai oameni, pentru că din cele 2 700 de specii de ţînţari, unele preferă sînge de elefant, altele de şoarece sau chiar de broască ţestoasă. Iar unele femele se delectează cu sucul furnicilor!

Ţînţarii comuni, de pe meleagurile noastre, ne preferă însă pe noi, pe tine, pe mine, oriunde, ne găsesc, pe baltă, pe cîmp, pe stradă sau chiar în casă. Şi ştim bine că într-o bună zi, oricît ne-am feri, tot o să fim înţepaţi. Şi-atunci, să tamponăm locul cu alcool de 90°, care calmează, în orice caz mai bine şi fără urmări, decît scărpinarea furibundă.

Iar dacă împinşi de pasiunea devoratoare a pescuitului, îi înfruntăm în ţinuturile lor favorite, să-i păcălim puţin, vizitîndu-i primăvara şi mai ales toamna, cînd încă n-au apărut sau cînd, încet, prind să dispară. Pentru că toamna, cum spune şi Topîrceanu: Un ţînţar nervos şi foarte / Slab de constituţie/În zadar vrea să ia parte/ Şi el la discuţie/".

Iar în lunile toride de vară, să ne potrivim orele de pescuit în aşa fel, încît să fim pe baltă în perioada în care ţînţarii alungaţi de lumină şi toropiţi de căldură aşteaptă, retraşi în stuf, să vină răcoarea serii spre a porni la vînătoarea lor nocturnă. Şi să nu uităm acasă produsele speciale contra ţînţarilor pe care le putem cumpăra din comerţ, şi cu care să ne ungem faţa şi mîinile, expuse mai mult. Sînt folositoare pentru că resping ţînţarii, perturbîndu-le simţurile şi împiedicîndu-i să înţepe.

Cu timpul însă, dragul meu prieten pescar, vei începe să te obişnuieşti şi să consideri că o înţepătură, două de ţînţar nu te poate opri din drumul spre cucerirea trofeului capital.

Din păcate, însă, de multe ori, chiar în casa ta, la oraş la bloc, un ţînţar adus de mirosurile atrăgătoare ale tale sau ale soţiei, intră pe fereastră, înţeapă şi apoi, ascuns undeva, îşi dezvoltă ouăle şi le depune oriunde găseşte puţină apă, în bucătărie, în baie, în pivniţă sau pe balcon, pe fundul unui vas uitat, al unei cutii de conserve sau într-o anvelopă veche de maşină. Şi ouăle dau naştere, în cel mult o săptămînă, la sute şi sute de larve, care devin pupe, apoi ţînţari, apoi...

Vezi deci ce puţin îi trebuie unui ţînţar să se înmulţească şi cu ce mijloace simple am putea evita o invazie de femele-ţînţar, dornice de sînge, în casa noastră!

Puţină ordine, puţină curăţenie, puţin dezinfectant!

Şi acum, pescarule drag, fratele meu de suferinţă, potriveşte-ţi ceasul să te scoale din nou mîine dimineaţă la ora 3, că doar eşti în vacanţă, strecoară-te sub pătură şi, în gîndurile tale, înainte de a te fura somnul, nu-mi purta pică dacă te-am tulburat cu vorbele mele. Pentru că şi ţînţarul face parte din viaţa noastră de pescar, împreună cu ciulinii, cu lipitorile, cu noroaiele, ploaia şi vîntul, cu cizmele sparte şi acele pierdute, dar şi cu peştele cel mare şi puternic ce ne aşteaptă mereu acolo, în gropanul din mijlocul bălţii.

Şi-apoi, trebuie să ne socotim norocoşi, pentru că, în alte părţi, sînt ţînţari ale căror femele înţeapă numai ziua. Şi te-ai întrebat cînd prind peştele pescarii de acolo? Noaptea? După apusul soarelui? Nu se poate! E interzis...

T. IONESCU

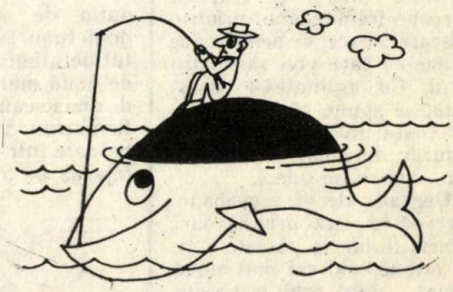

ORIZONT CHINOLOGIC

RASA DE CÎINI PREFERATA DE vînătorii cehoslovaci este bracul german cu păr scurt — 40.000 de exemplare din cei 90.000 cîini de vînătoare înregistraţi! Potrivit reglementărilor vînătoreşti cehoslovace, la vînătorile colective de vînat mic prezenţa unui cîine este obligatorie la fiecare cinci vînători, însă numai a unui cîine care a trecut cu succes examenele de calificare. Selecţia extrem de severă a cîinilor se face prin trei concursuri: de primăvară, ce comportă 8 probe, de toamnnă, cu 16 probe, şi numai după trecerea cu succes a acestora cîinele este admis la examenul de „universalitate", care durează două zile, comportînd 28 de probe. După părerea unanimă, acesta este *cel mai greu examen chinologic din lume,* cerîndu-se candidatului calităţi extrem de variate şi adesea... contradictorii. Iată, pentru exemplificare, unele din probele cele mai spectaculoase: pentru căutarea vulpii doborîte se prepară o pistă de 400 metri, întreruptă în două locuri, pe care a fost tîrîtă o vulpe moartă şi pe care cîinele trebuie să o aporteze — sărind şi un gard — în termen de 10 minute, orice întîrziere avînd drept consecinţă eliminarea din concurs. Sau căutarea căpriorului împuşcat: acesta este tîrît în teren variat: desişuri etc., pe o pistă de 400 metri pe care se lasă, la fiecare 10 metri, cîteva picături de sînge; pe trei sferturi din această pistă cîinele este condus de stăpîn cu o lesă de 10 metri lungime, apoi este lăsat liber, urmînd să descopere căpriorul. Cînd îl găseşte, el trebuie fie să rămînă lîngă piesă lătrînd mereu pînă la sosirea stăpînului său, fie să se întoarcă să-şi ia lesa şi să-şi conducă stăpînul lîngă căprior. Cea mai epuizantă probă este însă lucrul la apă, unde cîinele trebuie să caute în păpuriş o raţă aripată. Conform regulamentului cîinele trebuie să lucreze în apă adîncă şi noroioasă timp de 20 de minute fără întrerupere şi fără a veni la mal. De asemenea, pînă la 50 de metri de ţărm el trebuie să se lase dirijat numai prin gesturile stăpînului de pe mal. Cum spuneam, cîinelui i se mai cer, de asemenea, aptitudini contradictorii, astfel: în cîmp trebuie să areteze ferm vînatul şi să-şi aştepte stăpînul pentru a-l sălta la comanda lui, săltarea înaintea comenzii sau alergarea după vînat antrenînd eliminarea din concurs; dimpotrivă, cînd sînt puşi să facă singuri o goană în pădure sau în teren acoperit, cîinii trebuie să ridice imediat vînatul întîlnit şi, lătrînd, să-l dirijeze spre linia unde aşteaptă vînătorii. Dacă în această situaţie cîinele ar areta vînatul, el ar fi eliminat din concurs. Cîinele mai trebuie să manifeste o agresivitate marcată faţă de toţi dăunătorii — şi mai ales faţă de cîinii şi pisicile hoinare — pe care trebuie să-i şi aporteze, problemă cinegetică importantă, fiindcă numai în Moravia se combat cca. 250.000 asemenea dăunători pe an...

Se cer, deci, cîinelui un talent şi un discernămînt deosebit, iar dresorului multă competenţă şi răbdare, constatîndu-se că pregătirea unui cîine pentru examenul *de universalitate* necesită între 600 şi 700 ore de muncă. Acest „capital-muncă" nu este însă investit decît în acei căţei care, avînd deja 4-5 luni şi dresajul de cameră pus la punct, sînt lăsaţi, pentru prima şi ultima oară în viaţa lor, să-şi facă de cap într-un teren foarte abundent în vînat: fazanerie etc., alergînd şi căutînd în voie, fără a primi vreo indicaţie sau vreo observaţie de la stăpîn; este aşa-zisa probă, foarte importantă, *de aptitudine.* Dacă ei îşi manifestă cu acest unic prilej un entuziasm nestăvilit, înseamnă că merită a se munci în continuare cu dînşii. În caz contrar (tipul căţelului care, în această situaţie, nu se deslipeşte de stăpînul său) ei nu vor fi păstraţi ca reproducători de valoare, fiind preferabil a se renunţa la dresajul lor în continuare, ştiut fiind că singurul lucru pe care un cîine nu-l va putea învăţa este tocmai pasiunea pentru vînat...

(C.N.)

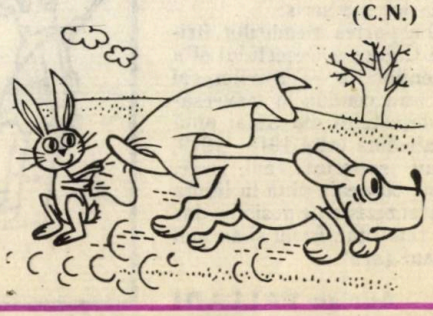

ELOGIU CAILOR

CA ŞI ALTOR ANIMALE, omul a ridicat monumente calului, ca recompensă pentru o serie de servicii aduse.

Se cunosc astfel monumente aduse cailor căzuţi în războaie sau celor sacrificaţi în scopuri ştiinţific-medicale (monumentul de la Institutul Behring — R.F.G.).

Monumentul ridicat la Sidney în memoria cailor Waler are o istorie care se confundă cu însuşi destinul acestei rase australiene, astăzi crescută în efectiv destul de restrîns.

Rasa Waler a fost creată în Australia secolului XIX, avînd la origine animale aduse din Lumea Veche, de sînge spaniol, ulterior arab şi pur-sînge englez. Selecţia a fost orientată în direcţia formării unui cal de şa, curajos, rezistent, cu talia în jur de 1,60 m, destinat cavaleriei britanice din India (cavaleria indigenă din India, cu călăreţi mai puţin masivi, folosea rase locale, precum Kathiawar).

La începutul primului război mondial, peste 120.000 cai Waler au plecat să lupte în India, Africa de Nord, Orientul Apropiat şi Europa. După război, caii supravieţuitori n-au putut fi repatriaţi în Australia din cauza carantinei veterinare severe, instituită după modelul englez.

Un mare număr de cai Waler au fost sacrificaţi din ordinul guvernului. Pe monumentul ridicat la Sidney în memoria lor s-a scris:

„Din partea membrilor Brigăzii Călare a Deşertului şi a prietenilor lor — bravilor cai care i-au condus la traversarea deşertului din Sinai pînă în Palestina între 1915—1919. Ei au suportat răni, sete, foame, oboseala pînă la limita oricărei rezistenţe posibile, dar n-au renunţat. Ei nu şi-au mai revăzut ţara".

Adrian PALLADI

SCURTE

Învăţătoarea cere copiilor să imite glasul animalelor. Ionel latră, Ana miaună, Gigel rage, numai Marius tace mîlc.

— Ce-i cu tine, tu nu ştii să imiţi nici un animal? întreabă învăţătoarea.

— Ba da, eu imit peştii!

●

Un reumatic cumpără trei broscuţe şi le pune într-un borcan, cu scopul de a nu fi nevoit să asculte prognoza nesigură a Institutului Meteorologic.

— Dar de ce trei, cînd era suficientă una? îl întreabă un cunoscut.

— Am luat trei, ca în cazul unei prognoze nesigure să se pună de acord prin jumătate plus una...

●

Brown închiriază o barcă cu motor şi pleacă la pescuit. Ajuns în larg, îl întreabă cu îngrijorare pe barcagiu:

— Într-adevăr, în acest loc apa are o adîncime de o mie de metri?

— Nici vorbă! răspunde zîmbind barcagiul. Maximum o sută.

— Slavă cerului, oftează uşurat mr. Brown. Ştiţi, eu nu ştiu să înot...

Doi începători pleacă la pescuit pe mare. Ajunşi în larg, sînt învăluiţi pe neaşteptate de o ceaţă deasă şi nu se mai pot orienta.

— Sîntem pierduţi, exclamă cu spaimă pesimistul.

— Nici vorbă, îl liniştеşte cel optimist. Orientarea este un lucru elementar: n-ai învăţat la şcoală că în partea unde pomii au muşchi este Nordul?

●

Doi pescari sportivi pescuiesc la copcă, pe ger şi vînt. La un moment dat, unul dintre ei:

— Acuma sînt minus 7 grade. Dacă pînă la minus 9 grade nu muşcă, strîng şi plec la autobuz!

●

Învăţătorul: „Gigel, ai putea înşira şapte animale pe care le-ai văzut în grădina zoologică?"

Gigel: „Da! cinci tigri şi doi elefanţi!"

(culese de Bela Gaboş)

SCURTE

În accidente cauzate de impactul cu conductele electrice din lungul coastei Olandeze, anual își pierd viața peste 400 păsări pe kilometru de conductă.

●

Pentru a stabili valabilitatea unor afirmații făcute de unii biologi (contestate de constructorii unei conducte electrice de înaltă tensiune), în Olanda s-au întreprins cercetări amănunțite: pe un parcurs de numai 2850 metri și o lățime de 150 metri, efectuîndu-se două controale pe lună, în decurs de patru ani s-au găsit un număr de 2968 păsări moarte, aparținînd la 73 specii diferite. Speciile cele mai frecvent accidentate au fost lișița: 522; rața mare: 490. Acest număr mare de victime nu reprezintă totuși decît o parte dintre păsările accidentate.

●

Plasînd 100 cadavre de graur marcate sub două conducte electrice de cîte doi km lungime, după numai 24 ore, 71 dintre ele au dispărut iar după alte 24 ore n-au mai putut fi găsite decît 8 cadavre. Ciorile și mai ales vulpile frecventau cu regularitate aceste trasee, adunînd fără osteneală hrana îmbelșugată oferită de funesta capcană.

●

În urma unui deceniu de cercetări, ornitologii olandezi au ajuns la concluzia că prin lovirea firelor electrice de înaltă tensiune, mai puțin prin electrocutare, în lungul celor 4300 km conducte principale ale țării își pierd anual viața în jur de un milion de păsări.

●

Începînd de la viteze ale vîntului de peste 18 km pe oră, albatrosul poate parcurge în zbor planat distanțe de zeci și sute de kilometri.

●

Albatrosul planează fără probleme, chiar și contra vîntului, în timpul unor furtuni cu viteze ale vîntului între 125—150 kilometri pe oră.

●

Viteza cu care plonjează pelicanul brun — o specie marină — atinge 65 km/h, deci exact 18,06 m/s, ceea ce-i permite să atingă o adîncime medie de 1,5—2 metri.

●

Corbul de mare plonjează după pradă, în medie, de la înălțimi de apoximativ 16 metri, atingînd în picaj, la impactul cu apa, viteze ce pot trece chiar de 110 km/h, deci nu mai puțin de 30,56 m/s. Datorită formei perfect hidrodinamice a corpului, trecerea din aer în apă nu prezintă pentru specie nici un fel de probleme; mai mult chiar, în urma vitezei mari, corbii de mare se pot scufunda la adîncimi de 20—25 metri.

Peter WEBER

HORA pelicanilor

CEI CE TRĂIESC ÎN Delta Dunării se pot numi fericiți, și sînt întradevăr așa dacă au văzut, o dată în viață, roata pelicanilor cînd își învață puii să zboare. Lecția de zbor e o adevărată horă în strictul sens al cuvîntului.

Era în ziua de 13 august 1983 și de la orele 9 pînă la orele 14, într-o zonă situată între Canalul Ceamurlia și Canalul Pardina, în imediata apropiere a unei păduri de plopi, am fost martor la această neobișnuită lecție de zbor.

Pelicanii evoluau în mai multe hore imense, se strîngeau și se desfășurau ca o uriașă piramidă ale cărei fețe se întorceau în soare asemenea filelor unei cărți enorme.

Se știe că pelicanii își învață puii să zboare în zone greu accesibile, departe de așezările omenești de parcă ritualul trebuie ascuns de ochi indiscreți. Uneori, pescarii ce ies în larg la pescuit sînt martorii acestui spectacol de obicei o dată sau de două ori în viață.

În ziua aceea de august am fost într-adevăr fericit. Pelicanii evoluau într-o zonă populată, în care lucrările agricole erau în toi, unde utilajele grele executau lucrări de hidroameliorații.

Ceea ce a urmat timp de patru-cinci ore ține de vis și nu de realitate. Uitasem de scule și de pești. Priveam fascinat și uimit în același timp.

Pînă seara, totuși, în juvelnicul meu străluceau argintul cîtorva carași și roșioare.

Ion VÎRTEJEANU

IN MEMORIAM

PUBLICISTUL ŞI SCRIITORUL

IONEL POP

VINERI 1 FEBRUARIE 1985, pămîntul sfînt al Blajului, oraşul în care a luptat pentru drepturile românilor asupriţi din Transilvania Ion-Inocenţiu Micu-Klein (1692—1768) iar în mintea lui Gheorghe Şincai (1754—1816) a înfrunzit ideea scrierii *Hronicii,* unde au visat o naţiune liberă, mare şi puternică, Avram Iancu, Alesandru Papiu Ilarian, Simion Bărnuţiu, Timotei Cipariu şi toţi reprezentanţii poporului român veniţi de pe plaiurile transilvane, muntene şi moldave la Marea Adunare de pe Cîmpia Libertăţii din 3/15—5/17 mai 1848, pămîntul pe care l-a bătătorit, o clipă, în 1866 Mihai Eminescu, cel care a nemurit cetatea cu metafora „Mica Romă", iar Ioan Micu Moldovan (Moldovănuţ — 1833—1915) îi ţinuse aprinsă torţa gloriei, pămîntul sfînt al Blajului, aşadar, primea, în ziua aceea de februarie cumplit de geroasă, într-una din raclele lui, trupul neînsufleţit al lui *Ionel Pop.* Îşi luau rămas bun de la el, în dangătele clopotelor catedralei, nepoata Dana, prietenii veniţi din Baia Mare, din Sibiu, din Gherla, din Cluj-Napoca, din Bucureşti, vînătorii din Blaj care îl aşteptaseră în frig şapte ore să-i cuprindă sicriul şi să-l poarte pe braţe, ca semn de preţuire şi solidaritate a tagmei, îşi lua rămas bun mulţimea oraşului care stătea, hotărîtă să înfrunte gerul, să asiste la ceremonia funebră.

Moartea celui care se culca întru eternitate în pămîntul Blajului fusese anunţată în ferparul din ziarul *România liberă* din 29 ianuarie: *„Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România anunţă, cu nespus regret, că în ziua de 27 ianuarie 1985, s-a stins din viaţă, la Bucureşti, scriitorul IONEL POP, născut la 24 noiembrie 1889, la Gherla (Cluj)".* Tot Uniunea Scriitorilor al cărui membru era, i-a ajutat familia să-i ducă trupul inert, într-o zi cu ger năpraznic şi cu viscol, din Bucureşti pînă în cetatea situată la confluenţa Tîrnavei Mici cu Tîrnava Mare, unde urma să-şi doarmă somnul de veci în cimitirul „Bisericuţa Grecilor", alături de înaintaşii din a căror stirpe se trăgea: Timotei Cipariu, Alexandru Sterca-Şuluţiu, Ioan Micu Moldovan, Axente Sever, Ioan Rusu, Ioan Flipan şi alţii.

Aproape 96 de ani i-au luminat ochii lui Ionel Pop lumina zilelor. O viaţă lungă, cu bucurii adevărate, dar şi cu tristeţi şi dureri cumplite.

Bucuriile, cum mă lăsa să înţeleg în mult puţinele noastre întîlniri, le-a trăit cu simţăminte de cumpătare şi de înţelepţi; tristeţile şi

Pe Valea Frumoasei...

durerile — cu demnitate.

Dar nu despre aspecte ale biografiei lui Ionel Pop voi vorbi în paginile ce urmează. Voi încerca un crochiu privindu-l pe publicistul şi scriitorul care a fost. Mai exact spus, o succintă fişă bibliografică ce va trebui apoi mereu şi mereu comentată.

Debutul publicistic al viitorului scriitor şi credincios slujitor al Dianei a avut loc înainte de 1918, cum menţiona într-o notă biografică întocmită la 12 martie 1984. Într-o altă notă similară, anterioară, preciza chiar anul debutului: 1908, în cotidienele *Românul* din Arad şi *Lupta* din Budapesta. Imboldul ziaristic l-a găsit în problematica de ordin politic şi social ce preocupa tinerimea română din Transilvania acelor ani: relevarea virtuţilor românilor, vechimea şi dreptul lor sacru asupra pămînturilor strămoşeşti, pe care aţii străine le cupriseseră prin torţă brutală ori fuseseră colonizate

pe ele din mila vreunui rege temător de revoltele autohtonilor sau de năvălirile „de dincolo de păduri", adică din sudul şi estul Arcului Carpatic. Articolelor politice li s-au adăugat curînd reportajele cu tematică mai variată, acestea văzînd lumina tiparului în ziare ca *Revista politică şi literară*, *Patria* sau *România nouă*. În perioada de după 1918, Ionel Pop aborda în publicistică subiecte ce derivau dintr-o situaţie social-politică şi naţională schimbată în raport cu cea de dinaintea desăvîrşirii unităţii statului naţional român. Prevalau teme şi idei ce i se impuneau conştiinţei omului politic ce devenise între timp doctorul în drept din 1911, după studii de specialitate la Budapesta, Berlin şi Munchen. Îndeplinise sau îndeplinea funcţii înalt responsabile: secretar al Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia; ministru comisar pentru Ardealul eliberat; deputat în Parlament în mai multe legislaturi; vicepreşedinte al acestuia în 1940 etc.

În 1933, în activitatea de publicist a lui Ionel Pop a intervenit o „etapă" rîvnită: prin apariţia revistei *Carpaţii* i se concretiza o preocupare mai veche: tipărirea unui hebdomadar în coloanele căruia să-şi găsească loc, pentru prima oară în România la dimensiuni ample, problematica legată de vînătoare, pescuit, chinologie, ocrotirea naturii. Revista s-a menţinut vreme de 15 ani: 1933—1948. Publicau în ea vînători practicieni, cercetători ai faunei cinegetice, chinologi, ornitologi, pescari profesionişti sau amatori, oameni de ştiinţă din cele mai diferite domenii (naturalişti, geografi, filologi, istorici, jurişti, economişti) ocrotitori ai naturii, studenţi, învăţători, scriitori români sau străini. Cele mai variate profesii aşadar, reunite de o dragoste comună: pentru faună şi pentru conservarea mediului ambiant al acesteia. Sute şi sute de nume prestigioase şi-au pus semnătura lîngă cea a lui Ionel Pop (ce recurgea adesea la pseudonime ca *Junior*, *Nemo*, *Corax*) în paginile prestigioasei şi singuraticei reviste româneşti din Cluj. Dintre ele, amintesc doar cîteva: Ion Agârbiceanu, Demostene Botez, Al. I. Brătescu-Voineşti, Mihail Sadoveanu, Radu Stanca, Ştefan Bezdechi, Emil Pop, Al. Popovici Bâznoşanu, Valeriu Puşcariu, C. Rosetti-Bălănescu, Ştefan Augustin-Doinaş, Dumitru Aniţei...

După încetarea apariţiei revistei *Carpaţii*, tîrziu spre anii noştri, Ionel Pop a început să publice literatură sau articole de specialitate în reviste literare precum: *Viaţa românească*, *România literară*, *Luceafărul*, *Steaua*, *Transilvania* sau în alte ziare şi reviste ca *Ocrotirea naturii*, *Magazin*, *Veac nou*, *Flacăra*, *Vînătorul şi pescarul sportiv*, *România pitorească*, în *Almanahul vînătorul şi pescarul sportiv* etc. Numai cercetarea acestora, pentru a urmări evoluţia publicistului Ionel Pop din anii debutului pînă la senectute, presupune un travaliu aplicat şi pasionat, care cu vremea va fi, cu siguranţă, făcut. Tot aşa cum biografii îi vor citi şi studia cărţile, pentru a distinge talentul de scriitor al lui Ionel Pop şi savoarea limbii literare folosită de el în scrierile tipărite în ultimele decenii ale vieţii sale.

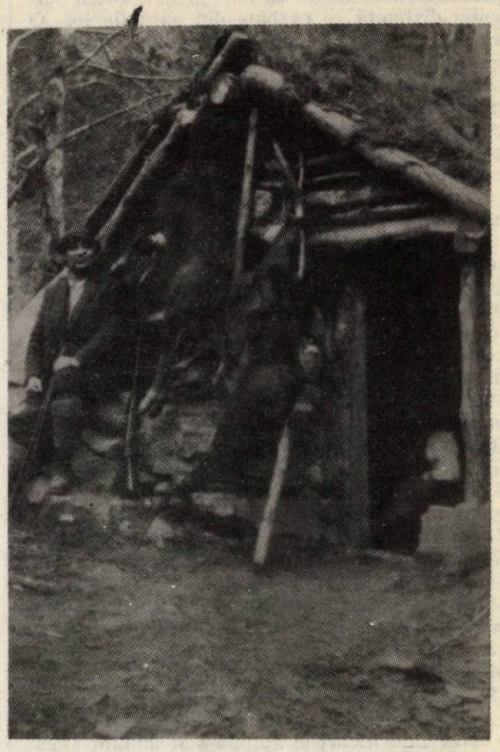

... în Făgăraş

În total, Ionel Pop a tipărit, începînd din 1956, 19 titluri, cărţi repede epuizate datorită conţinutului lor, renumelui autorului şi acurateţei scrierii. Primele trei, semnate — din motive conjuncturale — cu pseudonimul *I. Venator* — sînt monografii despre animale, ba una dintre ele — prima: *După focul de armă, 1956 (ediţia a II-a, 1960) — se înfăţişează ca un îndreptar* cu recomandări şi sfaturi referitoare la comportamentul vînătorului... după focul de armă, după ce animalul a fost răpus.

Celelalte două: *Capra neagră* (1957) şi *Vulpea* (1957), dincolo de valoarea ştiinţifică pe care o evidenţiază cu prisosinţă, sînt pledoarii calde pentru *personalitatea* animalelor prezentate, pentru înţelegerea faţă de comportamentul lor, pentru protecţia lor şi nedegradarea naturii în mijlocul căreia trăiesc. Lectura acestor cărţi convinge despre *omul de ştiinţă* Ionel Pop, ca şi despre prietenul devotat al animalelor, care a fost întreaga viaţă.

Acelaşi lucru se poate spune, de altfel, şi despre titlurile nenominalizate încă ale lui Ionel Pop, multe dintre ele fiind cărţi de beletristică.

→

Ele interesează și pentru valoarea literar-artistică de necontestat, pentru arta prozatorului, a povestitorului miruit cu har, pentru vocea singular-distinctă ce răzbate din paginile lor. O voce caldă, sigură, vibrînd emoționat și nostalgic atunci cînd se rostește despre frumusețea obiceiurilor mamiferelor și păsărilor, despre magnifica natură românească, despre oamenii cu sufletul mustind de sensibilitate, vînătorii și pescarii, care i-au fost neprețuiți tovarăși în multele lui „hoinăreli prin natură".

Care sînt aceste cărți a căror reeditare, măcar parțială, s-ar impune cu stringență?

Iată titlurile lor, alături de care fac și corectura necesară privind anul apariției unora dintre ele (prima ediție!), întrucît uneori acest an e trecut greșit în volumele care dau lista cărților de același autor. Eroarea, de fapt perpetuarea ei ar fi regretabilă, de vreme ce poate fi îndreptată cu efort minim... 1. *Din fauna noastră,* 1959; 2. *Întîlniri cu animale,* 1960; 3. *Hoinăreli prin natură* (în colaborare cu Demostene Botez), 1961; 4. *Instantanee din viața animalelor,* 1964; 5. *Pași prin lumea păsărilor,* 1965; 6. *Vînătorul și natura,* 1969 (cartea stă la pragul dintre exprimarea științifică și cea literară); 7. *Întîlniri neașteptate,* 1970; 8. *Mamifere din România* (2 volume în colaborare cu prof. Vasile Homei), 1973; 9. *De la urs la pănțăruș,* 1972; 10. *Îmi aduc aminte,* 1972; 11. *Vînători, oameni și ciini,* 1972; 12. *Poienița ielelor,* 1974; 13. *O palmă de rîu,* 1978; 14. *Un ochi ride, altul plînge,* 1981; 15. *Priviri în atelierul Naturii,* 1982; 16. *Văpaia,* 1984.

De la Ionel Pop au rămas cîteva manuscrise a căror valorificare editorială s-ar impune și ea cu stringență. E vorba de Evocarea *Ion Gota, În pragul umbrelor, Genius Loci, Din toamna 1918, Poeme de etică vînătorească.* A rămas apoi corespondența care, cercetată cu răbdare, ar putea releva fapte și informații de importanță documentară publică și particulară.

Cel care a plecat în lumea umbrelor în ziua de 27 ianuarie 1985 a fost o personalitate a culturii române, un om politic, publicist, avocat cu harul profesiei în sînge, scriitor, vînător de elită

Cu Mihail Sadoveanu, pozînd

cu prietenii mergînd de la paznicii de vînătoare pînă la Mihail Sadoveanu și Yves Auger. Viața lungă i-a prilejuit să fie martor al atîtor evenimente, pe care le-a trăit, s-a bucurat de ele ori a fost victima lor. În ultimii ani a fost căutat și admirat de reprezentanții tuturor vîrstelor, a fost cultivat pentru experiența de viață, pentru talentul literar și, nu în ultimul rînd, pentru dragostea statornică arătată mamiferelor și păsărilor noastre.

Ca scriitor l-au consacrat cărțile și cronicarii ce s-au referit la ele. Printre ei, glasul lui Șerban Cioculescu i-a proiectat dimensiunea într-o companie glorioasă: *„...Ionel Pop este autorul unor numeroase cărți (...) Statutul său de scriitor mi se pare de netăgăduit, deoarece, de la Mihail Sadoveanu încoace, marele lui prieten, nimeni nu a reușit să îmbine arta povestirii cinegetice cu vibrația simțirii, într-o formă proprie".*

E de datoria noastră să-i căutăm în scrieri noi și noi valențe și valori artistice, să demonstrăm în continuare locul lui proeminent între scriitorii care s-au consacrat, o viață, literaturii de inspirație cinegetică.

Valentin BORDA

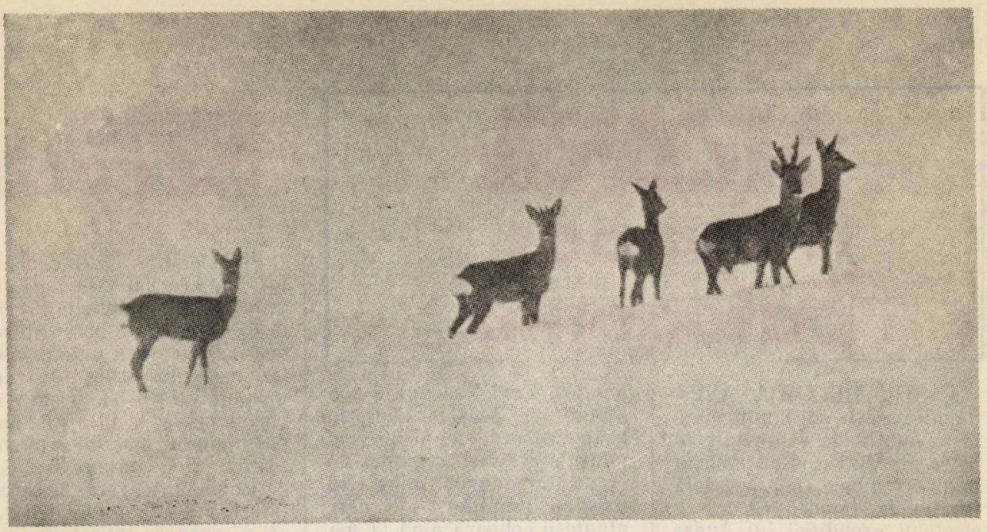

Iar ţapul era... căprioară!

O vară întreagă, pînă toamna, soţul meu „vînătorul" nu m-a slăbit cu plecările de acasă. Aşa începuse şi în al doilea an, dar...

Cum venea de la serviciu începea:

— Vezi că mă duc la Olăneşti să fac nişte observaţii la capre negre. Sau mă duc cu nişte tovarăşi la „Valea Împăratului" să vedem nişte ţapi. Sîmbătă mă duc la „Gîtul Boului" unde am văzut nişte rîmături de mistreţi.

Într-o zi, a spus că a fost la Ocnele Mari şi nu a mai putut să treacă pe acasă.

— Păi, bine, i-am spus — nici binoclul nu l-ai luat?

— Eu văd bine şi fără binoclu şi să mai ştii că am fost la nişte poieni vizibile de la marginea pădurii.

Să nu mai vorbim de recuperări şi de duminicile cînd lipsea mai toată ziua de acasă. Atunci mă punea să-i pregătesc bagajul din care nu lipsea puiul fript şi o fetească la treisferturi.

În altă zi, i-a scăpat un cuvînt şi am aflat că ar fi fost pe „marginea" lacului de baraj de la Goranu. L-am întrebat:

— Păi, sînt ţapi şi pe lac?

— Se duc şi ei aşa ca să bea apă şi tu nu ştii că mai sînt răţuşte, lişiţe...

— Şi poate şi alte păsărele, am completat eu. Bine, domnule, am spus în gîndul meu şi m-am hotărît să pun ceva la cale.

Într-o „liberă", văd că se pregăteşte cam dedimineaţă de plecare. Deabia venisem de la o petrecere de la Trăisteni. Încep să-l „observ" atentă. Mai întîi îşi pune în traistă tranzistorul, se încalţă cu pantofi şi ia pantalon de oraş cu „dungă bună". Hm, am zis, s-o fi ducînd pe undeva pe aproape. Se „face" că uită binoclul acasă. Nici tu puşcă, nici tu rucsac. Mă frămîntă nişte gînduri. Pleacă. O iau şi eu după el. Eram convinsă că nu se aştepta la aşa ceva. Credeam că merge la Bujoreni, dar pînă să ajungă la Cetăţuia, o coteşte la stînga şi intră în pădure, ajungînd undeva în spatele şcolii silvice. Eu, după el. Pe o potecă, lîngă nişte pini, se opreşte. Mă opresc şi eu. Se uită la ceas, aşteaptă sprijinit cu spatele de „răşinos". Era cam ora douăsprezece. Ce ţap să fie ăla acum? Tot el îmi spunea că „întîlnirea" cu caprioriı se ţacea seara şi dimineaţa.

Avea dreptate: peste puţin timp apare „ţapul". Era la distanţă bună de tras, cam 45 de paşi. În pădure, însă era cam umbră, vizibilitate redusă. Am reuşit totuşi să văd că schimbase părul, avea „ţinută de iunie". Purta o jachetă verde de velură peste rochia de aceeaşi culoare. Ambianţa mediului, ce să-i faci! La „copite" avea toc cui... iar în loc de coarne, purta pălărioară maronie, nemedaliabilă...

M-a apucat ameţeala! Nu am avut tact şi am apărut în potecă. Prima m-a „observat" capra care a sărit ca din puşcă şi a dispărut în desiş. Nu ştiam că vieţuitoarele pădurii se sperie aşa uşor...

— Bine, omule, faci braconaj la căprioare? i-am spus plină de emoţie şi pe jumătate oftică.

Dar tot dumnealui s-a ofensat:

— Ce cauţi, măi femeie, aici? Păi, ce crezi tu că, dacă-mi era mie de „boncănit", stătea aici în potecă? Şi dă-i cu o fi şi o păţi, că a venit aşa întîmplător etc., etc.

— Lasă că vii tu acasă i-am mai spus.

— Uite merg cu tine acum ca să vezi că nu mă interesează...

— Ba, cu mine nu, du-te după încornurată să n-o mănînce lupii.

Ei, se mai întîmplă şi astel de „păţanii"... omeneşti. Aşa că atenţie vînători, la identificarea „speciei", altfel confuzia devine periculoasă şi aţi gonit calmul din casă (altă rimă n-am găsit!).

Jeni MÂNDRA

Sitarii în popas patagonez

VASUL „BELGICA“ AVEA înainte cîteva săptămîni pînă la navigaţia de exploatare în apele antarctice, cînd a făcut la 22 octombrie 1897, o escală la Rio de Janeiro cu întreg efectivul expediţiei lui Andre de Gerlache. Aici, datorită răului de mare ce-l încercase pe timpul traversării atlantice, Emil Racoviţă s-a hotărît să ajungă înaintea colegilor săi la Punta Arenas, îmbarcîndu-se pe un pachebot rapid care, după şase zile, acosta în portul patagonez. Cunoscînd la bord pe directorul muzeului din La Plata — Francisco Moreno — şi pe asistentul acestuia, geologul R. Hautchel, vrednicul Racoviţă se hotărăşte să-i urmeze — pînă la sosirea „Belgicăi“, într-o scurtă expediţie, către Cordilierii chilieni, călare şi cu arma pregătită ca altădată, la vînătorile „de acasă“. Din carnetul de notări zilnice al savantului român, aflăm că, între golful Catalanic şi locul de popas de la Cobeze del Mar, lîngă gurile mlăştinoase din sudul stepei Patagoneze, a întîlnit la „loc deschis“ sitari, alături de alte păsări ale ţinutului ca: gîsca lui Magellan, goelanzi, pescăruşi, felurite şi nenumărate raţe sălbatice, şi chiar ibişi. La o asemenea „abundenţă“ nu lipsesc nici răpitoarele dintre cele cu păr, frecvente fiind cîinele sălbatic *(Canis magellanicus)*, vulpea *(Canis griseu)* şi o pisică sălbatică *(Felis pajeros)*, cu o frumoasă blană argintiu-cafenie, dungată pe membre şi coadă. O asemenea pisică, doborîtă de arma călăuzei cercetătorilor, prinsese un sitar ale cărui ţipete au fost departe auzite.

Cercetînd partea mlăştinoasă din limita sudică a pampei, Emil Racoviţă a constatat că aceasta, datorită hranei abundente, atrage mai mulţi sitari decît regiunea colinară, împădurită cu fag (Notofagus pumilio), ale cărei plantaţii coboară pînă la malul mării.

Din acel fragment expediţionar, rodnic folosit, al unei primăveri patagoneze, ne-a rămas de la savantul român şi o primă descriere a sitarului american (Filomela minor), comparat cu acela al continentului nostru, faţă de care, identic ca aspect, este mai mic în dimensiuni precum şi în greutate cu aproape 100 de grame.

Comparativ atît cu sitarul pădurilor europene (Scolopax rusticola), bine cunoscut prin tactica şi agilitatea sa pe timpul vînătorilor de pasaj, cît şi faţă de răpitoare, sitarul american este oarecum imprudent, căzînd uşor pradă duşmanilor de tot felul din timpul popasului său patagonez.

E. C.

DE ICI DE COLO

Proprietăţile igienico-sanitare ale cedrilor sînt bine cunoscute de specialişti. Recent însă, un grup de botanişti indieni a descoperit o nouă calitate a acestor arbori. Mirosul uleiului volatil „fabricat“ în „uzina verde“ reduce substanţial numărul insectelor purtătoare de boli contagioase. Experienţele întreprinse de cercetătorii indieni au demonstrat că o cantitate infimă de ulei concentrat de cedru omoară, cu mirosul său, cîteva specii de vectori microbieni, în special ţînţari şi muşte.

●

„Nu trageţi în lebedele negre“! Este deviza sub care, în Italia, se desfăşoară o amplă campanie de protecţie a acestor păsări ameninţate cu dispariţia din peisajul faunistic peninsular. Acţiunea a fost iniţiată de „Liga pentru protecţia păsărilor“ din Italia, în urma scăderii alarmante a numărului de lebede negre.

●

Pescarul amator Alexei Leveneţ, din Iaroslavi, a fost eroul unei întîmplări demne de a face parte din orice carte cu „povestiri pescăreşti“. Încercîndu-şi norocul într-o zonă liniştită de pe Volga, a avut marea surpriză caîn undiţa sa să se prindă un pui de... rechin. Bineînţeles că prietenii l-au privit cu zîmbete condescendente cînd le-a vorbit despre insolita captură, dar specialiştii i-au confirmat presupunerile. Păţania lui Alexei nu era „poveste“, ci realitate. El prinsese un pui de rechin de Marea Neagră, în lungime de 20 centimetri. Cum a ajuns acest răpitor în Volga superioară rămîne o enigmă.

Ioan DAVID

ANOMALII COMPATIBILE CU VIAȚA

CAZURI DE ANOMALIE A ciocului la păsări nu sînt rare și, desigur, mulți vînători au avut ocazia să le constate de-a lungul anilor, la unele din păsările observate sau vînate.

Cu cîțiva ani în urmă, (1972) am colectat, lîngă Lehliu, un exemplar mascul de cioară de semănătură *(Corvus frugilegus)*, care tocmai aducea hrană la pui și care prezenta mandibula superioară puternic zimțată și de două ori mai lungă decît cea inferioară. Această anomalie se pare că nu afecta cu nimic posibilitatea procurării normale a hranei, dat fiind că masculul respectiv avea cuibul cu puii destul de bine dezvoltați. Spre deosebire de aceasta, alte anomalii citate în diferite lucrări la aceeași specie și care se caracterizează prin lungimea mai mare a mandibulei inferioare incomodează păsările la hrănirea lor normală.

Producerea anomaliilor de felul celor citate se datorește deranjării mecanismului de reglaj al procesului embrionar, datorită fie unui traumatism ce are loc asupra embrionului într-o fază precoce de dezvoltare, fie unor cauze de natură genetică. Astfel de abateri de la normal, pe care le numim de regulă anomalii, pot avea adesea consecințe mult mai adînci decît s-ar părea la prima vedere. Ele pot deveni puncte de cotitură în evoluția spre tipuri diferite, atunci cînd apariția lor avantajează populația speciei dintr-un anumit loc al arealului de răspîndire, putînd duce, în viitor, chiar la crearea de noi specii.

Nu este exclus ca multe din păsările actuale ca: forfecuțele, pasărea cu ciocul deviat, culicul cu ciocul întors etc. să-și aibă originea în astfel de anomalii apărute la ciocurile unor specii, care le-au dat posibilitatea exploatării din natură a unor surse de hrană nevalorificate și în final la crearea unor noi forme.

R.D

VÎNĂTOREASCĂ
cu lei

AM PLECAT DECI ÎMpreună cu un negru încărcat cu mai multe arme și seara ne-a prins la pîndă, în apropierea unui izvor la care leii obișnuiau să vină să-și astîmpere setea.

Jumătate de oră înainte de miezul nopții, am auzit un trosnet de ramuri rupte și deasupra unui tufiș apăru capul unui leu. Ne simțise și el, și ne cerceta. L-am ochit și am tras; capul a dispărut în spatele tufișului, dar, după veșnicia unui minut, se ivi din nou.

O a doua împușcătură: același rezultat! Animalul, speriat, își ascunde capul, apoi se ițea din nou. Mi-am regăsit calmul: aveam șaisprezece gloanțe în diversele puști pe care le cărasem cu noi. A treia împușcătură — la fel. A patra — la fel. Simt că mă enervez și trag tot mai prost. Bref, după a cincisprezecea împușcătură ridică iarăși capul...

— Dacă-l rataţi și acum... îmi șoptește negrul... Nu era nevoie să-și termine gîndul.

Trag adînc aer în piept, ochesc cu mare grijă și trimit focul. Animalul cade fulgerat... O secundă... două... zece... Nu mai apare. Mai aștept puțin, apoi, triumfător, mă reped, urmat de negru spre tufișul cu pricina. Ghicești ce găsesc acolo?

— Păi... leul, nu?

— Leul?!? Șaisprezece lei, dragul meu, și fiecare dintre ei cu un glonț în cap; ei, uite așa mi-am făcut eu debutul în vînătoare.

(A. Maurois — din volumul *Tăcerile colonelului Bramble*)

M. E

REBUS–DEZLEGĂRI

ŞALAN[illegible]E

ORIZONTAL: 1) Lătăreaţă. —. M. 2) Etere. —. Tipar. 3) Gemă. —. V. —.Mare. 4) Ise. —. Midii. —. J. 5) Salmonid. —. Be. 6) L. —. Iatagane. —. 7) Aninaţi. — Etc. 8) To. —. Înotător. 9) Orie. —. Răsună. 10) Roz. —. Hilar. —. P. 11) Icuri. —. Anini.

VIN PĂS[illegible]RILE

ORIZONTAL: 1) Copil. —. Lung. 2) Orătănii. —. A. 3) Copan. —. T. —. Li. 4) Olan. —. Solie. 5) Sog. —. Sărae. —. 6) —. Galinacee. 7) Pilot. —. L. —. Ar. 8) Ou. —. Cas. —. Ane. 9) M. —. Marabú. —. T. 10) Inel. —. Ţărci.

VIEŢĂŢI EXOTICE

ORIZONTAL: 1) Crotal. —. Lame. 2) Hipopotam. —. X. 3) Enot. —. Pasani. 4) Fos. —. Papagal. 5) Acuzaţi. —. Iza. 6) Lem. —. Lari. —. At. 7) —. R. —. Baribal. —. 8) Sipi. —. I. —. Ig. —. N. 9) E. —. Azi. —. Uşura. 10) Vigonii. —. Tej. 11) Elan. —. Felină.

SARAMURĂ

ORIZONTAL: 1) Lăcustă. —. Ai. 2) Atol. —. Aspre. 3) Saramură —. P. 4) Asanat. —. Nsu. 5) Ral. —. R. —. Asur. 6) Er. —. Ciorapi. 7) —. Etanşare. —. 8) I. —. Ira. —. Mers. 9) Sărării. —. Ba. 10) Omis. —. Murat.

VIAŢA ÎN MARE

ORIZONTAL: 1) Scafandru. —. M. 2) Pălămidă. —. Mo. 3) Ur. — Ros. —. Stol. 4) Mas. —. Netă. —. Ru. 5) Acolită. —. Dus. 6) Dam. —. Trident. 7) Eton. —. Inel. —. E. 8) Minim. —. Alfa. —. 9) At. —. Sub. —. Tiză. 10) Recif. —. Fanon. 11) E. —. Epavă. —. Ivi.

VÎNAT

ORIZONTAL: 1) Sadici. —. Rîs. 2) Adolescent. 3) Fugari. —. Par. 4) Alice. —. Temă. 5) Rm. —. E. —. Sădit. 6) Ied. —. Potecă. 7) —. Cuceri. —. Ig. 8) Taler. —. Cu. — E. 9) Orar. —. Bizam. 10) Ciubuc. —. Apă.

SAFARI

ORIZONTAL: 1) Ferocitate. 2) Economii. —. L. 3) Nabab. —. Lame. 4) Eronat. —. Iaf. 5) Ciţii. —. P. —. Ca. 6) —. S. —. I. —. Varan. 7) Şal. —. Direct. 8) Ajun. —. Nat. —. 9) L. —. Paraleu. —. 10) Tais. —. Ţeava.

O GUSTARE

ORIZONTAL: 1) Tenacitate. 2) Alune —. Arac. 3) Mici. —. Picur. 4) Ita. —. Măsură. 5) Ia. —. Cas. —. Sin. 6) O. —. Satul. —. N. —. 7) Stir. —. Nesat. 8) —. Atacant. —. O. 9) Apăsare. —. Ub. 10) Jir. —. Lişiţă.

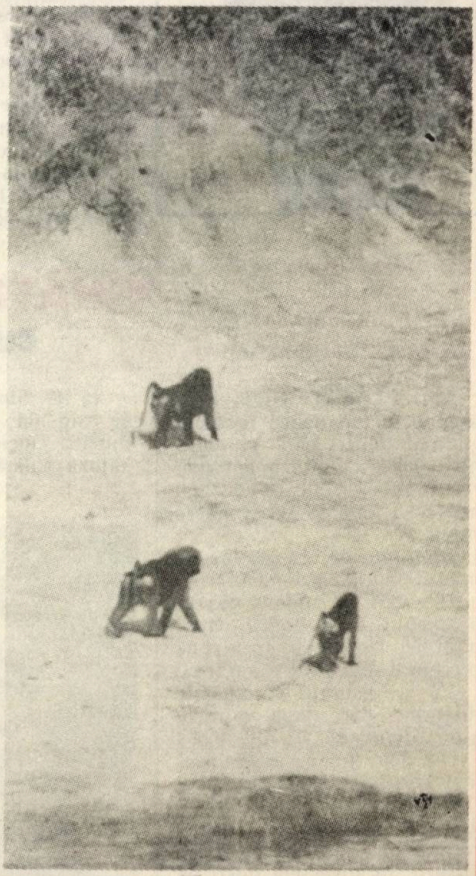

(SAFARI—FOTO C. Rang)

PAPAGALI ŞI PAPAGALI...

DINTRE PAPAGALII crescuţi la noi în colivii, cei mai mulţi aparţin speciei peruşilor *(Melopsittacus undulatus)*, originari din Australia. Sînt de talie mică, avînd penajele divers colorate (alb-albăstrui, albastru-cobalt, cu tonuri de galben, verde, violaceu etc.), cu multe nuanţări şi dungi, în degradeuri fine. Acestor însuşiri li se adaugă şi acelea de... acrobaţi şi imitatori ai graiului omenesc.

Pămîntul este populat de 333 de specii de papagali. Singapore a devenit placa turnantă a contrabandei de... papagali australieni. De obicei, papagalii sînt aduşi din Australia adormiţi cu narcotice şi ascunşi în geamantane cu funduri duble, în... sticle de whisky şi în aparate de radio! Parlamentul din Ghana a interzis importul sau exportul de papagali. Potrivit partizanilor acestei măsuri, papagalii sînt utilizaţi pentru a face să treacă prin contrabandă, în străinătate, minereuri preţioase. Mai multe specii de papagali sînt pe cale de dispariţie, tocmai pentru faptul că se bucură de mare căutare, fiind socotite ca foarte „decorative". În fiecare an, 100 de milioane de asemenea păsări sînt luate în captivitate. În ciuda interdicţiilor oficiale, cererea a crescut, inteligentele păsări devenind o marfă de contrabandă foarte rentabilă. „Frăţiorul arctic", cum i-am spune în traducere liberă a denumirii latineşti — *Fratercula arctica* — acestui gen de papagal începe să fie o raritate. E o adevărată minune care ne cucereşte prin inteligenţa şi prevederea ei. Pentru singurul lui ou şi pentru puiul lui, ca să-l apere de vitregiile vremii din marele nord, Fratercula sapă gropi adînci de pînă la 15 metri. Cînd puii au mult de aşteptat pînă ce părinţii lor le vor aduce hrană, îşi economisesc rezervele de calorii, cufundîndu-se într-un somn cataleptic. Între august şi septembrie, fac călătorii — cu familia — lungi, pînă pe coastele nordice ale Europei. Dar uimitoarele lor obiceiuri nu-i dezarmează pe vînători. Numai în insulele Faroern sînt prinse în fiecare an 250 000 pînă la 280 000 de asemenea păsări. În Islanda, cca 30 000. Vînătorii nu folosesc decît pieptul, restul este aruncat la cîini sau devine... combustibil!

O pasăre australiană dintre cele mai rare, „papagalul de noapte". a fost descoperit în sudul ţării. Un singur exemplar mai fusese găsit în Australia, la începutul secolului. Se consideră că este o specie dispărută, deoarece nici un ornitolog n-a mai văzut o astfel de pasăre.

Nişte păsări mici din neamul papagalilor *(Loriculus galgulus)*, de culoare albastră, care trăiesc în insulele Sumatra au obiceiul, unic la păsări, de a dormi cu capul în jos, asemeni liliecilor. Papagalul din specia *Qualita*, care trăieşte pe un teritoriu vast ce se întinde din Bolivia pînă în Argentina, este singura specie de papagal care-şi clădeşte cuibul în copaci. Adesea cîteva perechi de papagali îşi construiesc împreună o locuinţă comună, dar nu fără excepţii. Astfel, un singur papagal şi-a construit un cuib uriaş pe un stîlp de telegraf. E drept, harnica pasăre a muncit din greu, un an şi jumătate, pînă să se poată muta în noua locuinţă.

În luxurianta şi pestriţa vegetaţie tropicală de pe continentul sud-american, papagalului Maka nu-i este greu să se ascundă. Penajul său este atît de viu colorat încît, dacă pasărea se aşează pe ramurile unui vîrf de copac, ea nu mai poate fi deosebită de o floare, foarte mare, desigur, avînd în vedere că din vîrful ciocului şi pînă la vîrful cozii, ea măsoară un metru. Dimensiunile mari plasează aceşti papagali eleganţi printre uriaşii lumii papagalilor. Capul şi gîtul le sînt colorate în roşu aprins, aripile în albastru intens, iar corpul într-un verde-galben. Cînd trece în zbor un stol de asemenea păsări, parcă un uriaş curcubeu ar lumina pentru cîteva minute veşnicul întuneric din selva amazoniană. Duşmani prea mulţi nu au. Animalele mici şi mijlocii se tem de ciocul lor puternic şi de ghearele ascuţite. În schimb, frumuseţea penajului le atrage mari neplăceri din partea indienilor; locuitorii de baştină ai acestor locuri consideră penele multicolore ale papagalilor Maka drept cele mai frumoase podoabe. Corpul mare şi greu, ca şi coloritul ţipător îi fac o pradă uşor de vînat.

D. S.

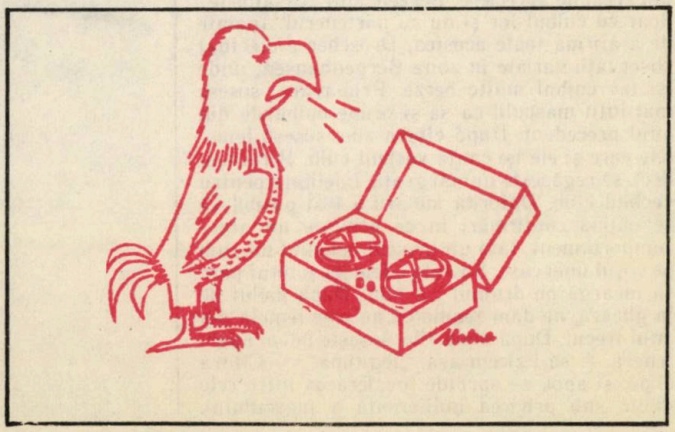

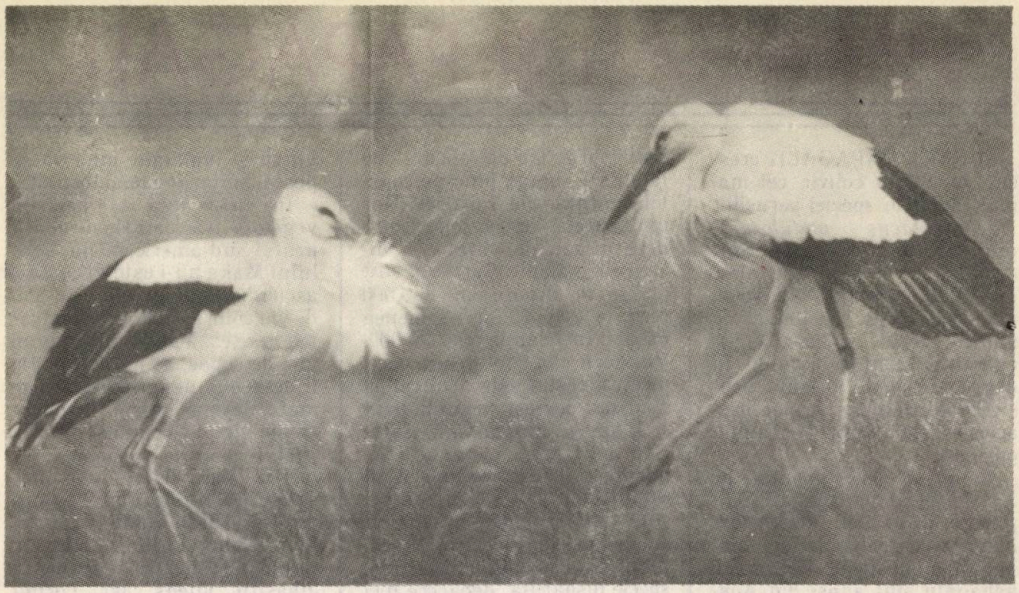

FIDELITATE FAȚĂ DE CUIB!

PENTRU MULTE SPECII DE MAMIFERE și păsări, masculul și femela sînt „căsătoriți" numai prin teritoriul în care trăiesc, prin cuibul în care locuiesc.

Fiecare îl alungă pe individul de același sex ce și-ar dovedi măcar intenția de a invada teritoriul pe care-l ocupă. Masculul respinge pe toți ceilalți masculi. Femela procedează în alt mod? La prima vedere, s-ar părea că există o legătură monogamică. Dar neschimbarea partenerului — afirma Vitus B. Droscher — demonstrează fără echivoc faptul că nu ne aflăm în fața unei „căsătorii monogamice". Este vorba de o legătură de cuib, de loc, a cărei evidentă și cunoscută asemănare ar naște credința (transformată în unele locuri în proverb) perfectei vieți conjugale a berzelor. Sînt toate legende născute din erori de apreciere. Berzele sînt „căsătorite" doar cu cuibul lor și nu cu partenerul. Înainte de a afirma toate acestea, Droscher a efectuat observații variate în zona Bergenhansen, unde își fac cuibul multe berze. Primăvara, sosesc mai întîi masculii ca să-și ocupe cuiburile din anul precedent. După cîteva zile, sosesc femelele care și ele își caută vechiul cuib. Perechea, deci, se regăsește numai grație fidelității pentru vechiul cuib. Datorită inelării a fost posibil să se obțină confirmări în ce privește un atare comportament. Iată un mascul ocupînd un cuib pe coșul unei case. Sosește o femelă și totul pare să meargă pe drumul cel bun. După inelul de la gheară, ne dăm seama că nu este femela din anul trecut. După două zile, sosește la cuib partenera — să-i zicem așa, „legitima" — Cîteva clipe, și apoi, se aprinde încăierarea între cele două, sub privirea indiferentă a masculului. Lupta durează cîteva minute bune. Învinge barza nou sosită. Duetul de iubire dintre ea și mascul se reia ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Tot așa s-ar fi întîmplat și dacă ar fi învins cealaltă? Cu totul altceva decît fidelitate conjugală...!

Emilia T.

LACUL LINIȘTIT

...ÎNTR-O ZI FRUMOASĂ ȘI CALDUȚĂ DE vară tîrzie, un clean se plimba fără grijă pe fundul lacului său de baștină, ciugulind ici un viermuș, colo o larvă... scuipîndu-le cu dispreț pe cele prea tari sau bătrîne. Scotea din cînd în cînd bășici pe nas și izbea cu vîrful cozii, în ris. cîte o caracudă măruntă si cocosată care scurma bicisnică nisipul în căutarea unui meicișor rătăcit cine știe cum...

Deodată, cleanului nu-i veni să-și creadă ochilor!

Lipită de pămînt ca marca de scrisoare, făcea pe mortul în păpușoi... o broscuță cît o băncuță de cinci parale!

Cleanul se opri copleșit de plăcere. Se linse poiticios pe buze văzînd o asemenea pleașcă picată din seninul apelor! Hi-hi... Ca să vezi ce ți-e și cu baita, uneori! Ia uite, dom-le, ce noroc!

— Mînca-te-ar neica de frumoasă! Ce faci tu aici, scumpete? Hai, guguliță? Așa singurică, nu ți-e frică ție, puiculiță, că are să te pape careva?... Spune-i tu lui neica al tău! Ia uită-te la ea, ce bujor de broscuță! De ce taci, pupa-te-aș?

Este adevărat că biata broscuță tăcea mormînt. Închisese ochișorii, își strînsese lăbuțele sub ea și tăcea, tăcea înspăimîntată de moarte!

Cleanul, sigur că n-avea cum să-i scape, îi dădu ocol pe toate părțile mîncînd-o din ochi. Plescăia în extaz și se legăna într-un dans grațios la gîndul ospățului regesc ce va să urmeze...

— Zi o vorbuliță, să-ți aud glăsciorul argintiu, piculină inhibă! Fă o dată oac! Numai o dată! Să-ți văd limbuța, copilașule, bombonica mea, bobocel, amorașule!...

Broscuța deschisese un singur ochi și primul lucru ce-i fu dat să zărească a fost botul hidos, larg căscat, al căpcăunului de apă dulce! N-apucă să constate mai mult că... se simți trasă lin, îndărăt, de o putere nevăzută...

Cleanul se năpusti ca lupul!

— Mitică, ține-l bine că e baban! Așa, așa! Lasă-i fir, că rupe! Adu-l ușor spre dreapta! Aci ți-l apuc eu cu minciocul... Așaa... Bine! Nu smuci, nu smuci! Lasă-l să obosească... Asta are peste un chil!... Bun, așa! Hopaaaa!

Marius MATEESCU

Doi scoțieni pescuiesc pe malul apei.

— Împrumută-mi te rog cîteva rîme roșii.

— îmi pare rău, dar nu mai am.

— Bine, atunci pun de la mine, dar data viitoare mi le restitui!

STEA DE DOR

Cade steaua dorului
peste rîpa cerului
sub streașina codrului;

Și nu cade ca să cadă
sînge pe oțel de bardă
pe bisacă și pe zadă,

Lîngă bradul cel înalt
de cetină învîrstat
cu luna îmbrățișat;

Nici vestindu-mi vînătorii
să împuște căpriorii
cînd se cern de noapte zorii...

Și îmi cade în fîntînă
trei păstori unde-și adună
trei izvoare împreună.

Stea de dor cu aripi grele
cade-n apă printre stele
preavestire mumii mele!

Mihai GAVRIL

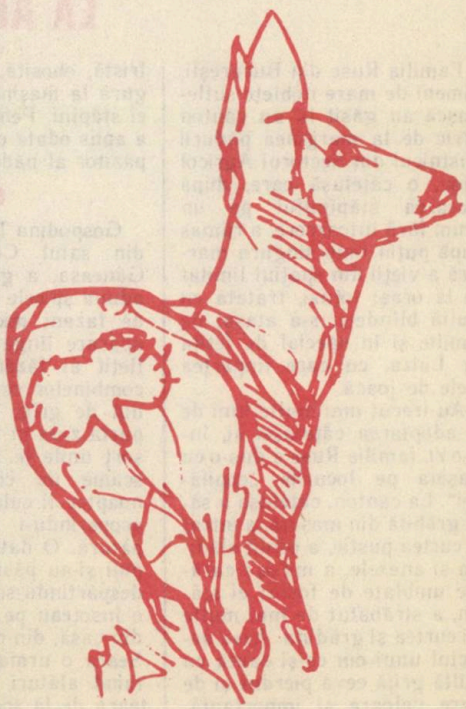

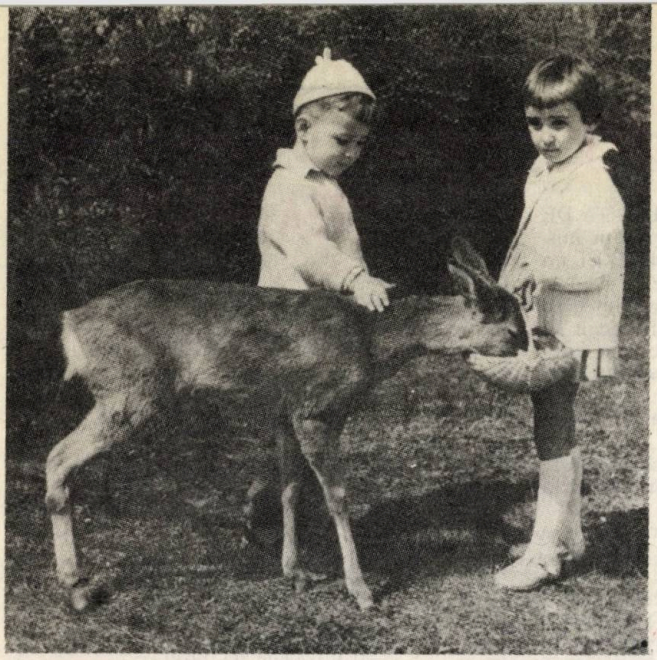

În lumea animalelor necuvîntătoare, domestice sau sălbatice, se întîlnesc acte impresionante de recunoştinţă şi ataşament faţă de cei ce le-au îngrijit sau le-au alinat din suferinţe. Cîteva din numeroasele cazuri întîlnite sau relatate constituie exemente convingătoare, unele punînd în umbră şi actele de recunoştinţă ale semenilor noştri...

ATAŞAMENTUL ŞI RECUNOŞTINŢA LA ANIMALE

Familia Ruse din Bucureşti, oameni de mare nobleţe sufletească au găsit la un canton silvic de la marginea pădurii Pustnicul din Sectorul Agricol Ilfov, o căţeluşă care, după plecarea stăpînului pe un drum fără întoarcere, a rămas după puţin timp singura martoră a vieţii din spaţiul limitat de la oraş; totuşi, tratată cu multă blîndeţe, s-a ataşat de familie şi în special de fetiţa lor Luiza, cu care împărţea orele de joacă.

Au trecut mai multe luni de la adoptarea căţeluşei şi, într-o zi, familia Ruse a dus-o cu maşina pe locurile „copilăriei". La canton, căţeluşa a sărit grăbită din maşină, a intrat în curtea pustie, a ocolit clădirea şi anexele, a mirosit cărările umblate de fostul ei stăpîn, a străbătut de mai multe ori curtea şi grădina. Avea aspectul unui om ce-şi caută cu multă grijă ceva pierdut şi de mare valoare şi importanţă. Negăsind ce căuta, abătută, tristă, obosită, s-a întors singură la maşină lîngă actualii ei stăpîni. Pentru ea, trecutul a apus odată cu viaţa fostului păzitor al pădurii...

●

Gospodina Tomaida Chelda, din satul Cozieni, comuna Găneasa, a găsit în timp ce aduna spicele de grîu, doi pui de fazani mici, rămaşi fără apărare lîngă corpul neînsufleţit al făzăniţei, victimă a combinelor ce au recoltat lanul de grîu. Aduşi acasă, îi purta ziua în buzunarul de la şorţ unde le improvizase din scame un confortabil cuib, noaptea îi culca alături de ea acoperindu-i cu aceeaşi pătură. O dată cu majoratul, puii şi-au păstrat obiceiul nedespărţindu-se de salvatoare: o însoţeau pe jos la treburile din casă, din curte şi grădină. Seara o urmau în casă, dormind alături de pat, pe speteaza de la scaun.

Coloritul i-a diferenţiat: prezenţa cuplului, în permanenţă lîngă salvatoare, crea un tablou ce impresionau prin ataşament pe toţi cei din jur. Într-o dimineaţă de toamnă, făzăniţa a fost găsită fără viaţă; fazanul a rămas în continuare ataşat şi însoţitor permanent al fiinţei ce l-a crescut.

Primăvara, reînvierea naturii, cîntatul şi strigătul zburătoarelor sălbatice l-au rechemat şi pe singuraticul fazan care, într-o zi, şi-a luat zborul spre cîmpiile din jur. A mai revenit de cîteva ori, pentru odihnă în timpul nopţii, după care, spre regretul salvatoarei, n-a mai fost văzut. Poate căutarea unor partenere şi „obligaţii" de anturaj l-au determinat să rămînă departe de locurile în care a crescut sau întîlnirile neprevăzute cu vietăţi ostile i-au schimbat cursul vieţii...

●

Student în ultimul an la Facultatea de Medicină veterinară Arad, am tratat un cîine

din dotaţia trupelor de graniţă de la hotarele din vestul ţării, internat cu multiple tăieturi profunde, făcute de un infractor surprins la trecerea frontierei. După trei săptămîni de tratamente zilnice, cîinele s-a vindecat şi, împreună cu însoţitorul de origină de pe meleagurile Moldovei, s-au reîntors la datorie.

Au trecut mai mult de 5 ani şi, la o şedinţă de la fostul DREF Galaţi, am recunoscut pe grănicer, acum tehnician silvic şi apărător al altor hotare. După şedinţă, m-a rugat să-i fac o vizită acasă, unde îl pot vedea pe Rex, fostul „pacient" cu care s-a întors la vatră după terminarea stagiului militar. Mi l-a descris ca pe un cîine credincios şi foarte rău, fapt pentru care este nevoit să-l ţină numai legat. Am dat curs invitaţiei şi, spre surprinderea noastră, fiorosul cîine, l-a auzul vocii mele, s-a oprit din lătrat şi, din smuciturile din lanţ, a devenit brusc un animal liniştit, paşnic, cu gesturi de afecţiune, m-a lăsat să-l mîngîi şi să-l dezleg. A rămas lîngă noi în tot timpul şederii în mijlocul actualilor lui stăpîni.

O scrisoare primită după mulţi ani a adus în paginile ei o veste tristă: după două săptămîni de boală, Rex a trecut dincolo de graniţa vieţii. Cu o zi înainte, a cerut eliberarea din lanţ. Ultima dorinţă i-a fost îndeplinită. A doua zi a fost găsit fără viaţă în faţa dispensarului veterinar. Poate, m-am gîndit atunci, m-a căutat atras de mirosul medicamentelor, ca ultimă speranţă de a-i amîna, ca şi în trecut, un final trist, inevitabil în viaţa tuturor...

●

În fiecare an, o dată cu căderea ultimelor brume de toamnă, familia Belaus din Bucureşti îşi aducea mama de la ţară pentru a o apăra de vitregiile iernii şi, împreună cu ea, şi puţinele vietăţi ce-i dădeau preocupări în lunile de vară. Într-un an, la cele cîteva găini s-a adăugat şi un pisoi pripăşit de la vecini. La noua adresă, pisoiul s-a ataşat de fiică, Madalina, elevă în clasa a IV-a. Sentimentele erau reciproce, iar cele de afecţiune şi ataşament impresionau pe cei din jur.

Primăvara, bătrîna se reîntorcea la ţară, la casa şi curtea în care-şi trăise anii de vigoare şi, o dată cu ea, şi vietăţile ce o însoţeau, inclusiv pisoiul. După o lună, bătrîna reclamă cu durere dispariţia pisoiului, veste ce întristează familia din Bucureşti; Mădălina reproşează despărţirea contra voinţei de prietenul patruped. După două săptămîni cernute, cu acuzaţii şi reproşuri, într-o dimineaţă, pisoiul este găsit la uşa familiei din Bucureşti. Surpriza şi bucuria au fost mari pentru toţi. A rămas totuşi o enigmă venirea pisoiului în Bucureşti pe un traseu de 20—25 km ce includea traversarea unei păduri (Pustnicul), a două căi ferate, trecerea peste două poduri şi parcurgerea unui cartier — Pantilimon — cu multă circulaţie.

Ataşamentul pisoiului faţă de fetiţă, i-a fost însă fatal. La scurt interval de timp, a fost găsit lipsit de viaţă, în faţa porţii unde zilnic aştepta reîntoarcerea prietenei de la şcoală. O momeală otrăvită, pusă de un necunoscut lipsit de dragoste pentru animale, a curmat dureros cursul unei prietenii exemplare.

Dr. Vadim NESTEROV

La ceas de taină

Pădure e sau basm această neclintire
în care abia intrăm? Copacii-nalți dau vești
că mari zăpezi cădea-vor în neștire,
că iarna va sosi în mari caleşti...

Să vină, spunem; noi o vom străbate
cu acelaşi dor, mereu nestins, curat;
în liniştea cea albă, de cetate
vom asculta cum sevele se zbat,

Ne-om pierde în această bucurie
de alb, de liniște, de pur,
ne-om regăsi ca-ntr-o copilărie
la ceas de taină, sincer şi matur.

Vor sta în jurul nostru căprioare
şi urşi vor sta; ne vor privi-ndelung...
... Trimit copacii veste de ninsoare,
aproape-i arma, nu vreau s-o ajung...

Florin COSTINESCU

IANUARIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
M. 1	4.15	10.25	16.35	22.45		7.52	16.46
J. 2	5.00	11.10	17.20	23.30			
V. 3	5.45	11.55	—	18.05	◑ UP		
S. 4	0.15	6.30	12.40	18.50			
D. 5	1.05	7.20	13.30	19.45		7.52	16.50
L. 6	2.00	8.15	14.25	20.40			
M. 7	2.55	9.10	15.25	21.40			
M. 8	3.55	10.10	18.25	22.40			
J. 9	4.55	11.15	17.30	23.45		7.51	16.54
V. 10	—	6.00	12.20	18.35	● LN		
S. 11	0.50	7.05	13.20	19.35			
D. 12	1.50	8.05	14.20	20.35			
L. 13	2.50	9.00	15.10	21.25		7.50	16.59
M. 14	3.35	9.45	15.55	22.10			
M. 15	4.20	10.30	16.40	22.50			
J. 16	5.00	11.10	17.20	23.30			
V. 17	5.40	11.50	—	18.00		7.43	17.04
S. 18	0.10	6.20	12.30	18.40	◑ PP		
D. 19	0.50	7.00	13.10	19.25			
L. 20	1.35	7.45	13.55	20.10			
M. 21	2.20	8.30	14.45	21.00		7.45	17.05
M. 22	3.10	9.20	15.35	21.50			
J. 23	4.00	10.10	16.25	22.40			
V. 24	4.60	11.05	17.20	23.35			
S. 25	5.45	—	12.00	18.15		7.42	17.14
D. 26	0.30	6.45	13.00	19.10	○ LP		
L. 27	1.20	7.55	13.50	20.00			
M. 28	2.10	8.25	14.35	20.45			
M. 29	2.55	9.05	15.15	21.30		7.38	17.20
J. 30	3.45	9.55	16.05	22.15			
V. 31	4.30	10.40	16.50	23.00		7.36	17.23

FEBRUARIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
S. 1	5.15	11.25	17.35	23.50		7.35	17.25
D. 2	—	6.05	12.15	18.30	◑ UP		
L. 3	0.45	7.00	13.15	19.30			
M. 4	1.45	8.00	14.15	20.30			
M. 5	2.45	9.00	15.15	21.30		7.30	17.30
J. 6	3.45	10.05	16.20	22.35			
V. 7	4.50	11.05	17.20	23.35			
S. 8	5.50	—	12.05	18.20			
D. 9	0.35	6.45	12.55	19.10	● LN	7.24	17.36
L. 10	1.25	7.35	13.45	20.00			
M. 11	2.10	8.20	14.30	20.45			
M. 12	2.55	9.05	15.15	21.25			
J. 13	3.35	9.45	15.55	22.05		7.19	17.41
V. 14	4.15	10.25	16.35	22.45			
S. 15	4.55	11.05	17.20	23.30			
D. 16	5.40	11.50	—	18.05	◑ PP		
L. 17	0.15	6.25	12.35	18.50		7.13	17.47
M. 18	1.00	7.10	13.25	19.40			
M. 19	1.50	8.00	14.15	20.30			
J. 20	2.40	8.55	15.10	21.25			
V. 21	3.35	9.50	16.05	22.20		7.07	17.52
S. 22	4.30	10.40	16.55	23.10			
D. 23	5.20	11.30	17.45	—			
L. 24	0.00	6.10	12.20	18.35	○ LP		
M. 25	0.50	7.00	13.10	19.25		7.00	17.58
M. 26	1.40	7.55	14.05	20.15			
J. 27	2.25	8.35	14.45	21.00			
V. 28	3.15	9.25	15.35	21.50		6.56	18.02

MARTIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
S. 1	4.05	10.15	16.25	22.40		6.54	18.03
D. 2	4.55	11.10	17.25	23.40			
L. 3	5.55	—	12.10	18.25	◑ UP		
M. 4	0.40	6.55	13.10	19.25			
M. 5	1.40	7.55	14.10	20.25		6.47	18.08
J. 6	2.40	8.55	15.10	21.26			
V. 7	3.40	9.55	16.10	22.25			
S. 8	4.40	10.50	17.05	23.20			
D. 9	5.30	11.40	17.55	—		6.40	18.13
L. 10	0.05	6.15	12.25	18.35	● LN		
M. 11	0.45	6.55	13.05	19.15			
M. 12	1.25	7.35	13.50	20.00			
J. 13	2.10	8.20	14.30	20.40		6.33	18.19
V. 14	2.50	9.00	15.10	21.20			
S. 15	3.30	9.40	15.55	22.05			
D. 16	4.15	10.25	16.40	22.50			
L. 17	5.00	11.15	17.30	23.40		6.26	18.24
M. 18	5.50	—	12.05	18.20	◑ PP		
M. 19	0.30	6.45	13.00	19.15			
J. 20	1.25	7.35	13.50	20.05			
V. 21	2.15	8.30	14.45	21.00		6.18	18.29
S. 22	3.10	9.20	15.35	21.50			
D. 23	4.00	10.10	16.25	22.40			
L. 24	4.50	11.00	17.15	23.30			
M. 25	5.40	11.50	—	18.00		6.10	18.34
M. 26	0.15	6.25	12.35	18.50	○ LP		
J. 27	1.05	7.16	13.25	19.40			
V. 28	1.55	8.05	14.20	20.35			
S. 29	2.50	9.00	15.15	21.30		6.03	18.39
D. 30	3.45	10.00	16.15	22.30			
L. 31	4.50	11.05	17.20	23.35		5.59	18.41

APRILIE 1986

ZIUA	Inceputul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
M. 1	5.50	—	12.05	18.20	◑UP	5.57	18.43
M. 2	0.35	6.50	13.05	19.20			
J. 3	1.35	7.50	14.05	20.20			
V. 4	2.35	8.45	15.00	21.15			
S. 5	3.25	9.35	15.50	22.00		5.50	18.48
D. 6	4.10	10.20	16.35	22.45			
L. 7	4.55	11.05	17.15	23.25			
M. 8	5.35	11.45	17.55	—			
M. 9	0.05	6.15	12.25	18.35	●LN	5.43	19.52
J. 10	0.45	6.55	13.10	19.20			
V. 11	1.30	7.40	13.50	20.00			
S. 12	2.10	8.20	14.35	20.45			
D. 13	2.55	9.10	15.25	21.35		5.36	18.57
L. 14	3.45	10.00	16.15	22.25			
M. 15	4.35	10.50	17.05	23.15			
M. 16	5.25	11.40	17.55	—			
J. 17	0.05	6.20	12.35	18.50	◑PP	5.30	19.02
V. 18	1.00	7.10	13.25	19.40			
S. 19	1.50	8.00	14.15	20.30			
D. 20	2.40	8.50	15.00	21.15			
L. 21	3.25	9.35	15.50	22.05		5.23	19.07
M. 22	4.15	10.25	16.35	22.50			
M. 23	5.00	11.10	17.25	23.40			
J. 24	5.50	—	12.05	18.20	○LP		
V. 25	0.35	6.45	13.00	19.15		5.17	19.12
S. 26	1.30	7.45	14.00	20.15			
D. 27	2.35	8.50	15.05	21.20			
L. 28	3.40	9.55	16.10	22.25			
M. 29	4.45	11.00	17.15	23.30		5.11	19.17
M. 30	5.45	12.00	—	18.15		5.09	19.18

MAI 1986

ZIOA	Inceputul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
J. 1	0.30	6.40	12.55	19.10	◑UP	5.08	19.19
V. 2	1.20	7.30	13.45	20.00			
S. 3	2.10	8.20	14.35	20.45			
D. 4	2.55	9.05	15.15	21.25			
L. 5	3.35	9.45	15.55	22.05		5.02	19.24
M. 6	4.15	10.25	16.35	22.45			
M. 7	4.55	11.05	17.15	23.25			
J. 8	5.35	11.50	—	18.05			
V. 9	0.15	6.25	12.35	18.50	●LN	4.56	19.29
S. 10	1.00	7.10	13.20	19.30			
D. 11	1.40	7.55	14.10	20.20			
L. 12	2.30	8.45	15.00	21.10			
M. 13	3.20	9.35	15.50	22.00		4.51	19.33
M. 14	4.10	10.25	16.40	22.50			
J. 15	5.00	11.15	17.30	23.40			
V. 16	5.50	12.05	—	18.20			
S. 17	0.30	6.40	12.50	19.05	◑PP	4.46	19.38
D. 18	1.15	7.25	13.40	19.55			
L. 19	2.05	8.15	14.25	20.40			
M. 20	2.50	9.00	15.15	21.30			
M. 21	3.40	9.50	16.05	22.20		4.42	19.42
J. 22	4.30	10.45	17.00	23.15			
V. 23	5.30	11.45	—	18.00	○LP		
S. 24	0.15	6.30	12.45	19.00			
D. 25	1.20	7.35	13.50	20.05		4.39	19.46
L. 26	2.25	8.40	14.55	21.10			
M. 27	3.30	9.45	16.00	22.15			
M. 28	4.30	10.45	17.00	23.15			
J. 29	5.25	11.40	17.55	—		4.36	19.50
V. 30	0.05	6.15	12.30	18.40	◑UP		
S. 31	0.50	7.00	13.15	19.25		4.35	19.52

IUNIE 1986

ZIUA	Inceputul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
D. 1	1.35	7.45	13.55	20.05		4.34	19.53
L. 2	2.15	8.25	14.35	20.45			
M. 3	2.55	9.05	15.15	21.25			
M. 4	3.35	9.45	16.00	22.10			
J. 5	4.20	10.30	16.45	22.55		4.32	19.58
V. 6	5.05	11.15	17.30	23.45			
S. 7	5.55	—	12.05	18.20	●LN		
D. 8	0.35	6.45	12.55	19.10			
L. 9	1.25	7.35	13.45	20.00		4.31	19.58
M. 10	2.15	8.30	14.40	20.55			
M. 11	3.10	9.20	15.30	21.45			
J. 12	3.55	10.05	16.15	22.30			
V. 13	4.45	10.55	17.05	23.20		4.31	20.00
S. 14	5.30	11.40	17.50	—			
D. 15	0.05	6.15	12.25	18.35	◑PP		
L. 16	0.50	7.00	13.40	19.20			
M. 17	1.35	7.45	13.55	20.05		4.30	20.02
M. 18	2.20	8.35	14.45	20.55			
J. 19	3.10	9.25	15.40	21.55			
V. 20	4.10	10.25	16.40	22.55			
S. 21	5.10	11.25	17.40	—		4.31	20.03
D. 22	0.00	6.20	12.40	18.55	○LP		
L. 23	1.10	7.30	13.45	20.00			
M. 24	2.15	8.30	14.45	21.00			
M. 25	3.15	9.30	15.45	22.00		4.32	20.04
J. 26	4.10	10.25	16.35	22.45			
V. 27	4.55	11.10	17.20	23.30			
S. 28	5.40	11.55	—	18.05			
D. 29	0.15	6.25	12.35	18.45	◑UP	4.34	20.04
L. 30	0.55	7.05	13.15	19.25		4.34	20.04

IULIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h/m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h/m)	
M. 1	1.35	7.45	13.55	20.05		4.35	20.04
M. 2	2.15	8.30	14.40	20.50			
J. 3	3.00	9.15	15.25	21.35			
V. 4	3.45	10.00	16.15	22.30			
S. 5	4.40	10.50	17.05	23.20		4.37	20.03
D. 6	5.35	11.45	—	18.00			
L. 7	0.15	6.25	12.35	18.50	● LN		
M. 8	1.05	7.15	13.25	19.40			
M. 9	1.55	8.05	14.15	20.30		4.39	20.01
J. 10	2.40	8.50	15.00	21.15			
V. 11	3.25	9.35	15.45	22.00			
S. 12	4.10	10.20	16.30	22.45			
D. 13	4.55	11.05	17.15	23.30		4.43	19.59
L. 14	5.40	11.50	—	18.00	◑ PP		
M. 15	0.15	6.30	12.40	18.50			
M. 16	1.05	7.20	13.30	19.40			
J. 17	1.55	8.10	14.25	20.35		4.46	19.57
V. 18	2.50	9.05	15.20	21.40			
S. 19	4.00	10.20	16.35	22.50			
D. 20	5.10	11.25	17.40	23.55			
L. 21	—	6.10	12.25	18.40	○ LP	4.50	19.53
M. 22	0.55	7.10	13.25	19.40			
M. 23	1.55	8.10	14.25	20.35			
J. 24	2.45	9.00	15.15	21.25			
V. 25	3.35	9.45	15.55	22.05		4.54	19.49
S. 26	4.15	10.30	16.40	22.50			
D. 27	5.00	11.10	17.20	23.30			
L. 28	5.40	11.55	—	19.05	◑ UP		
M. 29	0.15	6.25	12.40	18.50		4.58	19.45
M. 30	1.00	7.10	13.25	19.35			
J. 31	1.45	7.55	14.10	20.25		5.01	19.43

AUGUST 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h/m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h/m)	
V. 1	2.35	8.45	18.00	21.15		5.02	19.42
S. 2	3.26	9.35	15.50	22.05			
D. 3	4.20	10.30	16.45	23.00			
L. 4	5.10	11.20	17.35	23.50			
M. 5	—	6.00	12.10	18.25	● LN	5.08	19.37
M. 6	0.40	6.50	13.00	19.15			
J. 7	1.25	7.35	13.45	20.00			
V. 8	2.10	8.20	14.30	20.45			
S. 9	2.55	9.05	15.15	21.30		5.11	19.31
D. 10	3.40	9.50	16.00	22.15			
L. 11	4.25	10.35	16.45	23.00			
M. 12	5.15	11.25	17.35	23.50			
M. 13	—	6.05	12.20	18.30	◑ PP	5.16	19.25
J. 14	0.45	7.00	13.15	19.30			
V. 15	1.45	8.00	14.15	20.30			
S. 16	2.50	9.05	15.20	21.35			
D. 17	3.55	10.10	16.25	22.40		5.20	19.18
L. 18	4.55	11.10	17.25	23.40			
M. 19	5.56	—	12.05	18.20	○ LP		
M. 20	0.35	6.50	13.00	19.10			
J. 21	1.20	7.35	13.50	20.00		5.25	19.12
V. 22	2.10	8.20	14.30	20.40			
S. 23	2.50	9.00	15.10	21.20			
D. 24	3.35	9.50	16.00	22.10			
L. 25	4.20	10.35	16.45	22.55		5.29	19.05
M. 26	5.05	11.20	17.30	23.40			
M. 27	5.50	—	12.05	18.15	◑ UP		
J. 28	0.25	6.40	12.55	19.10			
V. 29	1.20	7.30	13.45	20.00		5.34	18.58
S. 30	2.10	8.20	14.35	20.50			
D. 31	3.05	9.15	15.30	21.45		5.37	18.55

SEPTEMBRIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h/m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h/m)	
L. 1	3.55	10.05	18.20	22.35		5.38	18.53
M. 2	4.45	10.55	17.10	23.20			
M. 3	5.30	11.40	17.55	—			
J. 4	0.05	6.15	12.25	18.40	● LN		
V. 5	0.50	7.00	13.10	19.25		5.42	18.46
S. 6	1.35	7.45	13.55	20.10			
D. 7	2.25	8.35	14.45	21.00			
L. 8	3.10	9.20	15.30	21.40			
M. 9	3.55	10.10	16.25	22.40		5.47	18.38
M. 10	4.55	11.10	17.25	23.40			
J. 11	5.55	—	12.10	18.25	◑ PP		
V. 12	0.40	6.55	13.10	19.25			
S. 13	1.40	7.55	14.10	20.30		5.51	18.31
D. 14	2.45	9.00	15.15	21.30			
L. 15	3.45	10.00	16.15	22.25			
M. 16	4.40	10.55	17.05	23.15			
M. 17	5.30	11.40	17.50	24.00		5.56	18.24
J. 18	—	6.15	12.25	18.35	○ LP		
V. 19	0.45	7.00	13.10	19.20			
S. 20	1.35	7.40	13.50	20.00			
D. 21	2.10	8.25	14.35	20.45		6.01	18.16
L. 22	2.55	9.10	15.20	21.30			
M. 23	3.40	9.55	16.10	22.20			
M. 24	4.30	10.45	17.00	23.10			
J. 25	5.20	11.35	17.50	24.00		6.06	18.09
V. 26	—	6.10	12.25	18.40	◑ UP		
S. 27	0.55	7.05	13.20	19.35			
D. 28	1.45	7.55	14.10	20.25			
L. 29	2.35	8.45	15.00	21.10		6.11	18.01
M. 30	3.20	9.30	15.45	22.00		6.12	17.59

OCTOMBRIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
M. 1	4.10	10.20	16.35	22.45		6.13	17.57
J. 2	4.55	11.05	17.20	23.30			
V. 3	5.40	11.50	—	18.05	● LN		
S. 4	0.15	6.25	12.35	18.50			
D. 5	1.05	7.15	13.25	19.40		6.17	17.50
L. 6	1.55	8.10	14.20	20.35			
M. 7	2.50	9.05	15.15	21.30			
M. 8	3.50	10.05	16.20	22.35			
J. 9	4.50	11.05	17.20	23.38		6.22	17.43
V. 10	5.55	—	12.10	18.25	◑ PP		
S. 11	0.40	6.55	13.10	19.25			
D. 12	1.40	7.55	14.10	20.20			
L. 13	2.35	8.50	15.00	21.10		6.27	17.36
M. 14	3.25	9.35	15.45	21.55			
M. 15	4.10	10.20	16.30	22.40			
J. 16	4.50	11.00	17.10	23.20			
V. 17	5.35	11.45	17.55	—	○ LP	6.32	17.21
S. 18	0.05	6.20	12.30	18.40			
D. 19	0.50	7.05	13.15	19.25			
L. 20	1.35	7.50	14.00	20.10			
M. 21	2.20	8.35	14.50	21.00		6.37	17.22
M. 22	3.10	9.25	15.40	21.55			
J. 23	4.05	10.20	16.35	22.45			
V. 24	4.55	11.10	17.25	23.36			
S. 25	5.45	—	12.00	18.15		6.42	17.18
D. 26	0.25	6.35	12.50	19.00	◑ UP		
L. 27	1.10	7.20	13.35	19.50			
M. 28	2.00	8.10	14.25	20.35			
M. 29	2.45	8.55	15.10	21.20		6.48	17.10
J. 30	3.30	9.40	15.55	22.05			
V. 31	4.15	10.25	16.40	22.55		6.51	17.07

NOIEMBRIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
S. 1	5.05	11.15	17.30	23.45		6.52	17.06
D. 2	5.55	—	12.05	18.20	● LN		
L. 3	0.35	6.50	13.05	19.20			
M. 4	1.35	7.50	14.05	20.20			
M. 5	2.40	8.55	15.10	21.30		6.57	17.01
J. 6	3.45	10.00	16.15	22.30			
V. 7	4.45	11.00	17.15	23.30			
S. 8	5.45	—	12.00	18.15	◑ PP		
D. 9	0.30	6.45	12.55	19.05		7.03	16.56
L. 10	1.20	7.35	13.45	19.55			
M. 11	2.10	8.20	14.30	20.40			
M. 12	2.50	9.00	15.10	21.20			
J. 13	3.30	9.40	15.50	22.05		7.08	16.51
V. 14	4.15	10.25	16.35	22.45			
S. 15	5.00	11.10	17.20	23.30			
D. 16	5.45	11.55	—	18.05	○ LP		
L. 17	0.16	6.30	12.45	18.56		7.14	16.47
M. 18	1.05	7.20	13.35	19.45			
M. 19	1.55	8.10	14.25	20.40			
J. 20	2.50	9.05	15.20	21.30			
V. 21	3.40	9.55	16.10	22.20		7.19	16.43
S. 22	4.30	10.45	16.55	23.05			
D. 23	5.15	11.30	17.40	23.50			
L. 24	—	6.00	12.15	18.25	◑ UP		
M. 25	0.35	6.45	13.00	19.10		7.24	16.41
M. 26	1.20	7.30	13.46	19.55			
J. 27	2.05	8.15	14.30	20.40			
V. 28	2.50	9.00	15.15	21.30			
S. 29	3.40	9.50	16.05	22.20		7.29	16.30
D. 30	4.35	10.45	17.00	23.15		7.30	16.38

DECEMBRIE 1986

ZIUA	Începutul teoretic al perioadei favorabile pescuitului (h m)				Faza LUNII	SOARELE Răsărit-Apus (h m)	
L. 1	5.30	11.45	—	18.00	● LN	7.31	16.38
M. 2	0.20	6.35	12.50	19.10			
M. 3	1.30	7.45	14.00	20.20			
J. 4	2.35	8.50	15.05	21.20			
V. 5	3.35	9.50	16.05	22.30		7.36	16.36
S. 6	4.35	10.50	17.00	23.15			
D. 7	5.30	11.40	17.50	24.00	◑ PP		
L. 8	—	6.15	12.25	18.35			
M. 9	0.50	7.00	13.10	19.20		7.39	16.36
M. 10	1.30	7.40	13.50	20.00			
J. 11	2.15	8.25	14.35	20.45			
V. 12	3.00	9.10	15.20	21.30			
S. 13	3.45	9.55	16.05	22.15		7.43	16.36
D. 14	4.30	10.40	16.50	23.00			
L. 15	5.15	11.30	17.40	23.50			
M. 16	—	6.05	12.20	12.30	○ LP		
M. 17	0.40	6.55	13.10	13.25		7.46	16.37
J. 18	1.35	7.50	14.05	20.15			
V. 19	2.25	8.40	14.50	21.00			
S. 20	3.10	9.25	15.40	21.50			
D. 21	4.00	10.10	16.20	22.30		7.48	16.38
L. 22	4.40	10.55	17.05	23.15			
M. 23	5.25	11.35	17.45	23.55			
M. 24	—	6.05	12.20	18.30	◑ UP		
J. 25	0.40	6.50	13.05	19.15		7.50	16.40
V. 26	1.25	7.35	13.50	20.05			
S. 27	2.15	8.25	14.40	20.55			
D. 28	3.10	9.25	15.40	21.55			
L. 29	4.10	10.25	16.45	23.00		7.52	16.43
M. 30	5.15	11.30	17.50	—			
M. 31	0.10	6.25	12.40	19.00	● LN	7.52	16.45

SUMAR SELECTIV

Poporul, făuritorul propriei sale istorii 5
Republicii îi cînt 7
Agenda 8
La hotarul dintre două cincinale 14
Pe cînd pescuiam în largul insulei Andros 18
Întoarcere din somn 20
Vînători, nu fiţi semănători de durere! 21
A vînat Traian în munţii noştri? 23
În Cheile Ordîncuşii 25
Lacustră 28
Vînatul şi vînătoarea în limbajul nostru autohton 29
Nostalgii autumnale 31
Parcul naţional Retezat 33
Profilaxie pe malul apei 36
Potîrnichea, odinioară şi azi 38
Ecologul Mihail Sadoveanu 41
A orişicîta natură 42
Au sosit veveriţele 44
Ce ne lasă cîştigătorul 46
Trenul de noapte 48
Artemis, Bendis, Diana în România 50
Veghea de seară 51
Zoologie şi artă 53
Cangurul, hrana băştinaşilor australieni 56
Lemuria, pămîntul pierdut 59
Precizie şi eroare în cunoştinţele despre fauna locală 62
Oameni şi fiare în arenele romane 65
Întîlniri cu uriaşii 70
Le ştiu de la Koko 72
Uf, ţînţarii! 73
Vînătoarea călare 74
Record mondial, cu arcul 75
Un chibiţ discret 77
Presopunctură pentru cîinele dvs. 80
Acupunctură pentru păsări 82
Vechi obiceiuri ale pescarilor de pretutindeni 84
Un struţ în Sicilia 88
Recorduri 89
Amazoana din Palmyra 90
Expediţionarii, vînătorii şi călătorii romani descoperă Continentul negru 92
O reabilitare: corbul 96
Colecţii şi colecţionari de ouă 98
O amintire 99
Prin arbori, cu ochi de răpitor 100
Întîmplări cu papagali 103
Am vînat calmari în Pacific 104
Prima vînătoare 105
Marii crocodili mor încet 107
Fişe personale 109
Străjerii Anzilor 114
Legendă şi adevăr despre berze 116
Specii în derivă 119
La Iazul Morii 122
Tactici de luptă în lumea animalelor 124
Veveriţa 127
Cîntec despre un om al pădurii 129
Lacuri de alunecare 131
Baboii de la Gîsca 134
Vulturii 136
La păstrăvi şi anghile prin Orientul Apropiat 138
Pe urmele primilor încornoraţi 139
De la zei, la omul primitiv 140
Amăgire 141
Vînătoarea cu plasa 142
La umbra plopului bătrîn 143
Revine calul greu 146
O memorabilă expediţie cinegetică 147
Restituiri 149
Păsări, cuiburi, ponte, ouă 150
O barcă cu... bucluc 153
Clipe de gheaţă 156
Savantul şi vulpea 159
Tocmeala 161
Rebus 162
Panoplia lui Emil Racoviţă 167
Şi mamiferele pescuiesc 168
Întîlniri cu avaţii 170
Vînătoarea bunicului 172
Cîte bordeie, atîtea obiceie 174
O neînţelegere 176
Sitarii lui Nea Şefu 178
Printre vînătorii de la „Viaţa Românească" 181
Bătrîneţea vînătorului 182
Orizont chinologic 187
Elogiu cailor 188
Hora pelicanilor 189
In memoriam: Ionel Pop 190
Iar ţapul era... căprioară! 193
Fidelitate faţă de cuib 198
Stea de dor 199
Ataşamentul şi recunoştinţa la animale 200
La ceas de taină 202

Coperta: **Vasile OLAC**

Redactori: **Emilia TĂNĂSESCU, Petru IONIȚĂ**

Prezentare grafică: **Petru IONIȚĂ**

Pentru ilustrare au mai fost folosite și unele desene, vignete și fotografii din revistele: *La Vie des Bêtes, Diana, Ribic, Lovacki Viesnic, Outdoor Life, Field and Stream, Fisch und Fang, Le Pêcheur Belge, Caza y Pesca, Le Chasseur Français,* etc.

Coli de tipar: 13

Tiparul executat sub comanda
nr. 398 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

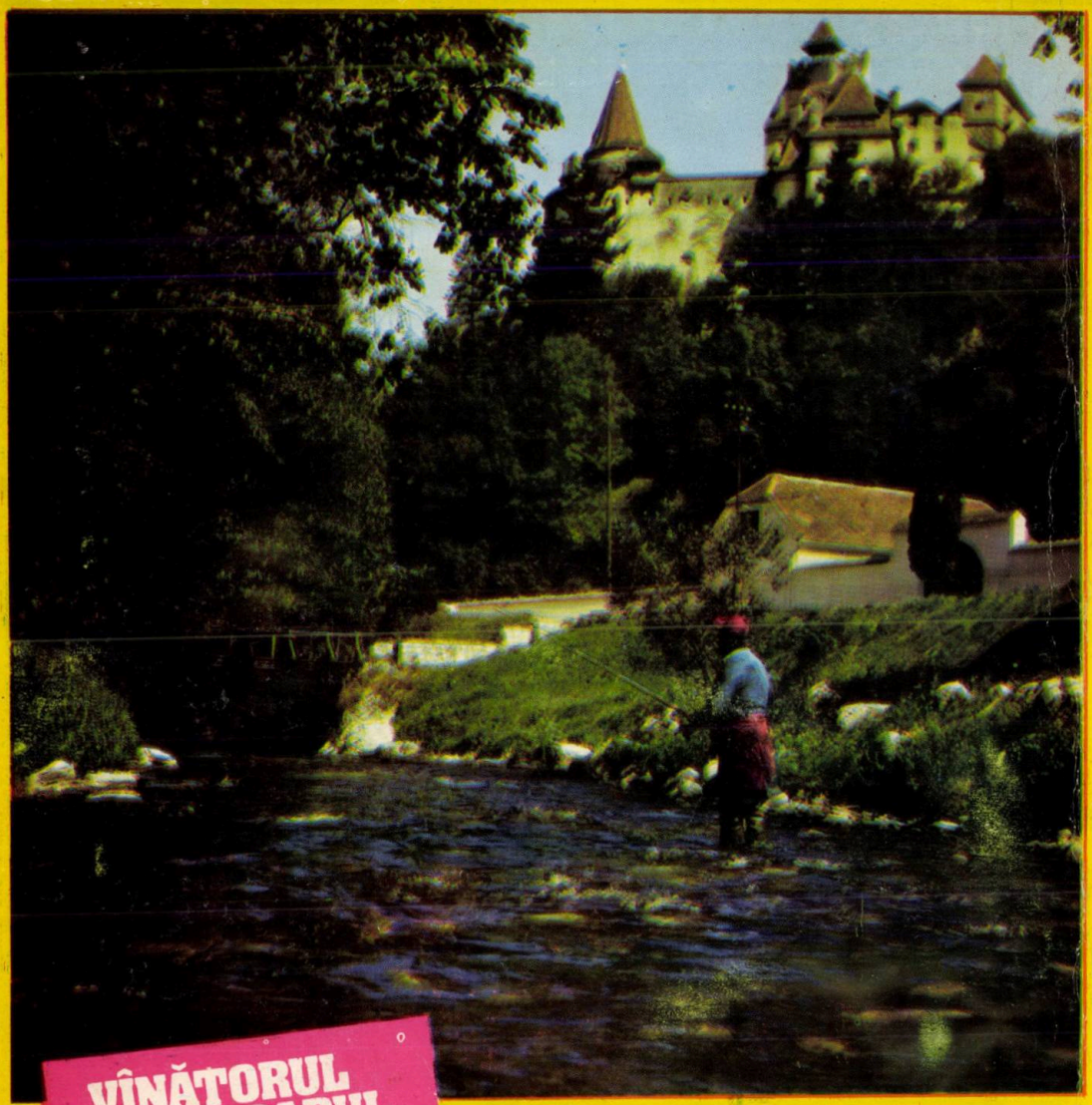

VÎNĂTORUL
ȘI PESCARUL
SPORTIV

ALMANAH

1986

Lei 25